

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Forebyggelse - Paragraf og Praksis

En neksusanalytisk undersøgelse af servicelovens SEL 11, stk. 3 om forebyggende indsatser for børn, unge og familier i udsatte positioner

Hansen, Anette Trøst

Publication date:
2022

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Hansen, A. T. (2022). *Forebyggelse - Paragraf og Praksis: En neksusanalytisk undersøgelse af servicelovens SEL 11, stk. 3 om forebyggende indsatser for børn, unge og familier i udsatte positioner*. Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Humanistiske og Samfundsvidenskabelige fakultet, Aalborg Universitet

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

FOREBYGGELSE – PARAGRAF OG PRAKSIS

EN NEKSUSANALYTISK UNDERSØGELSE AF SERVICELOVENS
SEL 11, STK. 3 OM FOREBYGGENDE INDSATSER FOR BØRN,
UNGE OG FAMILIER I UDSATTE POSITIONER

**BY
ANETTE TRØST HANSEN**

DISSERTATION SUBMITTED 2021

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

FOREBYGGELSE – PARAGRAF OG PRAKSIS

**EN NEKSUSANALYTISK UNDERSØGELSE AF
SERVICELOVENS SEL 11, STK. 3 OM FOREBYGGENDE
INDSATSER FOR BØRN, UNGE OG FAMILIER I UDSATTE
POSITIONER**

by

Anette Trøst Hansen

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Dissertation submitted

Ph.d. indleveret: Maj 2022

Ph.d. vejleder: Professor Pirkko Liisa Raudaskoski
Aalborg Universitet

Ph.d. bi-vejledere: Lektor Ninna Meier
Aalborg Universitet
Professor MSO Trine Schultz
Aalborg Universitet

Ph.d. bedømmelsesudvalg: Lektor Anders Horsbøl (formand)
Aalborg Universitet
Lektor emerita Leena Kuure
Oulu University
Docent Anne Marie Villumsen
VIA University College

Ph.d. serie: The Doctoral School of Social Sciences
and Humanities, Aalborg University

ISSN (online): 2794-2694
ISBN (online): 978-87-7573-957-8

Udgivet af:
Aalborg Universitetsforlag
Kroghstræde 3
9220 Aalborg Ø
Tlf. 9940 7140
aauf@forlag.aau.dk
forlag.aau.dk

© Copyright: Anette Trøst Hansen

Trykt i Danmark af Stibo Complete, 2022

CV

Anette Trøst Hansen dimitterede fra Kolding Pædagogseminarium i 1996 med speciale i samspil og kommunikation. Hun arbejdede herefter som pædagog i 5 år. To år i en socialt belastet børnehave, to år som souschef i en Dagplejeformidling og Pladsanvisning og et år som hjemme-hos pædagog. I 2001 startede Anette på etnografi og socialantropologi på Aarhus Universitet. Sin bachelor tog hun i en undersøgelse af børn og barndom som konstruktioner. Sin kandidat tog hun i analyser af kvindesyn, familiestruktur og tidsopfattelser som implicite diskursive antagelser i kogebøger gennem en 100-års periode. Anette dimitterede fra Aarhus Universitet i 2006 som kandidat i etnografi og socialantropologi, retorik og formidling. Efter seks år i udlandet, heraf fire år i Grønland, hvor hun blandt andet arbejdede som kommunikationskonsulent på departementsniveau i Selvstyret og, i sin fritid, som vikar på Grønlands eneste behandlingsbørnehjem, flyttede Anette til Bornholm. Her fik hun ultimo 2017 arbejde som familierådgiver i et socialfagligt forebyggelsesteam, hvorfra idéen om denne ph.d. opstod.

ENGLISH SUMMARY

In Denmark, as in the rest of the Nordic countries, we have a well-defined and well-developed social welfare system. The Danish welfare system is based on the assumption that the State (on three levels; national, regional and municipal) must play a vital part in securing citizens' fundamental health and social rights by providing free services and help to those who cannot care for themselves. The services and help must preferably be voluntary for citizens but can in extreme instances be involuntary. These obligations are especially highlighted and enforced when it comes to the protection of children.

In 2014 a new article was added to the Danish Law on Social Services for Child Protection. This article states that all municipalities are obliged to offer preemptive help to children and families in positions of vulnerability or risk. The overall aim is to supplement and sharpen traditional casework to act preemptively thus either prevent problems from arising or existing problems from exacerbation. The article is referred to as The Prevention Article.

This prevention article is the topic of this thesis.

The prevention article comes with different legal possibilities compared to the traditional case work system. Services within the scope hereof need not be based on a formal municipal adjudication but can be based on a professionally based decision. This signifies that preemptive services need not undergo the traditional case work bureaucracy which more often than not is characterized by being quite time consuming. It is not uncommon that from the time authorities are notified of a child or a family potentially in need of social services and until qualified and specialized help is defined and given, the better part of a year has gone by.

Implementation of this article in the Danish Municipalities has, however, not proven to be a straightforward process. The article is posed as general framework legislation which means that the overall aim of preemptive services is set from parliament, whereas the specific implementation in regards to e.g. organization, resource and personnel allocation, and definition of specific preemptive services are a municipal matter. As such the article has been the topic of many legal, professional, and extra-municipal debates and activities in an attempt to assist the municipal implementation

In spite of these issues and important activities the article has not been the topic of in-depth research, something the present thesis has taken as its task.

This Ph.D. thesis is a qualitative exploration of the article within the overall frame of *Mediated Discourse Analysis* and *Nexus Analysis*. This is a frame that enables the article as an instruct to be studied discursively on many interrelated levels as text, as socio-historical event, as mediated action and in concrete organizational and material situations. The article is explored with two interconnected research interests. One is the article as a text, as law and legal instruction, and as socio-historical event. The other is the article as implemented in a specific municipal prevention team with analytical attention to how positive correlations between law, organizational embeddedness and physical surroundings/material conditions can further or facilitate the discretionary choices and social work practices that social workers, or frontline workers, are able to or allowed to make.

The thesis consists of three analyses. The first is an analysis of the article. This analysis points to events and research fields that may have led up to the need for a prevention article, and the article itself, and continues to explore the scope of the article and the instructions it entails. These instructions within the aforementioned condition of not having to be based in formal rulings, are that preemptive services must be acting fast, acting early, acting flexibly and solely with the recipient's voluntary consent. This analysis locates the article in an overall Discourse of Preemptive help is Imperative.

The next two analyses (2 and 3) are explorations of these instructions as they are implemented in a prevention team in the municipality of Bornholm. The second analysis has as its starting point a deviant mediated action, whereas the third is based on a, within the prevention team, classic mediated action. These two analyses point to a potential in implementation studies of coupling in depth knowledge of the specific article at issue, with analysis of the physical surrounds and materiality as equal to and corresponding with analysis of the organizational circumstances. The combined analysis in equal measures of law, organization and materiality opens up for a complementary or additional understanding of the conditions under which front level workers are to administer their discretionary obligations. Thus, the analysis demonstrates ways that cohesiveness furthers preemptive social work practices for both social workers and recipients.

DANSK RESUME

I Danmark, som i de øvrige nordiske lande, har vi et veldefineret og -udviklet velfærdssystem. Det er et velfærdssystem, der (på tre niveauer national, regional og kommunal) er baseret på en antagelse om at staten har forpligtet sig på at sikre borgernes grundlæggende rettigheder i relation til sundhed og trivsel gennem gratis servicier og ydelser til de, der ikke kan klare sig selv. De servicier og ydelser er lovbestemte og -regulerede og at modtage dem er i langt overvejende grad frivilligt, men kan i særlige situationer gennemføres med tvang. Denne forpligtelse er særligt udtalt i relation til beskyttelse af børn.

I 2014 blev en ny paragraf indskrevet i Loven om Social Service. Med denne paragraf er formuleret en kommunal forpligtelse til at yde forebyggende indsatser til børn, unge, og familier i udsatte positioner. Formålet med paragraffen er at den skal supplere og skærpe det børnesagsbehandlendes arbejde med at forbygge problemer eller forebygge at eksisterende problemer udvikler sig yderligere. Denne paragraf kaldes for Forebyggelsesparagraffen.

Forebyggelsesparagraffen er denne afhandlings emne.

Forebyggelsesparagraffen kommer med nogle anderledes juridiske muligheder sammenlignet med sagsbehandling i børn- og familiesager i øvrigt. Servicier og ydelser i regi af denne paragraf er ikke genstand for en myndighedsbaseret afgørelse, men kan tilbydes og iværksættes på baggrund af en fagligt funderet beslutning. Dermed behøver forebyggende indsatser ikke være underlagt det sagsbehandlende bureaukrati, der ofte er kendetegnet ved at være tidskonsumerende. Det er ikke usædvanligt at den periode fra myndigheder bliver gjort opmærksomme på et barn eller en familie, der har brug for hjælp, til hjælpens art og omfang bliver defineret og til den bliver iværksat, kan strække sig over mange måneder. I visse tilfælde halve til hele år.

Implementeringen af denne forebyggelsesparagraf i de danske kommuner har imidlertid ikke været uden udfordringer. Paragraffen er en rammelovgivning hvilket betyder, at det overordnede forebyggende sigte er bestemt af Folketinget, og at det er op til de enkelte kommuner at fylde rammen, dvs. på felter som organisering, ressourcer og normering samt beslutningen om hvilke typer af forebyggende indsatser, der skal kunne tilbydes. De udfordringer, der har været med at implementere

paragraffen har betydet at den har været genstand for mange juridiske, socialfaglige og tværkommunale debatter og aktiviteter, om end den ikke har været gjort til genstand for dybdegående forskning, hvilket herværende undersøgelse har som sit mål.

Denne undersøgelse er en kvalitativ udforskning af denne paragraf i en overordnet ramme af *Mediated Discourse Analysis* og *Nexus Analysis*. Det er en ramme der muliggør at studere paragraffen og dens instrukser diskursivt på mange og sammenhængende niveauer som tekst, som socio-historisk begivenhed, som medieret handling og i konkrete organisatoriske og materielle situationer. Paragraffen undersøges med afsæt i to interrelaterede forskningsinteresser. Den ene er en interesse i paragraffen som tekst, som lovgivning og som socio-historisk begivenhed. Den anden er en interesse i paragraffen som den er implementeret i et specifikt kommunalt forebyggelsesteam med særligt analytisk fokus på hvordan positive sammenhænge mellem lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer kan virke praksisfremmende for de muligheder socialarbejderne i forebyggelsesteamet har for at yde deres faglige skøn.

Afhandlingen består af tre delanalyser. Den første delanalyse er af paragraffen. Denne analyse identificerer begivenheder og forskningsfelter, der kan have ledt frem til et behov for en forebyggelsesparagraf, og fortsætter med at afdække det felt paragraffen skal regulere og de instrukser, den indeholder. De instrukser er, i sammenhæng med det tidligere nævnte forhold, at forebyggende indsatser kan iværksættes uden myndighedsafgørelser, at det forebyggende arbejde skal være hurtigt handlende, tidligt handlende, fleksibelt handlende og udelukkende på baggrund af frivillighed fra modtagerne. Denne analyse placerer forebyggelsesparagraffen i en overordnet Forebyggelse er imperativt-Diskurs.

De næste to delanalyser (2 og 3) er undersøgelser af paragraffens instrukser som de er implementeret i et forebyggelsesteam i Bornholms Regionskommune. Delanalyse to tager afsæt i en art *deviant* medieret handling, hvor delanalyse tre tager afsæt i en, i forebyggelsesteamet, klassisk medieret handling. Samlet viser disse to delanalyser et potentiale for i implementeringsstudier, at kombinere kvalitative analyser af den pågældende lovgivning, der skal implementeres, med ditto analyser af de fysiske rammer og materialitet, med samme tyngde som analyser af de organisatoriske vilkår eller forankringer. Den kombinerede analyse med således lige meget vægt på lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer, åbner op for en komplementær eller supplerende forståelse af de betingelser hvorunder

socialarbejderne i denne undersøgelse, eller frontmedarbejdere generelt, arbejder og har mulighed for at udøve deres faglige skøn. Undersøgelsen og afhandlingen viser hvordan sådanne sammenhænge kan blive praksisfremmende for både socialarbejdere og borgere.

DEDIKATION

– til Vibeke Juel Blem

Det Gule Team var 'dit barn'. Du blev så glad da 'dit barn' skulle gøres til genstand for en ph.d. Du sagde, at du altid havde drømt om at være del af en ph.d. Jeg havde glædet mig til at du skulle være ikke bare en aktiv del af denne ph.d., men et aktiv. Det gør mig rigtig ondt at du ikke kom til at opleve det. Jeg håber du ville have været glad og tilfreds med min undersøgelse af dit Gule Team.

ACKNOWLEDGEMENTS

‘IT TAKES A VILLAGE...’

Op til og undervejs i denne ph.d.-proces har jeg naturligt nok både skimmet og læst en del andre ph.d.-afhandlinger. I den forbindelse har jeg, hånden på hjertet, undret mig over dette afsnit om Acknowledgements eller Taksigelser. Min undring har ikke været over afsnittets relevans, men over det ofte store antal af personer, der er blevet nævnt – og som sådan har fået en stor andel – i de pågældende afhandlinger. Jeg troede – retrospektivt naivt – at en ph.d. var noget der involverede den studerende, vejledere, eventuelt nogle få tætte kolleger og så selvfølgelig den studerendes nære familie og venner. Jeg troede at en ph.d. ville være et ’akademisk soloridt’. I bagklogskabens klare lys har jeg lært to ting. I relation til *soloridtet* har jeg lært, at en ph.d. ikke bare *involverer* rigtig mange mennesker, men at den *muliggøres* heraf. I relation til det *akademiske* har jeg lært, at en ph.d. ikke blot er tre år i *akademia*, men at det i høj grad også har været tre år i en følelsesmæssig ruchebanetur. I det lys giver taksigelser ikke bare mening, de bliver imperative. Der er således rigtig mange jeg gerne vil takke for og i denne proces.

Min første tak skal rettes til Det Gule Team. Først og fremmest tak til leder heraf Karina Elkjær. Karina, du har fra dag ét af støttet op om min idé om at gøre Det Gule Team og SEL 11 stk. 3 til genstand for forskning. Du har banet vejen for mig opad til i Bornholms Regionskommune i forhold til at få lov til at præsentere min idé for centerledelse og direktion, og du har med finansiering været muliggørende for realiseringen. Da jeg ’opdagede’ at en ph.d. ikke kun er en akademisk øvelse, men i lige så høj grad en følelsesmæssig, bevilgede du mig supervision på processen.

Tak til centerledelse og direktion i Bornholms Regionskommune for at give ’grønt lys’ til dette projekt. Jeg håber jeg gør kommunen ære.

Tak til alle mine skønne og dygtige kolleger i Det Gule Team. Tak for at I har inviteret mig med ind i og ladet mig nærstudere jeres praksis, for at have mig på slæb i tide og, måske især, i utide, og for beredvilligt og reflekteret at have svaret på alle mine spørgsmål. Tak for jeres interesse og ejerskab for denne undersøgelse. Tak for at have faciliteret kontakt til de børn, unge og familier som I har arbejdet med.

Tak til alle jer børn, unge og familier som har givet mig lov til at få indsigt i det samarbejde I har haft med Det Gule Team. Det er enormt modigt og stærkt af jer at åbne op for de udfordringer I har stået i. Det beundrer jeg jer for. Jeg håber jeg har været den tillid værdig.

Tak til Aalborg Universitet for at tro på min idé og for at indskrive mig som ph.d.-studerende på Institut for Psykologi og Kommunikation i ph.d.-skolen Interdisciplinary Discourse Studies.

Tak til min hovedvejleder gennem hele forløbet Professor Pirkko Liisa Raudaskoski. Pirkko, jeg glemmer aldrig dine ord på min allerførste dag, hvor du sagde: ”nyd at du har tre år at tænke i”. Det har jeg gjort – også på de (mange) dage hvor det har været rigtig svært. Tak for din begejstring for mit projekt, for på magisk vis at udbyde de rigtige ph.d.-kurser på de rigtige tidspunkter, og ikke mindst for din aldrig svigtende ’det skal nok gå’ -attitude. Den har jeg lænet mig op ad.

Tak til mine to bivejledere:

Professor MSO Trine Schultz. Trine, tak din hjælp med at sikre min usikre gang i alle paragrafferne, i særdeleshed SEL 11 stk. 3 som er hele omdrejningspunktet for denne afhandling.

Lektor, ph.d. Ninna Meier. Ninna, tak for at du greb mig i frit fald midt corona. Det glemmer jeg aldrig. Tak for at hjælpe mig til overblik, for kontinuerligt at ’kigge ind’, og for at lære mig at ’ikke at skrive er også at skrive’ og at *’perfect is the enemy of done’*.

Tak til alle undervisere og medstuderende på de mange spændende ph.d.-kurser jeg har deltaget i. I særdeleshed tak til dét, der midtvejs blev til forskningsgruppen *Writing Together Matters*. Vi mødtes på zoom, og efterfølgende har vi mødtes dér hver mandag formiddag i snart to år. Det har været fantastisk at starte hver uge ud sammen med jer. Vi har fulgt hinandens projekter, processer, og milepæle, og vi har vist, at fysisk afstand med teknologi som mediator, ikke er en hindring for at opbygge værdifulde relationer.

Tak til ph.d.-studerende Karen Schou Møller for slutspurts-samarbejde.

Tak til ph.d. Jette Holt. Jette, jeg er så glad for at have fulgtes med dig. Og læne mig op ad den erfaring, der kommer af at du var et år foran mig. Tak for alle samtalerne. Tak for at vi kunne dele et superhyggeligt og lærerigt udlandsophold i Finland.

Thank you - *Kiitos* - to PhD-students and professors at University of Oulu, Finland. Thank you for letting me visit your fine institution and making me feel so welcome. Thank you for having planned such an interesting and educational programme during my stay at your university.

Tak til psykolog og supervisor Marianne Welscher for at undersøge og perspektivere alle de følelser som denne ph.d.-proces også har blotlagt.

Tak til venner, veninder og familie for at interessere sig for og følge denne proces. Tak for at tro på projektet, når jeg selv tvivlede og for være der til min 'hælden vand ud af ørerne' og for glædes med mig.

Tak til min mand Kim. Kim, tak for din aldrig svigtende støtte i denne proces. Du har aldrig rigtig forstået hvorfor jeg gad, men du har forstået, at det har været vigtigt for mig. Jeg ved at du glæder dig til, at alting ikke altid skal handle om ph.d. Det gør jeg faktisk også.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel 1. Introduktion	23
1.1. Min forskningsinteresse	24
1.2. SLB og faglige skøn – min oprindelige forståelsesramme	27
1.3. Fra faglige skøn til organisatoriske vilkår	31
1.3.1. Uformelle kontakter til andre kommuner	32
1.3.2. Organisatoriske omstændigheder	34
1.4. De fysiske rammer – et underbelyst SLB-felt?	37
1.5. Forskningsspørgsmål.....	39
1.6. Begrebsafklaringer	40
1.6.1. ‘Praksisfremmende omstændigheder’	41
1.6.2. Forebyggelsesbegrebet	42
1.6.3. Udsatte børn eller udsatte positioner	47
1.6.4. Det traditionelle system.....	48
1.7. Afhandlingens opbygning	49
1.8. Notabene	50
Kapitel 2. Videnskabsteori og forskningskvalitet	51
2.1. Et fundament af konstruktioner	51
2.1.1. Konstruktioner snarere end ismer – min position.....	55
2.2. Videnskabsteoretiske refleksioner over teorivalg	59
2.3. Videnskabsteoretiske refleksioner over design og metoder	60
2.4. Resultaterne og deres kvalitet	61
2.4.1. Videnskabelig redelighed	62
2.4.2. Kvalitetskriterier for mit arbejde	65
2.4.3. Potentielle interessekonflikter	68
2.5. Opsummering	69
Kapitel 3. En socialfaglig setting - forebyggelsesteamet	71
3.1. Datagrundlaget	71
3.2. Om Bornholm som ø og kommune	72
3.2.1. Regionskommune siden 2001	74

3.2.2. Lille $\emptyset$ -vilkåret.....	75
3.3. Forebyggelsesteamet 'Det Gule Team'	76
3.3.1. Historikken – ”gult er godt nok”	76
3.3.2. Medarbejdere og funktioner	80
Kapitel 4. Undersøgelsens teoretiske ramme	83
4.1. Medieret diskursanalyse – baggrunden	84
4.2. Et diskursivt afsæt	87
4.2.1. Diskursbegrebet i medieret diskursanalyse	89
4.3. Et praksisteoretisk afsæt.....	91
4.3.1. Praksisbegrebet i MDA	92
4.4. Handlingsbegreberne i MDA	93
4.4.1. Handlinger og sociale handlinger	94
4.4.2. Medierede handlinger og medierende midler	94
4.5. Sociale handlingers medieringer	99
4.5.1. Historical body	100
4.5.2. The interaction order	102
4.5.3. Discourses in place.....	104
4.6. Nexus of practice og site of engagement.....	106
4.7. Opsummering	108
4.8. Begrebernes anvendelse i afhandlingen	109
4.9. Afsluttende metateoretiske refleksioner	110
Kapitel 5. Forskningsdesign og metodologiske overvejelser	113
5.1. Neksusanalyse	114
5.1.1. Medforskere	116
5.1.2. En Fieldguide	118
5.2. Neksusanalysens tre aktiviteter	120
5.3. Engaging the nexus of practice	121
5.3.1. Dokumentstudier	123
5.3.2. Feltnoter	125
5.3.3. Shadowing	130
5.3.4. Interviews	139

5.3.5. Videoetnografi	142
5.4. Analysestrategi.....	159
5.5. Mit datamateriale	166
5.6. Afsluttende kommentarer om anvendelsen af de kvalitative metoder.....	167
Kapitel 6. DELANALYSE 1: SEL 11, STK. 3	170
6.1. Kritisk diskursanalyse – en introduktion.....	172
6.2. Resemiotisering – en introduktion	177
6.3. Introduktion til analysen	179
6.4. Forsknings spørgsmål 1.1 Hvilken genre er SEL 11, stk. 3, og hvilke implikationer kan det have for modtageren?.....	180
6.4.1. Genrebestemmelse	180
6.4.2. Opsummering af og konklusion på forsknings spørgsmål 1:1	192
6.5. Forsknings spørgsmål 1:2: Hvorfor en forebyggelsesparagraf, og hvorfor nu?	193
6.5.1. Forebyggelse i et historisk perspektiv	193
6.5.2. Opsummering af og konklusion på forsknings spørgsmål 1:2	203
6.6. Forsknings spørgsmål 1:3 Hvilke instrukser indeholder SEL 11, stk. 3?.....	204
6.6.1. Rammelovgivning, lighedsprincip og kommunalt selvstyre	204
6.6.2. Uklar grænsedragning mellem § 11 og kapitel 11.....	208
6.6.3. Børnelinealen – (måske) et billede på målgruppen for SEL 11, stk. 3.	212
6.6.4. SEL 11, stk. 3 – mulighederne og kravene.....	217
6.6.5. Ingen (formel) kontrol, notatpligt eller klageret.....	219
6.6.6. Opsummering af og konklusion på forsknings spørgsmål 1:3	223
6.7. Konklusion på forsknings spørgsmål nr. 1	224
Kapitel 7. DELANALYSE 2: ”i hoved og røv”	228
7.1. En atypisk oplevelse.....	229
7.2. Mødrenes opfattelse af Kommunen og DGT	233
7.3. Opsummerende: 3 temaer	238
7.4. Flexibilitet og frivillighed faciliteret af organisatorisk forankring	239
7.5. Flexibilitet og frivillighed faciliteret af de fysiske rammer	260
7.6. Konklusion på delanalyse 2	273
Kapitel 8. DELANALYSE 3: ”små dryp”	276

8.1. <i>Social Action</i> – den sociale handling.....	277
8.1.1. Historical body og interaction order.....	280
8.1.2. Membership categorization analysis	281
8.2. Discourses in Place og Interaction Order	292
8.2.1. 'Fod på stol'	293
8.3. "Pick some key words and phrases" – 'små dryp'	298
8.3.1. SEL 11, stk. 3, i DGT.....	308
8.4. Konklusion på delanalyse 3	311
Kapitel 9. Resultater, bidrag og kvalitet	314
9.1. Afhandlingens resultater	316
9.2. Afhandlingens bidrag	323
9.3. Undersøgelsens og resultaternes kvalitet	326
9.3.1. Om det intrapersonelle	327
9.3.2. Om det interpersonelle	328
9.3.3. Om troværdighedstjek	329
9.3.4. Om formidling.....	330
9.4. Afrunding.....	332
Kapitel 10. Forskningsmæssige perspektiver	334
10.1. SEL 11, stk. 3 + DGT = en utilsigtet hændelse?	334
10.2. SEL 11, stk. 3 + DGT = <i>worldbuilding</i> eller subsystem?	336
10.3. SEL 11, stk. 3 + DGT = et abureaukratisk dilemma?	339
10.4. SEL 11, stk. 3 + DGT = forebyggelse i frit fald?	341
Literature list.....	342
Appendices.....	374

FIGURLISTE

- 1.1 SEL 11, stk. 3
- 1.2 Kontinuum, der illustrerer hvorfra SEL 11, stk. 3 administreres
- 1.3 Implementeringstrekant
- 4.1 Sociale handlingers medieringer
- 5.1 Eksempel på Uredigerede feltnoter
- 5.2 Eksempel på uredigerede og supplerende feltnoter
- 5.3 Eksempel på feltnoter som familierådgiver
- 5.4 Gennemgang af samtykkeerklæring
- 5.5 Videoptagelse fra privat hjem
- 5.6 Eksempel på henvendelse direkte til kameraet
- 5.7 Illustration af gestik og talepauser
- 5.8 Analysestrategi
- 5.9 Eksempel på gensidig inspiration mellem delanalyse 1 og etnografiske data
- 6.1 Delanalyse 1's placering i implementeringstrekanten
- 6.2 Fairclough's æskemodel
- 6.3 SEL 11 stk. 3
- 6.4 SEL 11 stk. 3 – Ordoptælling
- 6.5 Fire eksempler på børnelinealer
- 7.1 Implementeringstrekanten i relation til delanalyserne 2 og 3
- 7.2 Billeder af feltnoter
- 7.3 Fintransskription af ”*sådan bliver mit barn ikke*”
- 7.4 Centrale temaer i opfattelsen af Kommune og DGT
- 7.5 Et fjerde tema
- 7.6 Opholdsrum i DGHus
- 7.7 Institutionelle markører i DGHus
- 7.8 Indgangspartier, hhv. sagsbehandlingsgangen i det traditionelle system og i DGHus
- 8.1 Implementeringstrekanten i relation til delanalyserne 2 og 3
- 8.2 Sociale handlingers medieringer
- 8.3 Billede af gardinets ene side trukket halvt for
- 8.4 'fod på stol'
- 8.5 SEL 11 stk. 3's placering i det traditionelle system
- 8.6 SEL 11 stk. 3 som den er implementeret i DGT
- 9.1 Illustration af delanalysernes fokus
- 9.2 Implementeringstrekanten i relation til delanalyse 1
- 9.3 Implementeringstrekanten i relation til delanalyse 2
- 9.4 Implementeringstrekanten i relation til delanalyse 3

TEKSTBOKSE

- 6.1 Begrebsafklaring – Det generelle og det specialiserede område
- 6.2 Begrebsafklaring – Servicer, indsatser og foranstaltninger
- 6.3 Begrebsafklaring – Afgørelser og beslutninger

DEL 1 – *ENGAGING* – OM AT TRÆDE IND I FELTET

KAPITEL 1. INTRODUKTION

I 2014 fik vi i Danmark en eksplicit forebyggelsesparagraf som en socialpolitisk regulering af det sociale område for børn, unge og familier. Det skete som en yderligere skærpende af det forebyggende felt med bestemmelsen paragraf 11, stk. 3, i loven om social service (i afhandlingen benævnt SEL 11, stk. 3¹). Denne bestemmelse understøtter et generelt arbejde med kommunal omlægning af den socialfaglige praksis til at blive tidlig og forebyggende. Bestemmelsen sigter mod, at børn, unge og familier skal tilbydes såkaldte forebyggende indsatser, hvis de skønnes at have behov for det. Det er denne bestemmelse, SEL 11, stk. 3, og de forebyggende socialfaglige praksisser, der (potentielt) muliggøres hermed, som er nærværende undersøgelses genstandsfelt. Figur 1 viser SEL 11, stk. 3.

Figur 1.1 SEL 11, stk. 3²

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller familien, når det vurderes, at støtte efter [nr. 1-4](#) kan imødekomme barnets eller den unges behov. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde følgende forebyggende indsatser:

1. Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser.
2. Netværks- eller samtalegrupper.
3. Rådgivning om familieplanlægning.
4. Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder.

Dette kapitel indleder med en udfoldning af min forskningsinteresse, og hvordan og hvorfor den undervejs i dette ph.d.-forløb har ændret fokus. Det er en fortælling om, hvordan jeg i en specifik socialfaglig praksis stiftede bekendtskab med SEL 11, stk. 3, og som sådan blev nysgerrig på dens muligheder og udfordringer. Det er samtidig en fortælling, der veksler mellem erkendelser i praksis og teoretiske overvejelser. De teoretiske overvejelser havde deres afsæt i implementeringsstudier og i et begreb om *street-level bureaucrats* (forkortes SLB; Lipsky 1980), som er offentligt ansatte, der i

---

¹ Og refereret til som forebyggelsesparagraffen og bestemmelsen.

² lov om social service LBK nr. 1548 af 01/07/2021.

deres daglige arbejde med forskellige borgergrupper udøver faglige skøn. Gennem erkendelser i praksis, reflekteret i mine data, begyndte min analytiske opmærksomhed at pege i en anden retning. Denne anden retning betød en anden udforskning af SLB-teori og en anden vinkel på min forskningsinteresse og dermed en parkering af idéen om at studere faktiske SLB-skøn. Med afsæt i denne fortælling præsenterer jeg mine forskningsspørgsmål.

Inden jeg præsenterer afhandlingens opbygning og begrundelsen herfor, forholder jeg mig til nogle centrale begreber. Det første er en præsentation af en begrebskonstruktion jeg introducerer i dette kapitel, som jeg har benævnt 'praksisfremmende omstændigheder'. Det næste er forebyggelsesbegrebet. Dette begreb vier jeg nogen opmærksomhed, fordi jeg anerkender, at det er et begreb, der både teoretisk og empirisk skiller vandene. Det er samtidig et gennemgående begreb i hele afhandlingen. Af den grund vurderer jeg, at det er vigtigt, at jeg ekspliciterer min position hertil. De to næste begreber behøver kun kort at blive afklaret. Det første drejer sig om, hvordan jeg omtaler og dermed forstår de børn, unge og familier, der er i målgruppen for forebyggende indsatser i regi af SEL 11, stk. 3; det sidste er en analytisk skelnen, jeg foretager, mellem, hvad jeg benævner 'det traditionelle system', og SEL 11, stk. 3. Kapitlet afrundes med et notabene.

I en sammenligning med mange af de ph.d.-afhandlinger, jeg med stor interesse har studeret i dette forløb, placerer denne introduktion sig muligvis lidt for sig selv i både indhold og omfang. Min fremgangsmåde er inspireret af ophavspersonen til min undersøgelses teoretiske og metodiske ramme, professor Ron Scollon (jf. kapitlerne 4 og 5). Den måde, hvorpå Scollon førte sine læsere ind i sit interessefelt, var med en sådan fortællende vekslen mellem teori og praksis. Denne måde at blive ført ind på og dermed blive i stand til at forstå de refleksioner, der danner baggrund for interesser og relevans, har jeg fundet meget givende. Jeg ønsker, at min introduktion må gøre noget tilsvarende. Samtidig mener jeg, at jeg ved at bruge samme ramme til både undersøgelse og afhandling skaber en sammenhæng mellem undersøgelsesarbejdet og formidlingen.

1.1. MIN FORSKNINGSINTERESSE

Min interesse for SEL 11, stk. 3, og socialfaglige praksisser i regi heraf er opstået i praksis, i en helt specifik kommunal socialfaglig praksisanvendelse af SEL 11, stk. 3.

Det er en interesse, der udspringer af to sammenhængende forhold. Det første forhold er en fascination af SEL 11, stk. 3. Denne fascination dækker dels over en nysgerrighed efter hvad der har nødvendiggjort en forebyggelsesparagraf, og dels over, at bestemmelsen rummer nogle nye og særlige kommunale forvaltnings- og praksismæssige muligheder for at yde forebyggende indsatser. Alt efter vinklen herpå kan dette potentielt nye og særlige betragtes som enten et brud med eller et supplement til den måde, vi i Danmark kan og skal tilrettelægge forebyggende socialt arbejde på. I forlængelse heraf er det andet forhold, at SEL 11, stk. 3, på trods af eller måske som en konsekvens af sine nye og særlige muligheder synes at have medført udfordringer på forskellige niveauer. Både lokalt kommunalt og ekstrakommunalt har bestemmelsen givet anledning til 'juridiske panderynker', ombudsmandsundersøgelser og ministersamråd. Socialstyrelsen har gennemført en række initiativer på forskellige platforme for at imødekomme de udfordringer, der synes at være eller have været med SEL 11, stk. 3. Det er initiativer, der handler om at være kommunerne behjælpelige med at implementere bestemmelsen som led i en generel omlægning til tidlig og forebyggende indsats på socialområdet. Disse initiativer er eksempelvis rådgivningsforløb, partnerskabsaftaler og temadage om SEL 11, stk. 3, og omlægning til tidlig og forebyggende indsats. Sideløbende med dette arbejde er bestemmelsen blevet bearbejdet og diskuteret i socialfaglige artikler, rapporter og fagbøger, ligesom kursusvirksomheden Seminarer.dk i årene efter bestemmelsens ikrafttræden udbød en række kurser specifikt i håndtering af SEL 11, stk. 3. Alle disse aktiviteter kan dels betragtes som et vidnesbyrd om, at bestemmelsen er en kompliceret størrelse at håndtere, og dels, at det forebyggende felt er et prioriteret socialpolitisk indsatsområde.

Der er et spændingsfelt mellem det, at SEL 11, stk. 3, rummer nogle potentielt nye og særlige muligheder for kommunalt at arbejde socialfagligt forebyggende, og det, at bestemmelsen udfordrer. Det er et spændingsfelt af muligheder og udfordringer, måske med den risiko, at mulighederne kommer til at vige pladsen for udfordringerne. Det ville være rigtig ærgerligt. Min første forskningsinteresse er derfor bestemmelsen i og for sig selv som tekst og som social og politisk begivenhed. Selv om bestemmelsen, som indikeret, har været genstand for megen opmærksomhed, har den og de praksismuligheder, der muliggøres hermed, ikke været genstand for egentlig forskning. Det ønsker jeg at ændre på med denne undersøgelse. Min anden forskningsinteresse har afsat i en specifik kommunal anvendelse af SEL 11, stk. 3. Det er et decideret forebyggelsesteam i regi af Bornholms Regionskommune. Dette

forebyggelsesteam (som præsenteres i kapitel 3) arbejder i regi af SEL 11, stk. 3³. Mit kendskab til teamet og arbejdet med SEL 11, stk. 3, er stort. I lige knap ét år, inden jeg påbegyndte dette ph.d.-studie, har jeg arbejdet som familierådgiver i forebyggelsesteamet. Baseret på mine egne erfaringer fra praksis og på baggrund af to evalueringsrapporter⁴ om forebyggelsesteamet er der stor begejstring blandt målgrupperne for det arbejde, der udføres af de ansatte i teamet. I evalueringsrapporterne beskrives forebyggelsesteamet fx som ”af stor værdi”, ”handlekraftige”, ”hurtigt og nemt at få kontakt til” og ”utroligt godt”. En teenagepige udtaler: ”Jeg tror [medarbejderen i forebyggelsesteamet] har hjulpet med, at vi ligesom har lavet nogle andre ting [...] Hun fik bare plumpet ind i vores hoveder, at det var fucking dumt det, vi lavede”. En politiassistent udtaler: ”Jeg synes vi i politiet har et fantastisk samarbejde med [forebyggelsesteamet] ... [og] at man kan få hurtig kontakt, når behovet er der”. En mor til en teenagedreng udtaler: ”De giver sig tid til børnene [...] Os derhjemme har måske ikke den samme tid [...] Og giver sig tid til at lytte til børnene også immervæk tager dem med op til sådan nogle møder der, og det kan tage to timer, men det gør de gerne”⁵.

Tidligt i min funktion som familierådgiver (primo 2018) deltog jeg, sammen med repræsentanter fra omkring ti andre kommuner, i én af de førnævnte temadage i regi af Socialstyrelsen. Her blev jeg for første gang opmærksom på, at den måde, jeg var blevet socialiseret til SEL 11, stk. 3, på i forebyggelsesteamet, forekom betydeligt anderledes, end hvad jeg oplevede hos de andre kommunale repræsentanter på den temadag. Her opstod der således for mig en eksplicit erkendelse af, at implementering af SEL 11, stk. 3, ikke nødvendigvis er noget, der sker selvfølgelig, men potentielt kan foregå på forskellige måder.

---

³ Og i regi af SEL 11, stk. 2. En grundig gennemgang af disse og ’tilstødende’ paragraffer følger i delanalyse 1 (kapitel 6).

⁴ Evalueringerne er interne kommunale dokumenter i Bornholms Regionskommune:

http://dragenettet/Centre/Boern_og_familie/det-gule-team/Sider/default.aspx

⁵ Med disse citater følger *disclaimer*, idet jeg hverken har foretaget interviewene eller transskriptionerne. Jeg har citeret fra de to rapporter, men den begejstring, de interviewede udtrykker, er i overensstemmelse med, hvad jeg selv har erfaret blandt målgrupper og samarbejdspartnere i feltet.

Bestemmelsen, praksiserfaringer med den, erkendelsen af, at bestemmelsen kan implementeres på forskellig vis, og en tilsyneladende stor begejstring for den specifikke måde, forebyggelsesteamet implementerer den på, efterlod mig med tre fornemmelser:

- En bestemmelse, der potentielt indeholder nye og anderledes muligheder
- En risiko for, at mulighederne samtidig er udfordringer
- Et forebyggelsesteam, der synes at gøre noget særligt med bestemmelsen

Tilsammen affødte disse fornemmelser et ønske om forskningsmæssigt at undersøge bestemmelsen og praksisser i regi heraf med henblik på at måtte blive en stemme i debatten om, hvordan vi i Danmark bedst kan tilrettelægge arbejdet med at hjælpe de børn, unge og familier, der måtte have behov for sociale indsatser generelt og forebyggende indsatser specifikt.

Min oprindelige tanke var at analysere, illustrere og forklare godt forebyggende socialt arbejde udført af gode socialarbejdere med et teoretisk begreb om faglige skøn udøvet af *street-level bureaucrats* (Lipsky 1980).

1.2. SLB OG FAGLIGE SKØN – MIN OPRINDELIGE FORSTÅELESERAMME

Street-level bureaucrats (Lipsky 1980) er et begreb inden for forskningsfeltet implementeringsstudier, der bruges til at betegne de offentligt ansatte medarbejdere, som i deres arbejde har direkte og kontinuerlig kontakt til borgere. Det er medarbejdertyper, der i kraft af deres arbejde har både ret og pligt til i et betydeligt omfang at foretage faglige skøn i relation til, hvilke ydelser, services eller sanktioner borgere kan få (Lipsky 1980:4). SLB eller *frontline practitioners* (Nothdurfter & Hermans 2018), på dansk frontpersonale, er faggrupper som lærere, psykologer, læger, sygeplejersker, politibetjente, retsdommere og, som i nærværende undersøgelse, socialarbejdere (eksempelvis pædagoger og socialrådgivere). Fælles for alle disse faggrupper er, at de skal udføre de beslutninger eller implementere den lovgivning, der på et administrativt og politisk niveau er vedtaget som gældende for deres specifikke fagområder. I denne forståelse giver det mening at betragte medarbejderne i forebyggelsesteamet som *street-level bureaucrats* eller

frontpersonale, eftersom deres opgave er at yde socialfaglige forebyggende indsatser i direkte samspil med borgere og i regi af SEL 11, stk. 3.

Den teori eller antagelse, Lipsky argumenterer for, er, at det er på SLB-niveau – som er den del af implementeringsprocessen, hvor borgere møder frontpersonale og fx enten bevilges service eller afvises – at politikker og lovgivning reelt formes og specifikt udmøntes. Lipskys arbejde viser en betydelig mangel på indsigt i, hvad der sker med politikker og lovgivning i mødet mellem SLB og borgere, og hvorfor (Lipsky 1980). Lipsky viste, at frontpersonalets arbejde ikke bare er et simpelt spørgsmål om at gøre det, den givne lovgivning byder, men derimod, og måske i højere grad, er kendetegnet ved at være formet af ”*hidden pressures and constraints of various service organizations*” (Jewel & Glaser 2006:339). I den forståelse er frontpersonalets adfærd og respons en logik i relation til det miljø, de arbejder i, og som sådan er SLB-arbejde problematisk. Med det opstiller Lipsky et skisma af, at det på den ene side er et vilkår, at der er brug for frontpersonale, der foretager faglige skøn:

The fact is that we must have people making decisions and treating other citizens in the public services.

(Lipsky 1980:xv)

(understregning markerer fremhævnings i oprindelig tekst)

Det var dette frontpersonale og deres skøn, jeg oprindeligt ville studere. Men med Lipskys arbejde ekspliciteres og problematiseres på den anden side ’de skjulte pres og begrænsninger’, der er for SLB’s muligheder for at udøve deres skøn:

I locate the problem of street-level bureaucrats in the structure of their work.

(Lipsky 1980:xv)

De indsigter, Lipskys arbejde dermed ekspliciterede, om udfordringer med implementering på SLB-individniveauet i offentlige servicesektorer er blevet betegnet som et egentligt paradigmeskifte i implementeringsstudier (fx Hill 2013; Hupe & Buffat 2014; Zang 2016). Hvor interessen for implementering havde været en del af traditionen i organisationsstudier generelt, har denne interesse i *political science* først

fanget an op gennem 1970'erne (Hill 2013; Zahariadis 2017; Johansson 2010). Johansson (2010) krediterer Aaron Wildavsky for i 1973 at have introduceret begrebet om implementering i den politiske litteratur (Johansson 2010:114). Her var de første debatter med afsæt i *topdown*-tilgange, der er kendetegnede ved en opfattelse af den politiske proces som inddelt i adskilte og separat analyserbare trin. Det er trin af før, under og efter; fra idéen til en ny lovgivning og beslutningen herom over formuleringen af lovgivningen og til implementeringen heraf, herunder evaluering og eventuel terminering af lovgivningen – alt sammen i en stærkt topstyret og hierarkisk proces (Hill & Hupe 2010:478; Hill 2013:153pp). Som en reaktion herpå fulgte *bottomup*-tilgange (fx Elmore 1979/1980). Her delte man *topdown*-tilhængernes holdning om, at de, der udformer politikker og lovgivning, har en stor interesse i at påvirke implementeringsdelen (Elmore 1978/1980:604), men var uenig i *topdown*'ernes implicite antagelse om, at det er dem, der laver politikkerne, der kontrollerer de organisatoriske, politiske og teknologiske processer i forbindelse med implementeringen (Elmore 1979/1980:603; Hill 2013:215). Ud over at være en reaktion på denne topstyring betragtede *bottomup*'erne trin-inddelingen af den politiske proces som arbitrær og argumenterede for, at processen i stedet burde betragtes som én sammenhængende proces (Elmore:1979/1980:601), hvor indgangen til at studere implementering var et praksisniveau. Dette praksisniveau defineredes ved at være dér, hvor administrative handlinger krydser individuelle valg (Elmore 1979/1980:604). Siden er diskussionerne om implementering landet i variationer og kombinationer af de to tilgange (Hill 2013:216), de såkaldte *synthesizers* (Johansson 2010:115). Dér, hvor Lipsky skrev sit bidrag ind og som sådan fik status som paradigmeskifte, var som et alternativ til det syn, der med *topdown*'erne var herskende om frontpersonale eller SLB og deres skønsudøvelse. I dette paradigme var frontpersonalet lidet flatterende blevet opfattet som

a violation of the rule of law or a stochastic element in an orderly process.

(Maynard-Moody & Portillo 2010:253)

Med Lipskys begreb om SLB udforskedes og nuanceredes opfattelsen af frontpersonalet, og fokus blev rettet mod de strukturelle vilkår, der virker determinerende for deres muligheder for at udøve faglige skøn.

Most scholars now agree that in respect of social policy issues, effective research must evaluate the aggregate influences manifest at the frontline.

(Alden 2015a:65)

Lipsky satte dermed fokus på et videnshul mellem 'lov som skrevet' og 'lov som performer' (Lipsky 1980) og på den magt, der potentielt kan udøves. Som sådan har SLB følgelig indtaget en position som de ultimative skabere af politikker og lovgivning. Snarere end at lovgivning er noget, der alene laves i og af "legislatures or top-floor suites of high-ranking administrators", bliver det i lige så høj grad noget, der laves i "crowded offices and daily encounters of street-level workers" (Lipsky 1980:xii). Dermed er uenigheder om politikker og lovgivning ikke længere nødvendigvis et spørgsmål om interessekonflikter, men måske i højere grad et spørgsmål om, hvad der måtte opstå i mødet mellem SLB og borgere, som enten accepterer eller modsætter sig den ydelse, service eller sanktion, de til- eller påbydes. I den forståelse er udfordringer med implementering ikke længere et spørgsmål om, hvordan viden overføres til yderste led, frontpersonalet, men derimod en erkendelse af, at det handler om "resource allocation, ethics and power (i.e. politics)" (Johansson 2010:110). Analytisk handler det om at identificere variabler, som indkredser og påvirker implementeringsprocesser og -resultat og dermed indvirker på det implementerende frontpersonales handlinger (Winter 2006:159; Hill & Hupe 2010:478). De variabler, Winter (2006) og Hill og Hupe (2010) refererer til, med hensyn til hvad der kan influere implementeringsprocessen og dermed de faglige skøn, er, hvad Lipsky betegnede som den struktur, der er omkring SLB. Lipsky beskrev den struktur som bestående af elementer som for stort arbejdspress, utilstrækkelige ressourcer, en usikkerhed på værdien af arbejdets metoder og et aspekt af uforudsigelighed i de borgere eller klienter, SBL arbejder med. I denne virkelighed opstår der en modsætning til det ideal om at hjælpe, som mange SLB træder ind i deres fag med. For Lipsky fører det til følgende:

At best, street-level bureaucrats invent benign modes of mass processing that more or less permit them to deal with the public fairly, appropriately, and successfully. At worst, they give in to favoritism, stereotyping, and routinizing – all of which serve private or agency purposes.

(Lipsky 1980:xii)

Af dette følger for Lipsky, at de, der ikke brænder ud eller forlader SLB-arbejde, bliver nødt til at sænke deres ambitionsniveau og deres forventninger til borgerne og til lovgivningers og politikkers potentiale. SLB bliver nødt til at give sig selv lov til at acceptere, at borgere ikke får den bedste hjælp, men at de får den bedst mulige hjælp under de givne omstændigheder. Samtidig, og måske derfor, sker denne accept ofte i en arbejdskultur eller -struktur, hvor sådanne kompromisser med hensyn til den 'ideelle' måde at arbejde på ideologisk og metodisk bliver forklaret som udtryk for den enkelte SLB's faglige modenhed. Dermed får det at nedjustere sine idealer et positivt udtryk. SLB udvikler opfattelser af deres arbejde og de borgere, de skal servicere, som kan mindske det spænd, der er mellem deres egne idealer og arbejdets begrænsende betingelser (Lipsky 1980). Af dette følger, at de problemer, SLB møder i deres arbejde, er forankrede i denne struktur (Lipsky 1980:xv).

Evans og Harris (2006) udfordrer Lipsky, som de mener, opstiller en dikotomi af, at *enten* tilpasser SLB sig arbejdspraksisser på bekostning af klienterne, *eller* også udfordrer de arbejdsbetingelserne for at opnå en bedre praksis. Evans og Harris foretrækker at betragte det som en art foreløbig analytisk ramme, hvormed den enkelte SLB's sammenhænge, omstændigheder og status kan studeres, for at kunne forstå, hvordan de strukturelle vilkår former specifik SLB-adfærd. Östberg (2014) forklarer socialarbejderes skøn som en rationel måde til, i praksis, at kunne håndtere organisatoriske og ressourcemæssige begrænsninger og foranderlig lovgivning på (Östberg 2014:63).

Min forskningsinteresse udvidede sig således til en interesse for de organisatoriske vilkår for forebyggelsesteamets arbejde med SEL 11, stk. 3, forstået på den måde, at den begejstring, der er for forebyggelsesteamets arbejde, også kan handle om andet og mere end 'gode faglige skøn'.

1.3. FRA FAGLIGE SKØN TIL ORGANISATORISKE VILKÅR

Ret hurtigt i min datagenereringsperiode ændrede mit fokus sig. Det ophørte ikke med at handle om 'gode socialarbejdere', der laver 'godt socialt arbejde', men det begyndte at handle om noget andet og mere. Jeg *har* studeret 'godt socialt arbejde' udført af 'gode socialarbejdere', og det er en absolut vigtig dimension af implementeringen af SEL 11, stk. 3, men med Lipsky handler det *også* om de organisatoriske vilkår. Med

denne revurdering af mit oprindelige fokus blev jeg ansporet til endnu en gang at tage kontakt til andre kommuner.

1.3.1. UFORMELLE KONTAKTER TIL ANDRE KOMMUNER

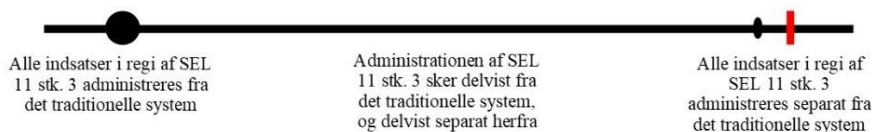
I efteråret 2019, cirka ét år inde i dette ph.d.-forløb, foretog jeg en række uformelle telefonopringninger med (næsten) tilfældigt udvalgte kommuner for at undersøge, hvordan SEL 11, stk. 3, håndteres andre steder. Inspirationen til at foretage disse opringninger var dels mit ændrede fokus og dels interaktioner med repræsentanter fra andre kommuner, jeg havde mødt på den tidligere omtalte temadag i regi af Socialstyrelsen. Hvor de erkendelser, jeg fik på temadagen, *sampling*-metodologisk kan beskrives som *'opportunistic'*, kan mine opringninger til andre kommuner beskrives som *'purposeful random sampling'* (Palinas et al. 2015). De kriterier, jeg havde for den *'målrettede tilfældige'* *sampling* – de uformelle telefonopringninger – var tredelte. De målrettede kriterier var følgende: 1) Jeg ønskede kontakt med kommuner fra alle fem regioner, 2) jeg ønskede kontakt med både små, mellemstore og store kommuner, og 3) jeg ønskede at tale med personer, der bestred ledende funktioner med hensyn til administrationen af SEL 11, stk. 3. Det mere tilfældige aspekt, der kom til at afgøre, hvilke kommuner jeg specifikt kom i kontakt med, handlede dels om, i hvor stort et omfang jeg var i stand til at finde relevante personer at kontakte ud fra de forskellige kommuners hjemmesider, og dels om, hvorvidt disse personer svarede på mine opkald og, i bekræftende fald, havde tid og lyst til at tale med mig. Mine spørgsmål handlede om, hvilken organisatorisk forankring de havde af SEL 11, stk. 3, og hvilke faggrupper der håndterede eller implementerede bestemmelsen. Antallet af kommuner, jeg qua temadag og telefonopringninger har været i kontakt med, er omkring 20.

Disse uformelle telefonsamtaler bekræftede de indtryk, jeg havde fra temadagen, og jeg fik således en skærpet nysgerrighed på, at SEL 11, stk. 3, bliver implementeret forskelligt i forskellige kommuner. Eller rettere, at den måde, det bornholmske forebyggelsesteam implementerer SEL 11, stk. 3, på, forekommer at være betydeligt anderledes end *'normen'*. Til illustration af denne anderledeshed er figur 1.2. Figuren viser et kontinuum over det spænd, jeg mener, der er i de forskellige kommuners, inklusive Bornholms Regionskommunes, administrative og organisatoriske placering af SEL 11, stk. 3. Læst fra venstre til højre repræsenterer venstre side en tilgang, hvor alle indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, administreres i myndighedsafdelinger og af

sagsbehandlere. Dette er benævnt 'det traditionelle system'⁶. Højre side af kontinuummet repræsenterer en tilgang, hvor alle SEL 11, stk. 3-indsatser administreres i ikkemyndighedsafdelinger og af ikkemyndighedsfaggrupper, fx pædagoger, socialrådgivere, PPR-psykologer, familiebehandlere etc. Imellem disse poler er 'uendelige' variationer af, hvor mange af indsatserne der administreres hvorfra.

Den røde markering i højre side af kontinuummet er der, hvor jeg placerer forebyggelsesteamet på Bornholm. Langt den overvejende del af de kommuner, jeg har haft kontakt til, placerer sig i venstre side af kontinuummet, hvor SEL 11, stk. 3, administreres i myndighedsafdelinger og af myndighedsagsbehandlere. Få kommuner placerede sig hen over kontinuummets venstre halvdel. Én enkelt anden kommune end Bornholms Regionskommune placerede sig i højre side af kontinuummet. Markøren for forebyggelsesteamet er ikke placeret helt yderst til højre, hvilket er et udtryk for, at den lokale myndighedsafdeling og -sagsbehandlere råder over en meget lille del af de SEL 11, stk. 3-ressourcer, der er allokeret til feltet.

Figur 1.2 Kontinuum, der illustrerer, hvorfra SEL 11, stk. 3, administreres

De sorte markeringer er der hvor jeg placerer de kommuner jeg har haft kontakt til - flest i venstre side af kontinuummet og én enkelt i højre side.

Den røde markering til højre på kontinuummet er hvor jeg placerer forebyggelsesteamet

Kontakten til de omkring 20 kommuner til trods er denne ph.d. ikke et komparativt studie (jf. kapitel 5. Design og metodologiske overvejelser). Mine kontakter til de andre kommuner har bestyrket mig i min fornemmelse af, at SEL 11, stk. 3, kan implementeres på forskellige måder, og at en udforskning heraf er vigtig, fordi det kan være med til at kvalificere måder at yde forebyggende indsatser på. De tværkommunale kontakter har fungeret som en bestyrkelse af mit ændrede fokus fra

⁶ Min anvendelse af 'det traditionelle system' udfoldes sidst i denne introduktion.

'faglige skøn' til 'organisatoriske vilkår', som i Lipskys terminologi er de strukturelle betingelser.

1.3.2. ORGANISATORISKE OMSTÆNDIGHEDER

Siden Lipskys paradigmatiske bidrag er de strukturelle betingelser for frontpersonales arbejde blevet gjort til genstand for grundig udforskning. I eksempelvis *public management*- og *social work*-litteraturen debatteres Lipskys strukturelle vilkår for det faglige skøn i betydelig grad. Af Nothdurfter og Hermans (2018) betegnes Lipskys struktur som *determinanter*, af Winter (2006) samt Hill og Hupe (2010) som *variabler*, af Jevell og Glaser (2006) som *faktorer* og af Järvinen og Mik-Meyer (2012) som *rammer*. Disse strukturer, determinanter, variabler, faktorer og rammer refererer jeg fremadrettet til som organisatoriske omstændigheder.

Scourfield (2015) viser, at det, der opfattes som det individuelle SLB-skøn, i stedet er noget, der bliver formet på mange niveauer, af mange interessenter og i mange bureaukratier. Alle disse niveauer eller lag medieres i 'leveringsøjeblikket', som er i interaktionen mellem SLB og borger. Som sådan er de lag fokuspunkter for at forstå SLB-skønnene:

To understand fully how policy is mediated at the point of delivery, we need to go even further beyond the examination of the practices within a single bureaucracy [...] The exercise of discretion is multi-layered and dispersed among multiple stakeholders, blurring accountability for decision making.

(Scourfield 2015:914)

Blandt de mange studier af, hvad der er med til at forme SLB's arbejde, peger Keiser (2010) samt Wenger og Wilkins (2009) på *face-to-face*-interaktioner og Stensöta (2012) på lokale politiske forhold. Watkins-Hayes (2011) undersøger sammenhænge mellem frontpersonalets arbejde og deres etnicitet. Isett, Morrissey og Topping (2006) studerer sammenhænge mellem SLB's forståelse af det program eller den lovgivning, de skal implementere, og deres skøn. Riccucci (2005) undersøger, om og hvordan SLB vurderer, om borgerne har gjort sig fortjent til en ydelse eller service, dvs. borgernes "*deservingness*" som determinant for skønnet. Hill (2006) har sit fokus på, hvordan ledelsesbeslutninger om frontpersonalets arbejde influerer frontpersonalet.

Evans (2015/2016) kritiserer Lipsky for, at han for ensidigt fokuserer på problemer med hensyn til frontpersonalets skøn, og at han dermed negligerer den effekt, der er af skøn foretaget på ledelsesniveau. Evans påpeger dermed, at ledere også udøver signifikante skøn, der i sig selv bidrager til dels betingelserne for forvirring og modsætningsforhold for SLB og dels en utilstrækkelighed af ressourcer til at yde service med. I forhold til ledelsesniveauets indflydelse på frontpersonalet, har flere studier peget på, at *New Public Management* (fx Lane 2000) (NPM) har en negativ effekt på SLB's muligheder for at udøve skøn. Brodtkin (2011) viser, at SLB bruger deres skøn dobbelt, ikke blot i forhold til borgerne, men også til at korrigere i forhold til de ledelsesværktøjer, der er med NPM, hvorved SLB producerer uformelle praksisser, der kan være betydeligt anderledes end afsættet for lovgivningen og NPM-ledelsen. Alden (2015b) viser i et studie af implementeringen af en boliglovgivning rettet mod hjemløse, hvordan SLB laver såkaldte negative eller ulovmedholdelige skøn, hvilket i dette studie betyder, at de bevilger mere, end de kan og må, eller at de kompenserer for mangler andre steder i systemet:

[det blev fundet] *evidence to suggest that housing law was repeatedly and flagrantly broken due to the pressure to meet organisational objectives.*

(Alden 2015b: 930)

Høybye-Mortensen (2015) skriver om, hvordan ”*decision-making tools*”, der i særlig grad har indfundet sig med NPM, i betydeligt omfang ser ud til at påvirke sagsbehandleres skøn og autonomi. Ponnert og Svensson (2015/2016) viser, hvordan sådanne beslutningsredskaber kan være med til at reducere usikkerhed og fremme de menneskebehandlede organisationers legitimitet, men at det sker på bekostning af traditionelt professionelt skøn. Således har ledelsesreformer, standardiseringer, redskaber og teknologier grundlæggende forandret den sociale praksis (Nothdurfter & Hermans 2018:300). Carson, Chung og Evans (2015) viser imidlertid, at hverken NPM, kontraktualisme eller andre ledelsesværktøjer har kunnet løse problemet med de skønsmæssige variationer, der udøves af SLB. I stedet synes disse redskaber at have skabt ekstra lag i implementeringsprocessen.

Chung-Lae (2005) studerer de organisatoriske netværk som determinanter, hvor Foldy og Buckley (2010) specifikt ser på den enkelte afdelings eller teams karakteristika. Dette ligger tæt op ad Oberfeld (2010), der studerer organisatorisk socialisering som determinant og viser, hvordan SLB, der oplæres i deres team, er mere tilbøjelige til at

'bøje regler' end SLB, der oplæres mere formaliseret på kurser og uddannelser og dermed separat fra teams og afdelingerne. Garrow og Grusky (2013) viser, at institutionelle logikker former de moralske og er med til at legitimere bestemte praksisser, som i eksemplet med Lipskys antagelse om, at reduktion i ideal er lig faglig modenhed. Forskningsfeltet om institutionelle logikker er grundigt behandlet i Järvinen og Mik-Meyers to antologier (2003, 2012) om, hvordan borgere, der får kontakt til velfærdsstaten, automatisk bliver skabt i 'velfærdsorganisationernes billede', og om, hvordan SLB, som Järvinen og Mik-Meyer refererer til som de professionelle, ligeledes bliver formet. De skriver om,

hvordan velfærdsstaten sætter nogle særlige rammer for de professionelles arbejde, og hvordan disse rammer påvirker velfærdsarbejdet og de professionelles selvforståelse – og dermed også vilkårene for klientarbejdet.

(Järvinen & Mik-Meyer 2012:11)

Tummers og Bekkers (2014) laver en adskillelse mellem de forskellige typer af SLB og viser, at der er forskel på de forskellige SLB-faggrupperingers adfærd. Tummers og Bekkers viser eksempelvis, at sundhedspersonale indtager en 'hjelpeprofession', hvorimod politi, og i stigende grad socialarbejdere, mere har fokus på at sanktionere og disciplinere, samtidig med at de synes at følge reglerne mere rigtigt end sundhedspersonalet. Jevell og Glaser (2006) fokuserer ikke kun på ét vilkår, men præsenterer en analytisk ramme til at besvare spørgsmålet om, hvilke faktorer der influerer frontpersonalets beslutninger, og hvordan de "can be expected to implement a particular policy or program goal?" (Jevell & Glaser 2006:339). De opstiller seks faktorer. Den første er autoritet og handler om det magtaspekt, der er i SLB-arbejde med hensyn til at kunne påvirke borgernes liv. Den dækker som sådan både over de ressourcer, SLB har til rådighed, og deres mulighed for at sanktionere borgere. Den anden faktor er rolleforventninger og handler om både politikens eller lovgivningens mission og SLB's egne forventninger i den pågældende mission. Nummer tre er en reference til arbejdsmængde eller -byrde. Den fjerde faktor er klientkontakt, forstået som frekvens af samt tidsforbrug og kvalitet i interaktioner. Den næstsidste faktor, som Jevell og Glaser præsenterer, er viden og ekspertise, som handler om, hvordan SLB forstår politikens eller lovgivningens (missionens) mål, muligheder, regler og krav i sammenhæng med de færdigheder, de har til at facilitere dette. Som sådan bliver uddannelse, oplæring og kendskab til målgrupper og felt centrale emner (Jevell & Glaser 2006:341-342). Endelig er det sjette og sidste forhold incitamentet. Incitamentet dækker over

the formal and informal systems of rewards and sanctions that affect how workers take different courses of action.

(Jevell & Glaser 2006:341)

De viser med dette, at SLB kan menes at have et større incitament til at lave de opgaver, som de bliver evalueret på, med henblik på at undgå enten mere arbejde eller negativ opmærksomhed fra ledere eller borgere (Jevell & Glaser 2006:342). Zang (2016) laver med sit studie et supplement til disse seks faktorer ved at pege på demografiske karakteristika, fx frontpersonales køn, alder og anciennitet (Zang 2016:616-617).

Generelt for disse og andre studier er en enighed om Lipskys paradigmatiske bidrag. Der synes også at være stor enighed om, at der 'sker en masse' organisatorisk og administrativt imellem lovgivning og frontpersonale-borger-interaktioner, og at dette 'en masse' (som organisatoriske omstændigheder) spiller en afgørende rolle for de interaktioner, hvorfor det er vigtigt at studere. Endvidere er der også en vis enighed om, at SLB eller frontpersonalet kan betragtes som "*policy-entrepreneurs*" (Arnold 2015), og at det er i de organisatoriske omstændigheder, hvori skønnen og magten udøves, at lovgivning reelt formes som en forhandling mellem lovens mål og brugernes behov. Det er i disse individuelle situationer, at fortolkning og tilpasning sker, og at SLB som sådan er "*gatekeepers*" (Nothdurfter & Hermans 2018).

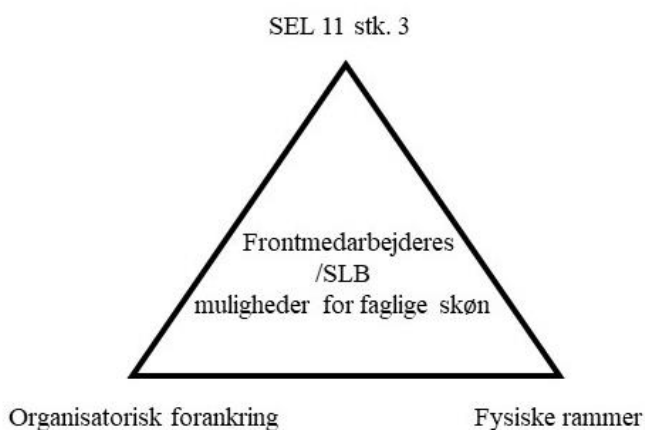
1.4. DE FYSISKE RAMMER – ET UNDERBELYST SLB-FELT?

Blandt de mange identificerede organisatoriske omstændigheder synes der dog at være (mindst) ét ikkeartikuleret tema. Det er et tema, jeg er blevet ved med at få øje på i min undersøgelse. Det er samtidig et tema, som jeg ikke har kunnet identificere i de studier, jeg har gennemgået. Det tema er et fokus på de fysiske realiteter. Hermed mener jeg konkret de faktiske fysiske og materielle omgivelser og analyser af disse fysiske omgivelser potentielle kon- og divergenser med en given lovgivning og organiseringen heraf.

De studier, jeg har afsøgt, centrerer sig om at identificere influerende organisatoriske omstændigheder i relation til de immaterielle. Med mine data mener jeg at have fundet belæg for, at der i forståelsen af implementeringsprocesser med fordel kan

medanalyseres et element af fysiske rammer, således at ligningen består af lovgivning, organisation, fysiske rammer og SLB. Med denne undersøgelse vil jeg derfor gerne tilføje et sådant materialitetsaspekt. Til illustration her af har jeg lavet, hvad jeg kalder en 'implementeringstrekant', der er vist nedenfor i figur 1.3. Trekantens tre spidser repræsenterer lovgivningen, her SEL 11, stk. 3, dens organisatoriske forankring og de fysiske rammer herfor, og i midten af trekanten er frontmedarbejdere, der udøver faglige skøn.

Figur 1.3 Implementeringstrekant

Dertil kommer, at det er min oplevelse, at der i de studier, jeg har gennemgået, er et særligt problemorienteret fokus, dvs. et fokus på at identificere, hvor der er modsætningsforhold og forhindringer. Dette er et absolut relevant fokus at have for at kunne adressere udfordringerne. Ikke desto mindre mener jeg, at studier af positiv sammenhængskraft og gensidig understøttelse mellem lovgivning, organisatoriske omstændigheder og fysiske rammer også kunne være interessante og relevante. Jeg anlægger derfor et perspektiv på, hvordan disse elementer gensidigt kan supplere, facilitere og understøtte en given implementering. Koblingen af disse forhold bliver et fokus på, *hvordan* organisatoriske omstændigheder *og* de fysiske rammer, *sammenholdt med*, som i dette tilfælde, en lovgivning, *gensidigt* kan fremme og understøtte implementering og dermed frontpersonalets muligheder for at udøve deres faglige skøn kvalitativt og lovmedholdeligt.

Mit oprindelige direkte fokus på de individuelle SEL 11, stk. 3-skøn er i dette ph.d.-forløb blevet et indirekte, om end stadig present, fokus, forstået således, at jeg som sådan ikke analyserer de faktiske SEL 11, stk. 3-skøn, som socialarbejderne i forebyggelsesteamet foretager, men derimod analyserer, hvordan lovgivning, organisering og fysiske rammer/materialitet kan understøtte hinanden og fremme skønsmulighederne. Jeg benævner samlet de tre elementer 'praksisfremmende omstændigheder'.

Lipsky skriver, som citeret tidligere, at ”*I locate the problem of street-level bureaucrats in the structure of their work*” (Lipsky 1980:xv) (understregningen er min fremhævelse). Inspireret af denne centrale sætning og sammen med mit fokus på potentielle muligheder og sammenhænge mellem lovgivning, organisering og fysiske rammer tillader jeg mig at omskrive denne sætning til *I locate the potential of street-level bureaucrats in the correlation of policy, organisation and the physical surroundings/material conditions of their work*.

1.5. FORSKNINGSSPØRGSMÅL

Den undersøgelse, jeg har lavet, er drevet af to sammenhængende erkendelsesinteresser, der er rettet mod et lovgivningsniveau og et praksisniveau. Den første interesse er et ønske om at forstå bestemmelsen – både det lovmæssige grundlag og indhold for socialt arbejde og bestemmelsen i historik og samtid. Historikken er vigtig, fordi den giver en forståelse af den sammenhæng og de traditioner og forståelser, bestemmelsen er vokset ud af. Den anden interesse er et ønske om at udforske de praksisser, som bestemmelsen muliggør. Denne udforskning sker i en specifik lokal kommunal sammenhæng.

For at kunne forstå de praksisser, som bestemmelsen muliggør, og dermed kunne analysere de eventuelle praksisfremmende omstændigheder er det ikke tilstrækkeligt at studere SEL 11, stk. 3, alene, ligesom det heller ikke vil være tilstrækkeligt at studere SEL 11, stk. 3-praksissen alene. De to niveauer forudsætter hinanden. På den baggrund er mine forskningsspørgsmål som følger:

Forskningsspørgsmål 1: Hvilken slags bestemmelse er SEL 11, stk. 3?

1. Hvilken genre er SEL 11, stk. 3, og hvilke implikationer kan det have for modtageren?

2. Hvorfor en forebyggelsesparagraf, og hvorfor nu?
3. Hvilke instrukser indeholder SEL 11, stk. 3?

Forskningsspørgsmål 2: Hvilke praksisser muliggøres med SEL 11, stk. 3?

1. Hvilke sammenhænge er der mellem SEL 11, stk. 3, den organisatoriske forankring og de fysiske rammer?
2. Hvordan er disse sammenhænge praksisfremmende?

Forskningsspørgsmål 1 er en undersøgelse af bestemmelsen. Forskningsspørgsmål 2 er en undersøgelse af bestemmelsen, som den er implementeret i det bornholmske forebyggelsesteam.

Med en besvarelse af disse forskningsspørgsmål håber jeg at kunne bidrage til en mere nuanceret forståelse af mulige positive sammenhænge mellem lovgivning, der skal implementeres, organisatorisk forankring og de fysiske rammer med henblik på at fremme de skønsmæssige vilkår for SLB/frontmedarbejdere. Det er et blik på, om og hvordan implementering af lovgivning ikke alene er et spørgsmål om økonomi, personaleressourcer, administration mv., men at der i sådanne processer også kan indtænkes en understøttende sammenhæng til den fysiske organisering. Som nævnt håber jeg, at min undersøgelse vil blive et bidrag i debatten om, hvordan vi i Danmark kan blive endnu bedre til at tilrettelægge vores sociale indsatser og, specifikt her, at yde forebyggende indsatser til børn, unge og familier, der måtte opleve et behov herfor.

1.6. BEGREBSAFKLARINGER

I det følgende præsenterer jeg fire begrebsafklaringer. Den første er en udfoldning af begrebkonstruktionen 'praksisfremmende omstændigheder'. Det næste handler om forebyggelsesbegrebet. Som nævnt vier jeg dette begreb plads, fordi det er et begreb, der hverken teoretisk eller i praksis er ukompliceret, hvorfor det som sådan er genstand for mange forskellige tilgange og holdninger. Forebyggelsesbegrebet er gennemgående i denne afhandling, hvorfor denne del skal tjene som en positionering, hvorfra jeg undersøger en forebyggelsesparagraf og forebyggende sociale indsatser. Den anden begrebsafklaring er i relation til, hvordan jeg italesætter de børn, unge og familier, der vurderes til at have brug for forebyggende indsatser, og hvorfor. Den

sidste begrebsafklaring handler om, hvordan jeg analytisk skelner mellem SEL 11, stk. 3, og det øvrige system, der håndterer socialsager.

1.6.1. 'PRAKSISFREMMEDE OMSTÆNDIGHEDER'

Begrebskonstruktionen 'Praksisfremmende omstændigheder' er en konstruktion hvormed jeg ønsker at understrege et fokus for denne undersøgelse. Indledningsvist handler 'Praksisfremmende omstændigheder' om at fremhæve det skifte, der er sket netop i mit fokus i denne undersøgelse.

I relation til *praksisfremmende*-delen opstod dette fokus som konsekvens af den diskrepans jeg oplevede mellem SLB-litteraturens vægtning af udfordringer og 'fejl', og den tilsyneladende tilfredshed og succes, som forebyggelsesteamet synes omgærdet med. Selv om udfordringsfokusset i SLB-litteraturen, som beskrevet, er vigtigt og relevant, blev jeg nysgerrig på det positive fordi jeg oplevede, at dette var den mest dominerende tendens i den socialfaglige setting, jeg stod overfor at udforske. *Praksisfremmende* skal således være en markering af mit ønske om at analysere elementer, der kan virke fremmende og understøttende for en given SLB-praksis.

I relation til *omstændigheder*-delen, var jeg, som beskrevet, indledningsvist optaget af at undersøge specifikke forebyggende socialfaglige indsatser i regi af SEL 11, stk. 3. Dette fokus ændrede sig med inspiration fra SLB-litteraturen og oplevelser i den socialfaglige setting, til i stedet at blive en opmærksomhed på omstændigheder, der er eller viser sig at være omkring en given SLB-praksis og som influerer denne. Som beskrevet har jeg haft en vekslen mellem forebyggende socialfaglig praksis og SLB-litteratur, der tilsammen gjorde mig opmærksom på a) hvor mange faktorer – her benævnt omstændigheder – der er omkring og indvirker på SLB-praksis, og b) hvordan jeg i praksis blev ved med at få øje på dét jeg ikke kunne få øje på i SLB-litteraturen, og som er de fysiske rammer.

Med de erkendelser jeg har fået undervejs, og med min erfaring fra socialt arbejde generelt, som er at feltet er fyldt med dygtige socialarbejdere, fandt jeg det mere relevant at studere omstændigheder snarere end frontmedarbejdere/SLB, og at studere sammenhænge, der positivt kan understøtte snarere end begrænsninger. Mit sigte er ikke at forbedre en given socialfaglig forebyggende SEL 11, stk. 3-indsats, men at studere hvilke omstændigheder, der kan være omkring en sådan indsats, og hvordan sammenhænge mellem omstændigheder kan skabe muligheder på frontmedarbejder/SLB-niveau.

Praksisfremmende omstændigheder er således tilsammen en konstruktion, der handler om at studere hvilke faktorer, der virker positivt ind på eller er med til positivt at facilitere en given SLB-praksis, hér forebyggende socialfaglig praksis i regi af SEL 11, stk. 3, der jf. lovgivningen (se ovenfor) centrerer sig om punkterne 1-4 om rådgivnings-, gruppe-, familieplanlægnings- og andre indsatser.

Af disse praksisfremmende omstændigheder har jeg, jf. min konstruktion af implementeringstrekanten, valgt at fokusere på hhv. lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer. Der knytter sig således ikke nødvendigvis nogen specifik forebyggende socialfaglig SEL 11, stk. 3-indsats an i relation til praksisfremmende omstændigheder, men er at betragte som et analytisk blik på hvad, der forgår 'rundt om' en praksis og som influerer og potentielt determinerer de muligheder frontmedarbejdere/SLB har for at udøve deres faglige skøn.

Praksisfremmende omstændigheder skal dermed forstås som et normativt begreb, hvormed jeg analytisk skal blive i stand til at 'få øje på' og 'fastholde et blik på' hvad, der fremmer SLB-praksis. Analytisk bruger jeg konstruktionen til at blive i stand til at studere positive sammenhænge forstået som en lige eller ubrudt linje mellem lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer som et praksisfremmende potentiale. Dette er ikke det samme som at påstå, at en ubrudt linje betyder at SLB-praksisserne eller de forebyggende socialfaglige indsatser altid er gode; dvs. at borgere og medarbejdere er glade eller at problemerne bliver løst, men det er en antagelse om at de praksisfremmende omstændigheder - de positive sammenhænge mellem lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer - skal/bør være til stede som en betydelig del af de forudsætninger, der skal være for god (socialfaglig) praksis.

I kapitlerne 9 og 10 diskuterer jeg konstruktionen praksisfremmende omstændigheder i relation til mine analyser, resultater og bidrag.

1.6.2. FOREBYGGELSESBEGREBET

Begreber som forebyggelse, forebyggelsesparagraf, forebyggende indsatser og forebyggelsesteam er gennemgående begreber i min undersøgelse og i min afhandling. Samtidig er forebyggelse som begreb på ingen måde et entydigt eller ukompliceret begreb, hverken teoretisk og empirisk. Det er et begreb, der både har

tilhængere og modstandere. Forebyggelse som empirisk begreb indeholder et paradoks, og forebyggelse som teoretisk begreb har affødt helt grundlæggende debatter om begrebets anvendelighed. Dette afsnit er en kort introduktion til nogle af de paradokser og diskussioner. Afsnittet rundes af med min anvendelse af begrebet.

Forebyggelse som begreb synes allestedsnærværende. I sin oprindelse er begrebet forankret i naturvidenskaberne, særligt sundhedsvidenskaben (Villumsen 2011), men det er blevet approprieret i mange andre forskningsgrene og i samfundet generelt. Det bliver flittigt anvendt politisk, administrativt og i stort set alle forvaltningsgrene. Det bliver anvendt organisatorisk både offentligt og privat. Det er som sådan også et ofte anvendt begreb i mange praksissammenhænge og fremstår som en naturlig del af generelle og almene offentlige samfundsdebatter og på mange forskellige platforme og medier. Det giver god mening, for det ikke alene nemt at have en holdning til forebyggelse som empirisk begreb, det kan faktisk være svært at erklære sig uenig heri. Hvem kan modsætte sig, at det er bedre at forhindre noget slemt i at ske frem for at vente på, at det går galt? På den måde kan forebyggelse også være et lidt hult begreb.

Samtidig, også som empirisk begreb, er forebyggelse et meget elastisk begreb, som det kan være svært at få greb om. I det socialfaglige felt, der er omdrejningspunktet for denne undersøgelse, debatteres det ivrigt, hvad forebyggelse er, og hvornår 'noget' er forebyggelse, og hvornår 'noget' er 'noget andet'. Og hvis dette 'noget andet' ikke er forebyggelse, hvad er det så? Behandling? I så fald, hvad er så forebyggende behandling? Spændt ud på et kontinuum kan der i den ene ende af det elastiske spektrum argumenteres for, at det er forebyggelse at tvangsfjerne et barn. Nogle vil erklære sig uenige og fremføre, at hvis et barn lever i omstændigheder af en sådan karakter, at det skal tvangsfjernes, så er noget allerede gået (grueligt) galt, og derfor kan det ikke handle om forebyggelse. Andre vil erklære sig enige med argument om, at tvangsfjernelsen vil være en forebyggelse af nye overgreb og ny omsorgssvigt. I den anden ende af spektret kan det debatteres, hvornår forebyggende arbejde skal igangsættes. Nogle vil hævde, at der skal laves forebyggende arbejde, inden der overhovedet er indikationer på, at noget vil kunne gå galt. Andre vil hævde, at der skal være mere eller mindre klare indikationer på mistriksel og en fagligt begrundet vurdering om, at en situation eller nogle omstændigheder kan udvikle sig til en eller anden form for mistriksel eller fejludvikling, før der bør ageres.

Som teoretisk begreb er forebyggelse også genstand for diskussioner. Det er helt grundlæggende diskussioner om, hvorvidt forebyggelsesbegrebet overhovedet er et anvendeligt begreb at overføre fra det sundhedsfaglige/naturvidenskabelige område

til det socialfaglige område. Hvis Socialstyrelsen kan betragtes som repræsentant for det politiske Danmark, er en officiel definition af forebyggelse på det sociale område

*et resultat, hvor sociale problemer er forhindret i at opstå eller udvikle sig.*⁷

Med denne definition, hvor forebyggelsen er et resultat, kan der imidlertid argumenteres for det, der betragtes som forebyggelsens paradoks. Det er et paradoks, som består i, at det ikke er muligt at vurdere, om forebyggelse hjælper. Når resultatet er noget, der ikke kom til at opstå eller udvikle sig, så vil succesfuld forebyggelse aldrig til at kunne demonstreres eller dokumenteres fordi resultatet er det, der blev forhindret i at ske.

Succesfuld forebyggelse vil aldrig kunne bevise, at uden den forebyggende indsats X, så var Y sket. Samtidig hermed er det ikke muligt at bevise, at det var lige netop forebyggende indsats X, der gjorde forskellen. På den måde kan der argumenteres for, at *status quo* er forebyggelsens bedste resultat. I den sammenhæng og forståelse er det måske ikke unaturligt, at der vedvarende synes at være diskussioner om værdien af, at resultatet af en (måske dyr) forebyggende indsats er det samme som inden. Særligt ikke, måske, i et politisk miljø kendetegnet ved ”*the evidence agenda*” (Møller 2018). Evidensagendaen, der har rødder i NPM, handler om, at alt skal kunne bevises og dokumenteres, og er udsprunget af ”*The Crisis of Confidence in Professional Knowledge*” (Schön 1983[2016]:3; Howe 1992). Med den krise sås der tvivl om både kvalitet i og anvendelighed af professionel viden. Med evidensagendaen kan forebyggelsens paradoks potentielt blive/være et problem.

I 2016 udkom rapporten ”*Inspiration til omlægning af indsatsen for udsatte børn og unge – Viden om tidlige og forebyggende indsatser*”, udfærdiget af Rambøll til Socialstyrelsen⁸. Denne rapport spørger blandt andet, hvad vi ved om virkningsfulde indsatser, når det drejer sig om at sætte tidligere og forebyggende ind over for børn og unge i udsatte positioner (Rambøll 2016:5). Rapporten er en review af 73 studier på området. Konklusionen i rapporten er, at effekter af forebyggelse på det sociale felt er et område, det er svært at indsamle evidens om. Samme konklusion drages i artiklen *Hvorfor er det så svært at finde ud af, om sociale indsatser virker?* fra 2018 (Vesten

---

⁷ Socialbegreber.dk, 2015.

⁸ <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspiration-til-omlaegning-af-indsatsen-for-udsatte-born-og-unge-viden-om-tidligere-og-forebyggende-indsatser>.

& Heinemeyer 2018). I artiklen problematiseres muligheden for at skaffe evidens for effekten af de forebyggende sociale indsatser. Denne problematisering sker på baggrund af en komparativ diskussion om evidens på hhv. det sociale område og det sundhedsfaglige område. Hvor det sundhedsfagligt er forholdsvis ukompliceret at dokumentere, hvorvidt forebyggelse virker eller ej, lader dette sig ikke gøre i det socialt forebyggende felt. I artiklen udfoldes et tankeeksperiment, som har den præmis, at *”den mest præcise måde at måle, om et socialt tiltag virker, er ved at lave kontrollerede lodtrækningsforsøg”* (Vesten & Heinemeyer 2018). Tankeeksperimentet bliver om to grupper af sammenlignelige sårbare unge, hvor den ene gruppe tilbydes psykologhjælp, og den anden gruppe fungerer som kontrolgruppe. Listen over etiske udfordringer ved dette tankeeksperiment er lang. Ud over det åbenbare i at afholde mennesker med behov for hjælp fra at få den hjælp handler et andet etisk dilemma om sammenligneligheden og parametrene herfor mellem forsøgspersonerne. Selv om gruppen, der tilbydes hjælp, måtte opleve at få det bedre, kan der stadig ikke føres evidens for, at det netop skyldes psykologhjælpen; måske kan det skyldes andre forhold. Artiklens konklusion bliver følgelig, at det ikke alene er kompliceret, men også etisk uforvarsomt at dokumentere hvilken effekt de forebyggende sociale indsatser har på mennesker. Det er således ikke muligt at udsige den forskel, der gør en forskel.

Heroverfor er dem, der helt afviser forebyggelsesbegrebet. Tre eksempler på, hvad denne afvisning handler om, er Jørgensen (2015), der betegner det som et upræcist begreb, Villumsen (2011), der afviser det som værende et blik på, hvad der skal undgås, og som derfor i stedet foretrækker at fokusere fremadrettet på, hvad der kan opnås, og Kvello (2013), der finder forebyggelsesbegrebet uegnet, fordi skellet mellem, hvad der er forebyggelse, og hvad der er behandling, er udvisket. Blandt dem, der ikke finder forebyggelsesbegrebet anvendeligt, er der en tendens til at erstatte det med begreber som tidlig opsporing og tidlig indsats. Thomsen (2010) skriver fx følgende: *”Den tidlige indsats skal opprioriteres, så risikobørn kan opdages og hjælpes, inden problemerne udvikler sig”* (Thomsen 2010:9). På Socialstyrelsens hjemmeside kombineres begreberne til *”en tidlig forebyggende indsats”* og beskrives som noget, der *”kan igangsættes på alle tidspunkter i børns og unges liv”*⁹. Ebsen (2015) skriver om tidlig indsats, at det *”stiller krav om at vurdere barnet i forhold til fremtiden”*, og at den tidlige indsats skal betyde, at *”et barns situation forbedres så hurtigt som muligt og på længere sigt bliver en mindre belastning for samfundet”*

---

⁹ <https://vidensportal.dk/temaer/Tidlig-indsats/definition-1>

(Ebsen 2015:207). Med det at undgå at blive en belastning for samfundet berører Ebsen det forhold, at hvor det i relation til de menneskelige effekter er svært at 'føre fremtidigt bevis' for både sociale indsatser generelt og for de tidlige eller forebyggende specifikt, så forholder det sig ganske anderledes i relation til de samfundsøkonomiske effekter.

På det samfundsøkonomiske felt er det ikke alene muligt at bevise effekterne, det forekommer endog meget ligetil at konkludere, at det giver mening – kan betale sig – med forebyggende sociale indsatser. En ekspert i at udregne sådanne samfundsøkonomiske gevinster som et resultat af investeringer tidligt i børns liv er Heckman (fx Heckman 2013; Heckman & Mosso 2014). Med en ligning, "*the Heckman Equation*"¹⁰, og en kurve, "*the Heckman Curve*"¹¹, udregner Heckman, hvordan der er en ligefrem proportionalitet mellem samfundsmæssige investeringer i tidlige indsatser og samfundets økonomiske gevinster heraf. Heckman viser, at effekterne af investeringerne "*persist long after the interventions have ended*" (Heckman 2013:27, Asmussen & Ottesen 2019), og at jo tidligere i et barns liv en investering gøres, jo større økonomisk udbytte har samfundet heraf: "*the highest rate of economic returns comes from the earliest investments in children*"¹². At det betaler sig at investere tidligt eller forebyggende synes der ikke at være tvivl om, om end der er uenighed om, hvorvidt det samfundsøkonomiske afkast mindskes ved investeringer på senere tidspunkter af børns (og voksnes) liv (fx Rea & Burton 2019).

En anden forskningsgren, der beskæftiger sig med sammenhængen mellem samfundsøkonomi og forebyggelse, er den såkaldte *Adverse Childhood Experience* (ACE). Denne forskning dokumenterer både internationalt og nationalt, at der er penge at spare ved at investere i tidlig og forebyggende indsats. Hvor Heckman repræsenterer grundige økonomiske beregninger, handler ACE om at demonstrere, hvordan omsorgssvigt og traumer i barndommen negativt og med stor sandsynlighed vil påvirke de ramte børns helbred resten af deres liv, og at de som sådan vil blive en belastning for sundhedssystemet og dermed en samfundsøkonomisk belastning. ACE-forskningen bliver en demonstration af, hvordan det er langt billigere for det samlede sundhedsvæsen og for samfundet at sætte ind med hjælp i barndommen i forhold til de omkostninger, der er ved at skulle behandle senfølger. Fx demonstrerer Felitti et

---

¹⁰ <https://heckmanmanequation.org/the-heckman-equation/>

¹¹ <https://heckmanequation.org/resource/the-heckman-curve/>

¹² <http://heckmanequation.org/resource/the-heckman-curve/>

al. (1998) sammenhænge mellem ACE og en øget risiko for at udvikle lavt selvværd, alkoholmisbrug, stofmisbrug, ekstrem overvægt og kræft. Gilbert et al. (2015) viser sammenhænge mellem ACE og risikoen for at udvikle kroniske sygdomme som diabetes, astma og hjerte-kar-sygdomme, og Merrick et al. (2017) beskriver sammenhænge mellem ACE og risikoen for at udvikle depression og en stærkt øget sandsynlighed for at begå selvmord. ACE er samtidig en illustration af, hvordan det (nemmere) lader sig gøre at 'føre bevis' i en naturvidenskabelig/sundhedsfaglig sammenhæng som diagnostisk målbare tilstande frem for individuelle oplevelser af (mis)trivsel.

Som ovenstående gennemgang viser, er forebyggelse som begreb, både empirisk og teoretisk, ikke et naturaliseret fast afgrænset begreb eller fænomen. Som sådan kan det betragtes som en konstruktion (jf. kapitel 2 om undersøgelsens videnskabsteoretiske fundament). Med denne undersøgelse har jeg som nævnt ikke til hensigt at studere specifikke socialfaglige forebyggende indsatser, men jeg studerer et felt, hvor det at tænke i, tale om og arbejde med forebyggelse ikke alene er naturligt, men også defineret og påbudt ved lov. Dermed er mit afsæt for at undersøge et sådant felt, at jeg anerkender disse diskussioner, og at jeg placerer mig der, hvor forebyggelse og forebyggende indsatser med SEL 11, stk. 3, er en realitet, både som socialpolitisk målsætning og som socialfaglig praksis.

1.6.3. UDSATTE BØRN ELLER UDSATTE POSITIONER

Der er mange måder at tale om de børn, unge og familier på, der kan have brug for støtte og forebyggende indsatser. De benævnes fx socialt belastede, socialt udfordrede, socialt udstødte (Järvinen & Mortensen 2015), psykiske sårbare, udsatte (fx Thomsen 2010; Bo, Guldager & Zeeberg 2017), socialt udsatte (fx Villumsen 2018) m.fl. Jeg vil derfor gøre klart, hvordan jeg refererer til denne uafgrænsede gruppe, og hvorfor. Jeg refererer til dem som børn, unge og familier *i udsatte positioner*. Det kan fremstå som en minimal gradsforskel, særligt sammenholdt med *udsatte børn* (, *unge og familier*), og som om de forskellige benævnelser er forskellige sider af samme sag. Det er de muligvis også. Imidlertid finder jeg, at der er en væsentlig gradsforskel i relation til det forebyggende felt. At være et *udsat barn* (, *ung eller familie*) indikerer for mig en art stigmatisering eller fastlåsthed. At være et barn i en *udsat position* derimod signalerer, at der er omstændigheder i barnets liv, der kan føre til en eller anden form for *udsathed*, men som ikke nødvendigvis gør det. En udsat

position kan være forældres skilsmisse, men fordi det ikke kan vides på forhånd, hvordan et barn reagerer på en sådan 'livsbegivenhed', og fordi ikke alle børn reagerer ens på skilsmisser, behøver en skilsmisse ikke at gøre barnet til et udsat barn. Men det placerer det i en udsat position. I min forståelse er en skilsmisse en potentiel *udsat position* for et barn, men den enkelte families håndtering heraf og det enkelte barns reaktion herpå afgør, om barnet er *udsat*. Følgende den logik skal udsatte børn mødes med hjælp, hvor børn i udsatte positioner skal mødes med skærpet opmærksomhed og støtte. I relation til forebyggelsesfeltet, som er denne undersøgelses socialfaglige felt, og i overensstemmelse med Socialstyrelsens definition (se ovenfor) om at forhindre sociale problemer i at opstå eller udvikles sig anvender jeg betegnelsen børn, unge og familier i udsatte positioner.

1.6.4. DET TRADITIONELLE SYSTEM

Som figur 1.2 (kontinuummet) viser, skelner jeg mellem SEL 11, stk. 3, og det traditionelle system. Med det traditionelle system henviser jeg til det system, hvor formel sagsbehandling i børne- og familiesager bliver udført af sagsbehandlere med myndighedsbeføjelser, og som er organisatorisk forankret i myndighedsafdelinger. Det er en opdeling, der kan forekomme arbitrær, fordi bestemmelsen SEL 11, stk. 3, naturligvis er en integreret del af det samlede lovkompleks (serviceloven), der er for håndtering af socialsager i relation til børn, unge og familier. Deraf følger videre, at jeg med den skelnen kan signalere, at der er en opposition mellem SEL 11, stk. 3, og det traditionelle system. Det er ikke nødvendigvis hensigten. Det er tænkt som en analytisk adskillelse, hvormed jeg får mulighed for at eksplicitere forskelle, ligheder og sammenhænge mellem forebyggelsesparagraffen som den nye bestemmelse og servicelovens øvrige bestemmelser. Selve benævnelsen af det traditionelle system bygger på, at der på dansk ikke umiddelbart er en god pendant til det mere dækkende engelske *Social Services for Child Protection*. På dansk ses det ofte oversat til børneforsorg(en), hvilket i min opfattelse er et forældet begreb og som sådan ikke tilstrækkeligt dækkende.

1.7. AFHANDLINGENS OPBYGNING

Min undersøgelse af SEL 11, stk. 3, og dens anvendelsesmuligheder udspringer af en interesse i socialfaglig praksis. Min orientering mod og udforskning af praksis, jf. min implementeringstrekant (figur 1.3 ovenfor), har derfor været mit forskningsmæssige afsæt. Mit ønske er, at min afhandling er en refleksion af min arbejdsproces og af dette praksisfokus. Derfor er afhandlingen bygget op i dette afsæt. Det betyder, at det, der er den metodologiske ramme for min undersøgelse, også er den ramme, jeg har bygget afhandlingen op om. Den metodologiske ramme er *Nexus Analysis* (NA) eller neksusanalyse (fx Scollon & Scollon 2004). NA udfoldes i kapitel 5, men da den således samtidig er rammen for hele afhandlingen, introducerer jeg kort rammen her. NA er en etnografisk inspireret metodologisk ramme med særlig interesse for praksissers sociohistorik og materialitet. Som metode består NA af tre sammenhængende dele. Den første af de tre dele er en indgangsdel til feltet, kaldet *engaging the nexus of practice*. Her træder man ind i feltet. Neksusanalytisk anvendes denne *engaging*-del på den empiriske setting, hvor datagenereringen og neksusanalysen skal udspille sig. Forskeren skal her lære feltet at kende, blive fortrolig med det og identificere centrale aktører og praksisser. Det hedder i NA-terminologi at etablere en *zone of identification* – en identifikationszone. Jeg kommer af den socialfaglige praksis, jeg studerer. Det betyder, at jeg har et indgående kendskab til det empiriske felt som praktiker. Det kendskab har jeg ikke på samme måde som ph.d.-studerende. For at kunne tilgå feltet som ph.d.-studerende har jeg i denne proces *'engaget'* og etableret identifikationszoner med forskellige forskningsfelter og med elementer af det forskningsmæssige håndværk. Af den grund har etableringen af min identifikationszone som sådan ikke alene handlet om det socialfaglige felt, men har derimod handlet om de forskningsmæssige felter også. Med det argument er kapitlerne 1 til 5 også en del af min *engaging the nexus of practice*. Kapitel 2 er Videnskabsteori og Forskningsetik, kapitel 3 er en præsentation af forebyggelsesteamet som den socialfaglige setting, hvor jeg undersøger SEL 11, stk. 3, i praksis, kapitel 4 er Undersøgelsens Teoretiske Ramme, og kapitel 5 er Forskningsdesign og Metodologiske overvejelser.

Den anden del af en neksusanalyse er *navigating the nexus of practice*. I denne del bearbejdes og analyseres de data, der er genereret. Afhandlingens anden del består derfor af mine tre delanalyser, kapitlerne 6, 7 og 8. Kapitel 6 er en analyse af SEL 11, stk. 3, som en besvarelse af forskningsspørgsmål 1. Kapitlerne 7 og 8 er analyser, der

med afsæt i den specifikke socialfaglige setting besvarer forskningsspørgsmål 2 om, hvilke praksisser SEL 11, stk. 3, muliggør.

Den tredje del af en neksusanalyse er *changing the nexus of practice*. Der hvor NA hævdes at række ud over traditionelle etnografiske feltstudier, er i et ønske om at forandre (forbedre?) praksis. Ikke nødvendigvis i form af revolutioner og paradigmeskifte, men snarere i form af eksempelvis en mere nuanceret refleksion over egen praksis eller som her et ønske om at blive en stemme i debatten om, hvordan vi i Danmark bedst kan tilrettelægge den hjælp, børn, unge og familier i udsatte positioner måtte have behov for. I denne tredje *changing*-del er derfor min diskussion af min undersøgelses resultater og disses bidrag samt en diskussion af undersøgelsen og af mine resultaters kvalitet. Afhandlingen afsluttes med en række perspektiveringer og bud på fremtidige forskningsmuligheder. *Changing*-delen består af kapitlerne 9 og 10.

1.8. NOTABENE

Efter afslutningen af min datagenereringsperiode er der sket den forandring, at indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, nu skal registreres med cpr-nummer. Eftersom dette vilkår ikke var gældende i den periode, hvori jeg genererede data, har jeg således ikke data om, eller hvordan denne ændring måtte have betydning. Derfor er ændringen ikke et tema i min undersøgelse. Som del af min perspektivering (kapitel 10) reflekterer jeg over dette ændrede vilkår.

KAPITEL 2. VIDENSKABSTEORI OG FORSKNINGSKVALITET

Denne afhandling indeholder en undersøgelse af SEL 11, stk. 3, og hvordan bestemmelsen kan bringes i anvendelse i forebyggende socialt arbejde for børn, unge og familier i udsatte positioner. I al forskning er det vigtigt at redegøre for det videnskabsteoretiske fundament, hvorigennem en undersøgelse har sit ontologiske og epistemologiske afsæt. En videnskabsteoretisk position har betydning for den forståelsesramme, der kan anlægges på det undersøgte og på undersøgelsen. Som sådan har det videnskabsteoretiske afsæt implikationer for teori- og metodevalg, for analyserne og for de resultater, undersøgelsen kan generere, fordi det samlede afsæt skaber det blik, hvormed undersøgelsesfeltet kan tilgås. Af denne grund handler dette kapitel både om det videnskabsteoretiske fundament for min undersøgelse og om de kvalitetskriterier, jeg anlægger for mit arbejde og min undersøgelses resultater.

Jeg indleder kapitlet med at placere mit arbejde og min undersøgelse i en videnskabsteoretisk ramme af konstruktioner. Jeg diskuterer konstruktions-ismer og argumenterer for, at min position ikke er isme-*baseret*, men isme-*inspireret*. Herefter diskuterer jeg kvalitetskriterier for mit arbejde og min undersøgelse. Jeg indleder denne anden del med generelle betragtninger om videnskabelig redelighed og diskuterer derfra kvalitetskriterierne refleksivitet, transparens og åbenhed. Jeg afslutter kapitlet med at opridse nogle potentielle interessekonflikter omkring min undersøgelse, og hvordan jeg forholder mig hertil.

2.1. ET FUNDAMENT AF KONSTRUKTIONER

Mit arbejde og min undersøgelse er forankret i et afsæt i en position af konstruktioner. Det er et afsæt, der helt grundlæggende bygger på en idé om, at den viden eller de fænomener, der 'normalt' opfattes som selvfølgeligheder og "*uafhængigt eksisterende*" (Collin 2013:11), er konstruerede og som sådan kulturelt og historisk forankrede (Collin 2013; Burr 1995). Forskningsmæssigt handler det med Berger og Luckmann (1966) om at afdække de ontologiske og epistemologiske forudsætninger, der er for den pågældende forskning:

The man in the street inhabits a world that is “real” to him, albeit in different degrees, and he “knows” with different degrees of confidence, that this world possesses such and such characteristics. The philosopher, of course, will raise questions about the ultimate status of both this “reality” and this “knowledge”. What is real? How is one to know?”

(Berger & Luckmann 1966:18)

(Understregning markerer fremhævnning i oprindelig tekst)

Berger og Luckmanns videnssociologi handler om at forholde sig kritisk til det, der har status som viden, og til, hvordan den viden ikke kan forstås uden en metaforståelse af, hvad viden er, og hvordan viden produceres (Berger & Luckmann 1966:44-45).

Det at tænke i eller med konstruktioner er imidlertid ikke en position, der dækker over én homogen tilgang (Collin 2013; Dahler-Larsen 2005), men en position, der rummer forskellige ismer. Det er ismer som konstruktivisme (fx Collin 2013; Justesen & Mik-Meyer 2012), konstruktionisme (fx Gergen 1985; Hibberd 2005) og disse ismer med eller uden *social* foran samt i en vis udstrækning dekonstruktivisme (Collin 2013; Latour 2003). De forskellige ismer til trods har konstruktionsopfattelserne status som et videnskabeligt paradigme og er som sådan et filosofisk opgør med eller supplement til andre videnskabelige paradigmer, eksempelvis positivismen, realismen, essensialismen (Laustsen & Andersen 2005:14). Disse andre paradigmer er kendetegnede ved en optagethed af at generere objektiv viden, forstået som endegyldige resultater og lovmæssigheder ved hjælp af kontrollerede metoder og med upartiskhed og neutralitet som den forskningsmæssige kvalitet (Moses & Knutsen 2012). Forskning i disse paradigmer er kendetegnet ved, at resultater kan efterprøves af andre forskere, som dermed vil kunne verificere eller falsificere dem. Heroverfor står det konstruktionsbaserede paradigme. Collin (2013), Justesen og Mik-Meyer (2012) og Sonne-Ragans (2015) er blandt de mange forskere, der skriver om konstruktivisme. Med Sonne-Ragans har konstruktivismen sit udspring i, at virkeligheden er noget, der bliver skabt i sproget og mellem subjekter (Sonne-Ragans 2015:189). Af dette følger, at virkeligheden er ”intersubjektivt medieret” (Sonne-Ragans 2015:189), og at den ikke kan erkendes, uden at man har begreber at erkende med. Justesen og Mik-Meyer (2012) beskriver konstruktivisme som et paraplybegreb, der dækker over forskellige tilgange:

Constructivism is a broad umbrella term covering a variety of different social science perspectives, all of which have in common the fact that they are based on the assumption that our knowledge of the world consists, in some sense or another, of constructions of reality.

(Justesen & Mik-Meyer 2012:26)

Justesen og Mik-Meyer fortsætter med at påpege, at selv om alle konstruktivister er enige om, at virkeligheden er konstrueret, så er der uenighed om, hvem eller hvad der konstruerer den (Justesen & Mik-Meyer 2012:27). Denne uenighed udfolder Collin (2013) med en art kontinuum af gradueringer af konstruktionsforståelser. Dette er et kontinuum fra moderat til radikal konstruktivisme, der med Laustsen og Andersen (2005) potentielt kan åbne for muligheden for ”galoperende relativisme” (Laustsen & Andersen 2005:26) hvor alt er lige gyldigt (og dermed måske ligegyldigt?). Collin definerer den moderate konstruktivisme, som

at et eller andet fænomen, som normalt opfattes som noget, der ”ligger i tingenes orden” og dermed er naturligt, universelt, tidløst, givet, selvfølgelig eller ligefrem nødvendigt, ved nærmere undersøgelse viser sig at være lokalt og historisk variabelt.

(Collin 2013:11)

(understregning markerer fremhævnning i oprindelig tekst)

Den radikale konstruktivisme definerer han, som

at et eller andet fænomen, som vi normalt opfatter som uafhængigt eksisterende, i virkeligheden er frembragt eller ”konstrueret” igennem menneskers tænkning, sprog og sociale praksisser.

(Collin 2013:11)

Det er således en diskussion af, hvorvidt det alene er virkeligheden, der er en konstruktion, eller om også den (videnskabelige) viden, det er muligt at have eller generere om virkeligheden, er en konstruktion (Collin 2013:23). Ifølge Collin er det kun sidstnævnte, de radikale forståelser, der har gjort sig fortjent til at blive betegnet som konstruktivisme (Collin 2013:11).

Forskningsmæssigt betyder et konstruktivistisk afsæt, at forskeren går til sin forskningsgenstand fra en ideologisk og værdimæssig position, hvor den viden, der bliver produceret interaktivt i relationen mellem forsker og forskningsgenstand, bygger på en eksplicitering af forskerens subjektivitet og forskningsmæssige valg. Det betyder, at de videnskabelige resultater via forskerens position og tilgang har en ideologisk forankring, der skal ekspliciteres. Et vidensideal (Sonne-Ragans 2015:189) bliver hermed at have fokus på, hvorledes forskeren observerer sin forskningsgenstand, fordi disse forhold bliver afgørende for at kunne forholde sig til, hvordan data bliver produceret og fortolket (Sonne-Ragans 2015:190). Dette fordrer metabeskrivelser af proces og overvejelser, og transparens bliver således et afgørende kvalitetskriterium i denne type forskning. Datatyper er eksempelvis interviews, diskursanalyser, narrative analyser og tekster og

at afdække de interesser og kommunikations relationer og praksisser, der styrer erfaringen [...] Intet kan undersøges uden de sammenhænge, det indgår i, afdækning af de implicite forudsætninger og antagelser, der styrer den viden, der produceres.

(Sonne-Ragans 2015:190)

Overfor (ved siden af?) konstruktivismen er (social)konstruktionismen. En signifikant eksponent herfor er Gergen (1985). Med Gergen (1985) er (social)konstruktionisme et spørgsmål om at placere viden i processer af sociale udvekslinger eller interaktioner. Forskningsmæssigt betyder et konstruktionistisk afsæt, at forskning handler om at ekspliciterer de processer, hvorigennem folk beskriver og forklarer sig selv og 'verden' (Gergen 1985:266). Metateoretisk er dette et afsæt i fire antagelser. Den første antagelse handler om at betvivle det, der tages for givet både alment og forskningsmæssigt (Gergen 1985:266), og er som sådan en kritisk stillingtagen til selvfølgeligheder:

Constructionism asks one to suspend belief that commonly accepted categories or understandings receive their warrant through observation. Thus, it invites one to challenge the objective basis of conventional knowledge.

(Gergen 1985:267)

Den anden antagelse handler om, at de begreber, hvormed verden forstås, er sociale artefakter, således forstået, at de er produkter af historisk situerede interaktioner mellem mennesker. Det at forstå verden er dermed et resultat af en aktiv og fælles indsats mellem mennesker (Gergen 1985:267).

Den tredje antagelse, der ligger til grund for konstruktionismen, handler om, hvorvidt og hvordan en given forståelse eller konstruktion over tid bevares, ændres eller forsvinder. Gergen argumenterer for, at bevarelse, ændring eller forsvinden ikke alene baserer sig på forståelsens eller konstruktionens empiriske validitet, men også på de sociale processers omskiftelighed. Det betyder, at "*perspectives, views, or descriptions of persons can be retained regardless of variations in their actual conduct*" (Gergen 1985:268). Og endelig er der den fjerde antagelse, der handler om, at den forståelse eller konstruktion, der er forhandlet på et givent emne, har betydning for de handlinger, folk gør, og at beskrivelser og forklaringer i sig selv er sociale handlinger:

Descriptions and explanations of the world themselves constitute forms of social action.

(Gergen 1985:268)

Konstruktionismen vægter historicitet, forankring og sociolingvistik som konstituerende for "*all matters involving human activity*" (Hibberd 2005:viii). Konstruktionistisk forskning handler om at vise de processer, hvormed mennesker eller aktører beskriver og forklarer sig selv og 'verden' (Gergen 1985:266). Dette involverer et fokus på deltagelse, relationer samt den specifikke og historisk forankrede situation (Packer & Goicoechea 2000), ofte med reference til Lave og Wenger og deres "*situated learning*" og "*community of practice*" (Lave & Wenger 2003; Hyde 2015). Det er en kritisk stillingtagen til 'taget for givet'-viden og en kritisk stillingtagen til, at observationer ikke er naturgivne eller neutrale.

2.1.1. KONSTRUKTIONER SNARERE END ISMER – MIN POSITION

Det virker, som om der er betydelige overlap mellem konstruktivisme og konstruktionisme. I sin artikel *Confusion in the Field!* skriver Hyde (2015) om netop dette. Hyde skriver, at mange forskere, isme-opdeling til trods, synes at anvende

begreberne ”*either interchangeably or in complementary ways*” (Hyde 2015:289). Hyde udfolder en differentiering mellem iserne og beskriver konstruktionismen som emaneret af sociologien og konstruktivismen som emaneret af den strukturelle psykologi (Hyde 2015:296), sidstnævnte særligt med rod i Piaget ([1964]1992) med sin ramme af kognitionsteori (og ligevægtsteori) (Hyde 2015:290ff; Piaget [1964]1992):

Constructivism emphasizes how knowledge is constructed on qualitatively different, progressively more adequate levels, as the result of the individual's action and interaction in the world either alone or with others, while constructionism emphasizes the characteristics of social participation, relationships, the setting of activity and historical change.

(Hyde 2015:289)

Konstruktivisme synes med dette at have både et individfokus og et interaktionsfokus og med Hyde en konstruktivistisk ontologi – ”*an ontology of two realms*” – bestående af et subjekt og en uafhængig verden (Hyde 2015:293). Heroverfor synes konstruktionismen at have et sociologisk participationsfokus, koblet med et blik for de faktiske omstændigheder og historicitet. Historiciteten er også gældende for ”*the human person*” i konstruktionistisk ontologi, hvor mennesker ikke betragtes som noget naturgivent, men som et socialt og historisk produkt, hvor mennesker og ’det sociale’ er forbundne og gensidigt konstituerende (Hyde 2015:295; Packer & Goicoechea 2000:234); ”*the human person is made, and not simply born*” (Hyde 2015:296). Med Berger og Luckmann (1966) er det menneskelige en sociokulturel variabel.

Disse diskussioner til trods synes der med Hacking imidlertid ikke at være nogen tvivl om, at ”*talk of social construction has become common coin*”, fordi det er ”*wonderfully liberating*” (Hacking 1999:2). Det ’vidunderligt frigørende’ er sandsynligvis mest for dem, der allerede er i gang med at blive sat fri, og som med en konstruktionstankegang kan lindre en dårlig samvittighed ved at vide, at der i princippet ikke er nogen forkert måde at tilgå noget på (Hacking 1999:2).

Snarere end at byde ind på en diskussion af iserne og det potentielt frigørende i konstruktionstilgange, og fordi min forskningsmæssige interesse er at studere socialfaglig praksis, vil jeg med Hacking centrere mit fokus om ”*the social construction of what?*” (Hacking 1999). Med Gergen (1985), der ifølge Wang (2016) i sine senere arbejder synes at trække sig fra isme-delen af konstruktionsbegrebet ud

fra en antagelse om, at ismer har en tendens til at gøre idéer fastlåste, afholder jeg mig således fra videnskabsteoretisk at 'isme-placere' denne undersøgelse.

Mit videnskabsteoretiske afsæt er, som skrevet indledningsvis, inspireret af konstruktionstankegange. Mit konstruktionsafsæt er både ontologisk og epistemologisk, således forstået, at både forskningens genstand og den forskningsmæssige tilgang til forskningens genstand er konstrueret. Med andre ord er det, jeg undersøger, en konstruktion, ligesom undersøgelsen i sig selv er en konstruktion. Af dette følger, at både genstand og undersøgelse kunne være blevet konstrueret anderledes. Således er SEL 11, stk. 3, og det forebyggende sociale arbejde, som bestemmelsen afføder, at betragte som konstruktioner, ligesom de forskningsmæssige tilgange, jeg anlægger til at undersøge dette, også er at betragte som konstruktioner. Det er samtidig med Dahler-Larsen (2005) en forståelse af, at

den samfundsmæssige konstruktion af virkeligheden både er en tingslig realitet og en menneskelig betydningskonstruktion

(Dahler-Larsen 2005:239,240)

(understregning markerer fremhævning i original tekst)

Det betyder, at studier af konstruktioner er studier af en objektiveret virkelighed og ikke af *fantasmer* (Dahler-Larsen 2005:240).

Jeg kunne med Latour (2003) føle mig fristet til at fjerne det sociale element fra konstruktionstankegange, hvis det sociale bliver ensbetydende med interpersonelle relationer mellem mennesker og dermed giver forrang til menneskelig agens. Min interesse for de organisatoriske og materielle vilkår som medvirkende faktorer for socialarbejderes muligheder for at udøve deres faglige skøn betyder, at jeg har brug for en forståelse af 'det sociale', der rummer den mulighed. Med sin aktør-netværk-teori definerer Latour (2004, 2007) 'det sociale' som

a movement, a displacement, a transformation, a translation, an enrollment [...] an association between entities [...] a type of momentary association which is characterized by the way it gathers together into new shapes.

(Latour 2007: 64,65)

Hermed mener Latour, at det sociale ikke alene er 'reserveret' menneskelige aktører, men at det også omfatter ikkemenneskelige aktører. En sådan latoursk ikke-menneskelig aktør eller aktant defineres ved

any thing that does modify a state of affairs by making a difference is an actor – or if it has no figuration yet, an actant.

(Latour 2007:71)

(understregning markerer fremhævelse i oprindelig tekst)

Latours forståelse af det sociale gør det muligt at studere netop materialitet, idéer og strukturer som ikke blot noget, der enten er underlagt og bliver formet af menneskelige agenter, eller som noget, der dominerer aktører, men som en mere ahierarkisk ontologi. Dermed kan menneskelige aktører og ikke-menneskelige aktanter ligeværdigt konstrueres i og konstruere det sociale. Latour advokerer dermed for en 'flad' eller 'udfladet' ontologi (Develennes & Dillet 2018), hvor han sidestiller subjekter og objekter og samlet benævner dem som aktanter, og hvor "*all actants are placed on a similar plane*" (Develennes & Dillet 2018:11). Med dette aspekt i et konstruktionsbaseret paradigme bliver det sociale defineret ved den betydning eller mening, som relationerne måtte danne:

Enhver relation mellem subjekter eller mellem subjekter og objekter giver anledning til en selvstændig virkelighed af en helt anden orden, nemlig den sociale virkelighed. Den sociale virkelighed består hverken af objekter eller subjekter "i sig selv", men af mening.

(Esmark, Laustsen & Andersen 2005:17)

Med Esmark, Laustsen & Andersen skelnes aktanter som enten objekter eller subjekter. Subjekter defineres her ved tanker og bevidsthed, og objekter ved fysiske genstande. Hvad de defineres som, sker relationelt. Både objekter og subjekter betragtes som 'meningsløse' i sig selv. Deres mening eller betydning opstår som et resultat af den relation, hvori de indgår (Esmark, Laustsen & Andersen 2005:17). Dermed handler det om at eksplicite den relation. I denne forståelse giver det mening at 'beholde' det sociale, fordi SEL 11, stk. 3, kan betragtes som en aktant og som sådan en *social* konstruktion, hvis betydning eller mening kommer frem eller konstrueres i relationer med eksempelvis socialarbejdere, der laver forebyggende indsatser med børn, unge og familier i udsatte positioner.

Min undersøgelse fokuserer på eksisterende konstruktioner som en objektiveret virkelighed, forstået som SEL 11, stk. 3, som en tekst, der allerede er, og et forebyggelsesteam, der også allerede er. Det er ligeledes i denne tilgang til konstruktioner som objektiveret virkelighed, at jeg i introduktionskapitlet placerede mig i relation til forebyggelsesbegrebet. Forebyggelse er en objektiveret virkelighed i det felt, jeg undersøger. Samtidig er eksemplet med forebyggelse som begreb et billede på, at konstruktioner ikke er statiske. Gennem anvendelse i interaktionsprocesser er konstruktionen forebyggelse blevet både forstærket, ændret og afvist.

Med denne forståelse af konstruktioner uden isme-specificitet har jeg valgt den videnskabelige tilgang, som jeg mener, tillader mig at komme tættest på, hvordan de forskellige (kronologiske) konstruktioner relaterer sig til hinanden, og som jeg mener, belyser min forskningsinteresse bedst. Dette selvfølgelig med bevidstheden om, at en anden tilgang ville generere andre resultater end dem, jeg genererer.

2.2. VIDENSKABSTEORETISKE REFLEKSIONER OVER TEORIVALG

Det bærende teoretiske grundlag for denne undersøgelse, som bliver grundigt beskrevet i kapitel 4, er *medieret diskursanalyse*. Medieret diskursanalyse er positioneret i en praksisteoretisk ramme (Nicolini 2012). Praksisteoretiske tilgange er generelt funderede i en paradigmatisk forståelse af konstruktioner (Burr 1995). I dette konstruktionsparadigme er teorier, hvilket også er tilfældet med medieret diskursanalyse,

begreber for muliggørende og begrænsende strukturer på den ene side og refleksive aktører på den anden.

(Esmark, Lausten & Andersen 2005:11)

Det er en teoriforståelse, med hvilken der er interesse for begreber og udfoldelser heraf. Her er antagelsen, at "[d]en videnskabelige genstand skal konstrueres, før den kan iagttages" (Esmark, Lausten & Andersen 2005:12). Det betyder, at teorianvendelse handler om at etablere et

bestemt blik eller perspektiv på et udsnit af den sociale virkelighed ved at udfolde en række analysebærende begreber.

(Laustsen & Andersen 2005:9)

Dermed er der heller ikke en klar afgrænsning mellem teori og empiri, idet ”*empiri [kun] er empiri i forhold til et bestemt teoretisk perspektiv*” (Laustsen & Andersen 2005:12). Teorier og/eller analysebærende begreber er således teorier og/eller begreber, der skal være med til at kvalificere og positionere den konstruktion af den sociale virkelighed, der er genstand for udforskning. Det er ”*begreber, der gør en forskel i konstruktionen af den sociale virkelighed*” (Laustsen & Andersen 2005:11).

Det centrale begreb i medieret diskursanalyse er medierede handlinger på individniveau og studiet af, hvordan disse handlinger er medierede og forankrede i tid, materialitet og de handlende aktører. Det er et perspektiv, hvorfra sociale handlinger betragtes som det sammenløb, hvor det hele materialiseres og bliver analyserbart.

2.3. VIDENSKABSTEORETISKE REFLEKSIONER OVER DESIGN OG METODER

Metodologi handler om at reflektere over metoders videnskabsteoretiske og filosofiske forudsætninger og herfra at designe en undersøgelse, der sikrer en sammenhæng mellem forskningsinteresse, videnskabsteoretisk forståelse, teoretiske begreber og de metoder, der skal tages i anvendelse. Et forskningsdesign i en konstruktionstankegang handler om, hvordan det bliver muligt at analysere noget, der opleves som naturgivent eller selvfølgelig, som en konstruktion (Wenneberg 2000:13). Metodologisk handler det om at konditionere iagttagelser. Dermed bliver forskningsdesign og metodevalg

den praksis, der består i at skabe det videnskabelige blik, så det sociales konstruktion bliver iagttagelig.

(Esmark, Laustsen & Andersen 2005:12)

Det sker i en proces, hvori forskningsspørgsmål, -design og metoder udvælges, og hvor forskningsgenstanden konstrueres og derefter undersøges. En forståelsesramme

af konstruktioner implicerer ikke metodepræferencer eller -udelukkelse (Esmark, Laustsen & Andersen 2005:14), ligesom det ikke er muligt at *indsamle* data. Fordi viden og betydning er noget, der konstrueres socialt, kan en forsker (ph.d.-studerende) i dette paradigme ikke hævde, at data er noget, man tager ud og samler ind; data er derimod noget, der konstrueres imellem forsker, forskningens genstand og relevante aktører:

The research process constitutes a (re)construction of the social reality in which researchers both interact with the agents researched and, actively interpreting, continually create images for themselves and for others.

(Alvesson & Sköldbberg 2000:6)

Den metodologiske ramme for denne undersøgelse, som udfoldes i kapitel 5 om design og metodologiske overvejelser, er *neksusanalyse*. Neksusanalyse er valgt af flere grunde, der følgelig behandles i kapitel 5, men primært fordi det er en ramme, der er forenelig med en konstruktionstankegang. Med en neksusanalyse anerkendes det, at data ikke er noget, der skal indsamles, men at data derimod skal genereres eller konstrueres imellem forsker, genstand og relevante aktører. Denne anerkendelse manifesterer sig i den neksusanalytiske afstandtagen fra informantbegrebet, der er substitueret med et begreb om medforskere. Det er en logik om, at informanter informerer forskeren, hvor medforskere sammen med forskeren er med til at konstruere dataene. Neksusanalyse giver mulighed for at betragte det undersøgte som en konstruktion og min undersøgelse heraf ligeledes.

Med min placering af denne undersøgelse i det konstruktionsbaserede paradigme, dog uden en specifik isme, har jeg muliggjort et bestemt blik på mit felt og dermed på de resultater, det bliver muligt at generere. Resten af dette kapitel handler derfor om, med hvilke kvalitetskriterier det giver mening at vurdere denne undersøgelse og mine resultaters gyldighed.

2.4. RESULTATERNE OG DERES KVALITET

Kvalitet i kvalitativ konstruktionsbaseret forskning må vurderes på parametre, der dækker både det ontologiske og det epistemologiske niveau. Det betyder, at både

denne undersøgelses resultater, dvs. hvorvidt jeg er i stand til at kvalificere mine analyser og konklusioner, og undersøgelsen i sig selv skal vurderes. Det følgende handler om, hvordan jeg gennem kriterierne refleksivitet (Alvesson & Sköldberg 2018), transparens og åbenhed tilstræber, at mit arbejde kan vurderes som troværdigt og af en ordentlig kvalitet.

På et overordnet plan handler det først og fremmest om at honorere de standarder, der er for videnskabelig redelighed. Jeg indleder derfor på et generelt plan med en introduktion til de etiske retningslinjer, der ligger til grund for al forskning, og kobler disse med andre retningslinjer, som jeg har vurderet, er relevante for nærværende undersøgelse. Herefter præsenterer jeg på et mere konkret plan kvalitetskriterierne refleksivitet, transparens og åbenhed. I tråd hermed afslutter jeg kapitlet med at ekspliciterer mulige interessekonflikter i dette projekt, og hvordan jeg forholder mig hertil.

2.4.1. VIDENSKABELIG REDELIGHED

We must strive for trustworthiness and high integrity in research.

(Forordet til *The Danish Code of Conduct for Research Integrity* 2014)

Universiteter – og den viden, der kaldes videnskabelig – indtager en særlig habituel status i de samfund, de er en del af (Parsons et al. 2015). Med denne status følger et særligt ansvar. Den akademiske virkelighed er imidlertid, at der i stigende grad er (eller opdages) eksempler på videnskabelig uredelighed (Martin 2013). Det kan tilskrives de stærkt konkurrencedrevne videnskabelige miljøer, der er præget af kamp om forskningsmidler, publikationskrav og ikke mindst *impact factor* (Fang & Casadevall 2011:3857). Det kan også tilskrives novicers uvidenhed. Hvad enten det handler om moralsk forfald blandt forskere (Martin 2013:1012), hændelige fejl, eller om indsigt og erfaring endnu ikke er opnået, er der formuleret en betydelig mængde politikker, standarder og retningslinjer for den videnskabelige redelighed og for forskningsintegritet.

Et eksempel er *The Singapore Statement on Research Integrity* (Resnik & Shamoo 2011). I denne er der opstillet fire grundlæggende principper – *honesty, accountability, professionalism and stewardship* – som er forskningsmæssigt

almengyldige, sammen med en respekt for den indflydelse, som nationale, kulturelle, politiske, økonomiske og sociale forskelle vil (kunne) have på forskning og de etiske normer (Resnik 2009). Disse fire principper operationaliseres efterfølgende gennem en eksplicitering af fjorten forskningsmæssige ansvarsområder. Det er ansvarsområder, der eksempelvis pålægger forskeren ansvaret for at følge de gældende retningslinjer, ansvaret for forskningsmetoderne, ansvaret for datahåndteringen og de videnskabelige fund og ansvaret for at akkreditere alle involveredes bidrag, oplyse om interessekonflikter og håndtere eventuel videnskabelig uredelighed.

Et andet eksempel på retningslinjer er *The European Code of Conduct for Research Integrity* (2017). Heri fremhæves ”reliability”, ”honesty”, ”respect” og ”accountability” (side 4) som de fundamentale bærende principper for god forskningspraksis. Disse fire principper udfoldes på den samlede forskningsproces fra forskningsmiljøet over oplæring, supervision og vejledning til forskningsprocedurer som datapraksisser og -håndtering, flerforfatterskab, publikation, formidling og reviewing.

I dansk sammenhæng er, med det indledende citat, de danske retningslinjer for forskning beskrevet i *The Danish Code of Conduct for Research Integrity*. Under overskriften ”*Dansk forskning skal udøves i en kultur, der respekterer ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed*”¹³ er der fra Uddannelses- og Forskningsministeriets side defineret et dansk kodeks for forskningsintegritet. Med afsæt i de tre principper om ærlighed, gennemsigtighed og ansvarlighed er det danske kodeks foldet ud på seks grundlæggende standarder og i to guidelines. De seks standarder dækker også det samlede forskningsarbejde fra forskningsplanlægning og -udførelse, datahåndtering, publikation, forfatterskab, forskningssamarbejde og interessekonflikter. De to guidelines er i relation til undervisning, oplæring og supervision og i relation til håndteringen af videnskabelig uredelighed. Formålet med dette danske kodeks er at

---

¹³ <https://ufm.dk/publikationer/2014/the-danish-code-of-conduct-for-research-integrity>

hjælpe til at sikre troværdighed, integritet og dermed kvalitet i dansk forskning gennem fælles principper og standarder for god videnskabelig praksis¹⁴.

De forskellige kodekser afviger ikke væsentligt fra hinanden. Intet af dem er underlagt egentlig lovgivning, hvorfor brud på retningslinjerne således ikke er genstand for et eventuelt juridisk strafansvar. I Danmark har vi imidlertid ved lov et Nævn for Videnskabelig Uredelighed, der med hjemmel i LOV nr. 383 af 26/04/2017, 'lov om videnskabelig uredelighed m.v.', kan træffe afgørelse om, hvorvidt der i et givent forskningsprodukt ”foreligger eller ikke foreligger videnskabelig uredelighed” (§ 16). Hvis der foreligger videnskabelig uredelighed, kan dette nævn efterfølgende i regi af lovens paragraf 16, stk. 2 beslutte, at det videnskabelige produkt skal trækkes tilbage, at orientere de berørte forskningsinstitutioner, herunder den implicerede forskers arbejdsgivere, at orientere eventuelle tidsskrifter, som den uredelige forskning er publiceret i, og henstille til tilbagetrækning af publikationen samt orientere dem, der måtte have finansieret den pågældende uredelige forskning.

Min undersøgelse er tilrettelagt og gennemført med afsæt i disse kodekser. Sammen med særligt det danske kodeks har jeg endvidere inddraget følgende dokumenter. Fra Aalborg Universitet: Vedtægter for Aalborg Universitet¹⁵ og *Guidelines for promoting responsible research practice*¹⁶, som er det samfundsvidenskabelige fakultets Academic Council's implementering af det danske kodeks. Derudover har jeg fra Bornholms Regionskommune, via intranettet her¹⁷, inddraget publikationen *God Adfærd i det Offentlige* (2017)¹⁸, som er udarbejdet i et samarbejde mellem Moderniseringsstyrelsen, Kommunernes Landsforening og Regionerne. Denne publikation er en vejledning, der i vid udstrækning tager afsæt i de samme principper som kodekserne for god videnskabelighed:

---

¹⁴ <https://ufm.dk/publikationer/2014/the-danish-code-of-conduct-for-research-integrity>

¹⁵ <https://www.haandbog.aau.dk/dokument/?contentId=345312>

¹⁶ <https://www.handbook.aau.dk/document/?contentId=459534>

¹⁷ <http://dragenettet/faellesomraade/Personale/Sider/God-adfaerd-i-det-offentlige.aspx>

¹⁸ https://www.modst.dk/media/17886/god-adfaerd-i-det-offentlige_web.pdf

Den offentlige sektor bygger på værdier som åbenhed, demokrati, retssikkerhed, saglighed, integritet og uvildighed samt kravet om lovmæssig forvaltning (legalitetsprincippet)¹⁹

De retningslinjer, principper, standarder, vejledninger, krav og anbefalinger, der er indeholdt i disse publikationer, er dem, der gennem hele dette ph.d.-forløb har været og er det etiske fundament, hvorpå mit arbejde hviler.

Undervejs gennem afhandlingen, hvor jeg vurderer, at det er relevant, udfolder jeg enkelte dele. Det betyder samtidig, at andre dele ikke vil blive berørt. Eksempelvis er jeg den eneste forfatter til denne afhandling, hvorfor forhold som medforfatterskab ikke er relevant. På samme måde er *Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations* heller ikke relevant at drage ind, eftersom denne forskning alene udspiller sig i en dansk sammenhæng.

2.4.2. KVALITETSKRITERIER FOR MIT ARBEJDE

De resultater, jeg kommer frem til i denne afhandling, er et udtryk for mine konstruktioner gennem subjektive valg og fravalg og for mine ideologiske positioneringer og min interesse. Med denne undersøgelse placeret i et videnskabsteoretisk paradigme af konstruktioner bliver mit arbejde og mine resultater dermed et resultat af en kombination af min konstruktion af forskningsgenstanden – SEL 11, stk. 3, og de socialfaglige praksisser, som den muliggør – mit analytiske og teoretiske blik, mit forskningsdesign samt mine ideologiske positioneringer og interesser. Med denne subjektive kombination og det blik, jeg dermed skaber, har jeg konstrueret nogle mulighedsbetingelser for min undersøgelse og følgelig for mine resultater. Det er samtidig en erkendelse af, at de mulighedsbetingelser, som kombinationen konstruerer, kunne have været anderledes, og at en anden kombination i et andet videnskabsteoretisk paradigme formentlig ville have genereret andre resultater.

I et konstruktionsparadigme er resultater et udtryk for forskerens fortolkninger. Konklusionerne er ikke et spørgsmål om, at teorier eller teser skal be- eller afkræftes, men kan snarere betragtes som en måde at samle op på (Esmark, Laustsen & Andersen

---

¹⁹ https://www.modst.dk/media/17886/god-adfaerd-i-det-offentlige_web.pdf - side 7.

2005:12) på de konstruktioner, der er blevet gjort til genstand for udforskning, og på konstruktionen af udforskningen. Med Hansen og Sehested (2003) bringer disse vilkår etiske refleksioner og ansvarlighed frem forrest i kvalitativ forskning:

Hvis videnskab ikke simpelthen er det automatiske resultat af korrekt metodeanvendelse, kommer der et element af etisk refleksion og ansvarlighed ind i hjertet af videnskabelig praksis. Hvis man kunne have gjort tingene anderledes, må man være villig til at vise ansvar overfor det, man rent faktisk gjorde.

(Hansen & Sehested 2003:21)

Af dette må følge, at kvaliteten af min undersøgelse og mine resultater og disses videnskabelige kvalitetsbetingelser kan vurderes med parametre, der kan imødekomme dette. Kvaliteten må søges i, hvorvidt jeg 'med etisk refleksion og ansvarlighed' har været i stand til at planlægge, gennemføre og formidle min undersøgelse på en måde, der kan sandsynliggøre mine analyser og resultater. Kvalitet i kvalitativ forskning handler dermed både om resultaterne, om forskningsprocessens dele og om forskeren selv. Samlet set skal kvalitativt forskningsarbejde være troværdigt og sandsynligt (Alvesson & Sköldberg 2018; Tanggaard og Brinkmann 2017), således forstået, at forskeren demonstrerer, at hun evner det forskningsmæssige arbejde i alle dele af forskningsprocessen, og at resultaterne giver mening og er sandsynliggjorte. Det kræver med Tanggaard og Brinkmann (2017), at det bliver gjort muligt

at kigge forskeren over skulderen for at kunne gennemskue vejen fra design af undersøgelsen til udførelse, analyse og resultater.

(Tanggaard & Brinkmann 2017:523)

For at give mine læsere mulighed for at kigge mig over skulderen og blive i stand til at kvalitetsvurdere mit arbejde har jeg med afsæt i særligt de danske retningslinjer for videnskabelig redelighed og i Alvesson og Sköldberg (2018) og Tanggaard og Brinkmann (2017) valgt tre kvalitetskriterier for mit arbejde. Det første kriterium er refleksivitet, som skal forstås på følgende måde:

Reflection means thinking about the conditions for what one is doing, investigating the way in which the theoretical, cultural and political

context of individual and intellectual involvement affects interaction with whatever is being researched [...] to ponder upon the premises for our thoughts, our observations and our use of language.

(Alvesson & Sköldberg 2018:326)

Det andet kvalitetskriterium er transparens, forstået ved at

”gundantagelser og fremgangsmåder bør være så gennemsigtige som muligt, så læseren kan vurdere lødigheden og fornuften i undersøgelsens resultater”

(Tanggaard & Brinkmann 2017:523)

Det tredje kvalitetskriterium er åbenhed. Åbenhed er blandt andet en reference til forskeren (den ph.d.-studerende) og dennes person og personlige præferencer som influerende på forskningsprocessen:

Forskeren må vedkende sig sine værdier, interesser og antagelser samt disses rolle for forståelsen.

(Tanggaard & Brinkmann 2017:524)

I alle dele af dette ph.d.-forløb har jeg reflekteret over mit arbejde, og jeg har reflekteret over mine refleksioner. I afhandlingen er jeg løbende transparent med hensyn til disse refleksioner og de valg og fravalg, de har medført. På samme måde som jeg har tilstræbt fuld åbenhed i relation til min person. De tre kvalitetskriterier er relevante, eftersom forskeren (den ph.d.-studerende) i konstruktionsbaseret kvalitativ forskning er central, netop fordi data ikke er noget, der er derude, men noget, der konstrueres i samspil.

Begreberne er ikke uden overlap. Alligevel adskiller jeg dem her for at vise, hvordan jeg bruger dem. Refleksivitet er fundamentet for det hele. Transparensen handler om at formidle refleksionerne (tanker, tvivl, valg), og åbenheden handler om at bringe de dele af min person frem, som har influeret proces, data og resultater.

Endelig skal det understreges, at den samlede proces i sidste ende er et udtryk for mine valg og mine interesser. Det betyder, at ansvaret for arbejdet er mit. Det ansvar fordrer refleksivitet, transparens og åbenhed i alle dele af forskningsprocessen; i kapitel 1 om

min forskningsinteresse, i nærværende kapitel om videnskabsteoretisk fundament, i kapitel 3 om min fremstilling af den socialfaglige setting, i kapitel 4 om mine teoretiske valg, i kapitel 5 om mit design og mine metodologiske overvejelser, i kapitlerne 6, 7 og 8 om mine analyser, i kapitlerne 9 og 10 om mine konklusioner, diskussion og perspektiveringer. Det er refleksivitet, transparens og åbenhed med hensyn til både processen og mig selv (Rabinow 1977); min læring, mine tvivl og mine fejl.

Det, jeg allerede har været meget åben om, er mit indgående kendskab til den praksis, jeg studerer. Dette vilkår betyder, at jeg har valgt en metodisk ramme, der anser et sådant kendskab som ikke blot en stor fordel, men som en videnskabelig fordel. Med Karpatschof betyder det en opmærksomhed på at den relation, jeg har til feltet, ikke blot er en informationskilde, men også i sig selv ”*en selvstændig del af undersøgelsens epistemiske genstand*” (Karpatschof 2017:453). Det er samtidig et vilkår, der betyder, at jeg har arbejdet i et felt med potentielle interessekonflikter.

2.4.3. POTENTIELLE INTERESSEKONFLIKTER

Som en afslutning på dette kapitel vil jeg gennemgå, hvad jeg betragter som potentielle interessekonflikter, og hvordan jeg forholder mig hertil. Denne ph.d.-afhandling er et samarbejde mellem Aalborg Universitet og Bornholms Regionskommune. Min idé til denne undersøgelse er opstået i praksis. I min egen praksis som familierådgiver i forebyggelsesteamet i Bornholms Regionskommune. Der kan således være flere interessekonflikter på spil i dette projekt. Én interessekonflikt handler om det at studere egen praksis og dermed også det at studere gode kolleger. En anden interessekonflikt handler om det at lave en undersøgelse af dem, der betaler min løn.

I relation til at studere egen praksis anerkender jeg, at jeg er begejstret for det bornholmske forebyggelsesteam og den måde, SEL 11, stk. 3, implementeres på her, og for den positive forandring, det synes at gøre for målgrupperne. Jeg er optaget af at finde ud af, hvilke praksisfremmende omstændigheder der virker positivt ind på forebyggelsesmedarbejdernes arbejde og dermed på deres målgrupper.

I relation til at studere gode kolleger anerkender jeg, at det har været svært for mig at distancere mig fra både arbejdet som familierådgiver og fra kolleger for derigennem

at kunne repositionere mig som ph.d.-studerende. Dette har jeg dels imødegået gennem en deltagerobservationsmetode kaldet *shadowing* og dels gennem den måde, hvorpå jeg har rekrutteret socialarbejdere til at deltage i min undersøgelse. Begge disse strategier udfoldes i kapitel 5 om design og metoder.

I relation til det at bedrive forskning om og med den organisation, der betaler min løn, har jeg fra starten af understreget, at 'jeg finder det, jeg finder', og at jeg formidler det, jeg 'finder'. Der *er* en enkelt gang helt indledningsvis i forløbet blevet fremsat et ønske eller en forventning om, hvad min undersøgelse skulle munde ud i, men dette afviste jeg med, at min undersøgelse er finansieret, men ikke købt, forstået således, at jeg med finansieringen er bevilget tre år til at uddanne mig i at konstruere og gennemføre et forskningsprojekt, men at der i den lønmæssige bevilling ikke er en bestilt opgave. Det er mig, der har defineret projektet. Det er mig, der er ansvarlig for det.

2.5. OPSUMMERING

Det videnskabsteoretiske fundament for denne undersøgelse er et fundament af konstruktioner. Snarere end en akademisk isme-positionering og -diskussion er det et fundament med fokus på både undersøgelsen og undersøgelsens genstand. Ontologisk er det et afsæt i, at 'verden' kontinuerligt bliver konstrueret, således også denne undersøgelse, hvorfor konstruktionsfundamentet også er epistemologisk. Med en latoursk forståelse af 'det sociale' som der, hvor aktører og aktanter mødes og skaber mening/betydning, og med sin 'flade' ontologi bliver det muligt at studere SEL 11, stk. 3, den organisatoriske forankring og de fysiske rammer som medkonstruerende af eller praksisfremmende for den socialfaglige praksis, som bestemmelsen afføder.

I et konstruktionsbaseret paradigme bliver kvalitet i kvalitativ forskning et spørgsmål om, hvorvidt undersøgelsen og resultaterne kan vurderes at være troværdige. Gennem valget af parametrene refleksivitet, transparens og åbenhed om den samlede arbejdsproces og mig selv som den, der undersøger, tilstræber jeg at opnå dette. Forskningskvalitet i denne undersøgelse beror således samlet set på, om mit arbejde er troværdigt. Denne troværdighed kan opnås, ved at forskeren (den ph.d.-studerende) tager udgangspunkt i og er tro mod de gældende standarder, der er for forskning, og dermed tager sit ansvar for hele forskningsprocessen på sig. Det betyder en kontinuerlig refleksivitet i alle forskningsprocessens dele. Denne refleksivitet

kommer fx til udtryk gennem transparens med hensyn til beslutninger og åbenhed med hensyn til personlige interesser og således også potentielle interessekonflikter. Af potentielle interessekonflikter har jeg kunnet definere tre, der alle udspringer af det vilkår, at jeg studerer min egen praksis og egne kolleger i den organisation, der finansierer min løn. Jeg føler mig tryk i den måde, hvorpå jeg har adresseret disse potentielle interessekonflikter.

KAPITEL 3. EN SOCIALFAGLIG SETTING - FOREBYGGELSESTEAMET

I dette kapitel præsenterer jeg den socialfaglige setting. Jeg vil undersøge, hvilke praksisser SEL 11, stk. 3, muliggør i den. Det er et forebyggelsesteam, der i overvejende grad arbejder i regi af SEL 11. Dette forebyggelsesteam er placeret på Bornholm og dermed i Bornholms Regionskommune (BRK). Jeg indleder kapitlet med at beskrive den ramme, forebyggelsesteamet er en del af, hvilket indebærer beskrivelser af nogle vilkår for Bornholm som ø, som kommune og som arbejdsplads. Dette leder over i en kort organisatorisk beskrivelse af forebyggelsesteamets placering i den gren af BRK, der er Center for Børn og Familie. Med denne ramme som afsæt præsenterer jeg forebyggelsesteamet. Det er en præsentation af teamets historik, normering, herunder sammensætningen af medarbejdere, arbejdsopgaver og intern organisering.

3.1. DATAGRUNDLAGET

Datagrundlaget for denne introduktion er to semistrukturerede interviews, fem interne kommunale arbejdsrapporter og -dokumenter, de i introduktionskapitlet nævnte evalueringsrapporter, samt egne erfaringer.

De to semistrukturerede interviews blev gennemført med det formål at afdække forebyggelsesteamets historik. Det ene interview var med lederen af forebyggelsesteamet. Hensigten med dette interview var at afdække embedsværkets version af forebyggelsesteamets oprettelse. Dette interview fandt sted i januar 2019. Relevant i denne sammenhæng er, at inden forebyggelsesteamet blev oprettet, arbejdede lederen, der i grunduddannelse er socialrådgiver, som mellemlider i kommunens Myndighedsafdeling, dvs. i det traditionelle system, og var derfra med til at udvikle forebyggelsesteamet i samarbejde med centerchefen for det forvaltningsområde, der hedder Center for Børn og Familie (CFBF). I nogle af de anvendte citater fra dette interview refererer lederen af forebyggelsesteamet til en person ved navn Vibeke. Denne Vibeke er omtalte centerchef. Hun var idékvinden bag forebyggelsesteamet og er den samme Vibeke, som denne ph.d.-afhandling er dedikeret til.

Det andet interview er med den politisk valgte formand for kommunens Børn- og Ungeudvalg. Hensigten med dette interview var at afdække den politiske version af forebyggelsesteamets tilblivelse. Dette interview fandt sted i juli 2019. Relevant i denne sammenhæng er, at den nuværende formand i tiden omkring forebyggelsesteamets oprettelse fungerede som menigt medlem af Børn- og Ungeudvalget. For begge interviewpersoner gælder det således, at de, på hver sin front, har været med 'hele vejen' før, under og efter etableringen af forebyggelsesteamet, og at de stadig er det.

De skriftlige kilder består af fem dokumenter, der primært er udarbejdet af lederen af forebyggelsesteamet. Disse dokumenter er interne kommunale arbejdsplaner. Det betyder, at de ikke er publicerede, hvorfor det ikke er muligt at lave kildehenvisninger til dem. De er imidlertid ikke hemmelige dokumenter, hvorfor de, med tilsagn fra lederen af forebyggelsesteamet, er vedlagt som bilag. Disse seks dokumenter er (parentes markerer bilagsnummer):

1. Internt kommunalt dokument: *Et projekt i projektet – tidlig indsats* (3.A)
2. Internt kommunalt dokument: *Familierådgivere i skoler og dagtilbud / Det Gule Team (SEL § 11.2 og § 11.3)* (3.B)
3. Internt kommunalt dokument: *Gadeplan / Det Gule Team (SEL § 11.2 og § 11.3)* (3.C)
4. Internt kommunalt dokument: *Åben Anonym Rådgivning / Det Gule Team (SEL § 11.2)* (3.D)
5. Internt kommunalt dokument: *SSP konsulent* (3.E)

Mine egne erfaringer som bidrag til denne præsentation af forebyggelsesteamet er, som beskrevet i introduktionskapitlet, at jeg knap et år forud for dette ph.d.-projekt har været ansat i forebyggelsesteamet som familierådgiver.

3.2. OM BORNHOLM SOM Ø OG KOMMUNE

Bornholm er på mange måder en kontrasternes ø. På den ene side er øen et meget attraktivt sted at feriere; det er blevet lidt 'in' at tage til Bornholm. Her er mange smukke seværdigheder og pittoreske småbyer, og med initiativer som Gourmet Bornholm er bornholmske produkter *branded* som kvalitetsprodukter og har en udbredt popularitet. Bornholm tiltrækker mange entreprenante mennesker og her er fx rigtig mange rigtig dygtige kunsthåndværkere. Sammen med begivenheder som i

særdeleshed Folkemødet, men også Wonderfestival, kokkekonkurrencer, fiskekonkurrencer og andre sportsbegivenheder som Etape Bornholm betyder dette, at Bornholm er blevet profileret som både attraktiv, aktiv og et aktiv.

Bornholm er med undtagelse af to – efter bornholmsk målestok – større byer, Rønne og Nexø, overvejende en natur- og landbrugsø med en række små landsbyer spredt ud over øen. I disse små samfund, hvor der bor fra få hundrede og op til et par tusinde mennesker, foregår der typisk mange og mangeartede aktiviteter, der er for alle. I tillæg til sportsklubber har mange landsbysamfund fællesspisninger, borgerforeninger og grupper, der påtager sig forskellige opgaver, fx at pynte det lokale torv op til jul, påske, halloween mv. Det betyder, at folk i et betydeligt omfang kender til eller kender hinanden 'på kryds og tværs'. Det betyder også, at man holder øje med hinanden og bliver holdt øje med.

Som tilflytter til Bornholm – *førder*²⁰ – er det min oplevelse, at Bornholm er et trygt og tillidsbaseret sted at bo, og uden for de 'store' byer er det ikke usædvanligt, at både hus og bil altid står ulåst. På samme vis synes der at være en fuldstændig tryghed ved dels at lade børnene lege uovervåget med hinanden og dels at lade dem tage til og fra skole alene. Mange fra de store byer 'ovre' (som er den lokale samlende betegnelse for det øvrige Danmark) drømmer om at slå sig ned på Bornholm og realisere et liv på landet og, til en vis grad, leve med og af naturen.

Ved siden af denne idyl er der imidlertid også en anden virkelighed. Bornholm placerer sig højt i den 'kedelige' ende af skalaen over kommuner med mange socialsager. Under overskriften *Ny banebrydende indsats skal skabe bedre småbørnsliv på Bornholm* på Socialt Udviklingscenters hjemmeside står der følgende:

Børn på Bornholm vokser hyppigere op med en sårbar familiebaggrund sammenlignet med børn i Danmark som helhed. Omkring 30 procent af alle børn i kommunens daginstitutioner er på den ene eller anden måde i mistrivsel – eller der er bekymring for mistrivsel. Bornholms børn har derfor en øget risiko for at komme dårligt fra start i livet.²¹

---

²⁰ 'Førder' er den bornholmske betegnelse for tilflyttere.

²¹<https://www.sus.dk/ny-banebrydende-indsats-skal-skabe-bedre-smaaboernsliv-paa-bornholm/>

Bornholm rummer dermed også en art social slagside, hvor alt for mange børn og familier – ikke at jeg forestiller mig, at der findes hverken et tilpas eller for lille antal – ikke kan klare sig selv. Samtidig er det stadig forholdsvis billigt at bo og leve på Bornholm, hvilket betyder, at der, ud over de traditionelle entreprenante og kunstneriske tilflytninger til Bornholm, også er en såkaldt socialsagstilstrømning fra andre kommuner. Dertil kommer, at Bornholm er en lille kommune med under 40.000 indbyggere. Med, ifølge Danmarks Statistik²², et aldersgennemsnit i 2020 på 48,2 år mod 41,8 år i Danmark som helhed, er Bornholm også en ø med en betragtelig mængde ældre borgere. Dette giver samlet set et billede af en befolkning, der udgøres af en forholdsvis stor mængde af borgere med igangværende socialsager, koblet med en ditto stor gruppe af pensionister og en selvforsørgende mellemgruppe. I et økonomisk perspektiv betyder det, at Bornholm er en overførsels- og socialhjælpspresset kommune.

3.2.1. REGIONSKOMMUNE SIDEN 2001

Selve kommunen – Bornholms Regionskommune – er resultatet af en vejledende folkeafstemning på Bornholm, der blev afholdt den 29. maj 2001. Ved denne afstemning skulle der tages stilling til, hvorvidt man ønskede en sammenlægning af Bornholms Amt og øens daværende fem kommuner til én samlet enhed – Bornholms Regionskommune. Det blev et ja til sammenlægningen, der effektueredes 1.1.2003. I forbindelse med strukturreformen i 2007, hvor regionerne erstattede amterne, mistede BRK sin særstatus som 'enhedslig myndighed' og blev en del af Region Hovedstaden (Kjær 2004²³). BRK er øens største arbejdsplads og beskæftiger omkring 3.600 medarbejdere. Det betyder, at omkring hver femte arbejdsplads på øen er kommunal²⁴. BRK består af en række administrative centre, herunder som nævnt Center for Børn og Familie (CFBF), som er det center, denne ph.d.-afhandling er forankret i.

---

²² <https://www.dst.dk/da/>

²³ <https://www.vive.dk/media/pure/9548/2057034>

²⁴ <https://www.brk.dk/Om%20Bornholm/Sider/Om%20Bornholm.aspx>

3.2.2. LILLE Ø-VILKÅRET

Bornholm er en lille ø, hvor alle ikke kender alle, men hvor rigtig mange kender rigtig mange. Det er et lille samfund, hvor man på tværs af skel møder hinanden i mange forskellige sammenhænge: i brugsen, hos frisøren, på 'tanken', i sportsklubben, hos fælles bekendte, til Folkemødet og alle mulige andre steder. Dvs. at når man er SLB, fx socialarbejder, politiassistent, læge og psykolog, er det ikke uvant, at man møder 'sine' borgere, og når man er borger, er det ikke uvant, at man møder 'sin' socialarbejder, politiassistent etc. Det er dette kendskab-på-tværs-vilkår, der er på små øer og i små samfund, og som jeg i kapitel 5 udfolder og ligger til grund for, hvad jeg kalder 'dobbeltseudonymisering'.

Som *førder* oplever jeg, at disse møder er så almindelige og måske naturlige, at det for borgerne, der ikke er underlagt nogen tavshedspligt, ikke handler om, at man møder funktionen (socialarbejderen, politiassistenten, lægen eller psykologen), men at man møder personen. Som det nok er alle steder, har borgerne forskellige reaktioner på disse møder: fra at undgå kontakt over at hilse og til at igangsætte eller fortsætte samtaler (og uenigheder) fra den professionelle relation.

På det socialfaglige område har ø-vilkåret endvidere den konsekvens, at det kan komplicere det sociale arbejde. For det første er der ikke de samme muligheder for at lave tværkommunale samarbejder, som der er 'ovre'. Hvor det i store dele af det øvrige Danmark på tværs af kommunegrænser eksempelvis er muligt at fordele eller dele specialiserede tilbud til borgere mellem sig, har BRK ikke sådanne nabofordele. Dermed er der mange specialiserede tilbud, der enten ikke findes på Bornholm eller eksisterer i en såkaldt bornholmerudgave. Dette ø-vilkår gør sig også gældende med hensyn til sygdomsbehandling, hvor bornholmere er afhængige af at kunne rejse til fx ét af hovedstadens sygehuse for at modtage nødvendig udredning og behandling.

Dette geografiske ø-vilkår betyder også, at det til tider (ofte) er rigtig svært at rekruttere medarbejdere. Der er så at sige kun den samme pulje at trække fra. Der gøres meget for at rekruttere 'ovrefra', men det er et større skridt at tage job på Bornholm, end det er at skrive til et job i nabokommunen, fordi det at arbejde på Bornholm i meget vid udstrækning gør det om ikke nødvendigt, så i hvert fald betydeligt nemmere, hvis man har bopæl på øen.

3.3. FOREBYGGELSESTEAMET 'DET GULE TEAM'

Forebyggelsesteamet, der hedder 'Det Gule Team', blev etableret den 1. marts 2016 som et 1-årigt projekt. Efter projektperioden blev teamet gjort permanent og dermed sat i egentlig drift. Teamets navn er en reference til den såkaldte 'børnelineal'. Børnelinealen forklares uddybende i delanalyse 1 af SEL 11, stk. 3 (kapitel 6), men for nuværende er en kort forklaring, at børnelinealen er et visuelt redskab, en konstruktion, der i mange kommuner anvendes som en art kategorisering af, hvorvidt og i hvilken grad børn trives. Linealen er inddelt i (nuancer af) grøn, gul og rød. Børn, der så at sige er i den grønne del, trives. Børn, der er i den røde del, mistrives og er de børn, der ofte har/bør have en igangværende socialsag. Børn, der er i den gule del, placerer sig mellem de grønne og røde børn. Den gule farve signalerer det forebyggende felt. Navnet Det Gule Team er dermed en art målgruppereference til de 'gule børn' i det forebyggende felt. Fremadrettet refererer jeg til Det Gule Team som DGT.

3.3.1. HISTORIKKEN – "GULT ER GODT NOK"

DGT blev dannet som et sammenløb af mange forskellige omstændigheder og måske mest af alt som en nødløsning. Op gennem 00'erne og starten af 10'erne blev der i Center for Børn og Familie i BRK opbygget et betydeligt underskud. Som en logisk følge heraf pålagdes området at gennemføre betragtelige besparelser. Én af de løsninger, der i samarbejde med et eksternt konsulentfirma blev taget i anvendelse, var at ændre det såkaldte serviceniveau. Et kommunalt serviceniveau er, med afsæt i gældende lov, den enkelte kommunes definition af, hvilke typer af servicier borgere med behov herfor kan og skal tilbydes. Med udgangspunkt i børnelinealen blev det således i BRK besluttet, at 'gule børn' ikke længere kunne blive socialsager i det traditionelle system. Det betød, at for at man kunne oprette en socialsag, krævede det, at barnet var, så at sige, rødt, jf. børnelinealen. Med dette greb reduceredes antallet af socialsager, om end antallet af børn i (begyndende) mistrivsel ikke blev mindre. Denne øvelse fandt sted i 2011.

Om denne øvelse forklarer lederen af DGT følgende:

"Det [nye serviceniveau] er fra elleve, og der beslutter man, at alle gule sager... Altså man implementerer brugen af børnelinealen og siger, at

alt, hvad der er gult, og definitionen af gult det er faktisk også lidt alvorligt. Det kan være ... Det er børn i mistrivsel, det er børn, der skader sig selv, det er forældre, der er psykisk syge, men det er ikke der, hvor de er meget psykisk syge, eller hvor de er meget alkoholiserede. Det er sådan en sondring, der bliver lagt ind, og alle de børn de har ikke længere en sag i Myndighed, de skal varetages i almensystemet. Der er bare ikke nogen ressourcer, der bliver givet til almensystemet på det.

Om samme øvelse forklarer formanden for Børn- og Ungeudvalget følgende:

Altså for to hele [valg]perioder siden der var... der var hele [Center for] Børn og Familie underlagt nogle enorme besparelser, og det var det af to årsager, både fordi at man fik ... at kommunens økonomi var meget dårlig dybest set og med faldende befolkningstal, og så sku' man ud og spare rigtig mange penge, plus at man på [Center for] Børn og Familie havde haft nogle ret store budgetoverskridelser, som gjorde, at man strammede gevaldigt op på økonomien på børn- og ungeområdet. I den ombæring da gik man væk fra, eller der kan man sige, der dispenserede man lidt fra børnelinealen, som jo er et instrument, vi bruger til at ... Altså man har jo grønt og gult og rødt, og så måler man efter indsats og sådan noget ... Og fordi man nok var i den økonomiske situation, som man var i på det tidspunkt ... så ... så arbejdede man efter et motto, der hed ... gult er godt nok ... Altså [...] Og det er jo kedeligt. Det betyder jo dybest set, at man ikke laver en indsats jo, når børnene kommer i gult ... det var under [chefnavn] som udgangspunkt, og det må man jo bare sande, at ... Det ku' man nok også sige dengang, sagt sig selv, at gult jo ikke er godt nok ... Altså [...] Der er mange problemstillinger i det, men én af tingene var jo blandt andet, at når børnene så var gule i anførselstegn og blev røde, så skulle man lave en indsats, så lavede man en indsats, til de blev gule igen, og så gik der ikke lang tid, så blev de røde, og så kunne man ligge og køre frem og tilbage mellem gult og rødt. Det var én af de problemstillinger, der var i den tilgang, at gult er godt nok, fordi man jo løste aldrig nogen ... man løste aldrig problemerne dybest set [...] Altså jeg sagde også på et udvalgsmøde på et tidspunkt, at hvis det er mine børn, så er gult ikke godt nok så... Og sådan tror jeg da, alle forældre har det [...] Længere er den da ikke. Og der kan man sige, at det er jo, det er jo

udgangspunktet for etableringen af Det Gule Team, altså at man kan sige, at vi har en indsats, som ikke ... kræver myndighedsarbejde som sådan, men hvor vi kan gå ind på gadeplan eller på skolerådgivning eller familierådgivning og lave en indsats ... Og det er jo sådan set ... Det er jo sådan set opstarten på det [Det Gule Team].

Dårlig økonomi gjorde, at man ændrede kriterierne for, hvornår en socialsag skulle oprettes. Det betød, at mange børn, unge og familier i udsatte positioner pludselig stod uden den hjælp, de ellers hidtil havde kunnet forvente at modtage. Efter et par år med denne model erkendtes det, at ”vi bliver nødt til at gøre noget ved den her gruppe børn, som ikke får relevant støtte, ikk’?” (lederen af DGT). Det var en erkendelse af, at det ændrede serviceniveau betød en ophobning af

børn, der havde været underbetjent og lidt måske endda levet i noget, der slet ikke var tilstrækkeligt siden elleve, og det begyndte jo at komme på visitationsmøderne i fjorten og femten.

(Leder af DGT)

På daværende tidspunkt, i 2014 og 2015, fandtes der i kommunen allerede medarbejdere med egentlige forebyggelsesfunktioner, fx såkaldte ’fremskudte sagsbehandlere’ eller skolefamilierådgivere samt et par gadeplansmedarbejdere. De fremskudte sagsbehandlere eller skolefamilierådgivere var socialrådgivere, der havde arbejdsplads på folkeskoler med det formål at identificere børn med behov for hjælp. I BRK var disse skolefamilierådgivere organisatorisk forankrede i afdelingen for pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR). Gadeplansmedarbejderne var/er socialarbejdere, typisk pædagoger, der laver opsøgende arbejde i de arenaer, som unge mennesker færdes i, fx på gaderne, men også i klubber, til fester, koncerter mv. Disse gadeplansmedarbejdere i BRK var organisatorisk forankrede i det såkaldte ’Ungehuset’, som er en foranstaltning, jf. § 52, stk. 3²⁵, LBK nr. 1548 af 01/07/2021. Om disse medarbejdere i forebyggelsesfunktioner forklarer lederen af DGT følgende:

Det er dem [skolefamilierådgiverne og gadeplansmedarbejderne], som Vibeke så kikker på der i efteråret femten og siger: ”Ku’ man optimere indsatserne, hvis man lagde dem [skolefamilierådgiverne] sammen med fx gadeplan?” [...] Så beslutter Vibeke og mig: ”det lyder spændende”.

²⁵ I analysen af SEL 11, stk. 3, forklares der nærmere om foranstaltninger og SEL 52 m.fl.

Det skulle jeg lave noget på, og så gik jeg hjem og skrev noget, og så kaldte vi det et projekt i projektet²⁶.

Adspurgt, om og hvor meget SEL 11, stk. 3, spiller en rolle i disse tanker om et projekt i projektet, svarer lederen af DGT, at

den fylder på den måde, at... Vibeke ikke har tænkt noget lovgivning ind. Hun har bare tænkt: "Hvordan gør vi noget med de der børn, der ikke har nogen foranstaltninger?" [...] Altså her er børn, som har levet under kummerlige vilkår, hvor der har været otte underretninger, og der er ikke sket noget som helst, fordi de er blevet vurderet uden for målgruppe, så hun ser det jo også som en øvelse i, at vi bliver nødt til at gøre et eller andet [...] Og lovgivningsmæssigt [...] Jeg vidste jo så: "Jamen, så er det jo paragraf elleve". Men det, som Vibeke var optaget af ... Hun var jo ikke socialrådgiver [...] Hun var sygeplejerske. Hun var tidligere chef på hospitalet. Det, hun dybest set var optaget af, var, at nogen gjorde noget hurtigt. Så hun havde rigtig svært ved at forstå, at... der ligesom ikke var det her, ligesom hvis man er akutsygeplejerske, så står der et team rundt om patienten, når vedkommende kommer ind på en bære, og så ved alle, hvad de skal gøre, og så gør de det. Hun kunne simpelthen ikke forstå, at det skulle tage så lang tid at lave en børnefaglig undersøgelse. Hun kunne ikke forstå, at der skulle gå syv, otte, ni måneder, før at noget blev iværksat.

Tanken var således at samle de allerede eksisterende forebyggelsesfunktioner i ét samlet handlende team – ”så står der et team rundt om patienten, når vedkommende kommer ind på en bære, og så ved alle, hvad de skal gøre, og så gør de det”. Fra dette afsæt formuleredes en projektbeskrivelse for ’Et projekt i projektet’, hvori det blandt andet formuleredes, at

med udgangspunkt i de to eksisterende faggrupper; skoledagtilbudsrådgivere og gadeplan, forankret i hhv. PPR og Ungehus, ses det

---

²⁶ ”Projektet” er en reference til ’Sverigesprojektet’, eller ’Sverigesmodellen’. Det er en model for at organisere det traditionelle system, som mange danske kommuner har ladet sig inspirere af. Særligt Herning Kommune har været foregangskommune med Sverigesmodellen, hvorfor den ofte også refereres til som Herningmodellen. Modellen er blandt andet kendetegnet ved, at sagsbehandlere skal have færre sager og dermed mere tid til at arbejde i de enkelte sager. Se fx <https://www.vive.dk/da/udgivelser/sverigesmodellen-i-praksis-8988/>

formålstjenstligt at etablere disse to faggrupper i et samlet tidlig indsats-team [med det formål] at muliggøre en reel social indsats i det gule felt, med det mål helt at stoppe en negativ udvikling, alternativt arbejde med skadesreduktion og fastholdelse i forhold til at modvirke tilbagefald til det orange/røde felt. [...] Tidlig indsats henviser i denne sammenhæng til indsatser, der iværksættes, så snart problemet er identificeret, hvorfor der ikke alene henvises til at iværksætte indsatser tidligt i barnets liv, men til, at der iværksættes indsatser, når problemet viser sig.

Idéen til DGT som en reaktion på konsekvenserne af en dårlig kommunal økonomi og et ændret serviceniveau opstår dermed i en forening af socialfaglighed og sygeplejefaglighed. Det er en kombination af centerchefens sygeplejefaglige fortid og erfaring fra akutmodtagelser, der bringes ind som en metafor for en måde at gøre socialt arbejde hurtigt handlende på i kombination med den socialfaglige viden, som lederen af DGT har – ”*jamen, så er det jo paragraf elleve*”. Dermed bliver afsættet for idéen til DGT et sammenløb af dårlig økonomi, et ændret serviceniveau, en ophobning af ikkeservicerede børn, akutsygeplejefaglig erfaring og socialfaglig viden.

3.3.2. MEDARBEJDERE OG FUNKTIONER

DGT består af 19 medarbejdere og en leder²⁷. Medarbejderne er fordelt på tre familierådgivere i dagtilbud, seks familierådgivere i skole, seks gadeplans-

---

²⁷ Bestod af – teamet har udvidet sig både i stillingsbetegnelser, funktioner og medarbejderantal siden min datagenereringsperiode. Mine beskrivelser af teamet afspejler, hvordan det så ud her, dvs. i perioden ultimo 2018 til ultimo 2019 (samt en kort periode efter ophævelsen af første coronanedlukning).

medarbejdere, én SSP-konsulent²⁸, én forældregruppeleder, bemanning af åben anonym rådgivning²⁹ og én ph.d.-studerende, tidligere familierådgiver i skole.

DGT's målgruppe er børn, unge og familier i udsatte positioner samt andre fagprofessionelle, fx pædagoger, lærere, sundhedsplejersker, politibetjente, læger (dvs. andre SLB). Fælles for alle medarbejdergrupperne i DGT er, at de skal være opsøgende i de arenaer, hvor deres målgruppe befinder sig.

For familierådgiverne i dagtilbud og skoler betyder det, at de har fordelt alle skoler og dagtilbud på Bornholm mellem sig, og at de har fast tilstedeværelse på 'deres' skoler og institutioner. Omfanget af den faste tilstedeværelse afhænger af forskellige forhold. Eksempelvis har nogle af de store folkeskoler en belastningsgrad, der gør, at familierådgiveren kan have op til fire dage med tilstedeværelse hver uge. På samme vis kan der i særlige områder være perioder, hvor der kan være et merbehov, hvorfor områdets rådgivere både i skoler og dagtilbud kan opskalere (og nedskalere) deres tilstedeværelse. Ud over denne faste tilstedeværelse kan børn, unge og familier have fx samtaleforløb med 'deres' familierådgiver, ligesom andre fagprofessionelle kan inddrage familierådgiveren i andre aktiviteter, fx faglig sparring eller møder.

For gadeplansmedarbejderne betyder den opsøgende tilstedeværelse, at de så at sige har inddelt Bornholm i tre områder, hvor hvert af områderne betjenes af to gadeplansmedarbejdere. Deres opsøgende arbejde handler om at være til stede, hvor de unge måtte færdes, dvs. i det offentlige rum, i klubber, til fester, på festivaler mv. På samme vis kan gadeplansmedarbejderne sideløbende med tilstedeværelsen have andre aktiviteter med enkelte unge eller andre fagprofessionelle.

For forældregruppelederen er den opsøgende indsats eksempelvis at holde oplæg i daginstitutioner om sine forældregrupper, besøge familier til forældregrupper og gennemføre forældregruppeforløb i forskellige daginstitutioner på øen.

DGT har til huse i en bygning, der kaldes Det Gule Hus (fremadrettet kaldet DGHus). I tillæg til det opsøgende arbejde har DGT mulighed for at have aktiviteter i og med

---

²⁸ SSP er en henvisning til et samarbejde mellem Skole, Sociale myndigheder og Politi. SSP-konsulentens arbejde er ikke i regi af SEL 11, stk. 3, men er alligevel placeret i DGT, fordi funktionen i BRK er placeret i det forebyggende felt.

²⁹ Åben anonym rådgivning er et tilbud i regi af SEL 11, stk. 2. Dette tilbud uddybes i analysen af SEL 11, stk. 3.

afsæt i DGHus. Det kan være samtaleforløb og gruppeaktiviteter, udflugter og andre 'ud af huset'-aktiviteter.

Medarbejderne i DGT får deres opgaver gennem denne opsøgende tilstedeværelse i deres målgruppers arenaer. Det er i dette socialfaglige praksisfelt, at analyserne to og tre (kapitel 7 og 8) besvarer forskningsspørgsmål 2 om, hvilke praksisser der muliggøres med SEL 11, stk. 3.

KAPITEL 4. UNDERSØGELSENS TEORETISKE RAMME

Hvor SEL 11, stk. 3, og socialfaglige praksisser i regi heraf analyseres som konstruktioner i kapitlerne 6, 7 og 8, har nærværende kapitel og næste kapitel fokus på forskningsprocessen som konstruktion. I dette kapitel i relation til teori som det blik eller perspektiv, jeg anlægger på mit undersøgelsesfelt (Laustsen & Andersen 2005:9), og i næste kapitel i relation til de metoder og metodologiske overvejelser, hvormed jeg gør konstruktionerne iagttagelige (Esmark, Laustsen & Andersen 2005:12).

Dette kapitel er således en præsentation af den teoretiske ramme, der er for min undersøgelse. Til at undersøge, hvilken slags bestemmelse SEL 11, stk. 3, er, og hvordan den bringes i anvendelse i en specifik socialfaglig setting, har jeg valgt en teoretisk ramme, der hedder *mediated discourse analysis* (fx Scollon 2001; Scollon & Scollon 2004). *Mediated discourse analysis* (MDA), på dansk medieret diskursanalyse, er en tilgang til at studere sociale enkelthandlinger og en forståelse af, at og hvordan disse handlinger altid er medierede af forskellige vilkår og af medierende midler af semiotisk og materiel karakter (Scollon & Scollon 2004:11-12), og hvordan diskurs kommer til udtryk heri (Scollon 2001:1). Sociale enkelthandlingers mediering sammen med det diskursive aspekt gør ifølge Norris og Jones (2005) MDA til en teoretisk tilgang til at kortlægge og forstå forbindelser mellem såkaldte brede samfundsmæssige sociale sammenhænge og hverdagspraksisser (Norris & Jones 2005:10). Med MDA er det dermed muligt at konstruere en analytisk forbindelse mellem på den ene side SEL 11, stk. 3, på et samfundsmæssigt niveau, med hensyn til at forstå bestemmelsen i og for sig selv og på den anden side til at forstå bestemmelsen som en diskurs, der medierer og retningsgiver socialfaglige hverdagspraksisser, som de udspiller sig i forebyggelsesteamet. Det perspektiv, MDA bibringer, er ét, der kan håndtere og relatere de forskellige abstraktionsniveauer, som SEL 11, stk. 3, kan læses ind i.

Dette kapitel er en grundig indføring i MDA. Med MDA følger et omfattende teoretisk begrebsapparat. MDA er inspireret og gjort af mange teorier, mange skoler og mange traditioner (Jones & Norris 2005:12; Larsen & Raudaskoski 2016; Kuure et al. 2018). Det er et begrebsapparat, der er en videreudvikling af eller et supplement til de teorier og begreber, der har inspireret Scollon, og således er det et forsøg på at adressere

ubesvarede spørgsmål i disse (Nicolini 2012; Larsen & Raudaskoski 2016). Jeg beskriver de traditioner og inspirationskilder, MDA er vokset ud af. Blandt disse inspirationskilder dvæler jeg i særlig grad ved Norman Fairclough og dennes diskursforståelse (fx Fairclough 1992A, 1992B, 1995, 2008). Motivationen herfor er dels, at det er i den diskursforståelse, at MDA har sit afsæt, og dels, at Faircloughs diskursforståelse er en del af hans kritiske diskursanalyse, som er det analytiske afsæt for delanalyse 1 (kapitel 6). Dermed bliver den del både et fundament for diskursopfattelsen i MDA og for den kritiske diskursanalyse i delanalyse 1. Herefter gennemgår jeg nogle af det omfattende begrebsapparats centrale begreber i MDA og min anvendelse heraf i min undersøgelse. Jeg afslutter kapitlet med metateoretiske refleksioner over MDA, herunder tilgangens mange og til tider overlappende begreber, og over, hvordan Scollons eklekticisme har inspireret mig til at anlægge en eklektisk tilgang. Med min interesse for (socialfaglig) praksis læner jeg mig op ad eklekticismens velegnethed til at fokusere på sagen eller empirien, således at teoriernes og begrebernes sammensætning og anvendelse bliver en hjælp til at forstå empirien.

4.1. MEDIERET DISKURSANALYSE – BAGGRUNDEN

Ophavspersonen til medieret diskursanalyse er professor i lingvistik Ron Scollon (1939-2009) i tæt samarbejde med kollega, lingvist og hustru Suzie Wong Scollon. MDA er blevet beskrevet som en teori (Zidjaly 2013), som en diskursiv praksisteori (Nicolini 2012: 202), som en art metode (Jones, Gold & Claxton 2017) og af ophavspersonen selv som en teoretisk ramme, en position og en ”*discursive theory of human action*” (Scollon 2001:1).

Scollon (og Scollon) havde sin (deres) akademiske forankring i den moderne lingvistik (Jones & Norris 2005:6), hvilket i relation til MDA er kendetegnet ved to markante forhold: to såkaldte *turns* og tilgangen til diskursbegrebet. Med hensyn til de to *turns* er det første *the linguistic turn* (fx Rorty 2006; Surkis 2012³⁰; Peters 2013³¹). Dette er en sproglig drejning fra at betragte sprog som abstrakte koder eller

---

³⁰ Surkis’ artikel er en kritisk undersøgelse af *the linguistic turn* og dets ophav, og den sætter dels spørgsmålstejn ved ’turn’-begrebets anvendelighed og implikationer og dels ved, om det er *the* ’turn’ eller blot *et* ’turn’ blandt mange.

³¹ I denne artikel udfordres *the linguistic turn* også, hvilket blandt andet ses i titlens ’uturn’-begreb.

som en neutral formidler af budskaber til at betragte sprog som betydningskabende i sig selv og som redskaber, folk kan (eller ikke kan) appropriere på forskellig vis til at realisere bestemte sociale funktioner. En central figur i denne sammenhæng er Michael Halliday (2016). Med sin søn som empiri kom Halliday til at repræsentere et opgør med opfattelsen af, at sproget er en neutral formidler:

We tend to think as adults – if we think of language at all – that language is simply a passive element in the learning process. We think of our experience as something given and the language as a convenient mirror in which that experience gets reflected. Language ‘reflecting’ experience is indeed a common metaphor that people use. But it is a misleading metaphor, nevertheless. Language does not passively reflect experience; rather, it creates or ‘construes’ experience.

(Halliday 2016:5)

Betydninger er således – med den sproglige drejning – kodet ind i sproget, hvilket betyder, at i takt med at et sprog læres, læres samtidig den kultur, de værdier og de sociale praksisser, som sproget er en del af (Christie 2018:142). Med Halliday bliver et afsæt til en kritisk moderne lingvistik således spørgsmålet om betydningsdannelse. Hvor den traditionelle lingvistik bygger på, at betydning er noget, der bliver formidlet eller videregivet ved hjælp af sproget, betragter den kritiske moderne lingvistik sproget som en ressource, hvormed eller hvori betydning konstrueres (Christie 2018). Med dette følger, at ændring af ord medfører ændring af betydning. *The linguistic turn* er en samlende betegnelse for de forskellige retninger inden for sprogforskningen, ”som er interesserede i sprogbrug i konkrete materielle, kulturelle og sociale omgivelser” (Larsen & Raudaskoski 2016:91).

Det andet *turn* er et *material turn* (Pierides & Woodman 2012). Den materielle drejning handler om en stadig stigende interesse for det materielle og dets medkonstruerende betydning for det sociale. Særligt Latours aktør-netværk-teori (ANT; fx Latour 2007), som kort er blevet beskrevet i kapitel 2, med sin ahierarkiske ontologi har inspireret drejningen, om end ANT siden er blevet kritiseret for sit fokus på det relationelle. Harman (2009) tager det materielle aspekt videre og argumenterer for en ny objektmodel eller forståelse, hvor objekter ikke defineres ved deres relationer. Harman argumenterer for, at objekter er det, de er, allerede når de bliver en del af relationen, og at de som sådan kan ”*enter relations and withdraw from them as*

well” (Harman 2009:132). Om sin Latour-inspirerede vej ind i det materielle skriver Scollon følgende (2013):³²

I must pay attention to how objects are used in human action because those objects shape those actions [...] The fundamental unit for language analysis is ACTION THROUGH THE USE OF OBJECTS.

(Scollon 2013:185)

(understregning og kapitaler markerer fremhævnin g i original tekst)

Det andet forhold, som er kendetegnende for den moderne lingvistik i relation til Scollons akademiske afsæt for MDA, er tilgangen til diskursbegrebet. Denne tilgang er kendetegnet ved et skifte til at betragte diskurs som en del af sociale handlinger og ikke blot som et spørgsmål om alene ord, sætninger og tekster (Norris & Jones 2005:6). Dette afsæt beskriver Nicolini (2012) med, at MDA er udsprunget af et forsøg på at adressere ubesvarede elementer eller begrænsninger i andre diskursteoretiske tilgange og teorier. Særligt fremhæves Norman Faircloughs *critical discourse analysis* (CDA) på dansk kritisk diskursanalyse. Larsen og Raudaskoski skriver herom, at Scollon betragtede CDA som værende ”for tekst- og diskursorienteret og derfor ikke kan forklare forholdet mellem diskurs og handling” (Larsen & Raudaskoski 2016:91). Scollon selv skriver, at CDA’s diskursbegreb er for centreret om skrevne tekster (Scollon 2001:163), og at CDA derfor kommer til kort med et uklart eller mangelfuldt praksisbegreb (Scollon 2001:12, 67).

Det var netop særligt på spørgsmålet om et for Scollon manglende adækvat praksisbegreb, at den akademiske motivation for at udvikle MDA opstod. I forordet til sin bog *Mediated Discourse – The Nexus of Practice* (2001) skriver Scollon, at MDA er udsprunget af en oplevelse af, at der manglede en praksisteoretisk tilgang til at studere enkeltpraksisser:

Social theory, particularly practice theory, was badly in need of an ontogenetic view of social practice.

(Scollon 2001:vii)

---

³² Scollon døde i 2009. Referencen fra 2013 er en gengivelse af en *plenary lecture*, Scollon skulle have givet på en konference i 2008 på Aalborg Universitet.

MDA har således et kombineret dobbelt afsæt i en ”*discursive theory of human action*” og et ”*ontogenetic view of social practice*”. I det følgende udfoldes det diskursteoretiske og det praksisteoretiske afsæt.

4.2. ET DISKURSIVT AFSÆT

Det diskursbegreb eller den diskursopfattelse, der er med MDA, er som nævnt udsprunget med afsæt i Faircloughs (fx 1992A, 1992B, 1995, 2008) kritiske diskursanalyse. CDA er en diskursanalytisk tilgang til at analysere sprog og sproglige begivenheder på en måde, der rækker ud over den rent sproglige analyse. Ifølge Horsbøl (2016) har CDA sit udspring i ’stærke forskningsmiljøer’ i Europa op gennem 1990’erne. CDA har forgreninger, men synes særligt at knytte an til lingvisten Norman Faircloughs arbejder og er også forankret som en del af den sproglige drejning. Med sin version af CDA trækker Fairclough på et begrebsapparat fra både filosofi og lingvistik. Selv beskriver Fairclough CDA som en systematisk udforskning af forbindelser mellem diskursive praksisser, begivenheder og tekster på den ene side og på den anden side videre eller bredere sociale og kulturelle strukturer, relationer og processer (Fairclough 1995:132). Jensen (2008) skriver, at Faircloughs ærinde med CDA er en optagethed af magt, modmagt og dominansrelationer og at få tydeliggjort de undertrykkende ideologier og diskurser og tage kampen op hermed; Fairclough ”*sætter konflikten i højsædet*”, og CDA er ”*helt tydelig en kritik af den kapitalistiske økonomi*” (Jensen 2008:13-14).

Fairclough definerer med sin CDA diskurs som en

[w]ay of signifying experience from a particular perspective

use of language seen as a form of social practice.

(Fairclough 1995:139,7)

Det er en tredelt diskursforståelse bestående af tekst, diskursiv praksis og sociokulturel praksis. Fairclough har sit fokus på sprog, og som en følge deraf er CDA’s diskursbegreb (snævert) defineret ved mundtlig og skriftlig sprogbrug, og han skriver selv, at han anvender diskursbegrebet der, hvor lingvister traditionelt har anvendt et begreb om ’sprogbrug’ (Fairclough 2008:15). Sprogbrug bliver én form for social praksis blandt flere og ”*mere end en individuel aktivitet eller en simpel afspejling af situationsbestemte variable*” (Fairclough 2008:16). Sprogbrug bliver en

måde at agere på over for andre og verden og en måde at repræsentere verden på. Dermed bliver diskurs således både konstituerende for og konstitueret af det sociale (Jensen 2008):

Diskurs er en praksis, som ikke bare repræsenterer verden, men også giver verden betydning, konstituerer den og konstruerer den i mening.

(Fairclough 2008:18)

Det sociale er imidlertid ikke kun diskurs. Der eksisterer en materiel virkelighed af sociale praksisser, der rækker ud over det diskursive (fx produktionsapparater, kulturelle omgangsformer og værdier), og derfor kan Fairclough operere med et skel mellem diskursiv og ikkediskursiv, fx materialitet og social praksis. Diskurs er en del af det sociale, men det sociale har 'mere at byde på' (Jensen 2008: 10).

Denne opfattelse af 'diskurs som positioneret sprogbrug' som én type af social praksis udspringer ifølge Fairclough af et opgør med eller en videreudvikling af en foucaultsk diskursforståelse. Særligt i sin *Discourse and Social Change* (1992A) beskriver Fairclough, hvordan han er inspireret af Foucaults diskursbegreb, der beskrives som 1) en afgrænsning af et felt af objekter, 2) som bestemmelsen af et legitimt perspektiv for 'vidensagenten' og 3) en fastfrysning af normer for udfoldning af eksempelvis begreber (Foucault 1981:48). Fairclough er enig med Foucault i, at det ikke er muligt at studere noget isoleret; dvs. at et samfunds eller en institutions diskursive praksisser er forbundne eller afhængige enten af samtidige eller historiske praksisser, og at alt således er forankret og skal forstås i sin sammenhæng (Foucault 1981:68). Der hvor Fairclough bryder med Foucault, er på spørgsmålet om et handlings- og individ-/subjektniveau. I et foucaultsk perspektiv er et sådant niveau ikke interessant, fordi subjekter er styret og determineret af diskurs. Det interessante for Foucault – og genstanden for hans studier – er de diskursive regler og kategorier, der er *a priori*, og som er så fundamentale, at de forbliver uartikulerede og utænkte (Foucault 1981:48). At tænke uden for diskurs er for Foucault ikke muligt: *"To think outside them [diskurserne] is, by definition, to be mad, to be beyond comprehension and therefore reason"* (Foucault 1981:48). Denne forståelse forklarer Foucault med sit 'forfatterprincip'. Det princip handler om, at subjekter indtager eller optager en prædefineret funktion i en given diskurs. Det betyder, at en forfatter skriver det, som forfatterfunktionen tilskriver. Personlig identitet i denne sammenhæng tager muligvis form som individualitet, men mennesket er reelt uden fri vilje (Foucault 1981:58-59). Hvor det med Foucault således ikke er relevant at studere enkeltindividens handlinger,

bliver det et fokuspunkt for Fairclough. Fairclough bryder med Foucaults strukturalistiske menneskeopfattelse:

Foucaults insistence upon the subject as an effect of discursive formations has a heavily structuralist flavour which excludes active social agency in any meaningful sense. This is unsatisfactory.

(Fairclough 1992A:45)

I stedet argumenterer Fairclough for en mere dialektisk tilgang, hvor subjekter, med Foucault, på den ene side er formet af diskursive praksisser, men på den anden side, med CDA, også er i stand til at omforme og omstrukturere disse praksisser. Dermed 'giver' Fairclough subjekter et handlerum. Således introducerer Fairclough en subjekt-opfattelse, hvor subjektet har mulighed for at agere, om end gennem begrænsninger (Fairclough 1995:39). Det er begrænsninger i form af en række strukturer, sproglige koder og normer for sprogbrug (Fairclough 1995:35). Den faircloughske diskursforståelse er således noget, der opererer på flere niveauer: fra et foucaultsk strukturelt makroniveau til også at indbefatte et mikroniveau, som er de konkrete (sprog)handlinger. Niveauerne kan ikke adskilles, men må analyseres i relation til hinanden (Fairclough 1995:35). Det bidrag, Fairclough dermed giver til diskursforståelse og diskursanalyse, er, at der ikke alene er sammenhæng mellem makroniveauet og mikroniveauet, men at disse niveauer analytisk forudsætter hinanden og realiseres gennem subjektets handlerum og dermed deres mulighed for at virke tilbage på diskurserne.

4.2.1. DISKURSBEGREBET I MEDIERET DISKURSANALYSE

Det er i denne diskursforståelse af analytiske sammenhænge mellem mikro- og makroniveau, at diskursbegrebet i MDA tager sit afsæt. Ifølge Larsen og Raudaskoski var Scollons motivation for at arbejde videre med CDA's diskursopfattelse, ”at kritisk diskursanalyse er for tekst- og diskursorienteret og derfor ikke kan forklare forholdet mellem diskurs og handling” (Larsen & Raudaskoski 2016:91). Der hvor MDA således 'tager over' og kan give en opfattelse af Faircloughs CDA som mangelfuld, er i forbindelsen mellem det diskursive niveau og det praksisfunderede niveau. Scollon deler ikke Faircloughs opfattelse af diskurs og handlinger som noget, der er sideløbende og adskilt. Hvor Fairclough med sin CDA opfatter ”discourse as a kind of action”, opfatter Scollon med sin MDA ”discourse as a component of action” (Scollon 2001:6; Nicolini 2012). MDA kan med dette beskrives som havende et

brede diskursbegreb, der også indbefatter ikkesproglige handlinger og materialitet. I forordet til deres antologi *Discourse in Action* (2005) skriver Norris og Jones, at MDA blandt andet er et resultat af et arbejde på at

move discourse analysis beyond the analysis of texts to consider questions about the actions people take with them, as well as with other cultural tools, and the social consequences these actions have.

(Norris & Jones 2005:xi)

Af dette følger, at diskurser med MDA kan 'materialisere' sig på flere måder. Diskurser kan både være strukturelle samfundsmæssige diskurser og sproglige diskurser, skrift- og talediskurser, ligesom diskurser også kan manifestere eller materialisere sig gennem handlinger, artefakter og fysiske omgivelser.

I tillæg hertil har Scollon endvidere ladet sig inspirere af Gee og dennes diskursbegreb (Gee 2005, 2015). Gee har et todelt diskursbegreb. Han skelner mellem diskurs med stort 'D' og diskurs med lille 'd'. Stort 'D'-Diskurser definerer Gee som "*form-of-life*" (Gee 2005:7); de er eksempelvis overordnede (samfunds)Diskurser, fx en demokratiDiskurs eller en forebyggelsesDiskurs. Stort 'D'-Diskurser er de diskurser, som Foucault og Fairclough havde fokus på (Nicolini 2012:190). Lille 'd'-diskurser definerer Gee som "*language-in-use*" (Gee 2005:7), hvilket refererer til den måde, hvorpå sproget bruges til at agere i den sociale verden. Det kan eksempelvis være telefonopkald, en 'face to face'-samtale, en mail (Scollon & Scollon 2004:4) eller en lovgivning. Lille 'd'-diskurser kan være alle de måder, hvorpå stort 'D'-Diskurser italesættes. En forebyggelsesDiskurs (stort 'D'-Diskurs) kan italesættes i en 'face to face'-samtale (lille 'd'-diskurs). Lille 'd'-diskurser kan således beskrives som de diskurser, der har eksempelvis konversationsanalytikeres interesse (fx Heritage 1984; Richards 2001). Med MDA er begge typer af diskurser interessante og genstand for analyser i relation til hinanden; fx hvordan Diskurs udtrykkes gennem diskurs, eller hvordan en forebyggelsesDiskurs kommer til udtryk gennem forebyggende indsats-diskurser.

Det diskursbegreb, Scollon således præsenterer i MDA, handler dermed om hele det sammenløb, der er af sociale praksisser, hvori diskurs kun er én del. Med dette ønskede Scollon at fremhæve eller bevare en situations kompleksitet (Norris & Jones 2005). Med MDA får diskurs og det sociale lige meget plads og relevans, og relationen

mellem diskurs og handling eller praksis betragtes som både dynamisk og betinget. Det er denne diskursforståelse, jeg anvender i denne undersøgelse.

4.3. ET PRAKSISTEORETISK AFSÆT

Med sin akademiske interesse for praksis skriver Scollon sig ind i en generel praksisteoretisk interesse, der som videnskabelig disciplin har sin rod i de tidlige 1970'ere (Reckwitz 2002; Nicolini 2012). Inden da har praksisbegrebet i akademiske sammenhænge historisk set været genstand for mange forskellige tolkninger og positioneringer: fra den aristoteliske udskillelse af praksis – praxis – som legitim vidensform i sig selv over en noget mere hensunken status som reduceret til at være den praktiske anvendelse af videnskabelige teoretiske indsigter til atter at være en del af videnskabelige diskussioner i egen ret (Nicolini 2012).

Praksisteori er en veletableret videnskabelig disciplin med bred interesse og bidrag fra mange forskellige sociale videnskaber, fx antropologi, sociologi, lingvistik og psykologi. Nicolini beskriver praksisteori som et alternativ til, eller en ophævelse af, den traditionelle dualismetænkning (Nicolini 2012). Reckwitz (2002) samt Halkier og Jensen (2008) beskriver praksisteori som et begrebsmæssigt alternativ til i særdeleshed kulturalistisk mentalisme, tekstualisme og intersubjektivisme. Trods rødder i forskellige videnskabelige traditioner trækkes særligt Bourdieu, Giddens og Foucault frem som en art intellektuelt fællesskab i denne sammenhæng som gentænkere af praksis (Reckwitz 2002; Halkier & Jensen 2008; Nicolini 2012).

Det synes at være en generel opfattelse, at praksisteori dækker over et helt felt af praksisteoretiske tilgange, og at der således ikke er én samlet tilgang til praksis (Halkier 2011; Halkier & Jensen 2008; Nicolini 2012, Nicolini & Monterio 2016; Reckwitz 2002; Schatzki 2001). Således findes der heller ikke én samlet definition af praksis. Derimod har de praksisteoretiske tilgange en række fællestræk. Blandt disse træk eller fælles udsyn nævner Nicolini, at det er virkelige menneskers virkelige (tale)handlinger og aktiviteter, der har forrang i alle aspekter af det sociale liv, og at der bag alle strukturer og institutioner altid er *”the work and effort of someone”* (Nicolini 2012:3). Reckwitz nævner et andet fællestræk: at kroppen og materielle artefakter har en fremtrædende plads ikke blot som integrerede i, men også som muliggørende for praksisser (Reckwitz 2002). Det betyder samtidig, at fx talehandlinger, forstået som diskurs, bliver en praksis i sig selv og at der dermed ikke

er forrang til tekst og tale, som det ses i CDA. Halkier (2011) supplerer dette med, at praksisser betragtes som konfigurationer af en række forbundne dynamikker – og således ikke alene af tekst og tale – og at delene analytisk er lige vigtige. Et yderligere fællestræk ved de praksisteoretiske tilgange er en enighed om, at der gives plads til individuel agens samt en ny (supplerende) vidensforståelse, ifølge hvilken viden er

a form of mastery that is expressed in the capacity to carry out a social and material activity. Knowing is thus always a way of knowing shared with others.

(Nicolini 2012:5)

Nicolini fremhæver endvidere en praksisteoretisk enighed om, at praksisser positionerer mennesker og artefakter og giver eller nægter dem magt til at agere og tænke om sig selv på bestemte måder. Af dette følger et praksisteoretisk fokus på forhold som interesser, magt og konflikter (Nicolini 2012:3pp).

Opsummerende skriver Nicolini og Monteiro, at de forskellige praksisteoretiske tilgange har fællestræk nok til at kunne karakteriseres som ”*a family of orientations*” (Nicolini & Monteiro 2016). Studier af praksis giver i al sin enkelthed – og kompleksitet – mulighed for at skabe

indblik i, hvordan praktikere gør og skaber betydning med det, de gør.

(Almelund & Andersen 2011:15).

4.3.1. PRAKSISBEGREBET I MDA

Det praksisbegreb, der er i MDA, udfoldes i *Nexus Analysis – Discourse and the Emerging Internet* (Scollon & Scollon 2004). Her skriver Scollon og Scollon, at de definerer en praksis som ’handling, der gentages’. Dette eksemplificeres med praksissen ’at skrive dagbog’. Det at skrive dagbog som en daglig gentaget handling er en dagbogsskrivningspraksis i modsætning til enkelthandlingen at skrive (om dagen i dag). Scollon og Scollon skriver videre, at en praksis er

a single, recognizable, repeatable action such as the practice of handing an object, filling in a form, switching on a computer, or answering a direct question in an interview.

(Scollon & Scollon 2004:12-13)

Denne praksisforståelse er et alternativ til det, de kalder brede praksisforståelser, fx 'den medicinske praksis' eller 'den akademiske undervisnings praksis' (Scollon & Scollon 2004:13). Med afsæt i ovenstående citat vil disse brede praksisser i den scollonske forståelse bestå af en (uendelig?) række af gentagne enkelt-handlingspraksisser. En bred praksisforståelse i nærværende undersøgelse kunne være en 'forebyggende socialt arbejde-praksis', der i forebyggelsesteamet ville bestå af den samlede mængde af gentagne enkelthandlinger udført af medarbejderne.

Behovet for at kunne fokusere på sådanne enkelthandlings gentagelsespraksisser udsprang af observationer, som Scollon og Scollon gjorde af et barn i deres familie. Gennem observationer i barnets tidlige år studerede Scollon og Scollon barnets vej til at "*work out how to find her place conversationally within her world*", reduceret eller kondenseret til studiet af "*just one single practice, the practice of handing an object from one person to another*" (Scollon 2001: vi-vii). Hvad der begyndte som lingvistens interesse for "*the acquisition of phonology*", ændrede sig i løbet af en 25-års periode til at blive et fokus på "*the study of the ontogenesis of a social practice*" (Scollon 2001:29).

4.4. HANDLINGSBEGREBERNE I MDA

Det handlingsbegreb, der er i MDA, er på samme vis som praksisserne en interesse i enkelthandlinger. Scollon skelner mellem handlinger og sociale handlinger. Det er de sociale handlinger, og hvad de er gjort af og med, der er i fokus. Denne del indleder med en præsentation af begreberne handlinger, sociale handlinger og medierede handlinger. Begrebet om medierede handlinger bygger på en antagelse om, at sociale handlinger aldrig sker i et vakuum, men derimod altid er forankrede eller medierede. Denne mediering udfoldes herefter.

4.4.1. HANDLINGER OG SOCIALE HANDLINGER

Scollon betragter handlinger med det samme ontogenetiske blik, med hvilket han betragter praksisser. Med MDA er en handling ”*a unique moment in time*” og ikke ”*a class of actions*” (Scollon 2001:4). En handling ’unikhed’ defineres videre ved at være noget, der foregår ’her og nu’, og som aldrig kan gøres om:

Real-time, irreversible, one-time-only actions.

(Scollon 2001:5)

I MDA skelnes der videre mellem handlinger, sociale handlinger og medierede handlinger. En handling er først social, når den er en del af et meningssystem, der er kendt af dem, der er en del af handlingen. Det betyder, at sociale handlinger har en kommunikativ funktion:

The meaning of the term 'social' in the phrase 'social action' implies a common or shared system of meaning. To be social an action must be communicated.

(Scollon 2001:7)

Et håndtryk som en handling er først et håndtryk og dermed en social handling, hvis både afsender og modtager forstår det som et håndtryk (hvad enten det modtages eller afvises); ellers er det bare en hånd, der er rakt frem. Samtidig indeholder en handling sociale aspekt et historisk perspektiv, idet

shared meaning derives from common history or common past.

(Scollon 2001:8)

Det sociale eller delte i en social handling bygger dermed på en i større eller mindre grad delt og tillært forforståelse.

4.4.2. MEDIEREDE HANDLINGER OG MEDIERENDE MIDLER

I MDA er alle sociale handlinger endvidere medierede handlinger (Scollon 2001:6). Det betyder, at alle sociale handlinger er formet og påvirket af forskellige

omstændigheder. Det medierende aspekt af sociale handlinger har et afsæt i en antagelse om, at intet sker i et socialt eller politisk vakuum (Scollon & Scollon 2004:viii). Hertil kommer, at alle medierede handlinger gøres ved hjælp af medierende midler (Scollon 2001). Medierende midler eller ”*cultural-historical tools*” (Raudaskoski 2009:427) er materielle objekter eller redskaber, herunder de sociale aktørers egen materialitet, fx deres kroppe, gestik, bevægelser, sprog og tøj. Medierende midler kan også være institutioner, i kraft af at de er bærere af sociokulturelle historier (Scollon 2001:4,7). Medierende midler kan således være af både semiotisk, psykologisk og materiel karakter, ligesom de altid er kulturelt og socialt forankrede.

Scollons forståelse af handlinger som medierede og udført med medierende midler er direkte inspireret af Wertsch (1993, 1998) (Scollon 2001:115; Norris & Jones 2005; Larsen & Raudaskoski 2016). Wertsch introducerede begrebet medierede handlinger i et forsøg på at nedbryde, hvad han betragtede som rigide begrænsende faggrænser (Wertsch 1993:4). Det var faggrænser mellem tilgange, der ”*treat the individual primarily as a passive recipient of information from the environment*”, og tilgange, ”*that focus on the individual and treat the environment secondary, serving merely as a device to trigger certain developmental processes*” (Wertsch 1993:8). Med sin sociokulturelle tilgang ønskede Wertsch at vise, hvordan menneskelige handlinger er kulturelt, historisk og institutionelt forankrede, og at måden at gøre denne forankring på er gennem begrebet medierede handlinger. Wertsch mente, at ved at have handlinger som det analytiske fokuspunkt, muliggjordes det at forholde sig til en anden helhed og ikke kun til enten det sociale og interpersonelle eller det psykologiske og intrapersonelle. Scollon har beskrevet dette bidrag som et forsøg på at løse den gordiske ”*individual-society antonony*”-knude (Scollon 2001:119).

Wertsch er ikke den første, der har anlagt et handlingsfokus; Af inspirationskilder nævner han blandt andet både Mead og Piaget (Wertsch 1993:8), og videre Vygotsky og Bakhtin. Det er med de sidstnævnte, at han slår fast, at den medierede handling er den ikkereducerbare analyseenhed. Dette formulerer Scollon på følgende måde:

The narrowest unit of analysis [...] is the mediated action: that is, an action taken in real time as a unique and irreversible moment.

(Scollon 2001:69)

Wertschs inspiration fra Vygotsky lå i dennes tilgang til sprog og andre tegnsystemer som værende både en del af handlinger og handlingsmedierende (Wertsch 1993:29,

2005), om end de to skiltes ved, at Vygotsky ifølge Wertsch ikke forholdt sig til, hvordan historiske, kulturelle og institutionelle settings medierer handlinger (Wertsch 1993:46). For Wertsch var det netop denne forankring, der var det centrale:

The essential sociocultural situatedness of mediated action that provides the essential link between the cultural, historical, and institutional setting on the one hand and the mental functioning of the individual on the other.

(Wertsch 1993:48)

Alle sociale handlinger konstituerer dermed et 'her og nu'-fænomen og en sociokulturel begivenhed, i og med at "*all communications respond to prior communications and anticipate following communications*" (Scollon 2001:8). Det betyder, at alle sociale handlinger kommer med eller bærer en historie i sig og har en forventning om fremtiden. Idéen om, at handlinger har en historie og forventning til fremtiden, er også udtryk for den bakhtinske inspiration. Wertsch fremhæver Bakhtins metafor om, at man 'lejer sine ord'. Hermed forstås, at betydning ikke er noget, der skabes isoleret i individer, men at betydning altid er forankret i en kollektiv orientering (Wertsch 1993:67). At vores ord aldrig kun er vores egne, men halvt andres eller halvt kollektivets, rummer et dynamisk dialogisk aspekt, der er afgørende og centralt i analyser af medierede handlinger (Wertsch 1993:79). Hvad der således kan synes at være et individs egen personlige – unikke, irreversible og lokale – handling på mikroniveau, er derimod et analytisk udgangspunkt for at forstå det hele, som handlingen aktiverer, af diskurser, historisk fortid, nutid og fremtid og på et institutions- eller samfundsmæssigt makroniveau.

Wertsch arbejdede også med, at alle sociale handlinger og med medierende midler. Om fremhævelsen af det medierende element skrev Wertsch følgende:

The most central claim I wish to pursue is that human action typically employs "mediational means" such as tools and language, and that these mediational means shape the action in essential ways.

(Wertsch 1993:12)

Wertsch definerede og inddelte de medierende midler i to typer. Den ene type er tekniske redskaber eller værktøjer, og den anden type er, med et lånebegreb fra Vygotsky (Norris & Jones 2005:49), psykologiske redskaber eller værktøjer. Scollon udfolder denne dualitet således:

Mediational means are neither external objects nor internal psychological constructs alone but rather are a dialectical relationship between objective materiality and psychological or intramental process.

(Scollon 2001:14)

Hvor Vygotsky betragtede de psykologiske redskaber som artificielle formationer, er de for Wertsch materielle på lige fod med de tekniske medieringsredskaber, idet de materialiserer sig i aktørernes tekster og tale, praksisser og identiteter (Wertsch 1993:50). For at understrege denne materialitet 'placerede' Wertsch metaforisk disse psykologiske og tekniske redskaber i en værktøjskasse (Wertsch 1993:93).

De medierende midlers betydning er ikke endegyldig, men åben for både fortolkning og forandring. Det betyder dels, at betydninger altid skal søges i den konkrete sammenhængs kulturelle, historiske og institutionelle specificitet (Wertsch 1993:94), og dels, at de medierende midler både kan fremme og hæmme de sociale handlinger, og at de dermed kommer med både *affordances* og *constraints* (Norris & Jones 2005:50). På samme vis som at den ikke-reducerbare analyseenhed er den medierede handling, er den ikke-reducerbare handlende aktør "*the person(s)-acting-with-mediational-means*" (Wertsch 1993:120).

Det at adskille medierede handlinger fra medierende midler er et udtryk for en analytisk skelnen, idet det ene ikke er muligt uden det anden. Medierende midler, hvad enten de er fysiske eller psykologiske, kommer med en kulturel og historisk forankring. Deres betydning er potentielt pluralistisk og flydende, og anvendelsen heraf kan være reflekteret, men er det ikke nødvendigvis (Wertsch 1993:129). Betydninger og funktioner skal analyseres i relation til bredere sammenhænge, fx historiske og kulturelle. Den medierede handling er dermed defineret som det helt konkrete sammenløb – et *nexus* – af en social aktør, der 'gør' en handling ved hjælp af medierende midler (Scollon & Scollon 2004:19).

Den empiriske inspiration til medierede handlinger og medierende midler udsprang af en omfattende mængde af projekter og undervisningsforløb, som Scollon og Scollon gennemførte i en række forskellige institutioner og organisationer, herunder universiteter og campusser, i Alaska i årene 1978-1983 (Scollon & Scollon 2004). I forbindelse hermed blev Scollon og Scollon særligt opmærksomme på, hvordan de oprindelige folks vilkår og muligheder i forskellige institutionelle sammenhænge syntes at være kendetegnet ved institutionel racisme (Scollon & Scollon 2007). Det

var i særlig grad de oprindelige folks vilkår i uddannelsessystemet, der havde Scollon og Scollons interesse. Blandt denne gruppe af universitetsstuderende konstateredes der et uforholdsmæssigt stort frafald i forhold til andre unge. Det var et frafald, der ikke alene kunne forklares med kulturelle forskelligheder eller akademiske 'mangler', men med forklaringer, som, forankret i forståelsen af den materielle drejning, derimod havde en materiel dimension. Denne materielle dimension handlede om en oplevelse af, at de oprindelige folk i Alaska systematisk var blevet udelukket fra adgang til offentlige institutioner, herunder eksempelvis uddannelses- og sundhedssystemer, og at denne udelukkelse havde rod i manglende adgang til kommunikationsteknologier og -strategier (Scollon & Scollon 2004:viii). Scollon og Scollon skriver om, hvordan Suzie Wong Scollon fem år før internettets opfindelse fik den idé at anvende University of Alaskas elektroniske mailsystem til undervisning og til generel kommunikation mellem fakultet og studerende, "*who lived across the 1280-mile span of Alaska*" (Scollon & Scollon 2004:vii). Den oplevede systematiske skævhed i adgangen til offentlige institutioner og de geografiske vilkår i Alaska var som nævnt blandt andet affødt af interessen for materialitet, herunder både de materielle omgivelser og kroppens og sprogets materialitet, og hvordan dette påvirker sociale handlinger. Med Suzie Wong Scollons idé blev der gennemført undervisning med et elektronisk mailsystem som et medierende middel.

Opsummerende er medieret diskursanalyse en praksisteoretisk forståelse, der har fokus på at håndtere den kompleksitet, der er i enkelthandlinger og -praksisser, og på, hvordan diskurser samt historiske og kulturelle forhold, vilkår eller omstændigheder viser sig i og medierer disse sociale handlinger, og hvordan medierede sociale handlinger gøres med medierende midler:

Mediated discourse analysis is a position which seeks to keep all of this complexity alive in our analysis without presupposing which actions and which discourses are the relevant ones in any particular case under study.

(Scollon 2001:1)

Med den materielle drejning viser Scollon, hvordan det ikke på forhånd er muligt at bestemme, fx hvilke handlingsdele der er definerende eller udgør de centrale medieringer. I det følgende udfolder jeg, hvordan Scollon inkorporerer den kompleksitet i analyser af sociale handlinger.

4.5. SOCIALE HANDLENGERS MEDIERINGER

Udgangspunktet for MDA er dermed sociale handlinger i form af, med Scollons ord, ”*real-time, irreversible, one-time-only actions*” (Scollon 2001:5), og hvordan disse handlinger er medierede og gjort med medierende midler. Scollon skriver, at

the focus is on social actors as they are acting because these are the moments in social life when the Discourses in which we are interested are instantiated in the social world as social action, not simply as material objects.

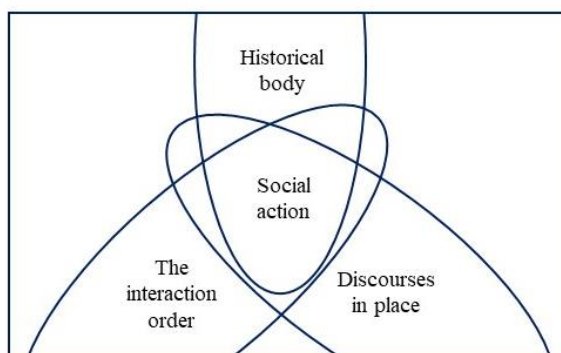
(Scollon 2001:3)

(understregning i oprindelig tekst)

Sociale handlinger i MDA konstitueres og muliggøres – medieres – af tre indbyrdes forbundne vilkår. Disse vilkår er *historical body*, *the interaction order* og *discourses in place* (fx Scollon 2001, 2008; Scollon & Scollon 2003, 2004; Raudaskoski 2009; Blommaert 2010; Larsen & Raudaskoski 2016).

Scollon og Scollon anvender en tilsvarende version af nedenstående figur til illustration af de tre medierende elementer, der sammen med medierende midler udgør en social handling (Scollon & Scollon 2004:20).

Figur 4.1 Sociale handlingers medieringer

Med inspiration fra Scollon & Scollon (fx 2004:20)

4.5.1. HISTORICAL BODY

Begrebet *historical body* eller historisk krop refererer til den handlende person – den sociale aktør – og hvordan denne aktør er gjort af sine erfaringer, færdigheder, evner, ønsker, forventninger og holdninger. Larsen og Raudaskoski beskriver disse som ”*den samlede erfaring med sociale handlinger*” (Larsen & Raudaskoski 2016:100). Scollon og Scollon beskriver den historiske krop med

a lifetime of personal habits [that] come to feel so natural that one’s body carries out actions seemingly without being told.

(Scollon & Scollon 2004:13)

Disse gennem livet akkumulerede erfaringer eller habituelle kapaciteter er således internaliserede eller lagrede i kroppen, og de er i større eller mindre grad bevidste for den sociale aktør. I sociale handlinger bringer den sociale aktør disse erfaringer i anvendelse, ikke blot som erfaring om sig selv, men også som erfaring, eller mangel på samme, med den situation, den sociale aktør står over for.

Inspirationen til denne dybe kropslighed i begrebet om den historiske krop, der nærmest aktiveres ubevidst eller ureflekteret, har Scollon og Scollon fundet to steder: dels hos den japanske filosof Kitarō Nishida og dels hos den franske sociolog og antropolog Pierre Bourdieu. I en artikel om Nishidas filosofi om kroppen skriver Cheung (2014), at (den sene) Nishidas udgangspunkt var, at kroppen er en handlende krop – *acting body* – og at det handlende altid sker i relation til andre. Nishida indtog positionen, at uden krop er der intet sind, og med denne position fulgte begrebet om handlende intuition – *acting intuition*: ”*For Nishida, body is the organ of acting intuition*” (Cheung 2014:508). Hvor ’handlende intuition’ ifølge Cheung kan synes selvmodsigende, idet ’handlende’ kan betragtes som noget aktivt og bevidst, og ’intuition’ som noget passivt og ubevidst, så var det Nishidas argument, at de to dele altid er sammen. Det er en forståelse af, at der ingen intuition er før handling, og ingen handling før intuition. I sin artikel citerer Cheung Nishida: ”*Acting without intuition is merely an ought [...] Intuition without acting is merely a mental image*” (Cheung 2014:509). Denne dybe kropslige forankring kan sammenlignes med det kartesiske *cogito ergo sum* som en ’jeg handler, derfor er jeg’.

Den anden inspiration til begrebet om den historiske krop er funderet i Bourdieus begreb *habitus*. Ét af Bourdieus videnskabelige bidrag var at betragte samfundet

strukturelt, som en social struktur, og forklare, at og hvorledes strukturens elementer får betydning med og i deres indbyrdes forhold. I en social struktur er der nogle positioner, der skal indtages, fx positioner som socialarbejder og borger. Til disse positioner hører nogle dispositioner, som er habitus. Bourdieu kalder dem også for ”smagspræferencer”, og de beskrives som ”generative principper bag praktikker” (Bourdieu 1994[2003]:24). Det betyder, at den position, en person indtager (får tildelt) i systemet, rummer principper eller ’regler’ for måder at agere på og regler for, hvordan verden skal opfattes, og hvad man skal synes om den. Habitus handler dermed om ”klassifikationsskemata, klassifikationsprincipper, principper for, hvordan man skal anskue og opdele verden, forskellige former for smag” (Bourdieu 1994[2003]:24).

På samme måde som Bourdieu betragter Scollon og Scollon agenternes opfattelser af rigtigt og forkert, godt og dårligt, fint og vulgært som noget, der er indlært og indlejret, men hvor Bourdieu har et strukturfokus og dermed måske opererer mere med ’grupper af kroppe’, har Scollon og Scollon fokus på den individuelle krop. Så selv om habitusbegrebet har haft stor betydning for udviklingen af begrebet om de historiske kroppe, så er de historiske kroppe ”i modsætning til Bourdieus stabile habitus [...] en ustabil størrelse, som er i konstant interaktion med de miljøer, vi indgår i” (Larsen & Raudaskoski 2016:101). Scollon og Scollon foretrækker at benævne det en historisk krop for at understrege deres fokus: nemlig at begrebet om de historiske kroppe ”situates bodily memories more precisely in the individual body” (Scollon & Scollon 2004:13). Mennesker er dermed

bundles of histories – of language, of discourses, and experiences, of social and political performances, as juggling multiple social roles and performances, largely unconsciously, and as being physical bodies which carry and express genetic, social, and momentary dispositions which are never possible to fully occlude behind those socially constructed performances.

(Scollon & Scollon 2003:15-16)

4.5.2. THE INTERACTION ORDER

Det andet vilkår, en social handling er medieret af, jf. figur 4.1, er den såkaldte *interaction order* eller interaktionsorden. En interaktionsorden er et udtryk for den relation, de sociale aktører har eller indtager i forhold til hinanden i konkrete situationer og aktiviteter, og hvordan disse relationer påvirker situationen eller aktiviteten.

Inspirationen til begrebet interaktionsorden har Scollon og Scollon fra Goffman, fx dennes Presidential Address ved American Sociological Association i 1982 (Goffman 1983) (Larsen & Raudaskoski 2016; Mik-Meyer & Villadsen 2013; Scollon & Scollon 2004). Ifølge Scollon og Scollon definerede Goffman interaktionsordenen som de former for social interaktion, sociale agenter producerer, når de er eller bringes sammen (Scollon & Scollon 2003:212). De sociale interaktioner er snævert defineret som det unikke, der sker i miljøer, hvori to eller flere personer fysisk befinder sig i hinandens 'responsnærhed', hvilket også inkluderer fx telefonsamtaler og mails (Goffman 1983:2). Når folk er i hinandens nærhed og således tilsammen udgør en interaktionsorden, er de i en situation, hvor de skal have et fælles fokus, opfatte, at de har et fælles fokus, og opfatte den opfattelse: "*When in each other's presence individuals are admirably placed to share a joint focus of attention, perceive that they do so, and perceive this perceiving*" (Goffman 1983:3). Sociale aktører situeres socialt i specifikke situationer. Det sker med hele sanseapparatet:

Emotion, mood, cognition, bodily orientation, and muscular effort are intrinsically involved, introducing an inevitable psychobiological element. Ease and uneasiness, unselfconsciousness and wariness are central. Observe, too, that the interaction order catches humans in just that angle of their existence that displays considerable overlap with the social life of other species.

(Goffman 1983:3)

Samtidig synliggøres for Goffman et fundamentalt socialt vilkår, som er, at det sociale rummer nogle vidnesbyrd eller intentioner; Goffman kalder det for "*promissory, evidential character*":

It is not only that our appearance and manner provide evidence of our statuses and relationships. It is also that the line of our visual regard,

the intensity of our involvement, and the shape of our initial actions, allow others to glean our immediate intent and purpose, and all this whether or not we are engaged in talk with them at the time.

(Goffman 1983:3)

Med det følger, at de sociale aktører hele tiden orienterer sig i forhold til hinanden. De behøver ikke nødvendigvis at være enige om, hvad 'den gode interaktionsorden' er gjort af, ligesom det at bryde med interaktionsordenen ikke nødvendigvis er det samme som at forlade den: "Note also that individuals who systematically violate the norms of the interaction order may nonetheless be dependent on them" (Goffman 1983:5). Således rummer interaktionsordener både muligheder og begrænsninger, der realiseres i kraft af det kropslige eller fysiske nærvær.

I sin videre udfoldning af interaktionsordenen skriver Goffman sig ind i, hvad Scollon og Scollon (og Nishida og Bourdieu) opfatter som den historiske krop. Goffman skriver, at med sig ind i interaktionsordener bringer folk

an already established biography of prior dealings with the other participants -or at least with participants of their kind; and enters also with a vast array of cultural assumptions presumed to be shared.

(Goffman 1983:4)

Selv om disse erfaringer og antagelser kan og ofte bliver modificeret i interaktionen, så kan relationen række ud over den aktuelle konkrete interaktion som "extrasituational" (Goffman 1983:5).

En analyse af en interaktionsorden kan skabe en forståelse af

the ways in which humans form social arrangements and produce social interactions among themselves.

(Scollon & Scollon 2003:7)

Larsen og Raudaskoski beskriver det således, at sociale aktører påtager sig forskellige roller, alt afhængigt af hvem de er sammen med (Larsen & Raudaskoski 2016:101). Rollerne udgør således situationens interaktionsorden og medierer de handlinger, der gøres eller er mulige at gøre. Scollon og Scollon anvender også rollebegrebet i deres

udfoldelse af interaktionsordenen og positionerer det yderligere i en teatermetafor: ”*the stage of human life*” (Scollon & Scollon 2004:13). De anvender begrebet om interaktionsordenen til at kunne

talk about any of the many possible social arrangements by which we form relationships in social interactions. Our interest in the interaction order grows out of the fact that people behave differently depending in part on whether they are alone when they act or if they are acting together in consort with other people as they might in having a conversation between friends, taking a university class, or consulting with a lawyer or a medical doctor.

(Scollon & Scollon 2004:13)

Et centralt element er dermed, at rollerne er relationelle og foranderlige. Det betyder dels, at nogle roller kan være nogle, en aktør tager, mens andre roller kan være nogle, en aktør gives eller måske endda påtvinges, og dels, at den samme aktør kan indtage forskellige roller, alt efter hvilke sammenhænge han eller hun indgår i. En aktør, der i én situation er en socialarbejder, der skal tilbyde forebyggende indsatser til en borger, kan i en anden situation være en patient, der beder sin læge om hjælp. Med begrebet interaktionsordenen vil det således være muligt at analysere de relative relationer mellem sociale aktører i sociale situationer.

4.5.3. DISCOURSES IN PLACE

Hvor den historiske krop handler om den sociale aktør, og interaktionsordenen om relationen mellem de agerende aktører, handler det tredje og sidste element i Scollons figurative opstilling af en medieret social handling om det fysiske sted eller det rum (space), hvori den sociale handling udspiller sig. Det benævner Scollon og Scollon begrebsmæssigt *discourses in place* (Scollon & Scollon 2003) – på dansk stedsdiskurser.

Handlende aktører er omgivet af og agerer med tegn, objekter, strukturer, mennesker og diskurser, der hver især og tilsammen medierer og er med til at definere den situation eller den sociale handling, der udspiller sig på et givent sted til et givent tidspunkt. Alle disse elementer kan betragtes som ”*komplekse sammenkoblinger eller*

enheder af diskurser/Diskurser, som cirkulerer igennem dem” (Larsen & Raudaskoski 2016:102). Scollon og Scollon skriver om stedsdiskurser, at

There is a social world represented in the material world through its discourses – signs, structures, other people – and our actions produce meanings in the light of those discourses.

(Scollon & Scollon 2003:1)

Det sociale er en integreret del af den omgivende materialitets diskursive udtryk, og det er i kraft af disse stedlige markører, at sociale handlinger også får betydning. Begrebet stedsdiskurser trækker på en bredt funderet række af faglige discipliner fra lingvistik, kulturgeografi, kommunikation og sociologi og danner det perspektiv, som Scollon og Scollon benævner *geosemiotik* (Scollon & Scollon 2003:2). Dette geosemiotiske materielle aspekt udfolder de med

the study of the social meaning of the material placement of signs and discourses and of our actions in the material world.

(Scollon & Scollon 2003:2)

Stedsdiskurser og geosemiotik er således et teoretisk bidrag til at kunne forstå og analysere de stedsspecifikke aspekter af diskursive betydninger i vores daglige liv. Det handler om *”the situatedness of signs in the world”* (Scollon & Scollon 2003:viii) og om, at de aspekter eller tegn, der er, er kontekstafhængige. I den sammenhæng fremhæver Scollon og Scollon, at også sproget og de handlende aktører selv er tegn:

We cannot forget that we ourselves are the embodiment of signs in our physical presence, movements, and gestures.

(Scollon & Scollon 2003:3)

Dette citat er inspireret af Goffman og hans begreber *frontstage* og *backstage* (Goffman 1959), der i denne sammenhæng er en reference til, hvordan sociale aktører navigerer i sociale roller, alt efter hvor de befinder sig, og hvad ’rummet byder dem’. Med Goffman udtrykker Scollon og Scollon, at vores sociale selv bliver konstrueret på scener, som både består af de fysiske steder, hvor vi befinder os, og de sociale roller, vi spiller:

Our social selves are constructed on stages that consists of both the physical places we inhabit [...] and the social roles we perform.

(Scollon & Scollon 2003:57)

Stedsdiskurser bygger således på en forståelse af, at det sted, hvor en social handling udspiller sig, i afgørende grad influerer og medierer den sociale handling. Det er ikke givet på forhånd, hvilke stedsdiskurser der indtager en *frontstage*-position, og hvilke der indtager en *backstage*-position. Larsen og Raudaskoski pointerer dermed,

at vi empirisk er nødt til at undersøge, hvilke diskurser der er relevante (og dermed i forgrunden), og hvilke der er irrelevante (og dermed i baggrunden), i forhold til det pågældende sted, hvor de handlinger, vi interesserer os for, udspiller sig.

(Larsen & Raudaskoski 2016:102)

Den empiriske undersøgelse er en nødvendighed, fordi enhver (social) handling udgør en selektionsproces. Det er ikke muligt på forhånd at vide, hvilke tegn der i den konkrete situation kommer til at mediere den sociale handling, og hvordan (Scollon & Scollon 2003:xii). Begrebet stedsdiskurser er dermed en understregning af, at det sted, (space), hvor en social handling udspiller sig, virker afgørende ind på den sociale handling og de handlende aktører.

Opsummerende er en social handling gjort med medierende midler og medieret af de erfaringer, færdigheder m.m., som de sociale aktører har, den specifikke relation, der er mellem dem, og det rum eller den materialitet, hvori den sociale handling udspiller sig. I det følgende udfolder jeg den scollonske forståelse af det rum (space).

4.6. NEXUS OF PRACTICE OG SITE OF ENGAGEMENT

Medierede sociale handlinger gjort med medierende midler er en del af en såkaldt *nexus of practice* og udspiller sig i et *site of engagement*. Startende bagfra er et *site of engagement* ifølge Scollon dér, hvor en medieret social handling sker eller udspiller sig i et socialt rum (*space*). Dette rum er

the real-time window that is opened through an intersection of social practices and mediational means [...] that make the action the focal point of attention of the relevant participants.

(Scollon 2001:3-4)

En *nexus of practice* – en neksuspraksis – beskrives som et stedsbundet netværk af forbundne eller interrelaterede praksisser: ”A *nexus of practice* is a network of linked practices” (Scollon 2001:147). Scollon eksemplificerer et sådant netværk af forbundne praksisser med ’praksissen at undervise i filosofi’ og skriver, at en neksuspraksis kan genkendes eller identificeres gennem en lang række af mindre praksisser, fx at undervise, at anvende særlige argumentationsformer, at formulere eksamensspørgsmål og karaktergivning. Disse mindre praksisser udgør dermed tilsammen den overordnede neksuspraksis. En neksuspraksis kan betragtes som ”both the point of connection between practices as well as the overall set or pattern of connections” (Scollon 2001:147).

Dermed bliver et *site of engagement* det øjeblik, hvor alle disse praksisser ”come together to form an action in real time” (Scollon & Scollon 2004:28) – dvs. der, hvor to eller flere af neksuspraksissens mindre praksisser konvergerer og manifesterer sig som en medieret handling (Scollon 2001:147).

Building on the notion of the mediated action, we situate action in a unique historical moment and material space when separate practices such as setting a table, writing on paper with a pencil, handing the paper to a waiter, come together in real time to form an action such as paying for a meal in a restaurant. Site of engagement makes reference to a single token of the type.

(Scollon & Scollon 2004:12)

(understregning markerer fremhævelse i den oprindelige tekst)

Når et *site of engagement* gentages med en vis regelmæssighed, bliver det refereret til eller forstået som en neksuspraksis:

A nexus of practice, like practices themselves, is formed one mediated action at a time and is always unfinalized (and unfinalizable).

(Scollon 2001:5)

Scollon og Scollon bruger to sætninger til at beskrive forskellen mellem et *site of engagement* og en neksuspraksis (Scollon & Scollon 2004:12): Den ene er ”*she just paid the waiter and left*”, hvilket er et udtryk for den faktiske sociale handling og dermed et *site of engagement*. Den anden sætning er ”*paying the bill with a credit card is quite convenient*”, hvilket er udtryk for en type social handling og dermed en neksuspraksis.

Med MDA er *sites of engagement* ”*analysens empiriske grundlag*” (Larsen & Raudaskoski 2016:96). Disse sites er unikke, og som sådan vil de derfor aldrig ”*være at finde i samme form igen*” (Larsen & Raudaskoski 2016:96). I denne forståelse kan forebyggende socialt arbejde betragtes som en neksuspraksis, og de enkelte forebyggende socialfaglige indsatser som *sites of engagement*.

Begrebet *site of engagement* er imidlertid ikke et ukompliceret begreb. Udlægningen af det kan give det indtryk, at *sites of engagement* er noget, der bare sker eller er. Jones (2005) skriver om begrebet, at det er ét af de mindst teoretiserede begreber i MDA, og vælger at supplere begrebet ved også at benævne det et *site of attention*. Et *site of engagement* er ikke et objektivt øjeblik eller lokation, men derimod et resultat af den orientering, som deltagerne har og bringer med ind i situationen. Et *site of engagement* er ikke noget, der bare er, men ”*participants construct sites of engagement for particular practices*” (Jones 2005:151). Differentieringen mellem engagement og attention har analytiske konsekvenser. Når man er opmærksom på, at *sites of engagement* også indeholder et betydeligt element af *attention*, understreges den fordring, at det handler om orientering og om at vurdere og vælge, hvilke *engagement sites* der er *attention-værdige*.

4.7. OPSUMMERING

Medieret diskursanalyse er en (praksis)teoretisk ramme, med hvilken det på mikroniveau bliver muligt at studere enkelthandlinger eller sociale handlinger og praksisser og forstå disse i sammenhæng med et samfundsmæssigt makroniveau. MDA er en forståelse af sociale handlinger som helt unikke begivenheder. Denne ’unikhed’ bygger på, at sociale handlinger altid er medierede af forskellige forhold. Der skelnes mellem tre medierende forhold. Det første er de handlende aktører og den

historie, erfaring, viden mv., de bærer med sig ind i den sociale handling via deres historiske kroppe. Det andet medierende element er den relation eller interaktionsorden, der er mellem de handlende aktører. Det tredje og sidste element er det fysiske sted (*space*), hvor den sociale handling udspiller sig. Alle steder er bærere af tegn, diskurser og markører, der hver især og tilsammen har indflydelse på aktørerne og den sociale handling. Ud over disse handlingsmedierende elementer gøres alle sociale handlinger også med medierende midler. Som en del af denne ontogenetiske tilgang til at studere sociale handlinger og forstå disse i bredere sammenhænge har MDA en diskursforståelse, ifølge hvilken diskurser ikke alene er en slags handling, men at diskurser er handlingskomponenter. Med MDA skelnes der mellem Diskurser, som er overordnede ideologiske diskurser, og diskurser, som er de faktiske måder, hvorpå Diskurser kommer til udtryk. Den faktiske og konkret socialt medierede handling, der studeres, udspiller sig i et *site of engagement*. Enkelthandlinger, der gentages, er praksisser. En samling af forbundne praksisser udgør en neksuspraksis.

4.8. BEGREBERNES ANVENDELSE I AFHANDLINGEN

MDA som den teoretiske og analytiske ramme i denne afhandling konstruerer et særligt blik på SEL 11, stk. 3, og de socialfaglige praksisser, der muliggøres hermed. Jeg vil nu udfolde, hvordan jeg bringer de enkelte begreber i anvendelse i denne undersøgelse. Den neksuspraksis, jeg studerer, er forebyggende socialt arbejde, og mit genstandsfelt er SEL 11, stk. 3, og de forebyggende sociale indsatser, bestemmelsen muliggør i DGT. Det forebyggende sociale arbejdes neksuspraksis udgøres af en (uendelig) række af mindre praksisser, fx relationsdannelse, samtale, anvendelse af særlige metoder, vejledning og rådgivning. SEL 11, stk. 3, kan betragtes som én (stort 'D')-Diskurs i denne neksuspraksis.

SEL 11, stk. 3, kan ligeledes betragtes som et medierende middel, hvis anvendelse og funktion eller (lille 'd') diskursive udtryk kan studeres i mit forskningssted, som er DGT. De konkrete udførelser af forebyggende socialt arbejde, de faktiske og unikke medierede sociale handlinger er mine *sites of engagement*. Den kompleksitet, der er i genstandsfeltet og i mine forskningsspørgsmål, kan håndteres med MDA.

4.9. AFSLUTTENDE METATEORETISKE REFLEKSIONER

Medieret diskursanalyse er en rigtig interessant teori, som har stor relevans med hensyn til at svare på mine forskningsspørgsmål. Men det er også en kompleks teori, der skal 'kunne rigtig meget'. Teoriens genstandsfelt eller grundlagsproblem (Sonne-Ragans 2015:138pp) er at studere situerede sociale handlinger og interaktioner og at sætte disse i relation til dels konkrete sociokulturelle og materielle omstændigheder og dels politiske og historiske sammenhænge på et overordnet samfundsmæssigt niveau. Genstandsfeltet er et komplekst (Køppe 2008:17) felt at omfavne.

En sådan kompleksitet kalder muligvis på et komplekst teoretisk begrebsapparat. At medieret diskursanalyse kan betragtes som kompleks, kan ses reflekteret i de mange (overlappende) opfattelser af, hvad MDA er (som beskrevet indledningsvis i dette kapitel). Med denne kompleksitet følger et betydeligt begrebsapparat. Det begrebsapparat, der er med MDA, er ét, som Scollon (og Scollon) har fundet stor inspiration til hos mange andre betydelige teoretikere, der hver især repræsenterer mange forskellige videnskabelige discipliner. Med den største respekt kan medieret diskursanalyse metaforisk beskrives som et teoretisk kludetæppe eller en teoretisk smeltedigel. I udviklingen af medieret diskursanalyse har Scollon (og Scollon) således anlagt en eklektisk (Sonne-Ragans 2015) tilgang. En eklektisk tilgang kan betragtes som en mere omfattende ramme til at forstå empirien med, således forstået, at

overskridelsen af enkeltdiscipliner og integrationen af viden på tværs af faggrænser er produktiv for den videnskabelige erkendelse.

(Sonne-Ragans 2015:34)

Til begrebet om de historiske kroppe har Bourdieus habitusbegreb været centralt. Fra Wertsch er inspirationen til de medierede handlinger og medierende midler hentet, og fra Goffman har inspirationen været med hensyn til interaktionsordenen, stedsdiskurserne osv.

Noget af det, der gør medieret diskursanalyse til medieret diskursanalyse, er de særlige sammensætninger eller den særlige eklekticisme og det, der dermed gøres muligt at studere. Om dette skriver Scollon, at

in a sense there is nothing very new or different about mediated discourse analysis in that it is a program of linkages among other well-established theoretical and methodological approaches.

(Scollon 2001:1)

Nogle af de begreber, der er i MDA, har definitions-mæssige overlap. Det gælder fx for begreberne medierende midler og stedsdiskurser. De kan begge være ting i et rums (space) indretning, diskurser, semiotiske tegn og de handlende aktører selv, deres fremtoning, bevægelser, positur og tale. Disse overlap kan muligvis være en konsekvens af, at man af analytiske grunde har villet adskille 'ting', der ikke umiddelbart er adskillelige. Følgelig må det blive en analytisk funderet vurdering, hvorvidt 'noget' skal forstås som et medierende middel eller som en stedsdiskurs, og om en skelnen overhovedet er relevant, eller om en skelnen betyder en anden eller supplerende indsigt. Der er på baggrund af disse overlap, at jeg ovenfor skriver, at SEL 11, stk. 3, både kan betragtes som en Diskurs og et medierende middel.

Eftersom min interesse er empirisk – hvilken slags bestemmelse er SEL 11, stk. 3, og hvordan bliver den anvendt i socialfaglig praksis? – er det min fornemmelse, at jeg skal være særlig opmærksom på, at et omfattende begrebsapparat ikke kommer med den risiko, at begreberne 'spærrer for udsynet' til empirien. Jeg ønsker at forstå empirien ved hjælp af teorien. Jeg ønsker ikke at forstå teorien ved hjælp af empirien. Ikke alle de begreber, der er i MDA, er blevet præsenteret i dette kapitels teorigennemgang. På samme vis som Scollon (og Scollon) har jeg således anlagt en eklekticisme i min udvælgelse og sammensætning af de elementer fra MDA, som jeg, sammen med den metodiske ramme *nexus analysis* (jf. næste kapitel), har brug for til at kunne besvare mine forskningsspørgsmål.

At gå eklektisk til værks er imidlertid ikke ukompliceret. Som tilgang er det andet og mere end blot en sammenstilling af forskellige teorier; det er en systematisk tilgang til det at indsamle viden, som er kendetegnet ved at være inkluderende, kritisk og organiseret (Sonne-Ragans 2015:234-235) og ved en eksplicitering af, hvilke forudsætninger der er for den eklektiske sammensætning (Gregersen 2000; Køppe 2008). Fra MDA har jeg særligt fokuseret på begreberne sociale handlinger, medierede handlinger og medierende midler samt diskursbegrebet. Disse udvælgelser er gjort, fordi jeg ønsker en teoretisk ramme, hvormed jeg kan studere mikronivealets medierede handlinger i specifikke *sites of engagement* (og *attention*) og forstå disses kulturelle og historiske specificitet og samtidig være i stand til at studere

sammenhænge med makroniveauets samfundsmæssige Diskurser og Diskursive strømninger. Med Sonne-Ragans kan disse udvalgte begreber betegnes som værende mine hovedbegreber (Sonne-Ragans 2015:42). Som sådan anvendes de teoretiske begreber til at definere og afgrænse det felt, dette studie søger at indfange:

Teoretiske begreber udpeger formelt abstrakte egenskaber ved virkeligheden og medvirker til, at virkelige objekter kan erkendes.

(Althausser 1991:259)

Klausen (2011) skriver, at eklekticismens konsekvenser er, at videnskaberne drager nytte af hinandens perspektiver, og at styrken i tilgangen dermed er dens egnethed med hensyn til at skabe og fastholde et fokus på 'sagen' snarere end faget. Med eklekticismens velegnethed til at fokusere på sagen eller empirien mener jeg, at det kan hjælpe mig til en reflekteret anvendelse i relation til mine forskningsspørgsmål og empiri, således at jeg ikke leder efter teorierne i empirien eller 'tvinger' teorierne ned over empirien, men derimod anvender teorierne til at forstå empirien.

KAPITEL 5. FORSKNINGSDSIGN OG METODOLOGISKE OVERVEJELSER

Dette kapitel handler om, hvordan undersøgelsen af SEL 11, stk. 3, og de socialfaglige praksisser, der muliggøres med bestemmelsen, er designet. Jeg designer eller konstruerer min undersøgelse som et kvalitativt studie med afsæt i den metodologiske forlængelse af MDA, som er *nexus analysis* (NA), på dansk neksusanalyse. Min motivation for at anvende NA som min metodiske ramme, ud over dens egenskab som metodologisk forlængelse af min undersøgelses overordnede teoretiske ramme, er med afsæt i to sammenhængende forhold. Det ene er med afsæt i Denzins (1978) begreb om triangulering og debatterne herom inden for ”*the mixed method community*” (Denzin 2010, 2012; Fusch et al. 2018). Det andet forhold er, at jeg, som beskrevet tidligere, studerer min egen praksis og derfor har et indgående kendskab til centrale medierede handlinger og centrale aktører. Af dette følger potentielt en socialisering i feltet, der kan betyde, at jeg ureflekteret har internaliseret selvfølgelighederne eller konstruktionerne. Med Denzins begreb om triangulering er det min intention at tilgå mit felt – undersøgelsen af SEL 11, stk. 3 – fra forskellige vinkler. At triangulere betyder at ”*an issue of research is considered – or, in a constructivist formulation, is constituted – from (at least) two points of perspectives*” (Flick 2018:445). Det at anlægge flere perspektiver på en undersøgelsesgenstand er en måde at kvalificere en undersøgelse på (Flick 2018:446), og det kan være med til at synliggøre taget-for-givet-viden. Denzin skelner mellem triangulering på data, på forskere, på teorier og på metoder. Den triangulering, jeg anvender på SEL 11, stk. 3, er overvejende data- og metodetriangulering, dvs. at jeg undersøger bestemmelsen ved hjælp af forskellige typer af data, som er genereret eller konstrueret gennem forskellige typer af metoder. NA er en ramme, der faciliterer forskellige perspektiver og metoder. Dertil kommer, at det i en konstruktionsbaseret tankegang ikke er muligt at separere forskeren (den ph.d.-studerende) fra forskningsgenstanden, hvorfor det er et vilkår, at forskningen vil være influeret af værdier, livserfaring og bias (Fusch et al. 2018:19). Kombinationen af, at det ikke er muligt at lave forskning fra en værdifri position, og at jeg har et så betydeligt kendskab til undersøgelsesfeltet, som jeg har, gør, at det er vigtigt for mig, at denne undersøgelse udfolder sig i en ramme, der ikke alene anerkender dette, men betragter det som et epistemologisk vilkår og som sådan hylder det som en videnskabelig værdi. En sådan ramme er neksusanalyse.

Dette kapitel indleder med en generel introduktion til neksusanalyse og de tre aktiviteter, der er forbundet hermed. Disse tre aktiviteter blev kort nævnt i introduktionskapitlet som forklaring på min afhandlings opbygning. Neksusanalyse er en metodisk ramme, der kan anvendes på hele forskningsprocessen. Efter introduktionen til neksusanalysens tre aktiviteter er fokus i resten af kapitlet på den første aktivitet – *engaging the nexus of practice* – hvormed jeg præsenterer de forskellige metoder, jeg anvender i min undersøgelse, og de refleksioner, der ligger til grund for de valg, jeg har foretaget. Undervejs behandler jeg emner som rekruttering af deltagere, der i NA-terminologi benævnes medforskere, hvorfor jeg i den forbindelse diskuterer medforskerbegrebet. Jeg behandler endvidere emner som GDPR, informeret samtykke og forskning, som involverer børn. Alle disse emner, der er af juridisk, etisk og refleksiv karakter, er gældende for alle dele af processen med at konstruere data og således også i relation til alle de valgte metoder. Den specifikke placering af de enkelte emner i dette kapitel er derfor ikke et udtryk for, at emnet kun er gældende for den metode, i forbindelse med hvilken det bliver behandlet. Jeg behandler fx GDPR som et tema i forbindelse med videooptagelser af socialfaglig praksis, men det betyder ikke, at GDPR ikke er et tema i forbindelse med andre datagenererende og -behandlende aktiviteter. Temaernes placering skal betragtes som et udtryk for, hvor jeg har vurderet, at det giver bedst mening at introducere og diskutere dem. Efter disse metodologiske præsentationer og diskussioner introducerer jeg min analysestrategi. Jeg afslutter kapitlet med en præsentation af mit dataapparat og af tidsrammen for neksusanalysens første del, og hvorfor det ikke lykkedes at overholde den tidsramme.

5.1. NEKSUSANALYSE

Som den metodiske operationalisering af medieret diskursanalyse (Lane 2009:452-453), dvs. til identifikation og analyse af centrale medierede handlinger gjort med medierende midler af centrale aktører, udviklede Scollon og Scollon *nexus analysis* (Scollon & Scollon 2004, 2007; se fx Larsen & Raudaskoski 2016; Nicolini 2012; Pietikäinen et al. 2011; Lane 2009). NA er en etnografisk inspireret feltmetode til at studere de cyklusser, der måtte være af mennesker, objekter og diskurser i 'øjeblikke' af ”*socio-cultural importance*” (Scollon & Scollon 2004:x):

A nexus analysis is an ethnographic methodological strategy.

(Scollon & Scollon 2004:9)

Inspirationen fra etnografisk feltarbejde som metode handler om det at gøre et længere ophold i det felt, der ønskes undersøgt, og at man som deltagende observatør interagerer med de mennesker, der er i feltet, med henblik på at generere dybdegående kvalitativ indsigt i feltet (fx Hastrup 2015; Hastrup & Ovesen 1999; Barth 2000). Som metode er feltarbejde anvendt i mange og mangeartede sammenhænge og discipliner ”*lige fra traditionelle samfundsvidenskabelige områder til planlægning, arkitektur og systemdesign*” (Raudaskoski 2015:98). Hvor feltarbejde historisk set har haft studier af hele og afgrænsede grupper, sprog og kulturer som fokus (Stocking 1983; Eriksen 2001; Evans-Prichard 1940), er det ontologiske fokus, som Scollon og Scollon har med NA (og MDA), sociale handlinger:

Nexus analysis takes human action rather than language or culture as its unit of analysis.

(Scollon & Scollon 2007:608)

Det, der således studeres i en neksusanalyse, er sociale handlinger og ikke ”*a priori social group, class, tribe or culture*” (Scollon & Scollon 2004:13). Som beskrevet i forrige kapitel om medieret diskursanalyse er et andet ontologisk og forståelsesmæssigt afsæt, at intet sker i et socialt og politisk vakuum (Scollon & Scollon 2004:viii). Dermed bliver neksusanalysens epistemologiske fokus etnografiske og historiske aspekter som en analytisk indgang:

Nexus analysis is a form of discourse analysis that emphasises historical and ethnographical aspects and is, we argue, particularly apt for investigating socio-political language processes and their various manifestations.

(Pietikäinen et. al. 2011:278)

Med Blommaert (2010) gør det analytiske begrebsapparat i MDA og NA det således muligt at følge sociale handlinger i tid og sted. Dermed bliver et andet analytisk fokus forbundethed. Det er en forbundethed i tid og sted ”*in terms of their [de sociale handlingers] histories of becoming as social events*” (Blommaert 2010:4).

Selve neksusbegrebet er en reference til denne forbundethed, og begrebet repræsenterer ét (eller flere) forbindelsesled eller cyklusser, hvor idéer eller objekter forbindes i sammenhænge eller netværk (Scollon & Scollon 2004:viii). Denne forbundethed manifesterer sig i de medierede handlinger. Dette forbindelsesled eller

nexusus gør NA til studiet af de måder, hvorpå idéer eller objekter er forbundet (Scollon & Scollon 2004:viii):

The work of a nexus analysis is to find out which are the crucial cycles for any moment of human action, to navigate those cycles as a way of seeing how those moments are constituted out of past practices and how they in turn lead into new forms of action, and to discover where points of change and transformation can be found that will allow new and more effective nexus of practice.

(Scollon & Scollon 2004:29)

Ifølge Scollon og Scollon bliver traditionelt etnografisk feltarbejde utilstrækkeligt på to indbyrdes forbundne punkter. Det ene punkt handler om afgrænsningen af det studerede felt (gruppe, sprog, kultur), og det andet punkt handler om forskerens relation til de aktører, der studeres (Scollon & Scollon 2007). Disse to punkter refererer Scollon og Scollon samlet til som ”*the participant-observer dilemma*” (Scollon & Scollon 2007:612). Med hensyn til afgrænsningen af det studerede felt er det en vigtig pointe for Scollon og Scollon, at forskeren ikke på forhånd kan vide eller beslutte sig for, hvad det er vigtigt at sætte fokus på:

There is always far too much to know for anyone to decide a priori what is important or relevant to the study at hand.

(Scollon & Scollon 2007:616)

En afgrænsning af feltet er samtidig ikke noget, forskeren kan gøre alene. Dette leder over til den anden del af dilemmaet, som handler om den relation, der er mellem forskeren og de personer, der er i forskningsfeltet.

5.1.1. MEDFORSKERE

I traditionelt feltarbejde er forskeren i varierende grad observatør, deltager, deltagende observatør eller observerende deltager, og de studerede personer i feltet er informanter. Det er en konstellation, der kan have en indbygget ensidig(?) kommunikation i sig, hvor informanterne, der er værter, informerer forskeren, der er gæst, om det, forskeren ønsker at blive informeret om, inden for den på forhånd definerede afgrænsning. Med NA mener Scollon og Scollon, at de overkommer det

dilemma, der er med deltagelse og observation og med afgrænsning, fordi deres fokus er på de medierede handlinger:

Shifting the focus away from groups which are in what might be thought of as a guest/host relationship, a nexus analysis takes action as the organizing unit of analysis. The boundaries of social groups are thus posed as amenable to empirical analysis: under what conditions and for whom is it meaningful to construct a boundary? With the focus on action, a metaphor of joint partnership in a common endeavor becomes more appropriate for the analysis of human activity.

(Scollon & Scollon 2007:612)

Frem for den relation mellem forsker og informant, der i det scollonske perspektiv traditionelt set har været i etnografisk feltarbejde, hvor den, der studeres, er forsker og gæst, og de, der studeres, er værter og informanter, og hvor grænser er defineret på forhånd, bliver feltarbejde med NA til en art partnerskab. Det er et partnerskab, hvor forskeren ikke deltager i eller observerer værternes handlinger, men hvor alle parter er en del af (og medierer) handlingen, og hvor afgrænsningen ikke gøres *a priori*, men 'på stedet' og ud fra en vurdering af, hvilke forhold der er betydningsfulde for hvem. Det betyder, at den viden, der konstrueres, bliver konstrueret af og for alle. Med metaforen om *joint partnership* følger det, at deltagere i en neksusanalyse ikke betragtes som informanter, men derimod som *co-researchers* eller medforskere:

Participants in the nexus of practice being studied are not viewed as objects to be studied, but rather as co-researchers who have a crucial say in deciding what the research is about.

(Norris & Jones 2005:202)

Jeg anvender begrebet medforskere i min afhandling. Med det videnskabsteoretiske fundament af konstruktioner, hvor data ikke noget, der indsamles, eller noget, en informant giver en forsker, giver medforskerbegrebet mening, fordi data er noget, der genereres i fællesskab. Dog mener jeg ikke, at medforskerbegrebet er et ukompliceret begreb i denne undersøgelse, af to årsager. Principielt mener jeg overordnet, at der i medforskerbegrebet ligger en antagelse om et delt ansvar. Med reference til kapitel 2 om videnskabelig redelighed og kvalitetskriterier for mit arbejde er denne undersøgelse ikke et delt ansvar. Ansvar for min undersøgelse og mit arbejde er alene mit, og jeg er den eneste, der skal stå til regnskab herfor. Der er ingen tvivl om, at undersøgelsen aldrig var blevet til uden mine medforskere, og at de som sådan har

haft et *crucial say* (Norris & Jones 2005), men de kan ikke drages til ansvar i denne sammenhæng.

På et mere praksisnært niveau, hvilket jeg beskriver i kapitel 9 (resultater, bidrag og kvalitet), har coronanedlukninger betydet, at planlagte *navigating*-dataanalyserende medforskeraktiviteter ikke har kunnet gennemføres. Min plan var at inddrage medforskere mere aktivt i analyseprocesser og dermed facilitere et større tryk på *med-*delen.

Desuagtet og opsummerende har valget om at gå neksusanalytisk til værks været enkelt. Først og fremmest, fordi NA som nævnt er den metodologiske forlængelse af medieret diskursanalyse. Dernæst, fordi neksusanalyse er relevant som metode, når der er behov for eller ønske om

at forstå samfundsmæssige og kulturelle sammenhænges betydning for (sproglig eller ikke-sproglig) handling, der udspiller sig her og nu. For eksempel bliver situeret produktion eller brug af tekst i den her retning et analytisk fokus, i stedet for at man kun koncentrerer sig om tekstuel analyse.

(Raudaskoski 2015:99)

Følgende dette citat ønsker jeg at forstå SEL 11, stk. 3, som et politisk, kulturelt og historisk fænomen og at forstå dette fænomens betydning for her og nu sproglige eller ikkesproglige handlinger i form af socialfaglige forebyggende indsatser.

Endelig, fordi det, hvilket udfoldes yderligere nedenfor, i en neksusanalytisk sammenhæng er en kvalitet at have et grundigt kendskab til undersøgelsesfeltet.

5.1.2. EN FIELDGUIDE

Til den faktiske udførelse af NA udviklede Scollon og Scollon en *fieldguide: Nexus Analysis – A practical fieldguide for mediated discourse analysis* (Scollon & Scollon 2004). Denne fieldguide er udviklet til at lede forskeren gennem den kompleksitet, en neksusanalyse byder på. Denne fieldguide er beskrevet som et

*fleksibelt rammeværk til at håndtere empirisk baserede forsknings-spørgsmål
en ressource af spørgsmål*

(Larsen & Raudaskoski 2016:91)

multidisciplinary discourse analytical framework

(Pietikäinen et al. 2011:280)

og kan udfolde sig både abduktivt, induktivt og deduktivt (Scollon & Scollon 2007:618). Fieldguiden er ikke en manual, der skal følges slavisk eller til punkt og prikke, men den skal betragtes som en inspirationskilde. Scollon og Scollon skriver, at en neksusanalytisk forskningsproces er at betragte som “*organic research – a kind of research that grows and develops and changes structure as it progresses*” (Scollon & Scollon 2004:148). NA som analytisk ramme er som MDA eklektisk og har fleksibilitet, pragmatisme og heuristik som fundament til at fokusere på sociale handlinger,

making room for the analyst to introduce any data collection and analytical tools they deem useful within MDA’s broad focus on social action.

(Norris & Jones 2005:201)

Som sådan minder fieldguiden om Gees ”*thinking devices*” (Gee 2005:9), idet fieldguiden understøtter et forsøg på empirisk at dokumentere de betydningskabende processer (Holstein & Gubrium 1995:80):

Rather than a strict methodology, nexus analysis is a set of heuristic tools that aim to guide researchers as they position themselves in relationship to research participants, to the questions being asked, and to the actions and discourse that that will shape their data [...] MDA makes a point of eschewing dogmatism when it comes to methodology, making room for the analyst to introduce any data collection and analytical tools they deem useful within MDA’s broad focus on action.

(Norris & Jones 2005:201)

Denne metodiske frit valg-model, der således er med NA, fordrer samtidig en stor grad af refleksivitet fra forskerens side, så de valg, der foretages, foretages med udgangspunkt i, hvad der er betydningsfuldt for deltagerne:

For the researcher, this means being relentless in examining their own interests and biases and prioritizing the actions, tools and discourses

to be studied, not based on those that are of interest to them, but based on those that are central to the lived experiences of the participants.

(Norris & Jones 2005:202)

Fieldguiden er bygget op som et bud på et samlet forskningsforløb, der strækker sig over en 12-måneders periode, og er en kombination af 'huskelister', opmærksomhedspunkter og spørgsmål. Til illustration af fieldguidens opbygning eksemplificerer jeg i det følgende med hvordan et forskningsprojekt indledes. Scollon og Scollon kalder dette indledende felt for "*recognition and identification of the nexus of practice*". Efter denne overskrift skriver de om, hvordan sociale handlinger sker i et sammenløb af de historiske kroppe, interaktionsordenen og steders diskurser (jf. kapitel 4), og at det kræver opmærksomhed på fem punkter, for at man kan genkende dette som forsker. Herefter oplistes de fem punkter, som efterfølgende udfoldes. Ét af de fem punkter er "*establish the social issue you will study*", og udfoldningen heraf er en blanding af udsagn; "*Whatever issue you will study, you will become deeply involved with it*", spørgsmål; "*What do you think ought to be changed in the world in which you regularly live?*", og anbefalinger; "*It is important to begin your study as soon as possible*" (Scollon & Scollon 2004:153-154). Efter disse punkter følger forslag til metodiske strategier, som kan bruges til at få svar på forskningsspørgsmålene.

Fieldguiden er bygget op om de tre indbyrdes forbundne aktiviteter, der handler om at træde ind i feltet og generere eller konstruere data, om at strukturere og analysere data og om at skabe en forandring eller identificere et forandringspotentiale. Disse tre aktiviteter introduceres nedenfor.

5.2. NEKSUSANALYSENS TRE AKTIVITETER

En neksusanalyse består af tre aktiviteter. Den første aktivitet er *engaging the nexus of practice* – at engagere sig i neksuspraksissen – som handler om at blive en del af undersøgelsesfeltet og generere data. Denne aktivitet berammes i fieldguiden til at vare to af de tolv måneder. Den anden aktivitet er *navigating the nexus of practice* – at navigere i neksuspraksissen – som handler om at analysere data. Denne aktivitet berammes i fieldguiden til at vare otte af de tolv måneder. Den tredje aktivitet er *changing the nexus of practice* – at forandre neksuspraksissen – og den handler om,

at NA altid har et forandringssigte: “*a form of social activism, or inquiry that effects social change*” (Scollon 2009:358; Scollon & Scollon 2004:149). Denne aktivitet berammes, ligesom *engaging*-aktiviteten, til at udgøre to af de tolv måneder. Analysedelen eller *navigating*-aktiviteten er dermed den mest tidskonsumerende del. Alle tre aktiviteter behandles i fieldguiden, og til sammen udgør de den samlede forskningsproces.

Det kan diskuteres, hvornår de enkelte aktiviteter begynder og slutter. Scollon og Scollon skriver, at de tre aktiviteter har overlap (Scollon & Scollon 2004). Et eksempel er, at forandringsdelen potentielt sker fra begyndelsen af. Et andet eksempel er, at aktiviteterne kan udfolde sig parallelt og cirkulært. Det betyder, at de enkelte aktiviteter kan genbesøges efter behov, således at hvis den dataanalyserende *navigating*-aktivitet viser et behov for yderligere datagenerering eller *engaging*, er der mulighed for det. På samme vis kan *navigating*- og *changing*-aktiviteterne være én samlet proces, hvor analysearbejdet i sig selv er *changing*.

For mig, som kommer fra praksis, har det, som jeg beskrev i introduktionskapitlet, været et spørgsmål, hvornår fx *engaging*-aktiviteten i feltet begynder, og en søgen efter en definition af, hvilket eller hvilke felter denne *engaging*-del for mig relaterer sig til. Det akademiske felt? Det teoretiske felt? Det metodiske felt? Det socialfaglige felt? Disse feltspørgsmål er motivationen for, at afhandlingen er struktureret i tre dele korresponderende med neksusanalysens tre aktiviteter. Hvor de to foregående kapitler har handlet om at *engage* i det forskningsmæssige felt, handler dette kapitel om, at og hvordan jeg *engager* med SEL 11, stk. 3, og de socialfaglige praksisser i regi heraf. I det følgende udfolder jeg derfor min neksusanalysens *engaging the nexus of practice*-aktivitet og de forskellige metoder, jeg har anvendt, samt metodologiske overvejelser i forbindelse hermed.

5.3. ENGAGING THE NEXUS OF PRACTICE

Neksusanalysens første aktivitet er *engaging the nexus of practice*. Som kort beskrevet, handler denne aktivitet om at blive en del af og blive fortrolig med undersøgelsesfeltet og om at generere data. Dvs. at denne aktivitet handler om at identificere de centrale aktører og de centrale medierede sociale handlinger og medierende midler og disses rumlige og tidslige forbindelsespunkter eller neksus.

Som beskrevet i kapitel 4 om afhandlingens teoretiske ramme opererer Scollon og Scollon med begreberne *site of engagement* og neksuspraksis. *Site of engagement* er den konkrete og unikke medierede sociale handling, som er gjort med medierende midler, og neksuspraksis er en type af sociale handlinger. I tillæg hertil er begrebet *community of practice* eller praksisfællesskab. Ifølge Larsen og Raudaskoski (2016) er et praksisfællesskab kendetegnet ved

en sammentømret gruppe af mennesker, der kender hinanden godt og med jævne mellemrum interagerer med hinanden med et fælles mål for øje.

(Larsen & Raudaskoski 2016:98)

Omsat til denne undersøgelse er den neksuspraksis, jeg studerer, forebyggende socialt arbejde. Praksisfællesskabet er forebyggelsesteamet DGT, i hvis regi de konkrete *sites of engagement* finder sted. *Sites of engagement* er de centrale medierede handlinger, der udspiller sig mellem centrale aktører, eksempelvis i form af socialarbejdere og borgere. Det er dermed i dette praksisfællesskab, jeg *engager* mig i neksuspraksissen forebyggende socialt arbejde generelt og SEL 11, stk. 3, specifikt. Den metodiske triangulering, jeg har valgt til denne datagenererende *engaging*-aktivitet, omfatter følgende metoder:

- Dokumentstudier
- Feltnoter
- *Shadowing*
- Interviews
- Videoptagelser

Den førstnævnte metode dokumentstudier har primært rettet sig mod besvarelsen af forskningsspørgsmål nr. 1. De fire efterfølgende metoder er overvejende rettet mod besvarelsen af forskningsspørgsmål nr. 2. Metoderne er valgt ud fra overvejelser over, hvordan de kan fremme eller facilitere udforskningen af min forskningsinteresse, og til besvarelse af mine forskningsspørgsmål og ikke som situationsuafhængige neutrale teknikker, der prædefinerer forskerens stil (Iedema & Carroll 2015).

I det følgende udfolder jeg de valgte metoder, herunder emner som rekruttering af medforskere, metodologiske overvejelser i forbindelse med forskning, der involverer børn, GDPR og informeret samtykke. Jeg indleder med dokumentstudier. Herefter

beskriver jeg feltnoter som metode, fordi jeg på tværs af de næste tre metoder *shadowing*, interviews og videoetnografi har arbejdet med feltnoter.

5.3.1. DOKUMENTSTUDIER

Forud for, sideløbende med og efter det etnografisk inspirerede feltarbejde af praksisfællesskabet er der en anden kilde til viden. Det er ”*document-based sources*” (Rapley 2018). Disse dokumentbaserede kilder er centrale for denne undersøgelse. Først og fremmest, fordi grundelementet i undersøgelsen er en tekst i form af bestemmelsen SEL 11, stk. 3. I en skriftlig dokumentationskultur definerer jeg med Silverman (2014) dokumenter, til forskel fra fx interviewtransskriptioner, som

data consisting of words and/or images which have become recorded without the intervention of a researcher as happens in an interview or focus group.

(Silverman 2014:276)

Med dokumentbaserede kilder bliver det muligt at udforske det historiske forløb og den samtid, der leder frem til formuleringen af forebyggelsesparagraffen, og derfra ekspliciterer de Diskurser, der rammesætter feltet. Rapley (2018) skriver om at etablere et dokumentarkiv, som kan indeholde forskellige dokument- eller tekstgenrer, og oplister en række dokumenttyper. En type er artikler i aviser og tidsskrifter, og Rapley fremhæver herunder et fokus på overskrifter, fordi de er en ’genvej’ til at ekspliciterer det, der bliver fremhævet, og hvordan det sammensættes (Rapley 2018:13). En anden dokumenttype er et resultat af generelle søgninger på internettet i form af blogposts, SoMe og diskussionsfora (Rapley 2018:16). Akademiske artikler eller publikationer er endnu en dokumenttype, i forbindelse med hvilken det at følge eller konstruere ’referencekæder’ bliver centralt med hensyn til at spore ’nogets’ ophav i form af mønstre og ligheder, men også brud eller *disjuncture* (Rapley 2018:14).

En type af dokumenter, der er særligt interessant i nærværende sammenhæng, er politiske publikationer og parlamentariske debatter. Sådanne dokumenter tegner et billede af fremtidige politiske retninger og kan som sådan betragtes som et

review of contemporary debates and research on specific issues [...] a wonderful source to discover and map specific discourses, especially

as they document past and forthcoming (or foreshadow potential) changes in the legislation and/or the organization of society and social institutions.

(Rapley 2018:15)

Som sådan kan SEL 11, stk. 3, analyseres som en art kulmination på debatter om og forskning i forebyggende socialt arbejde. Samtidig er SEL 11, stk. 3, en (relativt) ny tekst (2014), og qua sin 'underforskethed', er det begrænset, hvor mange akademiske tekster jeg har kunnet finde om bestemmelsen. Til gengæld har jeg kunnet fylde mit dokumentarkiv med en række politiske dokumenter med reference til hinanden, eksempelvis vejledninger, inspirationsmateriale og ombudsmandsafgørelser. Endvidere har jeg, som det også vil fremgå af næste kapitel, fyldt mit dataarkiv med avisartikler.

Dokumentanalyser kræver en særlig form for refleksivitet, fordi analysen er af "mute evidence" (Hodder 2013) og derfor ikke kan indeholde et dialogisk og måske korrigerende element, på samme måde som fx et interview vil kunne. Deraf følger det, at dokumentanalyser er *unobtrusive* (Canter & Allisson 2003), fordi analysen er af et såkaldt færdigt produkt, hvorfor forskeren ikke kan påvirke dokumentets udformning. Samtidig er dokumenter (sædvanligvis) ikke skrevet med forskningsspørgsmål for øje, hvorfor forskeren i forbindelse med de dokumentanalytiske overvejelser også skal forholde sig til dokumentets egen forankring:

Hvis dette materiale ikke er produceret med henblik på at indgå i en forskningsproces, hvilke bevægelser skal jeg så lave i mit eget erkendelsesapparat for at forstå, i hvilken social kontekst det så er produceret, vedligehold og anvendt, før jeg begynder at tolke på det?

(Dahler-Larsen 2005:236)

I en konstruktionstankegang vil dokumenter aldrig læses som et udtryk for, at de "direkte afspejler nogen essens i virkeligheden, men som et indspil, et forsøg på at fæstne en bestemt virkelighedsdefinition, afgivet under bestemte betingelser" (Dahler-Larsen 2005:236). Med Prior (2004) er dette en opfordring til at tilføje et analytisk element af, hvordan dokumenter kan analyseres med fokus på en teksts position i et netværk af handlinger. Som sådan analyserer jeg SEL 11, stk. 3, som et *nexus*, hvor

historiske strømninger, forskning og samfundsmæssige omstændigheder materialiserer sig og derfra former fremtidige tekster og medierer sociale handlinger.

5.3.2. FELTNOTER

Den gennemgående metode i genereringen af data, dvs. sammen med andre forskningsaktiviteter som (deltager)observationer, interviews og videooptagelser, har været at skrive feltnoter. At skrive feltnoter er en metode, der særligt knytter sig til det etnografiske forskningsdesign (Raudaskoski 2015:97), og er som sådan ikke en bestemt genre eller en bestemt stil (Emerson, Fretz & Shaw 2011; Jackson 1990). Der synes ikke at være en entydig konsensus om eller normer for, hvilke former for skrivning der kan kaldes feltnoter, dvs. for, hvor, hvornår, hvordan og til hvem de skal skrives, og for deres forskningsmæssige værdi (Emerson, Fretz & Shaw 2011:xv, 89ff). Indholdsmæssigt synes spændet at handle om, hvorvidt feltnoter alene skal være om det, der observeres i feltet, og ikke forskerens egne refleksioner og oplevelser (om end observationer i en konstruktionstankegang hverken er værdi- eller perspektivfrie), om de skal være en blanding, eller om de alene skal være forskerens egne refleksioner og oplevelser. I et kvalitativt studie som nærværende, der er defineret ved, at forskeren med hele sin person og forskningsmæssige interesse er omdrejningspunktet for forskningen, bliver de subjektive refleksioner og oplevelser til data i sig selv. Af den grund skal de ikke frasorteres feltnoterne, og de kan heller ikke blive det, fordi det er forskerens person, der styrer, hvor det observationsmæssige fokus er; hvad der kan synes som simple beskrivelser, er ”*products of active processes of interpretation and sense-making that frame or structure not only what is written but also how it is written*” (Emerson, Fretz & Shaw 2011:9). Derfor fortæller feltnoter formodentlig lige så meget om, hvem forskeren er, som de fortæller om det, feltnoterne handler om. Jackson (1990) udtrykker dette rammende med sætningen ”*I am a fieldnote*”.

Emerson, Fretz og Shaw skelner mellem feltnoter, der skrives efter deltagelsen i feltet, og feltnoter, der skrives som en del af deltagelsen i feltet. Argumentet for at deltage uden at skrive feltnoter undervejs er, at det giver mulighed for en mere intens ’nedsenkning’ i de studerede situationer, som øger åbenheden over for ’den andens’ liv (Emerson, Fretz & Shaw 2011:22). Argumentet for at lave feltnoter undervejs er, at det giver en udlægning, som er ’tættere på øjeblikket’ (Emerson, Fretz & Shaw 2011:22), og at der er mere (eller en anden?) åbenhed om forskningen. Som sådan bliver feltnoter en del af den relation, der er mellem forskeren og personerne i det

studerede felt, både som åbenhed og transparens og som en faktor, der influerer relationen (Emerson, Fretz & Shaw 2011:23).

Helt grundlæggende har det at tage notater altid været en måde at huske på for mig, ligesom det at notere undervejs i en samtale er en gængs måde at arbejde på som familierådgiver. Derfor blev valget at tage tilgangen ”*participating-in-order-to-write fieldwork*” (Emerson, Fretz & Shaw 2011:23). Denne tilgang udfoldes i fem punkter. Det første er at tage notater af de første indtryk, gerne sansemæssige indtryk, eksempelvis hvordan det fysiske sted ser ud og lugter, og hvad der er af lyde, eller som registrering af menneskene dér: antal, alders- og kønsfordeling, påklædning mv. Det næste punkt handler om, at forskeren bliver opmærksom på, hvad der for ham eller hende er en personlig fornemmelse af, hvad der er signifikant, anderledes eller uventet. Det tredje punkt handler om at bevæge sig ud over de personlige fornemmelser og fokusere på, hvad der er signifikant, anderledes eller uventet for de studerede. Det kan gøres med et fokus på, ’hvem, der gjorde hvad’, og på folks reaktioner herpå. Det fjerde punkt er et fokus på, hvordan handlinger eller situationer, der er typiske for feltet, er organiseret eller udfolder sig, hvilket implicerer at spørge hvordan snarere end hvorfor. Det femte og sidste punkt handler om, at forskere skal kigge bredt eller holde opmærksomheden åben, dvs. ikke fokusere for hurtigt på enkelthændelser eller -handling (Emerson, Fretz & Shaw 2011:24-29).

Med det betydelige kendskab eller den betydelige identifikationszone (jf. nedenfor), jeg har i neksuspraksissen og praksisfællesskabet, er disse fem punkter nogle, jeg har fulgt, mere eller mindre ureflekteret, igennem det år, jeg var ansat som familierådgiver, inden jeg blev ph.d.-studerende. Det betyder ikke, at jeg har negligeret de fem punkter, men det betyder formodentlig, at jeg dels hurtigere har kunnet anvende dem, end hvis jeg ikke havde haft det kendskab til feltet inden, og dels som en følge heraf i højere grad på forhånd har haft en fornemmelse af, hvor jeg har skullet rette mit blik og mine feltnoter hen.

Uredigerede feltnoter

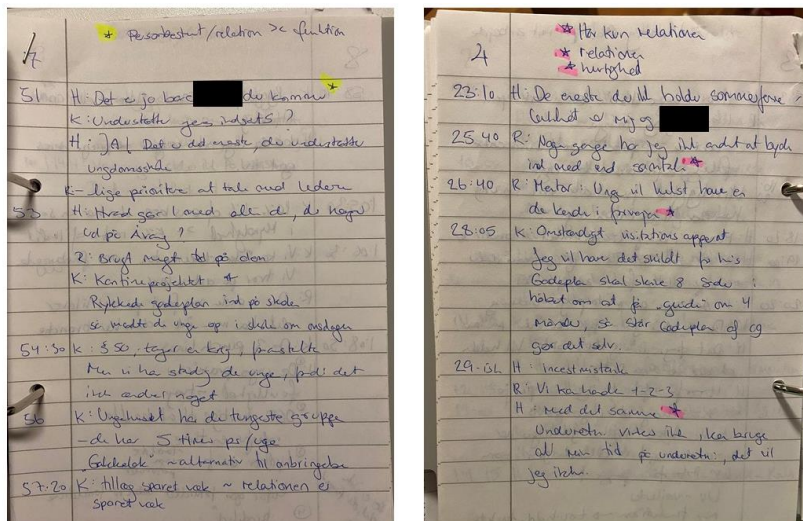
Der synes endvidere at være flere lag af feltnoter. Et lag er *headnotes*, som er huskenoter i tankerne. Et andet lag er *jottings*, som er de helt uredigerede, ofte hastigt nedfældede umiddelbare indtryk og følelser i form af centrale ord, korte sætninger eller tegninger (Emerson, Fretz & Shaw 2011:32ff). Clifford (1990) beskriver disse som ”*a mnemonic word of phrase to fix an observation or recall what someone has just said*” (Clifford 1990:51). Emerson, Fretz og Shaw skriver, at mange etnografer ofte er lidt ubekvemme eller flove over deres feltnoter i denne uredigerede form.

Sådanne feltnoter betragtes som private skriblerier, *"a little bit dirty, a little bit suspect, not something to talk about openly and specifically"* (Emerson, Fretz & Shaw 2011:xv), der er for personligt afslørende, for rodede og for ufærdige til at kunne vises for et publikum. Betragtet på den måde forbliver feltnoter skjulte og noget mystisk (Emerson, Fretz & Shaw 2011:xv).

Alle mine uredigerede feltnoter har jeg skrevet på A5-blokke og med kuglepen. Jeg valgte A5 formatet, dels fordi den er halv størrelse end det gængse A4-format og derfor ikke indtager en så stor, og måske intimiderende, del af 'rummet', og dels fordi A5-formatet er nemmere at håndtere i situationer 'på farten', eller hvor der ikke er et bord at sidde ved. De samme grunde lå bag selve valget om at skrive i hånden frem for at skrive på en laptop. Min måde at skrive de uredigerede feltnoter på har været en kombination af at overvejende referere det sagte, og, efterhånden som jeg opøvede mine færdigheder, tilføje mulige temaer eller koder som metakommentarer (Emerson, Fretz & Shaw 2011:123). I forbindelse med videooptagelserne, som jeg behandler senere i kapitlet, brugte jeg endvidere venstre margin til at notere tidspunkter i optagelserne. I den efterfølgende bearbejdning var det dermed nemmere for mig at lokalisere temaerne i optagelserne. Nedenstående billeder af *jotting*-feltnoter er eksempler på, dels at tidsangivelser i videooptagelserne er noteret i venstre margin, og dels at stjerner og markeringer med overstrengningstusch i teksten korresponderer med temaer eller centrale begreber øverst på siderne som mulige analytiske nedslag.

Figur 5.1 Eksempel på uredigerede feltnoter

Redigerede feltnoter – personlige narrativer

Et andet lag af feltnoter er renskrivningen eller genskrivningen af de uredigerede og umiddelbare feltnoter. Dette lag finder oftest sted, når feltarbejderen er trådt ud af feltet og er alene, hvilket her vil sige hjemme efter en endt arbejdsdag. Dette kan synes at være en ligefrem proces, men med et forskningsmæssigt afsæt i konstruktioner forholder det sig med Emerson, Fretz og Shaw således, at ”*all writing, even seemingly straightforward, descriptive writing, is a construction*” (Emerson, Fretz & Shaw 2011:45,46). Det skrevne er ikke en refleksion af virkeligheden, men en version af virkeligheden. Vygotsky skrev i 1978, at tanker undergår mange forandringer i processen til at blive tale, og at tanker ikke kun finder deres udtryk i tale, men at de finder deres egen virkelighed og form (Vygotsky 1978). Ved at skifte tale ud med skrift bliver Vygotskys udsagn en refleksion af min oplevelse med processen fra uredigerede til supplerende feltnoter. Hvor de uredigerede feltnoter i overvejende grad har været refererende og, med tiden, metareflekerende, har de redigerede eller supplerende feltnoter handlet om ’alt’ det, der var omkring disse elementer. Disse supplerende feltnoter har genremæssigt taget form som narrativer (Garvis 2015). Udfoldningen af feltnoterne har været en proces af “*a way of knowing by telling and reflecting*” (Garvis 2015:3).

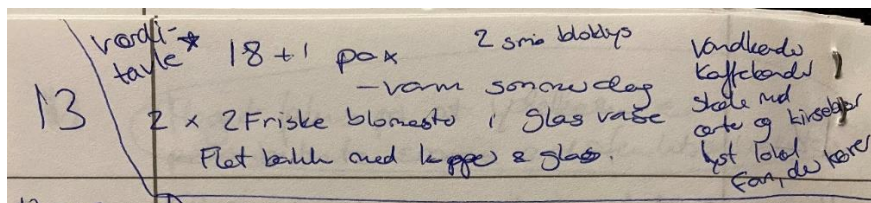
By drawing on narrating conventions, ethnographers can sustain their memories by grouping and sequencing details and interactions into coherent units. When they remember observed interactions as series of moments to be narrated, they can more easily sustain that memory as a perceived whole or unit.

(Emerson, Fretz & Shaw 2011:74)

De redigerede narrative feltnoter har fungeret som en måde at forstå erfaring på (Garvis 2015:3) og med Connelly og Clandinin (2006) som en måde at forbinde det intellektuelle med det kropslige på (Garvis 2015:87).

Et eksempel på forskellen mellem uredigerede og supplerende feltnoter stammer fra et møde mellem ’gadeplansgruppen’ og medarbejdere i en anden afdeling i Center for Børn og Familie. Billedet er af de uredigerede feltnoter, og den efterfølgende kursiverede tekst er mine udfoldede og redigerede supplerende feltnoter.

Figur 5.2 Eksempel på uredigerede og supplerende feltnoter

De supplerende feltnoter:

Det er én af de første rigtige sommerdage i 2019. Jeg har fået lov til at deltage som observatør på et møde mellem DGT's gadeplansmedarbejdere og medarbejderne i "X". Vi sidder 19 personer omkring et stort ovalt bord. De 18 er mødets deltagere – jeg er med som observatør.

Jeg starter med at sætte mig på en stol, der står et par meter væk fra bordet, men lederen af "X" byder mig hen til bordet. Jeg takker og sætter mig ved bordet, der er dækket op med kaffe og vand og små fade med kirsebær og ærtebælge. I hver sin ende af bordet står to fine glasvaser hver med to røde gerbera. Der er sågar, varmen til trods, tændt nogle bloklys, men de er med til at skabe en hyggelig stemning. Vinduer er åbnede på vid gab, og en gulvventilator sender bølger af milde og meget velkomne briser hen over bordet.

Snakken går lystigt. De fleste af mødedeltagerne kender hinanden på tværs af de to arbejdspladser. Nogle har været kolleger tidligere, andre er blevet det igen. Jeg har mit kamera med i tasken. Jeg vil rigtig gerne filme mødet, men jeg fornemmer, at det ikke er en mulighed. Sådan må det være, og det er ok.

Det at genskrive eller redigere feltnoter og udfolde disse som eksempelvis narrativer bliver, med Emerson, Fretz og Shaw, også en måde at distancere sig fra sine feltnoter på: "Writing fieldnotes gives way to reading [min understregning] them" (Emerson, Fretz & Shaw 2011:171). At lave en sådan distance er en måde at tilgå sine feltnoter på som data eller objekter, der skal studeres og analyseres (Emerson, Fretz & Shaw 2011:173). Jeg genkender, at det at skrive de supplerende feltnoter giver en anden måde at læse de uredigerede feltnoter på, men jeg oplevede ikke kun, at det skabte en

distance. Det kan muligvis hænge sammen med, at mine uredigerede feltnoter i overvejende grad var af en refererende karakter. Det at skrive de supplerende feltnoter fungerede dermed for mig som en (supplerende) måde at forholde mig til feltaktiviteten og skabe en (refererende og oplevelsesmæssig) helhedsforståelse på.

5.3.3. SHADOWING

Dette afsnit handler om feltmetoden *shadowing*. Min motivation for at gøre brug af denne metode er funderet i, at jeg har et stort forhåndskendskab til undersøgelsesfeltet. Til at forklare min motivation indleder jeg med at introducere den første opgave, der er i en neksusanalyse, hvorfra jeg præsenterer *shadowing*.

Zone of identification – identifikationszone

Ifølge den neksusanalytiske fieldguide er den første opgave i en neksusanalyse at opbygge et kendskab til centrale aktører og centrale medierede handlinger (Scollon og Scollon kalder det for det første problem (Scollon & Scollon 2004:153)). For at kunne beskrive de aktiviteter, der udspiller sig, kræver det, at forskeren (den ph.d.-studerende) har opbygget de nødvendige færdigheder og det nødvendige kendskab for at kunne deltage i dem. Dette kendskab opbygges gennem etableringen af en *zone of identification* (Scollon & Scollon 2004:9,155ff; Larsen & Raudaskoski 2016; Kuure, Riekkilä & Tumelius 2018). I den aktivitet at etablere en *zone of identification* (på dansk en identifikationszone) tilfalder identifikationsretten – dvs. det at anerkendes som en del heraf – imidlertid ikke forskeren. At blive betragtet som en del af identifikationszonen er først en realitet, når de øvrige medlemmer opfatter forskeren som en del af den neksuspraksis og det praksisfællesskab, der skal analyseres (Scollon & Scollon 2004:153). At blive en del af identifikationszonen kræver tid, *engagement* og tilstedeværelse. Til denne aktivitet beregner Scollon og Scollon som nævnt omkring to måneder af den 12-måneders periode, de ideelt set berammer en neksusanalyse til at tage. Scollon og Scollon skriver, at de forskellige tidsestimater er vejledende, og at forskeren kan bruge kortere tid på de pågældende aktiviteter, men at pointen er, at et indgående kendskab til den praksis, der studeres, er afgørende:

The fact that discourse analysis as done by academics has often been rather ineffectual is not to attest the weakness of discourse analysts agents of social change: it is to attest that discourse analysts in many cases have been networked in nexus of practice so distant from the

worlds of examination that their analysis are not in any way part of the discourses which are constructing those worlds.

(Scollon & Scollon 2004:9)

Neksusanalyser kan ikke gøres på afstand eller på et abstraktionsniveau, der er langt væk fra *the worlds of examination*, som i denne neksusanalyse er praksisfællesskabet i form af forebyggelsesteamet. Med NA er det afgørende, at forskeren er en del af det studerede felt og neksuspraksissen og bliver betragtet som en del af feltet og praksissen af de øvrige deltagere (Scollon & Scollon 2004:153).

Min identifikationszone

I oktober 2017 blev jeg ansat som familierådgiver i praksisfællesskabet forebyggelsesteamet i Bornholms Regionskommune. I september 2018 påbegyndte jeg dette ph.d.-studie. Jeg har som nævnt arbejdet i feltet i elleve måneder, inden jeg overgik fra at være familierådgiver til at blive ph.d.-studerende. Det betyder, at jeg gennem elleve måneder har opbygget en betydelig og dybdegående identifikationszone, forstået således, at jeg har en fagligt forankret forestilling om, hvilke centrale sociale medierede handlinger, sociale aktører og interaktionsordener der er i feltet. Denne viden bærer jeg kvalitativt med ind i forskningsfeltet via min egen *historical body*. Det, at jeg ikke er tilgået praksisfeltet som ph.d.-studerende, men som familierådgiver, betyder, at jeg er en integreret del af neksuspraksissen forebyggende socialt arbejde generelt og af praksisfællesskabet DGT specifikt. Det gør, at jeg har et kendskab, der rækker ud over det akademiske. Jeg har en socialfaglig uddannelse, jeg kender til en del af den forskning, der er på det socialfaglige felt, jeg kender det kommunale system og de vilkår, der er for SLB's/frontmedarbejderes arbejde, jeg kender de økonomiske vilkår, jeg kender de tilgange eller metodiske retninger, der pt. er mainstream og kan tages i anvendelse. Dette kendskab er kognitiv og intellektuel viden. Dertil, hvad der er mindst lige så vigtigt, kommer, at jeg som praktiker kender de socialfaglige praksisser. Jeg kender og er fortrolig med målgrupperne for det forebyggende arbejde. Jeg ved, hvordan det *føles* at arbejde med børn, unge og familier i udsatte positioner. Jeg ved, hvordan det er fagligt, professionelt og følelsesmæssigt at håndtere den tillid, det er, når et andet menneskes selvbillede krakelerer og dette menneske i sårbarhed, afmagt, vrede eller taknemmelighed rækker ud efter hjælp. Jeg ved, hvordan det kan være hårdt at bære på mange børns eller familiers smerte, og jeg kender den glæde og ydmyghed, det kan give, når et menneske føler sig hjulpet.

Et sådant indgående kendskab til neksuspraksissen og praksisfællesskabet er imidlertid ikke uden udfordringer. Der er en risiko for, at min socialisering i feltet er af et sådant omfang, at de blinde pletter i mit JoHari-vindue (Lowes 2020), der uundgåeligt altid vil være, spærrer for, at jeg kan reflektere over selvfølgelighederne. I en videnskabsteoretisk ramme af konstruktioner (jf. kapitel 2) er netop det at udfordre selvfølgeligheder et centralt element. En anden udfordring handler om, at jeg i praksisfællesskabets identifikationszone er identificeret og accepteret som familierådgiver og kollega. Til gennemførelsen af denne undersøgelse skal jeg 'reidentificeres' i identifikationszonen som ph.d.-studerende og en anden slags kollega.

Det, at jeg er del af det praksisfællesskab, hvor neksuspraksissen studeres, har betydet, at hele processen frem til ph.d.-studiets start været kendt i og af praksisfællesskabet. Ph.d.-studiet og undersøgelsen har været kendt af alle, og der er løbende blevet talt uformelt om den, ligesom den har været et punkt på dagsordener til personalemøder. Det var dermed ingen overraskelse for praksisfællesskabet, da jeg startede som ph.d.-studerende. Ikke desto mindre er transitionen fra familierådgiver og kollega til ph.d.-studerende noget, jeg har haft stor respekt for og opmærksomhed over for. Fra starten af har det været helt afgørende for mig at arbejde ud fra et tryghedsprincip for alle involverede i undersøgelsen. Det indebærer målsætningen om, at ingen nogen sinde har skullet være i tvivl om, hvad jeg forskningsmæssigt gjorde, hvordan, hvornår og med hvilket formål. Derfor har de kvalitetskriterier, jeg har opstillet for min undersøgelse og mit arbejde, været de samme med hensyn til praksisfællesskabet. Refleksivitet, transparens og åbenhed på alle områder har været nøgleelementer for mig.

For at udforske selvfølgeligheder, der opstår gennem længerevarende deltagelse i et praksisfællesskab, og for at praksisfællesskabet skulle blive i stand til at identificere mig som ph.d.-studerende, valgte jeg, at én af mine første forskningsaktiviteter skulle være at genbesøge og udvide min identifikationszone og repositionere mig i praksisfællesskabet. Jeg havde brug for at træde væk fra min praksis og praksisfællesskabet for at kunne tilgå det og for at blive identificeret som ph.d.-studerende. Jeg havde brug for at *zoome ud* for at blive i stand og få lov til at *zoome ind* (Nicolini 2009). Af dette fulgte valget af feltmetoden *shadowing*.

Shadowing som metode

Til at facilitere denne indledende transition fra familierådgiver til ph.d.-studerende valgte jeg at anvende en feltmetode kaldet *shadowing* (Czarniawaska 2007, 2018).

Shadowing eller “*fieldwork on the move*” (Czarniawaska 2007:20) er en metode til i et givent stykke tid at følge med eller efter udvalgte personer i deres forehavender eller objekter. Idéen om at følge med og observere udvalgte personer er ikke ny; Czarniawaska sporer både teknikken tilbage i tid og i parallelle udviklinger under begreber som ’struktureret observation’ eller ’direkte observation’ (Czarniawaska 2007:23).

Czarniawaska beskriver *shadowing* som både en teknik og en attitude. Det er en attitude, der handler om at hylde og udforske forskelle som kilder til viden:

An observer can never know better than an actor; a stranger cannot say more about any culture than a native, but observers and strangers can see different things than actors and natives.

(Czarniawaska 2007:21)

(understregning markerer fremhævelse i original tekst)

Denne *outsidedness* (Czarniawaska 2007:54) kan synes at være i opposition til det neksusanalytiske ”*there is no study from afar in nexus analysis*” (Scollon & Scollon 2004: 153), men pointen er, at det netop er ved at trække sig lidt observerende tilbage, at det bliver muligt at træde ind i feltet:

One has to step back in order to observe and, paradoxically, this step back means stepping forward – into the field.

(Czarniawaska 2007:9)

Denne ny- eller reorientering i feltet bliver samtidig en mulighed for selvobservation og selvviden (Czarniawaska 2007:58). Eftersom *shadowing* handler om at følge med og observere, er det umiddelbart ikke en partcipatorisk metode, hvor forskeren deltager i de aktiviteter, der foregår, men et forsøg på at være en skygge, der ikke tiltrækker sig (unødigt) opmærksomhed (Czarniawaska 2007:57). På den anden side er dette dog reelt ikke muligt, idet der, ifølge Czarniawaska, altid vil være et partcipatorisk element i den direkte observation: ”*All direct observation is indeed participatory – one’s mere physical presence and human decency requires participation*” (Czarniawaska 2007:55). Det er en opfattelse, der deles af fx Ingold (2014), der slår fast, at ”*there can be no observation without participation*” (Ingold 2014:387), og videre definerer deltager-observation som

to attend to what others are doing or saying and to what is going on around and about; to follow along where others go and to do their bidding, whatever this might entail and wherever it might take you.

(Ingold 2014:389)

Dermed bliver det participatoriske element således også med denne metode lige så meget et etisk som et metodologisk spørgsmål, fordi overvejelser nødvendigvis må gøres med hensyn til den gensidige påvirkning, der måtte være mellem den, der skygger, og dem, der er til stede i forbindelse med *shadowingen*. Czarniawaska er særligt optaget af denne gensidige påvirkning, og hvordan den skal bruges positivt. De gensidige påvirkninger beskriver Czarniawaska som følelser, der er ”*awkward for the shadowed person, ambiguous for the researcher, and inconvenient for many others*” (Czarniawaska 2007:33). En vigtig pointe her er, at de følelser, der måtte dukke op i forbindelse med metodens anvendelse, skal bruges som endnu en kilde til viden. Dermed skal forskeren ikke bekymre sig om eller overveje, hvorvidt de skyggede spiller skuespil eller på en anden måde forsøger at give et bestemt udtryk eller indtryk, fordi der med metoden ikke er en ontologisk antagelse om, at der bag folks ytringer og handlinger findes en skjult virkelighed (Raudaskoski 2015). Czarniawaska bringer i denne forbindelse Goffman (1959) og dennes teatermetafor ind og pointerer, at det, der bliver spillet eller performeret, er det, der er det vigtige (Czarniawaska 2007:38).

Rekruttering af medforskere til *shadowing*

Som nævnt var det formål, jeg havde med at indlede *engaging*-aktiviteten med at *shadowe* medarbejdere i forebyggelsesteamet, at udfordre mine egne muligvis ureflekterede selvfølgeligheder og (re)etablere min identifikationszone i praksisfællesskabet som ph.d.-studerende. Samtidig ønskede jeg at gøre de *shadowede* fortrolige med at have mig med ’på slæb’, inden jeg begyndte at gøre brug af den videoetnografiske metode.

Fordi processen med at realisere dette ph.d.-studie har været kendt i praksisfællesskabet, og det som sådan omtales som ’vores ph.d.’, var medlemmerne af praksisfællesskabet blevet bedt om forlods at overveje, i hvor høj grad de måtte ønske at være involverede i selve undersøgelsen. Det var derfor heller ikke en overraskelse, da jeg omkring årsskiftet 2018-2019 sendte en fællesmail ud til alle mhp. at rekruttere medforskere, i første omgang til *shadowing*.

Mine refleksioner i forhold til rekrutteringen er centreret om et frivillighedsaspekt. Det frivillige element er vigtigt for mig af flere forskellige grunde. De, der måtte melde sig, skulle gøre det, fordi de havde lyst, og fordi de kunne se et fagligt og personligt formål med det. At arbejde i forebyggelsesteamet er i vid udstrækning en, om ikke ensom position, så en position, hvor man er meget alene. I håndteringen af langt den overvejende del af arbejdsopgaverne er forebyggelsesmedarbejderne alene om at opsøge, vurdere og gennemføre deres opgaver og om at koordinere og samarbejde med mange interessenter. Selv om der er fællesmøder i teamet én gang om ugen, regelmæssig supervision og mulighed for at bede kolleger eller leder om faglig sparring, så arbejder forebyggelsesmedarbejderne primært alene. Derfor var mit ønske om medforskere kombineret med en mulighed for at diskutere og reflektere over praksis. Derudover skulle frivilligheden være et udtryk for en erkendelse af, at visse perioder ikke levner overskud til yderligere aktiviteter. Endelig handlede frivillighedsaspektet om, at jeg ikke ønskede selv at skulle udvælge medforskere. Netop fordi jeg som familierådgiver har arbejdet sammen med medlemmerne i praksisfællesskabet i næsten ét år og dermed kender de enkelte medlemmer og deres faglighed rigtig godt, var det vigtigt for mig, at udvælgelsen ikke skete på baggrund af min mere eller mindre reflekterede bias. Jeg ønskede ikke at vælge med afsæt i 'dem, jeg er ens med', og 'dem, jeg er enig med', og/eller 'dem, jeg er forskellig fra', og 'dem, jeg er uenig med'.

Mit håb for antallet af medforskere til *shadowing* var, at de, der meldte sig, måtte repræsentere de tre SEL 11, stk. 3-arbejdsområder, der er i teamet – familierådgivere i daginstitutioner, familierådgivere i skoler og gadeplansmedarbejdere – og at de repræsenterede en kønsdiversitet, forskellige grunduddannelser og et vist aldersspænd.

I første omgang var der fire, der meldte sig, svarende til 20 % af den (på det tidspunkt) samlede personalegruppe. Én familierådgiver i dagtilbud, to familierådgivere i skoler og én gadeplansmedarbejder. To med grunduddannelse som pædagog, to med grunduddannelse som socialrådgiver. Én mand og tre kvinder i alderen midt-30'erne til slut-40'erne. Jeg søgte hverken begrundelser for tilvalg eller fravalg. Nogle valgte imidlertid selv at begrunde deres fravalg, og her blev travlhed og pres på arbejdsopgaver nævnt. Muligvis har overvejelser om den bias, jeg selv reflekterede over, også væretnoget, medarbejderne har lagt til grund for, om de ønskede at deltage eller ikke at deltage.

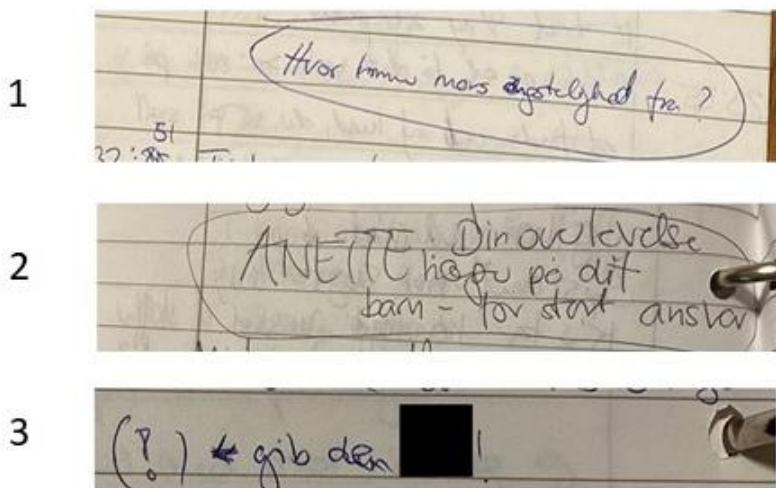
Ultimo januar 2019 inviterede jeg de fire frivillige til et fælles introduktionsmøde om *shadowingen*. Mødet handlede om at præsentere *shadowing* og mine ønsker hermed og i mindre grad om undersøgelsen, netop fordi den var kendt af alle i forebyggelsesteamet. Efter fællesmødet blev der planlagt individuelle møder med de fire medforskere, hvor logistikken blev planlagt. Det handlede om at planlægge, hvilke dage jeg skulle *shadowe* dem, men også om håndteringen af det forhold, at de i deres arbejde befinder sig på mange forskellige lokationer, hvorfor de implicerede parter på disse lokationer også skulle inddrages. Eksempelvis betød det en række møder på forskellige skoler, hvor de implicerede parter blev orienteret om undersøgelsen og på baggrund heraf skulle beslutte, om min tilstedeværelse kunne tillades. Der gik derfor forholdsvis lang tid, inden den egentlige *shadowing* kunne begynde.

Jeg *shadowede* de fire medforskere hele dage fordelt på de tre første måneder i 2019. I løbet af *engaging the nexus of practice*-aktiviteten steg antallet af medforskere imidlertid. Dels blev der i forløbet ansat to nye medarbejdere, hvis socialisering ind i SEL 11, stk. 3-feltet jeg fandt det interessant og fik lov til at følge, og dels var der flere, der meldte som medforskere, efterhånden som de første fire medforskere formidlede, at de fandt det både hyggeligt og fagligt godt at 'have mig på slæb'. Det betød, at der blev budt ind med forløb, projekter og arrangementer, som det blev vurderet, var relevante for mig. Ud over deltagelse i kraft af min blotte tilstedeværelse og senere med kamera, som tydeligvis havde en stor indflydelse på interaktionsordenen, var det et reflekteret valg at være mere observerende end egentlig deltagende. Dette valg skyldes flere forhold. For det første havde jeg ikke behov for at mærke, hvordan de centrale socialfaglige handlinger føles, for det ved jeg efter knap ét år som familierådgiver i feltet. Jeg forestiller mig, at hvis jeg var tilgæet feltet som en helt udefrakommende, så havde jeg haft brug for at være meget mere 'klassisk' deltagende. For det andet har jeg primært forholdt mig observerende (passivt deltagende) ud fra en refleksion over arten af de medierede handlinger, jeg *shadowede*. For mig var det uetisk at bryde deltagende ind i socialfaglige rådgivnings- og samtaleforløb. Hvis jeg, ud over med min tilstedeværelse og senere med mit kamera, var brudt ind med kommentarer og 'gode råd', var jeg brudt ind i, og havde måske obstrueret den alliance eller relation, der skal være i sådanne forløb. Det betød ikke, at de *shadowede* ikke kunne inddrage mig, men så var inddragelsen et ønske fra deres side.

Shadowing – en rigtig god øvelse

At *shadowe* viste sig at være en rigtig god øvelse. Nok især for mig selv. I mine feltnoter kan jeg tydeligt se, at jeg har gennemgået en udvikling eller en skærpelse af mit *mindset*. Det er helt tydeligt, at jeg på mine første *shadowing*-dage overvejende tænkte som familierådgiver. De nedenstående billeder, figur 5.3 er udsnit af feltnoter, hastigt nedfældede på stedet, som er familierådgiverkommentarer til mig selv.

Figur 5.3 Eksempler på feltnoter som familierådgiver

Billede 1 med sætningen – ”Hvor kommer mors ængstelighed fra?” – skriver jeg, fordi jeg synes, at den mor, der er til samtale, igen og igen italesætter en ængstelighed, som jeg ikke synes, medarbejderen i forebyggelsesteamet forholder sig ’godt nok’ til. Eksemplet er ikke med som en påstand om, at jeg ved bedre, men som en illustration af, at jeg reagerer som familierådgiver.

Billede 2 er fra en anden samtale. Her reagerer jeg på, at den mor, som medarbejderen i forebyggelsesteamet taler med, fortæller, at hendes overlevelse hænger på hendes barn. Her noterer jeg, at det er et ”for stort ansvar”.

Billede 3 er fra en samtale mellem en lærer og en medarbejder i forebyggelsesteamet. Læreren fortæller om en elev, der påfaldende ofte vasker sine hænder, og at det giver mistanke om OCD. Dette udløser et ”(!)” i mine noter efterfulgt af et ”grib den, (navnet på medarbejderen)!”.

Faktisk krævede det stor opmærksomhed fra min side at bevæge mig fra, 'hvad jeg selv ville gøre', til at se på: 'Hvad er det, jeg ser, der sker i feltet?' Czarniawaska beskriver dette skifte i fokus på følgende måde:

To learn what is going on, rather than what should be going on.

(Czarniawaska 2007:33)

(understregning markerer fremhævelse i oprindelig tekst)

Lige så vigtigt som mit forhåndskendskab til feltet er, lige så vigtigt var det for mig at opøve et forskningsmæssigt mindset. Czarniawaska skriver videre, at hendes erfaring med påvirkning af de tilstedeværende under *shadowingen* er, at de hurtigt glemmer hende: ”*It has been my experience that after the initial curiosity has died of (a matter of few minutes) people began to ignore me, as they usually had more important agendas on their minds*” (Czarniawaska 2007:28). Helt den oplevelse havde jeg ikke. Ofte syntes jeg, at de personer, som de *shadowede* talte med, drog mig ind i deres samtale med øjenkontakt. Det kan der have været flere grunde til. Det kan have været en bevidning af en utilstrækkelig forklaring af formålet med min tilstedeværelse. Det kan også have handlet om, at jeg blev betragtet som en del af situationen, hvorfor det måske har forekommet uhøfligt at ignorere mig. Endelig kan det også have været et udtryk for min egen måde at være i samtaler på, forstået på den måde, at jeg dels har en aktivt lyttende mimik og dels følte, at der skulle være 'tilgængelige øjne', når den *shadowede* selv skrev notater. Jeg ønskede ikke den inddragelse, og min løsning blev at gøre det, som jeg syntes, var det mest respektfulde over for de *shadowedes* samtalepartnere, og som passede bedst til min rolle som *shadower*: at fokusere på mine feltnoter. Det blev så til gengæld til mangen en krusedulle udført med en mimik af seriøsitet.

Som nævnt var *shadowingen* en både vigtig og lærerig øvelse. Det at repositionere mig i en identifikationszone som ph.d.-studerende for medarbejderne i praksisfællesskabet endte med at blive en nemmere transition end min egen transition i mindset. Mit mål var ikke at eliminere familierådgiveren i mig, men at opøve og indarbejde den ph.d.-studerende og blive i stand til reflekteret og ikke kun intuitivt at navigere mellem de to positioner.

5.3.4. INTERVIEWS

Jeg har gennemført en række interviews (Tanggaard & Brinkmann 2015; Brinkmann 2018; Silverman 2014; Holstein & Gubrium 1995) i denne proces. At interviewe som metode til at lære om menneskers erfaringer, oplevelser og holdninger ”er formentlig den mest udbredte tilgang til kvalitativ forskning” (Tanggaard & Brinkmann 2015:29; Brinkmann 2018). Det er imidlertid ikke en metode, der alene anvendes i videnskabeligt øjemed. At spørge til eller i dialogisk samarbejde udforske et emne eller en livshistorie finder sted i alle mulige professionelle og private, formaliserede og uformelle sammenhænge. Det samfund, vi lever i, er blevet betegnet som et interviewsamfund (Silverman 2014; Holstein & Gubrium 1995; Tanggaard & Brinkmann 2015), hvor interviews er allestedsnærværende og naturaliserede (Brinkmann 2018). Som familierådgiver, og i mange andre sammenhænge, har jeg stor erfaring med at spørge ind til og udforske sammen med andre. Som sådan ved jeg og har stor respekt for, at det kræver omtanke, refleksioner og anstændighed at vælge sine ord, måden de anvendes på, og i hvilken rækkefølge de fremføres. Jeg har ligeledes stor respekt for det ansvar, der påhviler spørgeren, dels med hensyn til hvordan perspektiver, agendaer og attituder påvirker samtalens eller interviewets indhold, og dels med hensyn til at skabe en ramme af fortrolighed og forudsigelighed. Samtidig er det en erkendelse af, at der mellem interviewer og interviewpersonen er en eller anden grad af asymmetri. Den interviewede kan føle sig presset til at svare eller ikke svare, når rammen sættes som interview eller forskning (Brinkmann 2018:578). Jeg ved derfor, at det at interviewe ikke er en ”neutral teknik til at opnå upåvirkede svar fra informanten” (Tanggaard & Brinkmann 2015:30; Holstein & Gubrium 1995).

Der hvor det forskningsmæssige interview skiller sig ud, er ved at være såkaldte ’konversationer med et formål’:

Qualitative research interviews are not conducted for their own sake. As conversations, they are not a goal in themselves, but are prepared and conducted to serve the researcher’s goal of producing knowledge (and there may be other, ulterior goals like obtaining a degree, contributing to social justice, furthering one’s career, or positioning oneself in the field etc.). All sorts of motives may play a role in the enactment of interviews, and interview researchers should be able to reflexively consider the significance of both individual and social aspects of such motives.

(Brinkmann 2018:580)

Alt efter den forskningsfunderede tilgang kan det forskningsmæssige interview betragtes på et kontinuum fra samtale om en social situation til samtale som en social situation i sig selv, hvori betydning konstrueres. Silverman skriver, at en ulempe ved interviewet er, at det er en fortolkning af en situation, og at den fortolkning måske tager afsæt i den måde, den interviewede ønsker at fremstå på, eller i den relation, der er mellem interviewer og den interviewede (Silverman 2014).

Med nærværende projekts konstruktionsbaserede og diskursive afsæt følger en optagethed af, hvordan 'ting' italesættes og konstrueres, snarere end et fokus på, hvorvidt eller i hvilket omfang konstruktionerne er sande. Med dette ontologiske fundament i denne undersøgelse er interviewdata, som alle andre data, ikke noget, som epistemologisk er 'derude', og som interviewer skal finde og afdække. Interviewdata er noget, der konstrueres i interviewsituationen mellem interviewer og den interviewede.

Forskningsinterviews er i hovedreglen semistrukturerede (Brinkmann 2018). Hverken det ikkestrukturerede eller det komplet strukturerede interview er muligt, fordi der altid vil være noget, der går videre end strukturen, og fordi det ikke er muligt at tilgå et interview uden at have en idé eller et formål (Brinkmann 2018:578). Det semistrukturerede interview defineres som

en interaktion mellem forskerens spørgsmål, hvoraf nogle er planlagte og nedfældet i en interviewguide på forhånd, og interviewpersonenes svar.

(Tanggaard & Brinkmann 2015:36)

Som citatet viser, er måden at tilgå interviewet som forskningsmetode på, at man på forhånd opbygger viden om emnet og bestemmer et fokus – et *hvad* – og derefter formulerer en interviewguide og beslutter, hvilken type interview der vil kunne fungere herfor – et *hvordan* til at indfange *hvad* med (Tanggaard & Brinkmann 2015:37). Bilag 5.A er et eksempel på en spørgeguide til et gruppeinterview i forebyggelsesteamet. Som bilaget viser, indleder jeg spørgeguiden med at definere mit formål med interviewet, som er et afsæt i at diskutere praksis og ikke lovgivning, fordi *"lovsnak kan blive abstraherende fra den praksis, jeg prøver at forstå"*. Herefter sætter jeg en ramme, med hensyn til at jeg ikke ønsker et konsensusinterview, men er mere interesseret i nuancer. Efter dette spørger jeg mig selv, hvordan jeg kan få øje på de diskursive italesættelser af Diskurs. Sammen med spørgeguiden har jeg taget et

par citater med, som jeg kan læse op, hvis det viser sig at være relevant. Endelig har jeg formuleret fire spørgsmål, der er mit afsæt for interviewet. Der var afsat to timer til dette interview.

Det at interviewe mennesker, jeg kender godt, om emner, jeg også kender godt, har helt klart haft sine fordele. Relationen har ikke først skullet etableres, om end den, som min identifikationszone, har skullet nyetableres. Relationen har betydet et kendskab til 'folks' holdninger og deres måder at tale på. Det har betydet en oplevelse af at have nuanceret interaktionen, idet jeg har kunnet udfordre deres 'standard svar' og yndlingsord og -vendinger.

Interviewforskningen foregår gennem menneskelige relationer, hvor interaktionen mellem interviewer og interviewperson er afgørende for den viden, man opnår.

(Tanggaard & Brinkmann 2015:33)

(understregning markerer fremhævelse i original tekst)

Men det gode kendskab har også medført ulemper, som jeg har skullet gøre mig bevidst om og forholde mig til. En ulempe ved at kende interviewpersonerne så godt er, at jeg ved flere lejligheder har bildt mig selv ind, at jeg har vidst, hvad de mente og var i gang med at sige. I de første interviews har jeg kunnet konstatere en tendens hos mig til at acceptere et 'du ved, hvad jeg mener'-svar, og jeg har ydermere afsluttet de interviewedes sætninger. Det har helt konkret betydet, at jeg efter endt interview har kunnet have en følelse af, at jeg stod tilbage med et interview med en masse gode citater, men hvor jeg ved genhør har måttet konstatere, at det ikke var tilfældet. Disse oplevelser har jeg kun haft i forbindelse med interviews med medlemmer i praksisfællesskabet, ikke ved interviews med andre fagprofessionelle og borgere, til hvem jeg ikke på forhånd havde et kendskab og en relation. I dette projekt har det at interviewe som metode derfor også været en øvelse i at interviewe mennesker, jeg kender godt, i relation til dels ikke at antage, at jeg ved, hvad interviewdeltagerne vil sige, og dels tie og lade dem finde de ord, jeg vidste, de ledte efter. I delanalyse 2 (kapitel 7) bringer jeg et eksempel på, hvordan jeg overtager en sætning fra den interviewede og dermed afbryder vedkommende.

De interviews, jeg har foretaget, har alle, med undtagelse af de uformelle telefonsamtaler med andre kommuner (jf. kapitel 1), været face to face-interviews. De har primært været interviews af enkeltpersoner samt et enkelt gruppeinterview (jf.

interviewguiden). Ideelt set ville jeg gerne have gennemført alle interviews i til formålet egnede lokaler, men 'virkeligheden' gjorde, at det ikke var muligt. Det har betydet, at jeg har interviewet på farten, gående og kørende. Jeg har både interviewet i private hjem og i diverse institutionelle lokaler, i et lille 'læselukaf' på 3m² på en skole, i en institutions opbevarings- og lagerlokale og i egentlige mødelokaler. Jeg har interviewet medforskere, og jeg har interviewet personer, som medforskerne har interageret med, ligesom jeg til beskrivelsen af forebyggelsesteamet (jf. kapitel 3) har interviewet centrale aktører omkring praksisfællesskabet. Langt den overvejende del af de interviews, jeg har gennemført, er optaget på video. Med dette bevæger jeg mig over i videoetnografi som metode.

5.3.5. VIDEOETNOGRAFI

Min primære og måske mest indgribende metode til at generere data var at optage video af socialfaglig praksis. At anvende billeder og videooptagelser i videnskabelige sammenhænge er ikke et nyt fænomen. Et klassisk eksempel på anvendelsen af fotografi er Evans-Pritchards "The Nuer" (1940) om et folkeslag i det sydlige Sudan. I sin monografi bragte Evans-Pritchard mange fotografier og tegninger. Mest kendt for brugen af levende billeder, dog uden lyd, er nok Bateson og Mead (1942) i forbindelse med deres studier på Bali (Bateson & Mead 1942). Ifølge Davidsen og Kjær åbnede Mead og Bateson for de muligheder, der er i at gense optagelserne og endda lade andre analysere dem (Davidsen & Kjær 2018:24). Det er imidlertid først i forlængelse af de sociale videnskabers opgør med naturvidenskabens positivisme i de sidste årtier af det tyvende århundrede (Flyvbjerg 2001; Pink 2021), at de visuelle og billedlige elementer i stigende grad har fundet anvendelse og ikke mindst accept og anerkendelse inden for etnografisk forskning. Det er en anerkendelse, der efterfølgende har fået den betydning, at feltet er trådt ind i rækken af videnskabelige 'drejninger' som et *sensory turn* og i dag er at finde som sin egen metodologiske disciplin: visuel etnografi (Pink 2021). Pink definerer videoetnografi som en metodologi (Pink 2021:23) og som sådan en refleksiv proces, der består af

more than just a set of fixed theories and methods to be employed [...] It is concerned with the production of knowledge and ways of knowing rather than with the collection of data ... [It] does not claim to produce an objective or truthful account of reality, but should aim to offer versions of the ethnographer's experiences of reality [and demonstrate]

the negotiations and intersubjectivities through which the knowledge was produced [...] and acknowledge that the sense we make of research participants' words and activities is 'an expression of our own consciousness'.

(Pink 2021:40)

Heath, Hindmarch og Luff (2010) indleder deres bog om anvendelse af video i kvalitativ forskning med en utvetydig hyldelse til visuelle medier som givende ikke tidligere sete muligheder for socialvidenskabelig forskning (Heath, Hindmarch & Luff 2010:2). Det er muligheder, der gælder alle dele af forskningsprocessen fra datagenerering (Heath, Hindmarch og Luff opererer med *data collection*) over analyser til formidling og præsentation. Med video bliver det muligt at “*record naturally occurring activities as they arise in ordinary habitats*” (Heath, Hindmarch & Luff 2010:2) og at “*capture [...] a version of an event as it happens*” (Heath, Hindmarch & Luff 2010:5). Dette udfolder Raudaskoski i sin eksplicitering af det videoetnografiske analytiske blik, hvor

fokus [er] på de direkte aflæselige træk ved situationen, dvs. deltagernes interaktion med det materielle og sociale miljø. Det analytiske blik er ikke på det indre.

(Raudaskoski 2015:98)

Med video bliver det således muligt at nærstudere interaktioner, blikke, bevægelser og gestik, og det bliver muligt at studere *the material turn* (Pink 2021) og således studere,

how the local ecology of objects, artefacts, texts, tools and technologies feature in and impact on the action and activity under scrutiny.

(Heath, Hindmarch & Luff 2010:7)

Sammen med alle disse muligheder følger naturligt nok også en lang række af implikationer. Det er implikationer både før, under og efter videooptagelserne.

Før videooptagelser

Før videooptagelserne indledes, drejer implikationer sig i særdeleshed om indhentning af samtykke til at videofilme (Heath, Hindmarch & Luff 2010:15ff),

hvilket siden udgivelsen af Heath, Hindmarch og Luffs bog i 2010 er udvidet med GDPR.

GDPR og informeret samtykke

Det at få tilladelse til at filme og efterfølgende håndtere og opbevare optagelserne er mere end blot et spørgsmål om mundtligt eller skriftligt samtykke. Siden 2016 med Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 har persondataforordningen eller *General Data Protection Regulation* (GDPR) været en realitet. Denne forordning handler om, at

beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger er en grundlæggende rettighed [og] at enhver har ret til beskyttelse af personoplysninger, der vedrører den pågældende.

(Den Europæiske Unions Tidende, Lovmæssige retsakter, 4.5.2016, L119/1)

I denne forordning er der givet mulighed for, at de enkelte medlemslande kan vedtage supplerende nationale bestemmelser, hvilket fra dansk side i maj 2018 blev fulgt op med databeskyttelsesloven: *lov nr. 502 af 23. maj 2018 om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesloven)*. Med personoplysninger menes der

enhver form for information, der kan henføres til en bestemt person, også selv om personen kun kan identificeres, hvis oplysningen kombineres med andre oplysninger.

(Datatilsynet u.å.:Hvad er personoplysninger?³³)

Det er eksempelvis cpr-numre, registreringsnumre, billeder, lyd, biologisk materiale, fx fingeraftryk, spyt og hår, diverse lægejournaler. Disse informationer forstås under ét ved, at de er *personhenførbare*.

Der er opstillet 6 principper for de personhenførbare informationer:

1. Lovlighed, rimelighed og gennemsigtighed – at informationerne skal behandles lovligt, rimeligt og transparent

---

³³<http://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/grundlaeggende-begreber/hvad-er-personoplysninger>

2. Formålsbegrænsning – at der skal være et specifikt og legitimt formål med indhentningen af informationerne, og at den måde, de behandles på, skal være i overensstemmelse med det formål
3. Dataminimering – at der kun må indsamles de til formålet nødvendige informationer
4. Opbevaringsbegrænsning – at informationerne, hvorudfra man kan identificere registrerede personer, ikke opbevares længere, end det er nødvendigt for formålet
5. Rigtighed – at informationerne er rigtige og opdaterede
6. Integritet og fortrolighed – at informationerne opbevares sikkert³⁴

Indsamling af personhenførbare informationer må således kun ske med afsæt i den størst mulige hensyntagen til de personer, hvis informationer registreres. Det er hensyn til deres rettigheder og interesser. Indsamlingen skal ske på baggrund af et kontraktmæssigt samtykke, for hvilket den, der indsamler (den dataansvarlige), er retligt forpligtet³⁵. I relation til forskning må der

under visse betingelser behandles personoplysninger i forbindelse med udførelse af statistiske eller videnskabelige undersøgelser af væsentlig samfundsmæssig betydning [...] Behandlingen må kun ske med henblik på forskning og statistik og skal være nødvendig for udførelsen af undersøgelserne.

(Datatilsynet u.å.: Generelt om forskning og statistik³⁶)

Et centralt begreb i denne sammenhæng er pseudonymisering. Det handler om, at personoplysningerne omformes på en sådan måde, at de ikke længere er personhenførbare, medmindre der gøres brug af oplysninger af supplerende karakter. I denne sammenhæng kan jeg betragtes som den person, der besidder oplysninger af supplerende karakter, idet de personoplysninger, der er i afhandlingen, er pseudonymiserede, men at de ved hjælp af mig kan være personhenførende. Dermed er de pseudonymiserede oplysninger ikke anonyme. For at oplysninger skal kunne klassificeres som anonyme, kræver det, at de er blevet uigenkaldeligt ændret og ikke

---

³⁴ <http://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/lovgivning>

³⁵ <http://www.datatilsynet.dk/media/6893/registreredes-rettigheder.pdf>

³⁶ <http://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/vejledning/skole-og-uddannelse/generelt-om-forskning-og-statistik>

kan personhenføres. Blandt andet af denne grund skal de ubearbejdede og pseudonymiserede informationer opbevares ikke alene separat, men ”underlagt tekniske og organisatoriske foranstaltninger for at sikre, at personoplysningerne ikke henføres til en identificeret eller identificerbar fysisk person”³⁷.

Det har været en betydelig affære at indarbejde disse elementer i dette projekt. Med databeskyttelsesloven vedtaget, få måneder inden jeg påbegyndte dette ph.d.-projekt, bidrog jeg til den generelle forvirring, der var (og måske stadig er) med at sikre, at dette felt håndteres korrekt. I tæt samarbejde med den dataansvarlige i Bornholms Regionskommune og med afprøvning af forskellige teknikker besluttede vi med hensyn til dataopbevaringsdelen, at jeg gennem Bornholms Regionskommune fik en ekstern harddrive, der blev krypteret, og hvortil jeg lavede et password, som kun jeg kender. Så snart optagelserne i umiddelbar forlængelse heraf var blevet overført til den eksterne harddrive, blev de slettet fra kameraets memorykort. I samarbejde med min hovedvejleder og den dataansvarlige udarbejdede jeg en samtykkeerklæring (bilag 5.B), og på foranledning af Bornholms Regionskommune fik jeg et oplysningsbrev (bilag 5.C) til udlevering i forbindelse med udfyldelsen af samtykkeerklæringerne.

Samtykkeerklæringen har jeg anvendt på den måde, at jeg fysisk har placeret den mellem mig selv og den, hvis samtykke jeg har anmodet om, og gennemgået den ved at læse den højt punkt for punkt. Det har jeg gjort af flere grunde. For det første ville jeg ikke risikere at sætte nogen i forlegenhed, hvis ikke de kunne læse den. Samtidig har jeg betragtet det som en garanti for, at de enkelte delelementer i videst muligt omfang blev forstået, således at det blev et *informeret* samtykke. Ved at gøre det på denne måde mener jeg at have fanget, hvorvidt de enkelte punkter blev forstået, eller om der var behov for en eller anden form for uddybning. I tillæg til denne gennemgang af samtykkeerklæringen som dokumentation for samtykket har jeg yderligere dokumenteret det, ved at jeg i de fleste tilfælde har videofilmet mig selv gennemgå erklæringen. Nedenstående billeder, figur 5.4, er screenshots fra en videooptagelse, hvor jeg gennemgår samtykkeerklæringen for en mor. På billedet til venstre er jeg i gang med at gennemgå erklæringen. På billedet til højre er den mor, hvis samtykke jeg anmoder om, ved at skrive under.

---

³⁷<http://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/grundlaeggende-begreber/hvad-er-personoplysninger>

Figur 5.4 Gennemgang af samtykkeerklæring

Dobbelt pseudonymisering af forskningsdeltagere

Som billederne viser, har jeg valgt at lave en art dobbelt pseudonymisering på alle de billeder, der er bragt i denne afhandling. Ud over det filter, der er lagt på hele billedet, har jeg lagt endnu et sløringslag på. Det har jeg gjort ud fra, hvad jeg i kapitel 3 om forebyggelsesteamet kaldte for lille ø-vilkåret. Lille ø-vilkåret er min betegnelse for, at Bornholm er en lille ø og således et lille samfund med, hvad der deraf følger af at folk kender hinanden på kryds og tværs. Lille ø-vilkåret betyder således, at det i visse sammenhænge vil være muligt at identificere de mennesker, jeg har filmet. Af den grund har jeg valgt at dobbelt pseudonymisere. Dels har jeg som vist valgt at give både forskningsdeltagere og medforskere en ekstra sløring på billeder. Det betyder, at jeg ikke i afhandlingen kan *vis*e, men kun *beskrive* eksempelvis blikke. Dette kan muligvis problematiseres, men pseudonymiseringen er prioriteret. Og dels har jeg i visse tilfælde valgt at 'ekstrapseudonymisere' andre kendetegn. Disse andre kendetegn er køn, alder og stillingsbetegnelser. Det har jeg gjort i nogle tilfælde, om end ikke i alle, og der hvor jeg har vurderet, at de ikke har betydning for sammenhængen og forståelsen.

Rekruttering af socialfaglige forløb til videooptagelser

Det, jeg ønskede at få lov til at filme, var hele SEL 11, stk. 3-forløb fra første til sidste kontakt. På samme måde som jeg gjorde i rekrutteringen af medforskere fra forebyggelsesteamet, valgte jeg at lade 'tilfældighederne' råde i rekrutteringen af de børn, unge og familier, jeg qua mine medforskere SEL 11, stk. 3-indsatser kom i kontakt med. Dette ledte imidlertid til metodologiske refleksioner over det at filme potentielt sårbare mennesker generelt og potentielt sårbare børn specifikt.

Metodologiske overvejelser om forskning, der involverer børn

I valget om at følge socialarbejdere i deres arbejde ligger også valget om at studere de børn, unge og familier i udsatte positioner, som de arbejder med. Selv om mit fokus som sådan ikke er på børnene, de unge eller deres forældre og dermed ikke på de udfordrende situationer, de måtte befinde sig i, så er de en del af den setting eller aktivitet, jeg studerer (*shadower* og filmer). Det har derfor været vigtigt for mig at forholde mig til, hvordan jeg håndterer det.

Forskningsmæssigt (og generelt) har børn historisk set indtaget (eller er blevet tildelt) en marginaliseret plads. Den viden, der har været om børn, har primært været genereret indirekte i form af viden, der kom fra voksne, der udtalte sig på børns vegne:

While analytic findings drawn from the work of young children have filled volumes of early childhood research for decades, the children themselves have been largely absent from this same body of literature.

(Eckhoff 2019:x)

I takt med at børn er blevet givet rettigheder, fx qua børnekonventionen, der i en dansk kontekst blandt andet er blevet manifesteret i et Børnekontor, en Børneombudsmand mv., har børn fået en stemme, der skal lyttes til og tages alvorligt. Således også forskningsmæssigt.

Opfattelsen af børns bidrag i eller til forskning har forandret sig. Oprindeligt blev det betragtet som værdiløst og utroværdigt eller slet ikke relevant, fordi børn er blevet opfattet som ”*lacking capability, competence and rationality*” (Carter 2009:859). I løbet af de sidste godt tre årtier er der sket en markant øgning af børns deltagelse i forskning og en legitimering af partcipatoriske metoder rettet mod børn (Gallacher & Gallagher 2008; Graham, Powell, & Truscott 2016; Truscott, Graham & Powell i Eckhoff 2019:21). Det har, ifølge Carter, haft betydning for, at

contemporary thinking frames children as having the potential to be active participants in research, with their own agency and voice

(Carter 2009:860)

Som følge heraf betragtes børn som ”*knowing subjects*” (Balén et al. 2006:31). Dette skifte er sket i takt med den generelle ændring, der er sket inden for forskning i social- og sundhedsvidenskaberne siden slutningen af 1960’erne og starten af 1970’erne (Whittaker 2005). Whittaker beskriver det som en opløsning af ”*the discourse of the*

sanctity of knowledge and academic freedom” (Whittaker 2005:521) til fordel for et stadig større fokus på de studerede subjekter og disses berettigelse og rettigheder. Således også børnenes. Denne opfattelse eller positionering af børn og deres *subjectivity* og *agency* har imidlertid også medført en række nye forskningsmæssige udfordringer og etiske dilemmaer.

Blandt disse dilemmaer fremhæver eksempelvis Carter tre opmærksomhedspunkter: 1) Diskursen 'sårbar' står i opposition til diskursen om 'deltagelse og involvering' – konsekvensen af, at børn positioneres som sårbare og med behov for beskyttelse, er, at forskeren og forskningen bliver det, som børnene skal beskyttes mod – 2) børn bliver betragtet som en homogen gruppe – konsekvensen er, at diversitet og individualitet overses – og 3) de børn, der udvælges til at deltage i forskning, er primært de børn, der har virket mindst sårbare og mest voksenagtige, ”*adult-like*” (Carter 2009:858), hvilket frarøver taletid fra de børn, der måtte være allermest sårbare, hvilket igen udfordrer de videnskabelige fund og deres nytteværdi. Et andet eksempel på et højere abstraktionsniveau er det såkaldte ERIC-projekt (Truscott et al. 2019). ERIC (*Ethical Research Involving Children*)³⁸ er en art sammenslutning af forskere, der arbejder med børn, og som under 'de tre R'er' har skabt et 'katalog' af etiske ressourcer samt en Advisory Group, forskere kan trække på i forbindelse med børne- eller barndomsforskning. De tre R'er er børns Rettigheder, forskningens Relationer og forskerRefleksivitet.

Der synes generelt at være enighed om (Carter 2009; Balen et al. 2006; Cree et al. 2002), at det er problematisk pr. automatik at positionere børn og voksne som sårbare, når dette aspekt trumfer alt andet. Carter uddyber med reference til Balen et al.s begreb om børn som “*knowing subjects*”, at forskere, der betragter børn som vidende subjekter, stadig vil skulle retfærdiggøre børns deltagelse i en kontekst af deres ”*percieved vulnerability*” (Carter 2009:859). Børn skal beskyttes, men ikke overbeskyttes, da det fører til formynderi og fratagelse af rettigheder for en allerede marginaliseret gruppe (Carter 2009:859). Med sårbarhed kommer ikke automatisk manglende kompetence til at deltage i forskning. Cree spørger: ”*Is our sensitivity to ethical issues in analysis likely to further increase the silencing of children and young people?*” (Cree et al. 2002:54). Etiske overvejelser er centrale for ethvert projekt, men må ikke føre til handlingslammelse eller berøringsangst med visse felter eller deltagere.

---

³⁸ <https://childethics.com/resources/>

Jeg finder det principielt problematisk, at antagelsen synes at være, at 'med forskning i voksne følger stort ansvar, men med forskning i børn følger et større ansvar'. For det første, fordi det forskningsmæssige ansvar ikke bør gradueres efter deltagernes estimerede sårbarhed, og for det andet, fordi jeg synes, det er med til at reproducere en opposition mellem 'sårbarhedsdiskursen' og 'deltagelses- og involveringsdiskursen'; "*competing sacred discourses*" (Whittaker 2005:513). Samtidig er det potentielt problematisk at skulle vurdere grader af sårbarhed, ligesom alder og sårbarhedsgrad ikke følges ad. Desuagtet følger der af børns deltagelse i forskning naturligvis et ansvar for eksempelvis

sophisticated consideration of competing demands such as legal requirements, power differentials, project design, protection and the actual vulnerabilities of children within specific projects.

(Carter 2009: 858)

Relationen mellem forsker/voksen og medforsker/barn er en asymmetrisk relation. Mayall (2000) skriver, at "*according to my information from children [...] a central characteristic of adults is that they have power over children*" (Mayall 2000:121), altså at noget af det, børn ved om voksne, er, at voksne bestemmer over børn, og at vi derfor ikke kan lade, som om magt ikke spiller en rolle. Magten skal ikke ignoreres, men tænkes ind i alle faser af forskningsprocessen. Det kan eksempelvis betyde, at forskere, i stedet for at klassificere børns budskaber og udsagn, skal invitere børnene til at hjælpe os med at forstå barndom, hvilket Mayall advokerer for. Det er naturligvis ikke en garanti for, at den asymmetriske magtrelation ikke vil kunne spille ind:

In spite of our commitment to good practice in research, it is highly probable that some children and young people who agreed to be interviewed will have found it difficult to refuse to answer a question [...] When we ask children and young people to take part, we risk inviting the child to break a family secret, even when the children know their parents have given permission.

(Cree et al. 2002:52-53)

Det faktum, at jeg vier dette emne plads, er et vidnesbyrd om, at jeg selv har min tvivl og mine overvejelser. Det har på ingen måde været ukompliceret for mig at beslutte at observere og videofilme børn, unge og familier i udsatte positioner i dette projekt.

Jeg har gjort mig mange overvejelser og fundet det etisk udfordrende, og jeg har forlods været bekymret for at skulle filme et barn, der var for sårbart til at deltage, og om jeg kunne risikere at øge et barns sårbarhed ved min og mit videokameras tilstedeværelse, eller om barnet ikke ville få sagt det, det havde brug for at sige, eller ville få sagt for meget. Med andre ord har jeg positioneret mig selv i diskursen 'børn er sårbare og skal beskyttes', men jeg har gjort det ureflekteret. Mit strejftog gennem litteraturen har hjulpet mig til at blive bevidst om min position og reflektere over den. Selv om jeg har fokus på SEL 11, stk. 3, og den praksis, den muliggør og dikterer, og ikke på børnene, de unge og familierne i udsatte positioner, der er en del af den praksis, så observerer jeg dem, filmer dem, laver analyser, som de er en del af, og formidler dette. Derfor er refleksionerne relevante.

I princippet er de udfordringer, børnene måtte have i regi af SEL 11, stk. 3, ikke så alvorlige som egentlige socialsager i regi af SEL 52 (jf. kapitel 6), men med min mangeårige socialfaglige erfaring ved jeg, at jeg aldrig ved, hvad der gemmer sig under overfladen. Hvad der kan synes at være 'småting', kan vise sig, og viser sig ofte, at dække over alt andet end 'småting'. Når man har været i feltet i mange år, kultiverer man en faglig intuition med hensyn til at identificere og afdække mistrivsel. En mistrivsel, jeg som socialarbejder vil gå i møde, men som jeg, overraskende for mig selv, som ph.d.-studerende vil trække mig et skridt tilbage fra.

Forældretilsagn

De overvejelser, jeg har gjort mig i relation til at få lov til at filme børn, har også handlet om, hvordan jeg får spurgt børnene og forældrene om lov til min deltagelse, og hvordan jeg får det legaliseret at sige nej før, under og efter. Forældrene har givet skriftlig tilladelse til mig, inden jeg har talt med børnene. Jeg har endvidere talt med forældrene inden, og jeg har givet dem mit ord på, at jeg ville gå, hvis jeg på nogen måde fornemmede, at deres barn var utilpas. Jeg har fortalt børnene, at jeg går i skole og i den forbindelse skal skrive en opgave, hvor jeg vil finde ud af, hvordan 'sådan nogle' som de (navngivne) voksne, de skal tale med, gør deres arbejde, og for at kunne finde ud af det vil jeg meget gerne sidde og kigge på og filme det. Jeg har talt med dem om mit videokamera, og jeg har fortalt dem, at videokameraet er for bagefter at hjælpe mig med at huske, hvad der skete undervejs.

Balen et al. (2006) beskriver et studie af og med børn, der selv har opsøgt eller fået hjælp, uden at deres forældre har haft kendskab til det. Den position kunne jeg potentielt også have stået i. Forebyggelsesteamet arbejder i overvejende grad med

SEL 11, stk. 3, der er afhandlingens fokus. Men forebyggelsesteamet har også mulighed for at arbejde ud fra SEL 11, stk. 2, som er såkaldt åben anonym rådgivning, der, som betegnelsen antyder, er hjælp/samtaler, der kan ydes anonymt og dermed også for børn, uden at deres forældre ved det. Samtidig er arbejdsgangen sådan, at vejen til et SEL 11, stk. 3-forløb kan gå via en SEL 11, stk. 2-kontakt. I denne sammenhæng betyder det, at jeg kunne have deltaget i for forældre anonyme sessioner med børn på vej til et egentligt SEL 11, stk. 3-forløb. Det har jeg valgt ikke at gøre. Alle de indsatser med børn, jeg har observeret eller filmet, har jeg observeret og filmet med både børnenes og forældrenes vidende og samtykke.

Processen med at spørge børnene, de unge eller familierne, om jeg måtte videofilme dem, var således, at den medarbejder i forebyggelsesteamet, med hvem de skulle mødes, fortalte dem om mig, om kameraet og lidt om mit projekt. Hvis de på den baggrund viste sig at være interesserede, havde jeg en snak med dem, og hvis de gav lov, mødte jeg op sammen med medarbejderen til deres første møde, hvor jeg havde kamera og samtykkeerklæring med.

Jeg ønskede ikke/ville ikke risikere at fravælge indsatser med børn, unge og familier, der havde det for (?) dårligt, og dermed være med til at reproducere, at det kun er de stærke, modstandsdygtige og voksenagtige stemmer, der får taletid. Af samme grund ønskede jeg heller ikke at lade det være op til mine medforskere at vurdere, hvilke forløb det var relevant eller interessant for mig at følge dem i. Derfor besluttede jeg, at jeg ville forsøge at følge det første nye forløb, som mine medforskere startede op, frem for at koble mig på et eksisterende forløb, hvor der dermed allerede var et kendskab til barnet, den unge eller familien og deres udfordringer.

Asmuss (2018) skriver generelt om, at det er nemmest at opnå tilladelse til at filme fra ledelsesniveauet, altså fra den person, der er længst væk fra at skulle filmes (Asmuss 2018:47). Hendes erfaringer viser, at det er nemmest at få lederen til at give tilsagn, at det er sværere at få tilsagn fra mellemledere, og at det er absolut sværest med *”den almindelige medarbejder, der havde den største udfordring ved at se værdien i at blive videooptaget og derfor tit fravalgte at være med i projekter”* (Asmuss 2018:47). Samme erfaring havde jeg ikke. Min erfaring var, at jeg mødte stor opbakning fra alle niveauer til videooptagelserne. Denne anderledes erfaring kan der være flere grunde til. En årsag kan være mit frivillighedsprincip, i og med at ingen blev bedt om eller presset til at melde sig. En anden, og muligvis vægtigere årsag, kan

være at finde i min identifikationszone og i, at projektet har været kendt og er blevet talt om af hele praksisfællesskabet, 'lang' tid (mere end 6 måneder) inden projektet blev en realitet. Jeg er ikke kommet udefra med en måske ikke klart nok for alle niveauer ekspliciteret agenda. Jeg har bare været Anette, der ønsker at få indsigt i implementering af SEL 11, stk. 3, i praksis.

Under videooptagelser

Sammenlagt har jeg videofilmnet over en 12-måneders periode fra cirka medio 2019 til medio 2020, dog ikke med den samme intensitet gennem hele perioden. Perioden var berammet til at være kortere, men flere omstændigheder forlængede den. For det første startede de enkelte socialfaglige forløb ikke op samtidig. Det var forskelligt, hvornår 'det næste nye forløb' var. Dernæst var der stor forskel på forløbenes længde og omfang. Det korteste forløb stoppede efter tre samtaler, fordi familien flyttede. Det længste forløb strakte sig over cirka otte måneder, dels på grund af forløbets karakter og dels som en konsekvens af den første coronanedlukning.

Under videooptagelserne handler de implikationer, Heath, Hindmarch og Luff (2010) refererer til, helt lavpraktisk om kameraets placering, og hvad der skal være i fokus (Heath, Hindmarch & Luff 2010:37ff; Jordan & Henderson 1995), og hvad der dermed ikke skal være i fokus (McIlvenny & Davidsen 2017). Implikationerne handler også om, hvorvidt videooptagelserne skal suppleres med (eller understøttes af) observationer og feltnoter, og endelig om, om og i hvilket omfang det er muligt at vurdere kameraets indflydelse på dem, der studeres (Heath, Hindmarch & Luff 2010:11; McIlvenny & Davidsen 2017:15).

Med hensyn til kameraets placering viste den praktiske virkelighed, at den gode gennemtænkte vinkel ofte ikke var en mulighed. Kameraet kom til at stå, hvor der var plads. Ofte foregik 'møderne' i små lokaler, hvor det ikke var muligt at tillade sig den luksus, det må være at overveje placeringen. Nedenstående billede, figur 5.5 er fra en videooptagelse i en lille stue i et privat hjem, hvor det eneste sted jeg kunne placere kameraet, var på sofaens ryglæn og i modlys.

Figur 5.5 Videooptagelse i privat hjem

Ofte var de eneste tre overvejelser, når jeg skulle videooptage, 1) at få trukket kameraet langt nok tilbage til, at alle var med i billedet, 2) at sikre, at kameraet ikke blev placeret i direkte modlys, og 3) at sikre, at de, der ikke ville med på billedet eller kun ville filmes bagfra, blev imødekommet. Sidstnævnte har eksempelvis betydet, at jeg har optagelser, hvor kun jeg er med i billedet. Jeg valgte at filme mig selv frem for blot at have et lydspor dels for at kunne studere mig selv som interviewer, og dels for at blive ved med at minde mig selv om, hvordan det er at blive filmet, og dermed fastholde mig selv i, hvordan det muligvis følte for de personer, jeg filmede.

I deres artikel om videobaserede interaktionsanalyser betoner Jordan & Henderson (1995) i en note, at en aktivitet sjældent starter, når den officielt starter, og slutter, når den officielt slutter. Som sådan har de stort fokus på det, der sker inden og efter den officielle aktivitet. Dette fokus på indgange til og udgange af aktiviteter betyder for dem, at kameraet skal være tændt, før den filmede aktivitets officielle start, og først slukkes igen efter aktivitetens officielle afslutning:

Whenever possible the camera should be turned on before the official start and left on after the official closing. One might say that the camera should be the first and last agent on the scene.

(Jordan & Henderson 1995:58)

Jeg anerkender værdien af indgange og udgange. Min historiske krop ved, at indgange, men i særdeleshed udgange ofte er der, hvor vigtige elementer udtrykkes.

Dvs. at når samtalens mere formelle del er slut, kan der være et uformelt rum, der inviterer til at slappe af og tale mere frit. Samtidig kan dette uformelle rum forstås som en art forsvarsmekanisme (Crasovan 2014), i og med at der på afslutningstidspunktet og på vej ud ad døren ikke er tid til at gå i dybden med emner, der måtte bringes op her. Som familierådgiver oplever man således ikke sjældent, at det, det hele handler om, nærmest bliver sagt på vej ud ad døren, efter at der er sagt farvel. Ikke desto mindre har det været et bevidst valg fra min side ikke at filme i det skjulte. Transparens i form af tryghed og tillid har været et afgørende parameter for mig i dette arbejde, og i denne henseende betyder det, at jeg ikke har villet gøre dem, jeg har filmet, i tvivl om, hvornår jeg filmede, og hvornår jeg ikke gjorde. Alle har vidst på forhånd, at jeg ville være til stede med et kamera, og jeg har hver gang bedt om lov til at tænde kameraet og på samme vis altid fortalt, at 'nu kører det', og 'nu er det slukket'. Det betyder ikke, at jeg er 'gået glip af data', men det betyder, at jeg er gået glip af data på video. I delanalyse 3 (kapitel 8) giver jeg et eksempel på dette. Samtidig har jeg vurderet, at disse indgangs- og udgangsdata, som jeg dermed ikke har filmet, ikke er af afgørende betydning, fordi mit fokus ikke er på indgange og udgange, men på, hvordan SEL 11, stk. 3, bliver implementeret i socialfaglig praksis.

Med hensyn til om kameraets tilstedeværelse blev glemt under optagelserne, er det min oplevelse, at det blev det ikke. Jeg ved heller ikke, hvorvidt det ville have været et succeskriterie i sig selv. Måske forblev noget uarticuleret, måske blev det sagt lidt ekstra, men med en genreference til Goffman og Czarniawaska er det det, der bliver 'spillet' eller performet, der er det vigtige. Samtidig er visuel etnografi ikke, som det var i starten, noget eksotisk og anderledes. Visuel etnografi udspiller sig i en verden af kameraer. Alle filmer og bliver filmet med smartphones, og vi er vant til at dokumentere alt via billeder og film på sociale medier (Pink 2021:36). Som sådan betegnes børn og unge mennesker som de digitalt indfødte. Det var min oplevelse, at børnene reagerede langt mindre på kameraet end de voksne. Børnene kiggede lidt på kameraet og på mig, og hvis de havde en reaktion på mit kamera, så var det i form af *ikke* at være imponeret. Blandt de voksne eller rettere blandt de voksne i form af andre fagprofessionelle, fx pædagoger eller lærere, var der til gengæld en del episoder, hvor kameraets eksistens langtfra var glemt. I den ene ende af spektret var det ikke sjældent, at der blev udtrykt opmærksomhed på påklædning og på, at *the camera adds ten pounds*, og at der var forsøg på at gemme sig bag den person, der sad nærmest kameraet. I den anden ende af spektret har der været eksempler på helt eksplicite situationer, hvor de, der blev filmet, talte direkte til kameraet for at understrege en

pointe. Figur 5.6 er et billede fra en sådan situation, hvor taleren henvender sig direkte til kameraet med bemærkningen ”bare vis filmen til alle mulige”.

Figur 5.6 Eksempel på direkte henvendelse til kameraet

Efter videooptagelser

Videooptagelser (og lydoptagelser) gør det muligt at gense, pause, spole frem og tilbage (Ayass 2015) og at ”re-frame, re-focus and re-evaluate the analytic gaze” (Heath, Hindmarch & Luff 2010:6). Og videooptagelser gør det også muligt at dokumentere eller understøtte pointer og argumenter. Som sådan kan videooptagelser som grundlag for analyser være en måde at håndtere den kritik på, der kan være af etnografiske studiers mangel på transparens (Heath, Hindmarch & Luff 2010:7), fordi optagelserne kan vises til et publikum.

Anvendelsen af video i denne undersøgelse har været et kvalitativt supplement til mine øvrige metodemæssige aktiviteter. Nok mest interessant og tankevækkende er det, at min forskningsinteresse og delanalyse ”i hoved og røv” (kapitel 7) er blevet til på baggrund af noget, som jeg først noterede mig efter flere gennemsyn af forskellige andre videooptagelser, og som ikke figurerer nogen steder i mine feltnoter. Dette uddybes grundigt i kapitel 7.

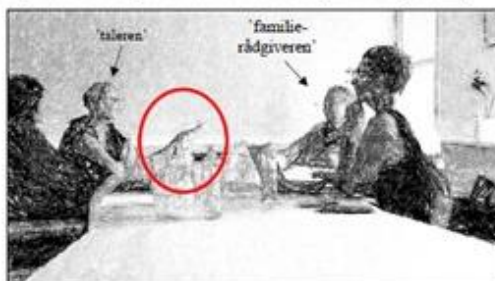
Derudover har det været værdifuldt at have billeder af deltagernes talepauser. Figur 5.7 er en illustration af, hvordan gestik og talepauser fremmer forståelsen.

Billede 5.7 Illustration af gestik og talepauser

Eksempel på fordelene ved at anvende video frem for lydoptagelse alene (alle deltagere på billederne har godkendt min sloring og anvendelse)

Tale: "Det der er godt ved sådan en som [familierådgiveren]..."

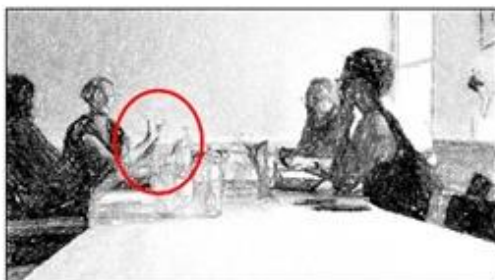
Gestik: 'taleren' signalerer med opadvendt håndflade mod [familierådgiveren]

Tale: ...det er jo at man kan sige til de forældre som måske sådan...

Gestik: 'taleren' laver en bevægelse, hvor hun, mens hun trækker overkroppen lidt tilbage, tager begge hænder op foran sig med fingrene pegende opad og håndfladerne vendt væk fra sig samtidig med at hun laver en grimasse med sammenkneben mund og øjenbryn, der trykkes nedad [min tolkning: et mistroisk/afvisende blik]

Tale: ...nej..."

Lydoptagelsen alene ville have været:

"Det der er godt ved sådan en som [familierådgiveren] det er jo at man kan sige til de forældre som måske sådan... nej"

Transskription

Det, at jeg har videooptaget, har også betydet tilføjelsen af et niveau af overvejelser om, hvordan videoerne skal og kan transskriberes (Heath, Hindmarch & Luff 2010:61ff). Det at transskribere, dvs. "at omskrive video eller lydoptagede handlinger til en tekst, som gengiver deres multimodale udformning" (Davidsen & Krummheuer 2018:87), synes at være den eneste og som sådan naturaliserede måde at arbejde med lyd- og billedfiler på. Det kan forekomme arbitrært eller reduktionistisk at omsætte

lyd, billeder og multimodaliteter (Kress 2009; Raudaskoski 2009) til tekst med de risici eller udfordringer, der måtte være, dels med at sætte ord på og således kategorisere nonverbalitet og dels med hensyn til inkommensurabilitet (Feyerabend 1962). Ikke desto mindre er det at transskribere en øvelse, der, med Goodwin, opbygger og kvalificerer et professionelt blik, ”*professional vision*” (Goodwin 1994). Ayass skriver følgende:

The process of transcription yields detailed knowledge of the data corpus as well as guiding ideas for further interpretation.

(Ayass 2015:508)

Med dette professionelle blik følger endvidere, at transskribenten bliver en del af et fællesskab (Wenger 1998), ”*hvor tegn, konventioner og symboler forstås og anvendes på en særlig måde*” (Davidsen & Krummheuer 2018:87). Der er udviklet forskellige systemer til at transskribere, men

there is no system that provides a generally accepted procedure to transcribe the visible features of participants’ actions and activities.

(Luff & Heath 2015:367)

Som en følge heraf er det endvidere urealistisk at forestille sig, at ét samlet system ville kunne akkommodere alle de forskellige interesser og fokus, der måtte være i sådanne studier (Luff & Heath 2015:367). Mange transskribenter synes enten at tage afsæt i eller at lade sig inspirere af Gail Jeffersons system (Jefferson 1984, 2004), der er centreret om sproglige og lydige elementer, ”*hvor multimodale elementer bliver udeladt eller tilføjet transskriptionen efterfølgende*” (Davidsen & Krummheuer 2018:89).

Der er forskellige lag af transskriptioner. Ayass opererer med *basic transcripts* og *fine transcripts*, defineret som hhv.

essential features of the material seen as relevant [and] elaborate on the basic transcript by adding further features which are of relevance with regard to the questions of investigation.

(Ayass 2015:508-509)

Dermed bliver det at transskribere en *“selektions- og beslutningsproces”* (Davidsen & Krummheuer 2018:91). Den perfekte transskription findes ikke, men den gode transskription *”fremstiller datas særlige karakteristika og giver andre mulighed for at følge eller argumentere med analysen”* (Davidsen & Krummheuer 2018:92). Transskriptioner baserer sig på forskerens (den ph.d.-studerendes) relevansvurderinger, hvorfor transparens med hensyn til refleksion og selektion også her bliver et afgørende parameter (Peräkylä 2010).

De transskriptioner, jeg har lavet, er ikke baserede på noget egentligt system, men jeg har fulgt Davidsen og Krummheuer (2018) med tidslog, grovtransskriptioner (basic) og kodning eller temaer og derfra udvalgt dele til fintransskription (Davidsen & Krummheuer 2018:94). Fintransskriptionerne har været med afsæt i Jefferson (2004) og Raudaskoski (2009). Generelt for transskriptionerne i afhandlingen er, at jeg har fjernet de fleste ’øhh’er og indsat en basal læsevenlig tegnsætning, dog med det opmærksomhedspunkt, at tegnsætningen følgelig også er et udtryk for min forståelse af det sagte.

5.4. ANALYSESTRATEGI

I denne undersøgelse har jeg gennemført tre delanalyser (kapitlerne 6, 7 og 8). Delanalyse 1 er en grundig udforskning af SEL 11, stk. 3 som lovgivningstekst og som social begivenhed. Delanalyserne 2 og 3 er udforskninger af SEL 11, stk. 3 som den er implementeret i forebyggelsesteamet Det Gule Team. Det samlede formål med delanalyserne rummer to sammenhængende elementer. Det første element er at belyse tre (af givetvis flere) omstændigheder, der er omkring en given SLB-praksis - her forebyggende socialfagligt arbejde i regi af SEL 11, stk. 3 - i form af lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer. Det andet element er at vise hvordan der kan være understøttende sammenhænge mellem disse omstændigheder og derfra give bud på hvordan sådanne sammenhænge kan indvirke positivt – fremmende – på praksis.

Data til disse analyser er konstrueret ved hjælp af de metoder, der er udfoldet i dette kapitel. Nedenstående figur er en skematisk opstilling af de(n) analysestrategi(er) jeg har lagt til grund for mine analyser.

Figur 5.8 Analysestrategi

Overordnet teoretisk ramme	Medieret Diskursanalyse		
Overordnet metodisk ramme	Nexus Analyse		
Delanalyserne	Delanalyse 1	Delanalyse 2	Delanalyse 3
Analysestrategisk afsæt	<p>Afsæt i tekster/dokumenter.</p> <p>Data er konstrueret på forhånd, som 'mute evidence'.</p> <p>Begreber og analytisk tilgang er konstrueret på forhånd.</p> <p>Analysen skal skabe indsigt i SEL 11, stk. 3 og fundament for at kunne studere den i andre modaliteter end tekst.</p>	<p>Afsæt i Delanalyse 1 og min <i>Zone of Identification</i> i feltet af forebyggende socialfaglig praksis.</p> <p>Data konstrueres løbende i forskningsprocessen.</p> <p>Begreber og analytisk tilgang konstrueres og inddrages i takt med konstruktionen af analytiske fokusområder.</p> <p>Analyserne skal kvalificere identifikation af en skriftlig paragraf som socialfaglig handling, som organisering og som materialitet.</p>	
Primære begreber & Primær datamateriale	<p><i>Critical Discourse Analysis</i> (Fairclough) At kunne analysere skrift som tekst, diskurs og historisk & social begivenhed</p> <p><i>Resemiotisering</i> (ledema) At kunne analysere samme fænomen i forskellige (processuelle) modaliteter</p> <p>---</p> <p><u>Dokumentarkiv</u> (Rapley): SEL 11 stk. 3 Bekendtgørelse/vejledning</p> <p><u>Anden forskning:</u> Bindestregssagerne Den 'nye' barndomsforskning Risikoforskningen</p>	<p><i>Spatial Text</i> (Ravelli & McMurtrie) At kunne analysere de fysiske rammer som tekst (den fysiske lokalitets/rummets genre, afsender & modtager, interaktions- og relationsmuligheder og relationer mellem lokaliteter</p> <p>Til analyse af en skelnen mellem forskellige lokaliteter; Kommunen vs. kommunen</p> <p><i>Magt</i> (Foucault) At kunne analysere skelnen mellem tvangsmagt og subtil (pastoral-) magt</p> <p><i>Institutionelle identiteter</i> (Järvinen & Mik-Meyer) At kunne analysere aktørers handlingsskabende og –begrænsende orienteringspunkter</p> <p>---</p> <p><u>Interviews:</u> 'Mor-1', 'Mor-3' og 'Mor-4', leder af DGT, gadeplansmedarbejder i DGT, 'Pigegruppen'</p> <p><u>Video-etnografi:</u> Opstartsmøde med 'Mor-2' Hjemmebesøg hos 'Mor-2'</p> <p><u>Feltnoter</u> <u>Zone of Identification</u></p> <p>Til analyse af et rums indretning i relation til aktørers interaktioner i samme lokalitet</p> <p><i>Membership Cat. Analysis</i> (Jefferson (Sacks)) At kunne analysere aktørers forståelse af deres roller og samarbejde</p> <p>---</p> <p><u>Video-etnografi:</u> Faglig sparring af skolepædagog</p> <p><u>Datasession:</u> Med fokus på at afprøve mine analytiske antagelser</p> <p><u>Interview:</u> Skoleleder</p> <p><u>Feltnoter</u> <u>Zone of Identification</u></p>	

Linjerne 1 og 2, læst fra venstre til højre, er undersøgelsens overordnede teoretiske og metodologiske rammer, MDA og NA. Når jeg vælger at inddrage disse i denne figurative opstilling af min analysestrategi, er det fordi MDA og NA er rammer hvor indenfor der er de vilkår, at forskellige strategier kan bringes i anvendelse, og at metoder, data og analysestrategi ikke nødvendigvis er defineret på forhånd,

“Nexus Analysis does not provide detailed, concrete methodological guidelines— about what linguistic categories to examine in a text, or how to structure an interview, for example. It provides a theoretical and methodological framework within which more concrete methodological guidance can be given”

(Wortham 2006)

(Understregning markerer fremhævelse i oprindelig tekst)

Wortham skriver videre at Scollon og Scollon ikke har som formål at ”*provide a script for adequate research*” (Wortham 2006). Selv beskriver Scollon og Scollon NA som en heuristisk tilgang hvor ”*The methodological trick is to try to identify just the most significant elements for further analysis*” (Scollon & Scollon 2004:19).

MDA bibringer mig, som udfoldet i kapitel 4, et blik på og et sprog for at studere centrale medierede handlinger. NA, sammen med Fieldguidens ressource af spørgsmål, giver mig den ramme hvormed jeg triangulært og eklektisk kan *engage* det studerede felt, og etablere en identifikationszone hvorfra jeg med et heuristisk afsæt muliggør at identificere centrale aktører og centrale medierede handlinger. En neksusanalyse kan trække på multiple metodologiske, teoretiske og erfaringsbaserede perspektiver i bestræbelsen på at udforske sociale handlinger (Kuure et.al. 2016).

Linje 3 markerer undersøgelsens tre delanalyser, der i linje 4 deles i to som en markering af at der er én analysestrategi for delanalyse 1, og en anden for delanalyserne 2 og 3. Figurens femte og sidste linje viser de primære begreber (kursiveret) og det primære datamateriale (understreget), jeg har anvendt i de tre delanalyser. Fælles for de tre analysekapitler er at de indeholder præsentationer af teori. En neksusanalyse forholder sig til og anvender anden teori og anden forskning, men er i sig selv et forsøg på at ”*weave a meaningful network among them* [den anden forskning] *so that the broadest outlines of a specific problem can be drawn*” (Scollon & Scollon 2007:618). Analysestrategisk inddrager jeg, i alle delanalyserne, anden forskning og jeg argumenterer for at den partikulære måde jeg *væver* et/mit netværk af forskellige teoretiske og analytiske begreber, er meningsfyldt eller plausibelt. Det er med denne begrundede inddragelse af forskellige teorier og begreber, anvendt på forskellige typer af data, jeg tilstræber, at dybden i denne kvalitative analyse opnås (Geertz 1975).

Ét eksempel på teoriinddragelse i en delanalyse, er begrebet om magt, der udfoldes i delanalyse 2. Dette begreb kunne have været udfoldet i forbindelse med

præsentationen af det neksusanalytiske begreb om *Interaction Order*, der handler om at analysere relationer mellem aktører og hvor magtelementer typisk vil være relevante at inddrage. Beslutningen om at udfolde et (foucault'sk) magtbegreb i forbindelse med delanalyse 2 er strategisk funderet. Den er taget med afsæt i et ønske om også at være transparent på min erkendelsesproces. Formålet med først at udfolde begreber i forbindelse med analyserne er dermed at vise hvordan og i hvilken sammenhæng, de forskellige elementer og begreber blev relevante. Det er min opfattelse, at det er med til dels at understøtte min analytiske pointer og dels mit, som nævnt, ønske om transparens. Som sådan er de teoretiske afsnit i delanalyserne tiltænkt som en refleksion af min proces i dette forløb.

Analysestrategien for delanalyse 1 er konstrueret på forhånd. Det har jeg valgt at gøre fordi, som beskrevet tidligere, at data til denne analyse var konstrueret og kendt forud for denne undersøgelse som *mute data*, manifesteret som den metodiske opbygning af et dokumentarkiv. Denne delanalyse er en grundig belysning af implementeringstrekantens øverste spids, som er lovgivning. Til det formål inddrager jeg koncepterne kritisk diskursanalyse og resemiotisering (udfoldes i kapitel 6). Med kritisk diskursanalyse får jeg mulighed for at koble analyser af SEL 11, stk. 3 som tekst, med analyser på andre abstraktionsniveauer, fx bestemmelsen som diskurs, og som historisk og social begivenhed. Til understøttelse heraf bringer resemiotiseringsbegrebet mig et analytisk sprog til at kunne analysere samme fænomen i forskellige (processuelle) modaliteter. Analysen skal bidrage med en forståelse af SEL 11, stk. 3 i modaliteter som tekst, som begivenhed og som instruks, og skal danne udgangspunkt for at kunne identificere eller genkende bestemmelsen i andre modaliteter også. Disse andre modaliteter er de forebyggende socialfaglige indsatser, den organisatoriske forankring, og de fysiske rammer og materialitet, der er genstand for delanalyserne 2 og 3.

Delanalyse 1 var den første analyse jeg lavede. Arbejdet med dokumentarkivet som data, foregik sideløbende med konstruktionen af de mere etnografisk inspirerede data. Dette betød, at erkendelser i begge arenaer følgelig i en vekselvirkning blev gensidigt inspirerende i forhold til at genbesøge antagelser og konstruktioner. Nedenstående figur er et billede fra mine feltnoter, som en illustration af en sådan gensidig inspiration.

Figur 5.9 Eksempel på gensidig inspiration mellem delanalyse 1 og etnografiske data

De afbildede feltnoter er notater i forbindelse med en observation af en faglig sparring i forebyggelsesteamet mellem leder og en medarbejder. I marginen skriver jeg et spørgsmål til mig selv: "Hvor bliver 11.3 af i snakken?". Dette er et eksempel på hvordan jeg fra starten af har været optaget af at blive i stand til at få øje på en skriftlig SEL 11, stk. 3 som ikke-skriftlighed i det socialfaglige praksisfællesskab. Dette var en medinspirerende faktor til at inddrage begrebet om resemiotisering, hvormed jeg kunne opøve opmærksomhed på at identificere SEL 11, stk. 3 i andre modaliteter end tekst.

Dette er samtidig en illustration af at de tre aktiviteter i en neksusanalyse ikke er på hinanden følgende faser, men at man som forsker (ph.d.-studerende) har mulighed for, eksempelvis, at genoptage *engaging* på baggrund af erkendelser i *navigating*, og at *changing* potentielt sker fra starten af i kraft af den opmærksomhed et forskningsarbejde uvægerligt medfører for et studeret felt.

Delanalyserne 2 og 3 (kapitlerne 7 og 8) er analysestrategisk forskellige fra delanalyse 1. For delanalyserne 2 og 3 er strategien at tilgå feltet heuristisk og konstruere data og analytiske fokuspunkter i dette afsæt. Det kan forstås som en art forholden sig åben for, hvad Meier et. al. (2018) benævner omveje eller *detours*, som handler om at

"[I]f we are preoccupied with how things were supposed to play out, we may not see and take in the inspirational sources right in front of us [...] We may think that we need to clean up the mess, get a grip and get back on track before we can proceed with the (tidy) research"

(Meier et.al. 2018: 2)

Mit analysestrategiske ønske er at 'give' min analytiske interesse 'rum' til at forfølge hvad jeg bliver optaget af i feltet. Det at turde eller give sig selv lov til, at tage en omvej, kan, som det skete med mit skifte i fokus (jf. kapitel 1) åbne op for andre erkendelser. Med Jones (2005) betyder det at

“[s]ites of engagement, and the attention structures that activate them, are heuristic devices, both for participants and analysts.

(Jones 2005:154)

(understregning markerer fremhævelse i original tekst).

I denne heuristiske forståelse er data ikke alene traditionelle empirisk konstruerede data, som fx interviews og videoetnografi, men data er også anden forskning og sammenløbet af mine og mine medforskeres *attention structures*. I analysestrategiskemaet er der sat en ring omkring de primære begreber og det primære datamateriale til delanalyserne 2 og 3. Det har jeg gjort som markering af mit neksusanalytisk funderede valg om på forhånd ikke at beslutte med hvilke begreber, data og teorier det giver mening at analysere med. I disse delanalyser har jeg ønsket heuristisk at konstruere data og forfølge opmærksomhedspunkter eller *detours*, skabt af min partikulære opmærksomhedsstruktur, som mit medlemskab i praksisfællesskabet som familierådgiver og min identifikationszone giver mulighed for, i takt med at de må opstå. De markerede felter i skemaet skal derfor forstås som resultatet af mit retrospektive blik og bygger på den neksusanalytiske præmis, at

“A nexus analysis as we imagine it embraces a dilemma: there is always far too much to know for anyone to decide a priori what is important or relevant to the study at hand”

(Scollon & Scollon 2007:616)

(understregning markerer fremhævelse i original tekst)

Hvis jeg, som med delanalyse 1, på forhånd havde besluttet med hvilke teorier og begreber mine konstruerede data skulle analyseres, er det min opfattelse, som beskrevet i introduktionen, at jeg ikke havde fået skabt det rum til at 'få øje på' de fysiske rammer. Det var denne erkendelse som inspirerede mig til at redefinere mit

fokus til det abstraktionsniveau, der er over eller omkring de konkrete socialfaglige indsætter, og som er det jeg benævner 'praksisfremmende omstændigheder'.

Min overordnede analysestrategi for delanalyserne 2 og 3 har derfor været et ønske om at forholde mig åben for erkendelser og *detours* i takt med konstruktionen af de mere etnografisk inspirerede data. Dette implicerer følgelig en ditto åbenhed i forhold til mine beslutninger om hvad, der er det vigtige og hvorfor, og hvilke begreber og teorier, jeg har ønsket at forstå de konstruerede data med. Delanalyserne 2 og 3 tager afsæt i hver sin centrale medierede handling. Med udgangspunkt i mit kendskab til SEL 11, stk. 3-praksis, min historiske krop, og med de forventninger, der følger heraf, kategoriserer jeg den medierede handling i delanalyse 2 som en atypisk central medieret handling, og den medierede handling i delanalyse 3 som en typisk central medieret handling.

Fælles for delanalyserne 2 og 3 er at et begreb om *spatial text* blev vigtigt. Begrebet, der udfoldes i delanalyserne, handler om at kunne analysere de fysiske rammer på samme vis og med et ensartet vokabular, som en tekst. Det betyder at elementer som en fysisk lokalitets genre, dens afsender og modtager, og relationen mellem disse, og relationer mellem lokaliteter, kan analyseres.

For delanalyse 2 gav dette mig et vokabular til at analysere hvad flere i praksisfællesskabet formulerede som en skelnen mellem lokaliteter – en adskillelse af, hvad jeg i analysen beskriver som (stort K) Kommunen/det traditionelle system og (lille k) kommunen/Det Gule team. Min kategorisering af den centrale medierede handling i delanalyse 2 som atypisk, og min interesse herfor, skete fordi en interviewperson fortalte om en oplevelse af tvang. Fordi jeg ved, dels på baggrund af delanalyse 1 om SEL 11, stk. 3, og dels på baggrund af mine erfaringer med bestemmelsen i praksisfællesskabet, at tvang ikke må forekomme i relation til SEL 11, stk. 3-indsætter, blev jeg optaget af dette som et tema. Derfor blev det i relation til forståelsen af K/k-adskillelsen relevant at føje et magtanalytisk begreb til analysen. Dette bidrog til en indsigt i forskellige magtformer, der synes taget i anvendelse på forskellige lokationer og i forskellige organisatoriske sammenhænge. Som følge heraf blev en forståelse af hvordan både frontmedarbejdere/SLBs og borgeres opfattelser og adfærd formes af både fysiske rammer og organisation, relevant. Til videre analyse heraf inddrog jeg et begreb om institutionelle identiteter da det gav mig mulighed for at identificere handlingsskabende orienteringspunkter for de implicerede aktører. Koblingen af *spatial text* med handlingsskabende orienteringspunkter gjorde det

muligt for mig at medanalysere fysiske rammer som et sådant handlingsskabende orienteringspunkt.

Delanalyse 3 tager afsæt i en sparringssamtale mellem en SEL 11, stk. 3-medarbejder og en skolepædagog, på skolepædagogens arbejdsplads. Her blev det relevant at inddrage de elementer af *spatial text*, hvormed det bliver muligt at medanalysere hvordan en fysisk lokalitet er med til at forme interaktioner mellem aktører. På baggrund af mine erfaringer med og forventninger til det forebyggende socialfaglige arbejde i praksisfællesskabet, kategoriserede jeg, som nævnt, den centrale medierede handling som typisk. Til at analysere denne kategorisering som typisk eller forventelig for feltet, blev det relevant at foretage en *membership categorization analysis*. Med en analyse heraf blev det muligt at ekspliciterer hvordan aktørerne forstår, og gennem fysiske rammer og organisering faciliterer deres roller og samarbejde. Analyseret som en typisk central medieret handling for det studerede praksisfællesskab forebyggelsesteamet, muliggjordes det at foretage en komparativ analyse eller illustration af forebyggelsesteamet og det traditionelle system. Dermed blev det muligt at vise at og hvordan SEL 11, stk. 3 implementeres i forebyggelsestemaet understøttet af organisatorisk forankring og fysiske rammer.

Beslutningen om analysestrategien for delanalyse 1 af *mute data* forekom ligefor. Jeg ønskede en forståelse af SEL 11, stk. 3, der tog afsæt i tekstuel analyse, men som samtidig kunne bibringe mig en kobling af dette niveau til andre abstraktionsniveauer og modaliteter. Beslutningen om analysestrategien for delanalyserne 2 og 3 var en anden øvelse. Den øvelse udsprang af mit indgående kendskab til SEL 11, stk. 3 som den implementeres i praksisfællesskabet. Med næsten et helt års erfaring med og socialisering heri, var det vigtigt for mig at skabe mulighed for at tilgå konstruktionen af mine data og mine konstruerede data uden på forhånd at have defineret nøjagtigt, hvad jeg ville fokusere på. Min nysgerrighed var på den tilsyneladende succes forebyggelsesteamet synes omgærdet af. I mine bestræbelser på at udforske dette, var det vigtigt for mig at være åben for *detours* og for at kunne forfølge disse. NA som undersøgelsen metodologiske ramme har faciliteret denne tve-delte analysestrategi.

5.5. MIT DATAMATERIALE

Mit datamateriale fordeler sig på de beskrevne aktiviteter og inddragelse af anden forskning. Med hensyn til dokumentarkivet har dette været med afsæt i bestemmelsen

SEL 11, stk. 3. Herfra har arkivet bredt sig i tid til dokumenter eller tekster forud for, samtidig med og efter bestemmelsen. Dokumenttyperne fordeler sig på lovtekster og andre politiske tekster, fx vejledninger, bekendtgørelser og ombudsmandsafgørelse. Derudover er der videnskabelige artikler og bogartikler om SEL 11, stk. 3. Endelig er der avisartikler og en række interne kommunale dokumenter.

Med hensyn til feltarbejdsaktiviteterne består mine data af 12 *shadowing*-dage fordelt på 4 medforskere, 8 interviews (plus de uformelle telefonsamtaler, jf. kapitel 1) og omkring 40 timers videooptagelser. De 8 interviews er fordelt på lederen af DGT, formanden for kommunens Børn- og Ungeudvalg, fire mødre, én skoleleder og ét gruppeinterview i DGT. Seks af interviewene er optaget på video, ét er lydoptaget, og ét var telefonisk. Jeg har med og uden kamera fulgt fem socialfaglige forløb. Aktiviteterne her fordeler sig på tre netværksmøder, syv samtaler med en mor (i hendes hjem), fem samtaler med børn, ét opstartsmøde og ét opfølgingsmøde, én faglig sparring og tre gruppeaktiviteter. Derudover har jeg deltaget i og/eller videofilmte to folkemødedebatter (Folkemødet 2019), otte evalueringsmøder mellem lederen af DGT og ledere i almenområdet (skoler og daginstitutioner), tre interne faglige sparringer i DGT, én introduktion til nye medarbejdere i DGT, ét familiegruppeoplæg, én forløbsbeskrivelse, ét gruppearbejde om kerneopgaver i DGT, to koordinerende møder, ét møde mellem DGT's gadeplansgruppe og en anden afdeling og tre børnekonferencer (jf. nedenfor).

5.6. AFSLUTTENDE KOMMENTARER OM ANVENDELSEN AF DE KVALITATIVE METODER

Afslutningsvis må jeg erkende, at det er kommet bag på mig, hvor omfattende et logistisk og tidskrævende arbejde det har været at arrangere de forskellige aktiviteter i feltarbejdet. Fordi medarbejderne i forebyggelsesteamet har så mange berøringsflader og samarbejdspartnere, har der været mange, der har skullet kontaktes og orienteres om undersøgelsen og min rolle og give tilladelse til min tilstedeværelse. Det, at jeg har fulgt en familierådgiver, betyder, at jeg har været til stede på forskellige skoler og daginstitutioner og i private hjem. Ikke alene har fx ledere og ansatte skullet give deres tilladelse til min tilstedeværelse, men tilladelsen har skullet indhentes i næste led også, dvs. i det led, der består af de børn og familier, rådgiveren har socialfaglige forløb med. Eksempelvis afholdes der i de bornholmske daginstitutioner såkaldte Børnekonferencer årligt. Det er et tværfagligt forum bestående af, i BRK-

regi, familierådgivere, PPR-psykologer, sundhedsplejersker, ergoterapeuter, tale- og hørepædagoger, inklusions- og ressourceteam samt leder og pædagoger fra den enkelte daginstitution. Børnekonferencerne er en mulighed for, med samtykke, at tale om specifikke børn og familier. For at jeg har kunnet observere og eventuelt videofilme en sådan børnekonference, har jeg skullet have tilladelse fra de faktiske deltagere og fra disses ledere. Dernæst har jeg skullet have tilladelse fra de familier, hvis børn har været på dagsordenen til den pågældende børnekonference. Til en børnekonference med måske 15 interessenter og deltagere er der afsat 3 timer. Det at tilvejebringe tilladelserne til min deltagelse har været processer, der har kunnet strække sig over flere uger.

Tilbageskuende på datagenereringsprocessen i min neksusanalysens *engaging*-aktivitet, kan jeg konstatere, at med hensyn til at involvere børn, unge og voksne (sårbare eller ej) i denne undersøgelse er min socialfaglighed og socialfaglige erfaring kommet mig til gode. Mange af de etiske refleksioner, der er i forbindelse med forskning, kender jeg fra det socialfaglige felt. Det at arbejde med børn, unge og familier i udsatte positioner, danne relationer, være opmærksom på magtstrukturer, mærke efter, hvordan andre mennesker er tilpas, sikre, at de ikke får sagt mere, end de kan bære, eller hjælpe dem med at bære det, de har fået sagt, og i det hele taget det at være i sorg- eller smertefulde situationer er kendt for mig. Det har ikke betydet, at jeg har taget let på det, men det har betydet, at jeg ikke har været utryg for, hvad jeg måtte møde i møderne.

Samtidig har der også været en betydelig forskel. Hvor jeg i socialfaglige sammenhænge navigerer 'frit', har denne proces tydeliggjort en usikkerhed eller 'novicehed' som ph.d.-studerende. Jeg har brugt mange ressourcer på at overveje, om og hvordan jeg kan tillade mig at bruge mennesker i udsatte positioner egennyttigt som datagenererende til min afhandling. Det er denne usikkerhed, der ligger til grund for de metodiske valg om at det, som beskrevet, hverken var mine medforskere eller mig selv, der skulle udvælge de socialfaglige indsatser, jeg deltog i og filmede. Selv om denne undersøgelse forhåbentlig og ideelt set bliver en stemme i debatten om, hvordan vi bedst kan tilrettelægge det socialfaglige arbejde med børn, unge og familier med behov for et SEL 11, stk. 3-forløb, hvilket som sådan vil kunne berettiggemine min tilstedeværelse, har jeg alligevel skullet komme overens hermed. Jeg håber, at mine etiske og metodologiske refleksioner yder deltagerne respekt og retfærdighed.

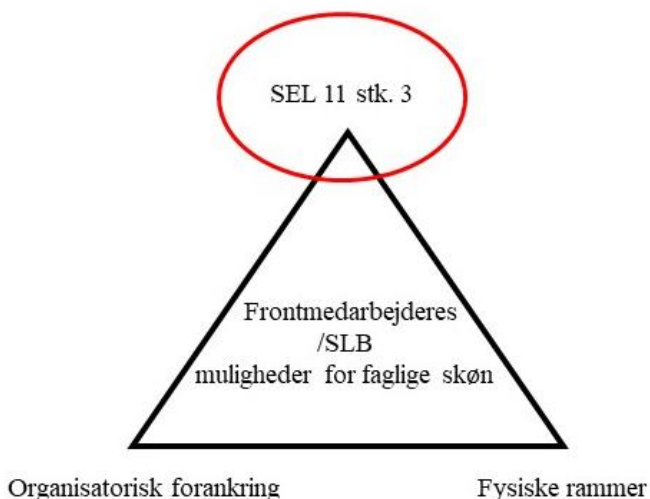
DEL 2 - NAVIGATING THE NEXUS OF PRACTICE

Neksusanalysens anden del er navigating the nexus of practice. Det er i denne del, at de genererede data bearbejdes og analyseres. Denne afhandlings *navigating*-del består af tre kapitler og er undersøgelsens tre delanalyser. Det er kapitlerne 6, 7 og 8. Den første delanalyse, kapitel 6, er en analyse af forebyggelsesparagraffen SEL 11, stk. 3. Denne delanalyse besvarer forskningsspørgsmål nr. 1 om, hvilken slags bestemmelse SEL 11, stk. 3, er. Kapitlerne 7 og 8 er delanalyserne to og tre. De besvarer forskningsspørgsmål nr. 2 om, hvilke praksisser der muliggøres med SEL 11, stk. 3. Alle tre delanalyser er strukturerede ud fra de samme NA-principper. Som beskrevet i forrige kapitel er NA en metodologisk ramme, der giver mulighed for at tage afsæt i en specifik praksis og derfra inddrage de teoretiske begreber og metoder, det giver mening at analysere ved hjælp af. Den overordnede teoretiske ramme for hele afhandlingen, MDA, muliggør mit blik på det samlede felt, som min neksuspraksis udgør, og hjælper mig til at orientere mig heri og dermed til at identificere *sites of engagement* i praksisfællesskabet, hvor SEL 11, stk. 3, materialiserer sig. Det er dermed en ramme, der gør det muligt at identificere og forklare sammenhænge mellem hverdagspraksisser, forebyggende socialfaglig praksis og et bredere samfundsniveau af SEL 11, stk. 3. Fra denne orientering inddrager jeg i hvert af de tre analysekapitler teoretiske begreber, der kan hjælpe mig til at forstå de centrale diskurser og medierede handlinger og deres medierende midler. De tre delanalyser har hver sit afsæt. Delanalyse 1 har afsæt i tekster. Delanalyse 2 har sit afsæt i en for mit praksisfællesskab atypisk medieret handling, hvor delanalyse 3 tager afsæt i typisk medieret handling.

KAPITEL 6. DELANALYSE 1: SEL 11, STK. 3

Den første delanalyse er af forebyggelsesparagraffen SEL 11, stk. 3, som en besvarelse af forskningsspørgsmål nr. 1: 'Hvilken slags bestemmelse er SEL 11, stk. 3?'. Med afsæt i den i introduktionen præsenterede implementeringstrekant centrerer denne delanalyse sig om trekantens øverste spids, som det er vist i figur 6.1.

Figur 6.1 Delanalyse 1's placering i implementeringstrekanten

Til at analysere SEL 11, stk. 3, og hvilke praksisser den kan være medieret af, og som et afsæt til at studere, hvordan den bliver medierende for den specifikke socialfaglige praksis i praksisfællesskabet DGT, trækker jeg i særlig grad på to teoretiske begreber. Det ene er kritisk diskursanalyse (CDA), som det er beskrevet af Norman Fairclough (1992A, 1992B, 1995, 2008), og det andet er begrebet *resemiotization*, på dansk resemiotisering, som det er udfoldet af Rick Iedema (2001, 2003). Selv om denne afhandling, som beskrevet, bygger på det scollonske diskursbegreb, der gør det muligt at studere diskurs i handlinger og materialitet, er min begrundelse for her at inddrage Faircloughs CDA-diskursbegreb flerfoldig. Først og fremmest er CDA en del af den

scollonske fieldguide og dermed en del af den samlede ressource, der kan bringes i anvendelse i en neksusanalyse (Scollon & Scollon 2004:173). Hertil kommer, at netop diskursbegrebet i CDA, som beskrevet i kapitel 4, har været til stor inspiration og et afsæt for Scollons arbejde med diskursbegrebet i MDA. Der er dermed en vist overlap mellem de to tilganges forståelse af diskurs, hvorfor begreberne fungerer sammen i afhandlingens samlede ramme. For det tredje kan der trækkes paralleller mellem begreber fra MDA og CDA, fx MDA-begrebet *discourses in place*, der ifølge Horsbøl (2016) svarer til CDA-begrebet *diskursiv praksis* (Horsbøl 2016:74, note 9). På den baggrund kan man spørge: Hvorfor så overhovedet inddrage CDA? Dette leder over til den fjerde grund, der beror på, at denne delanalyse i overvejende grad baserer sig på skriftlige kilder, og netop skriftlige kilder er et af de primære afsæt med CDA. En sidste grund til at inddrage Faircloughs CDA er, at selv om denne delanalyse ikke er en stringent CDA-analyse, så opererer Fairclough med en såkaldt æskemodel, der er en hjælp til at sikre, at en tekst bliver belyst på forskellige abstraktionsniveauer og fra mange vinkler, og som har en forståelse af tekster som ”*det tekstlige produkt af en social praksis*” (Horsbøl 2016:71), men også som determinerende for fremtidig social praksis. Som sådan har CDA nogle gode begreber at analysere med, der er relevante i denne sammenhæng.

Det andet begreb, jeg inddrager, er resemiotisering. Resemiotisering handler om, hvordan betydninger ændrer multimodale udtryk, når de flytter sig fra én sfære til en anden. Det er et begreb, der sammen med Faircloughs æskemodel kan fastholde det analytiske blik på at studere multimodale sammenhænge og de bevægelser, der måtte være mellem de forskellige æsker i æskemodellen eller mellem de forskellige tekstuelle abstraktionsniveauer. Fairclough har med sin CDA selv nogle begreber til at studere sådanne sammenhænge og bevægelser, fx intertekstualitet, interdiskursivitet og rekonstekstualisering. Som jeg argumenterer for nedenfor, mener jeg imidlertid, at jeg med resemiotiseringsbegrebet sammen med Faircloughs begreb om intertekstualitet opnår et bedre analytisk sprog til at eksplicite sammenhænge og bevægelser. Begrebet resemiotisering er på samme vis som CDA et begreb, som Scollon og Scollon anvender i deres arbejde, og det er et ofte anvendt begreb i fieldguiden og indgår som sådan i mange af spørgsmålene heri, fx

From the point of view of transformation and resemiotization the most important question is this: Is the action under examination a point at which resemiotization or semiotic transformation occurs?

(Scollon & Scollon 2004:170)

(understregning markerer fremhævning i oprindelig tekst)

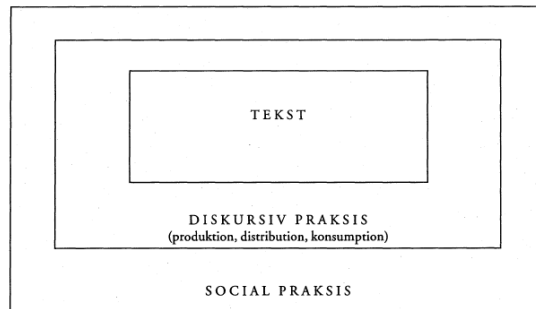
Både CDA og resemiotisering er derfor begreber, der fungerer i en MDA- og NA-ramme. Jeg indleder med en præsentation af hhv. kritisk diskursanalyse og resemiotisering. Herefter introducerer jeg analysens opbygning efterfulgt af selve analysen.

6.1. KRITISK DISKURSANALYSE – EN INTRODUKTION

Som beskrevet i kapitel 4 er kritisk diskursanalyse (CDA) en systematisk teoretisk og metodisk tilgang til udforskning af, ofte skjulte, forbindelser mellem på den ene side diskursive praksisser, begivenheder og tekster og på den anden side sociale og kulturelle strukturer, relationer og processer (Fairclough 1992A, 1992B, 1995, 2008). En kritisk diskursanalyse har flere formål. Ét er at explicitere og analysere ”*diskurser i tekster eller interaktioner*” (Horsbøl 2016:77). Et andet er at vise diskursernes ideologiske positionering. Et tredje er at afnaturalisere selvfølgelighederne og at afdække forholdet mellem disse og de konkrete sproghandlinger. En kritisk diskursanalyse er en ambition om at vise forbindelser mellem sprog og magt. Samlet set handler CDA om at sætte spørgsmålstejn ved det, der tages for givet, og med magtelementet bliver det kritiske element i CDA adresseret. Med Horsbøl kan CDA betragtes som ”*et modsvar til en postmoderne strømning, hvor de store fortællinger om fremskridt og frigørelse er kommet under pres*” (Horsbøl 2016:61).

En kritisk diskursanalyse har tre indbyrdes forbundne analyseniveauer, som er tekst, diskursiv praksis og social praksis. Figurativt opstiller Fairclough sine analyseniveauer i en æskemodel.

Figur 6.2 Fairclough’s æskemodel

Kilde: Dahl 1999

Fairclough kalder sin figur for en tredimensionel begrebsliggørelse af diskurs (Fairclough 2008:28). Den er et forsøg på at kombinere hhv. en lingvistisk tradition for sprog- og tekstanalyse, en mikrosociologisk tradition med fokus på, hvordan mennesker aktivt producerer og tilskriver mening i praksis, og en makrosociologisk tradition med fokus på sammenhænge mellem social praksis og sociale strukturer. Kritisk diskursanalyse er således ikke alene indholdsanalyse, men derimod ”*analyse af indholdet via analyse af formen*” (Horsbøl 2016:66). I det følgende udfolder jeg de tre niveauer i æsken.

Tekstniveauet. Oprindelig udsprang CDA primært af en lingvistisk tradition, men den har efterfølgende bredt sig til både samfundsvidenskabelig og humanistisk forskning. Det betyder, at tekstbegrebet kan være lidt misvisende eller ikke helt dækkende. Selv definerer Fairclough tekst som ”*the written or spoken language produced in a discursive event*” (Fairclough 1995:135), men med sin udbredelse til forskellige discipliner gøres CDA-analyser ikke alene med afsæt i skrevne tekster og talte ord, idet analyser også er analyser af dialoger, interaktioner og multimodalitet (Machin 2013; Horsbøl 2016). Når jeg herefter skriver om tekst enten i ubestemt form eller uden henvisning til en specifik tekst, er det med afsæt i den forståelse.

Fairclough oplister en række stikord som inspiration til analyser af teksters egenskaber, fx genrer, stilarter, vokabular, struktur, turn-taking, argumentation, sætningsrelationer mv. (Fairclough 1995). Disse er ikke eksklusivt CDA-begreber, men begreber hentet fra forskellige næranalytiske traditioner (Horsbøl 2016:66), og de er tænkt som ”*et omfattende inventar af analysebegreber, der ikke skal anvende slavisk*” (Horsbøl 2016:66-67). Det er begreber at tænke med, og som kan tages i anvendelse der, hvor de i specifikke analyser giver mening (Jensen 2008:7). Det kan

således eksempelvis være i relation til, om data er tekst, tale eller interaktion, eller om teksten er deskriptiv, argumenterende eller andet (Horsbøl 2016:67). Tekstanalyse handler om at finde ud af, hvad teksten 'siger', hvordan den 'siger' det, og hvorfor den 'siger' det (Fairclough 1995:74,97), og forstå, at

texts are open to multiple readings, and the ways in which they are read depend upon the purposes, commitments and strategies of the reader.

(Fairclough 1995:128)

Ikke desto mindre vægter Fairclough tekstanalyser højt i CDA. Han betragter tekster som gode parametre for sociale processer, bevægelser og diversitet, hvorfor tekster er gode indikatorer på social forandring, og som sådan vil tekstanalyse derfor styrke diskursanalyser (Fairclough 1995:87, 208-209).

Niveauet af diskursiv praksis. Der er to konkurrerende forståelser af, hvad analyse af den diskursive praksis dækker over (Horsbøl 2016:72). Den ene forståelse handler om på baggrund af tekstanalysen at eksplicite, hvilke diskurser teksten ideologisk er forankret i, dvs. hvilke diskursive afsæt teksten har (Fairclough 1995).

Den anden tilgang til analyse på niveauet diskursiv praksis handler om at studere de processer, der er i relation til produktion, distribution og konsumtion af tekster, og hvordan de processer bringer forskellige typer af diskurser i spil, alt efter hvilke sociale faktorer der spiller ind (Fairclough 2008:35). Jørgensen og Phillips (1999) beskriver analyse af diskursiv praksis som et fokus på,

hvordan tekstforfattere trækker på allerede eksisterende diskurser og genrer for at skabe en tekst, og [på] hvordan tekstmodtagere også anvender forhåndenværende diskurser og genrer i konsumtion og fortolkning af teksten.

(Jørgensen & Phillips 1999:81)

Dette er et fokus på den kommunikative proces; hvordan en tekst bliver til, bliver udbredt og bliver forstået (Horsbøl 2016). Den diskursive praksis – 'mellemlægen' – er med Jørgensen og Phillips (1999) en art mediator for relationen mellem teksten og den 'yderste æske' af social eller sociokulturel praksis.

Niveauet af social praksis. Analysen af den sociale praksis handler således om, hvordan teksten og den diskursive praksis kan forstås i relation til bredere sociale, kulturelle eller samfundsmæssige sammenhænge:

Analytisk lægger den sociale praksis således op til at koble næranalysen til sociale normer, organisatoriske processer og samfundsmæssige udviklinger.

(Horsbøl 2016:73)

Fairclough lægger op til, at der i denne analysedel trækkes på teorier fra andre traditioner, fx kultur- og samfundsvidenskaberne. Særligt i relation til denne del er Fairclough blevet kritiseret, dels for ikke at give bud på, hvilke teorier der kunne være relevante, og dels for ikke at sætte en ramme for et omfang for analysen, og, som en følge heraf, at hans CDA derfor på nogle felter er ”teoretisk svag” (Jørgensen & Phillips 1999:102). Som metode er CDA ikke en veldefineret tilgang. Der er ikke kriterier for, hvordan data skal genereres, hvilke data der er relevante, og med hvilke greb og begreber dataene skal analyseres. For diskussioner heraf se fx Jørgensen og Phillips (1999) og Horsbøl (2016), der argumenterer for, at CDA er mere politik end videnskab, og Billig (2003), der i en metakommentar påpeger paradokset i, at en magtkritik har fået en så magtfuld position i den akademiske verden, og endelig en ditto metakommentar fra Zhang, Chilton, He og Jing (2011) om, hvorvidt CDA bygger på en universel opfattelse af *critical*, og hvorvidt dette overhovedet går an.

Analytiske udfordringer med CDA er fx med hensyn til at afgrænse analyser, og deraf følgende hvordan dette betyder, at vurderingen herom hviler på analytikeren (Horsbøl 2016:73). Det er et vilkår, der grundlæggende kendetegner den kvalitative forsknings subjektivitet, og som også er et prevalent vilkår med den neksusanalytiske fieldguides ressource af spørgsmål (jf. kapitel 5). Den teoretiske svaghed kan imidlertid også betragtes som en mulighed for, at analyserne har potentiale til et (endnu) stærkere empirisk afsæt i de faktiske data eller tekster.

Faircloughs æskemodel har også været genstand for kritik. Måske særligt den midterste æske, grundet de to konkurrerende opfattelser af, hvad analyser af diskursiv praksis dækker over, men også for, igen, ikke at give (nok?) anvisninger til, hvor meget analyse en analyse kalder på. Fairclough selv har reduceret anvendelsen af modellen og rettet sit fokus på koblingen af niveauerne tekst og social praksis (Horsbøl 2016:73). Disse relevante kritikpunkter til trods finder jeg æskemodellen

anvendelig som en visuel fastholdelse i at analysere SEL 11, stk. 3, på forskellige og forbundne abstraktionsniveauer.

Samtidig vil jeg gerne kunne beskrive det, der sker mellem æskerne i form af sammenhænge og bevægelser. Til at beskrive dette har Fairclough nogle forskellige begreber, som er intertekstualitet, interdiskursivitet og interkontekstualitet. Mit valg om på trods heraf at inddrage Iedemas begreb resemiotisering skyldes flere ting. Startende med interkontekstualitet forholder det sig således, at Scollon med sin MDA, som er afhandlingens overordnede teoretiske ramme, argumenterer for, at man ikke bør anvende et begreb om kontekst, hvorfor jeg mener, at en anvendelse af det faircloughske interkontekstualiseringsbegreb vil kunne skabe forvirring. Af den grund har jeg fravalgt anvendelsen af det begreb.

Intertekstualitet og interdiskursivitet handler om, at tekster og diskurser ikke er homogene størrelser, men indeholder 'spor' af andre tekster og diskurser i sig. Jørgensen og Phillips formulerer det intertekstuelle, som at *"alle kommunikative begivenheder trækker på tidligere begivenheder; man begynder aldrig forfra"* (Jørgensen & Phillips 1999:84), hvilket kan betragtes som en uddybning af Bakhtin (1986):

"The topic of the speaker's speech, regardless of what this topic may be, does not become the object of speech for the first time in any given utterance; a given speaker is not the first to speak about it [...] The speaker is not the biblical Adam, dealing only with virgin and still unnamed object, giving them names for the first time"

(Bakhtin 1986:93)

Det interdiskursive handler om, at tekster kan benytte elementer fra andre diskurser. Horsbøl (2016) viser, hvordan et stort anlagt kommunalt projekt bliver præsenteret til lokalbefolkningen i en annonce ved hjælp af en aktivistdiskurs eller -genre, der typisk ikke er en diskurs og genre, som offentlige forvaltninger trækker på. Både intertekstualitet og interdiskursivitet er spændende og relevante begreber, om end de i denne sammenhæng ikke umiddelbart er dækkende nok. Selv om Fairclough har fokus på at indfange det, der sker mellem æskerne, så kan hans skelnen mellem (tekstuelle) diskurser og 'noget andet' betyde, at hans begreber bliver meget orienterede mod sproghandlinger og selv om min analyse tager afsæt i tekster og som sådan har både intertekstuelle og interdiskursive elementer, har jeg brug for et begreb,

der, ud over disse elementer, også har et eksplicit multimodalt fokus på det, der rækker ud over det tekstuelle. Andre forgreninger af CDA forholder sig til multimodalitet, men det Iedemaske begreb om resemiotisering er ét, som Scollon og Scollon, som nævnt, selv anvender i deres MDA og NA (Scollon 2008B).

6.2. RESEMIOTISERING – EN INTRODUKTION

Til at analysere og have et analytisk sprog til at beskrive sammenhænge mellem de forskellige abstraktionsniveauer eller mellem lovgivning, socialfaglig praksis og sociohistorik inddrager jeg Iedemas (2001, 2003) begreb resemiotisering.

Resemiotisering handler om, hvordan betydninger kan tage forskellige semiotiske og multimodale former i konkrete praksisser, og om, hvordan disse betydninger kan ændre deres form – resemiotisere sig – i de processer, de undergår (Iedema 2001:25). Inspirationen til dette begreb om resemiotiseringer har Iedema hentet fra Jacobsen (1971:261) og dennes begreb om *intersemioticity*. *Intersemioticity* udspringer af en optagethed af, hvad der sker, når ét sprog oversættes til et andet. Hvor Jacobsens interesse var fra sprog til sprog, inkluderer Iedemas interesse også forandringer mellem sprog og andre modaliteter. Resemiotisering kan betragtes som et multimodalt forandringsblik.

I sin artikel fra 2001 illustrerer Iedema en sådan resemiotiseringsproces gennem analyser af et specifikt planlægningsprojekt. Her viser han, hvordan betydninger resemiotiserer sig. Det planlægningsprojekt, Iedema studerer, vedrører opførelsen af et nyt hospitalsafsnit i New South Wales. Studiet er en beskrivelse af den proces af resemiotiseringer, projektet gennemløber. Forløbet starter med, at en budgetmæssig mulighed opstår. Af dette opstår en idé om at opføre et nyt hospitalsafsnit. Herefter følger en proces med idéudvikling, der i sin form starter med at være uformelle snakke, der udvikler sig til at være formaliserede møder med arkitekter. Fra modaliteterne idé og tale fører møderne til skriftlighed og illustrationer i form af udarbejdelser af først todimensionale tegninger, der efterfølgende bliver til tredimensionale computergenererede design. På baggrund af disse udarbejdes der arbejdsark, som håndværkere kan bygge hospitalsudvidelsen ud fra (Iedema 2001:23). Processen ender med, at hospitalsafsnittet står færdigt, og at det bliver udstyret og møbleret og derfra er klar til anvendelse. Med sit studie demonstrerer Iedema den multimodalitet, der er i et projekts temporale betydningskæbe. Denne temporale

betydningskabelse sker i bevægelser fra økonomisk mulighed, idé, snak og gestik over formaliserede møder med skriftlige rapporter til design, der i sidste ende manifesterer sig som et hospitalsafsnit af mursten og med senge.

Iedemas pointe er ikke, at sådanne semiotiske bevægelser er uproblematisk processer. I resemiotiseringsprocesser er alle de involverede parter ikke lige involverede, ligesom de heller ikke har lige meget indflydelse. Samtidig er der ikke en fuldstændig sammenhæng mellem det talte, det skrevne og den færdige bygning (Iedema 2001:24). Tværtimod er pointen netop de ændrede modaliteter eller resemiotiseringer. Iedema viser i sit studie, at resemiotiseringerne gradvist bliver mere og mere fastlåste, ”less negotiable” (Iedema 2001:25), efterhånden som de forandrer sig fra ’flydende’ til fast form, dvs. i processerne fra idé, tale og gestik til skriftligt materiale og til fysiske bygninger. Dermed har Iedema også det ærinde at eksplicitere selvfølgelighederne. Det har han, i og med at der i resemiotiseringsprocessen sker en naturligørelse, der kan være vanskelig at få øje på og italesætte. Grunden hertil er ifølge Iedema, at resemiotiseringer let bliver ’ikkepåfaldende’, ”inconspicuousness” (Iedema 2001:26), og diskrete ”unobtrusiveness” (Iedema 2001:32). Iedema beskriver denne naturaliseringsproces således:

It is through resemiotization, then, that organizationally relevant meanings are relegated from the relatively volatile sphere of embodied semiosis, into the naturalizing contexts of spatio-material semiosis.

(Iedema 2001:26)

Resemiotiseringer overflytter betydninger fra én semiotisk sfære til en anden og anderledes semiotisk sfære. Alle semiotiske systemer eller alle semiotiske former har deres egne muligheder og begrænsninger (Iedema 2001:35), samtidig med at materiel resemiotisering, fx i form af et hospitalsafsnit, har den implikation, at de både kan stabilisere og diktere institutionelle forhold. Dette kan komplicere overflytningerne og potentielt skabe diskrepans (Iedema 2001:33). Af dette følger vigtigheden af et multimodalt fokus (Iedema 2003).

Med resemiotiseringsbegrebets særlige fokus på multimodalitet mener jeg, at jeg bedre kan analysere sammenhænge, der rækker ud over intertekstualitet og sproglig interdiskursivitet. Det resemiotiseringsbegreb, jeg dermed anvender, er muligvis meget bredt, men det er det felt, jeg tilstræber at indfange, også. Med begrebet resemiotisering kan jeg dermed supplere indsigten i kompleksiteten mellem de tre

æsker i den kritiske diskursanalyses æskemodel. Dette realiseres, fordi jeg med resemiotisering skaber en mulighed for at følge de 'forbindelseslinjer', der måtte være mellem de forskellige niveauer, og får et analytisk sprog til at forstå de ændrede modaliteter og ændrede semiotiske udtryk med. Jeg vil kunne skabe et blik for, hvilke temporale modaliteter der har ledt frem til en 'i fast naturaliseret form' skriftlig lovgivning – SEL 11, stk. 3.

Samtidig kan jeg med resemiotisering konstruere en forbindelse fra denne delanalyse til de to efterfølgende analyser af den socialfaglige praksis, der med sit afsæt i centrale medierede handlinger kan betragtes som resemiotiseringer af tekster, specifikt teksten SEL 11, stk. 3. Dermed åbner jeg for det greb også at anvende Iedemas resemiotiseringsbegreb den modsatte vej: fra en lovgivning i fast og naturaliseret – ”*less negotiable*” – form’ til ’flydende’ multimodale socialfaglige handlinger. Med denne konstruktion skaber jeg et fundament for at bevæge mig analytisk fra at studere SEL 11, stk. 3, til at studere bestemmelsen i praksis.

6.3. INTRODUKTION TIL ANALYSEN

Med dette afsæt i CDA og resemiotisering introducerer jeg nu selve analysen. Analysen er inddelt i tre sammenhængende dele. Hver af de tre dele svarer til et underspørgsmål til det første forskningsspørgsmål.

Afsættet for analysen er den inderste del af æskemodellen – tekst – med en tekstnær analyse af SEL 11, stk. 3. Her fokuserer jeg på begreberne genre, afsender, modtager og implicite antagelser. Analysen ender med at konkludere på æskemodellens mellemste ramme, ikke som konsumtion etc., men som diskursiv ideologisk positionering. Det er samtidig et analytisk bud på, hvordan SEL 11, stk. 3, både kan forstås som intertekstualitet og som resemiotisering. Analysens anden del er en eksploration af, hvorfor SEL 11, stk. 3, som forebyggelsesparagraf er blevet en realitet. Denne del er centreret om æskemodellens yderste ramme om social praksis. Den sidste tredjedel af analysen handler om, hvilke instrukser der er med SEL 11, stk. 3. Her inddrager jeg flere tekster. Derfor har denne analyse særlig fokus på intertekstualitet. Jeg opsummerer undervejs og konkluderer afslutningsvis samlet på det første forskningsspørgsmål. I relation til den mellemste del af æskemodellen anvender jeg begge de konkurrerende opfattelser heraf, dvs. både som processer

relaterende til produktion, distribution og konsumtion af tekster og som ideologiske positioneringer.

6.4. FORSKNINGSSPØRGSMÅL 1.1 HVILKEN GENRE ER SEL 11, STK. 3, OG HVILKE IMPLIKATIONER KAN DET HAVE FOR MODTAGEREN?

6.4.1. GENREBESTEMMELSE

SEL 11, stk. 3, har været en del af det danske lovkompleks siden sin ikrafttræden i efteråret 2014. Figur 6.3 er en gengivelse af SEL 11, stk. 3.

Figur 6.3 SEL 11, stk. 3

1	Kommunalbestyrelsen skal tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller
2	familien, når det vurderes, at støtte efter nr. 1-4 kan imødekomme barnets eller den
3	unges behov. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde følgende forebyggende indsatser:
4	1. Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser.
5	2. Netværks- eller samtalegrupper.
6	3. Rådgivning om familieplanlægning.
7	4. Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en
8	ungs eller familiens vanskeligheder.

SEL 11, stk. 3, er en lovtekst. Lovtekster er dynamiske størrelser. I en moderne vestlig sammenhæng er love og regler infrastruktur for den måde, et samfund styres og reguleres på. Love og regler er kulturelle konstruktioner og reaktioner, og de er udtryk for de normer og værdier, der er herskende i et givent samfund på et givent tidspunkt. Dalberg-Larsen og Kristiansen (2014) kalder lovgivninger for

en art social norm”, der fungerer som ”et særligt statsligt styringsmiddel, [og påpeger, at de] ”udgør et manipulerbart element i et samfunds normsystem.

(Dalberg-Larsen & Kristiansen 2014:139)

(understregninger markerer fremhævninger i oprindelig tekst)

Vestlige samfund har set en stadig stigende retliggørelse, hvilket betyder, at flere og flere livsområder er blevet gjort til genstand for regulering via lovgivning (Dalberg-Larsen & Kristiansen 2014:154).

I *Analyzing Genres in Political Communication* (Cap & Okulska 2013) beskrives genrer som abstraktioner, dvs. som

clusters of conventionalized and predictable ways of goal-oriented communicative acting arising from imperatives posed by constantly evolving socio-cultural situations.

(Cap & Okulska 2013:3)

I deres genreopfattelse er Cap og Okulska blandt andet inspireret af Fairclough og CDA, hvor genrer beskrives som fleksible makrostrukturer, der både kan være monolitiske og dialogiske og indeholde både obligatoriske og valgfrie elementer i en fast eller defineret orden (Cap & Okulska 2013:4). Det at genrebestemme er, ifølge Connors (1986), en helt grundlæggende aktivitet, der består af det at forstå et fænomen med reference til andre fænomeners ligheder og forskelle hertil. Med genreforståelse bliver det muligt at forholde sig til sammenhænge i og brud mellem forskellige retoriske former (Jamieson 1973). Fairclough definerer en tekstgenre som en socialt stadfæstet og anerkendt type af lingvistisk aktivitet (Fairclough 1995:174). En genre er dermed en bestemt måde at skrive på, og den er samtidig også *forventningen* om en bestemt måde at skrive på.

Forstået som en genre er lovtekster en socialt stadfæstet og anerkendt type af lingvistisk aktivitet. I genrens indre sproglige træk (Togeby 1996) er lovtekster karakteriserede ved at bestå af samlinger af regler, der kan have karakter af instrukser i form af forbud, påbud og anvisninger, og som har retsmæssig status og vægt. Med det menes det, at lovregler bliver lagt til grund, når der skal træffes juridiske afgørelser. Juridiske afgørelser træffes typisk i regi af fx domstolene, herunder de ekstranationale som EU- og Menneskerettighedsdomstolene, men også i regi af offentlige klageinstanser, fx i kommunalt regi og ved Folketingets Ombudsmand (Andersen 2019:17). Som sådan er SEL 11, stk. 3, en regel eller en instruks med juridiske implikationer.

SEL 11, stk. 3, består af 63 ord fordelt på 8 linjer.

Figur 6.4 SEL 11, stk. 3: ordoptælling

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller familien, når det vurderes, at støtte efter [nr. 1-4](#) kan imødekomme barnets eller den unges behov. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde følgende forebyggende indsatser:

1. Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser.
2. Netværks- eller samtalegrupper.
3. Rådgivning om familieplanlægning.
4. Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder.

Ordoptælling ? ×

Statistik:

Sider	1
Ord	63
Tegn (uden mellemrum)	419
Tegn (med mellemrum)	477
Afsnit	5
Linjer	8

Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter

Luk

Bestemmelsen indleder med sit modtagersigte, som er kommunalbestyrelserne i Danmark (linje 1). Lovtekstens indhold er en instruks om, at børn, unge og familier i kommunalt regi skal tilbydes hjælp, der kan forebygge vanskeligheder. Den hjælp kan være de fire oplyste punkter (linje 4-8), men gives kun, hvis det bliver vurderet, at vanskelighederne kan afhjælpes med afsæt i de 4 oplyste indsatser. Med modalverbet 'skal' (linje 1) er der således en stærk udsagnskraft (Fairclough 2008:39) i instruksens. Det er ikke til debat, hvorvidt kommunerne kan, må eller skal tilbyde hjælp; de skal. Til forskel herfor betyder modalverbet 'kan' (linje 3), at beslutninger om typen af hjælp til gengæld er et anliggende for kommunalbestyrelserne. Et andet anliggende for kommunalbestyrelserne er, at lovteksten ikke nævner, hvilke former for vanskeligheder der kan udløse forebyggende indsatser, dvs. målgruppen, men blot, at der skal tilbydes hjælp eller støtte, der *"kan imødekomme barnets eller den unges behov"* (linje 2 og 3). Instruksens om 'skal' er besluttet centralt fra, i Folketinget, hvorimod beslutninger om den konkrete udmøntning, 'kan', er udlagt decentralt i kommunalt regi.

Stilistisk hører lovtekster til kancellistilen (Jacobsen 2004). Kancellistilen er kendetegnet ved flere forhold. Et kendetegn er passiver, fx *"når det vurderes"* (linje 2), der skjuler, hvem der skal vurdere. Et andet kendetegn er verbalsubstantiver, fx *rådgivning* og *(familie)planlægning* (linje 6), der er udsagnsord, som er lavet om til navneord med endelser som -hed, -ing og -else; at rådgive – en rådgivning. Passiver og verbalsubstantiver er en stil, der komprimerer sætninger, hvilket kan have den effekt, at det dels skjuler, hvem afsender og modtager er, og dels udtrykker en afsenderbesluttet afstand mellem de to positioner (Fairclough 1995:75). Samtidig er kancellistilen kendetegnet ved et fravær af personlige pronomener. SEL 11, stk. 3, er skrevet i en konsekvent kancellistil. Både detaljesammenhængen mellem ord og

sætninger, kohæsionen og det overordnede sammenhængende indhold, kohærensens (Ulbæk 2005), er til stede.

Genrens eksterne forhold – om serviceloven

SEL 11, stk. 3, er en del af loven om social service (serviceloven), og serviceloven kan derfor studeres som ekstern kohærens eller som genrens eksterne forhold, hvilket betyder det medie, hvori teksten forekommer (Togeby 1996). Søgninger på personlige pronomener i serviceloven, fx 'jeres', 'vores' og 'jeg', gav ingen resultater. Genremæssigt er der dermed sammenhæng mellem de indre sproglige træk og de eksterne forhold. Der trækkes på de samme produktions- og distributionsdiskurser.

Serviceloven er den del af det danske lovkompleks, som består af de regler og forskrifter, der er for, hvilke ydelser i form af servicier, indsatser og foranstaltninger det påhviler regionerne³⁹ og kommunerne at udbyde. Formålet med serviceloven er tredelt: 1) *”at tilbyde rådgivning og støtte for at forebygge sociale problemer”*, 2) *”at tilbyde en række almene serviceydelser, der også kan have et forebyggende sigte”*, og 3) *”at tilgodese behov, der følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer”*⁴⁰.

Målgruppen for servicelovens ydelser er alle, der har lovligt ophold i Danmark. Hvor det er muligt, er den enkelte 'ydelsesmodtager' i centrum som ansvarlig for sin egen udvikling og anvendelse af sine potentialer. Målet er, at den eller de, der modtager ydelser, skal kunne klare sig selv, men er dette ikke muligt, skal ydelserne sikre en bedring af modtagerens eller modtagernes daglige tilværelse og en højnelse af livskvaliteten.

Serviceloven er en rammelovgivning. Det betyder, at rammen, hvilken kan være de enkelte bestemmelsers formål, målgruppe eller overordnede ydelseskatalog, er fastsat fra centralt ministerielt hold, hvorefter det er op til de enkelte kommuners kommunalbestyrelser at 'udfylde rammen'. Rammens indhold kan dermed være at beslutte, hvilke lokale kommunale ydelser der skal tilbydes eller være tilgængelige, og niveauerne herfor. Rammelovgivning som begreb uddybes i den sidste tredjedel af denne delanalyse. For nærværende handler det om rammen specifikt for SEL 11, stk. 3, serviceloven. Rammen er, at der *skal* tilbydes forebyggende indsatser. Indholdet

---

³⁹ Denne ph.d.-afhandling beskæftiger sig alene med det kommunale felt, hvorfor regionerne herfra ikke inddrages yderligere.

⁴⁰ <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=175036>

definerer kommunerne selv, men dette *kan* være de fire oplyste muligheder. De beslutninger og afgørelser, der træffes kommunalt, om, hvorvidt, hvordan og i hvilket omfang servicier, indsatser og foranstaltninger kan eller skal ydes, skal følgelig træffes med udgangspunkt i loven. Afgørelser kan træffes både med og uden samtykke fra den eller de personer, de vedrører. Beslutningerne og afgørelserne skal træffes ud fra individuelle vurderinger i de konkrete tilfælde og være funderede i (social)faglighed og økonomi⁴¹.

Serviceoven har været gældende lov på det socialpolitiske felt siden sin ikrafttræden i 1998, hvor den, sammen med retssikkerhedsloven og aktivloven (Røhl 2015:94), erstattede og i nogen grad videreførte elementer fra sin forgænger loven om social bistand (bistandsloven). Fra bistandsloven videreførtes dele, fx visse ”*kommunale omsorgs- og serviceydelser for borgere i al almindelighed samt for grupper med særlige behov*” (Schultz 2015), om end det, at det er et kommunalt (offentligt) ansvar at tage vare på borgere, der ikke kan tage vare på sig selv, rækker længere tilbage end både serviceoven og bistandsloven, endog til før velfærdsstatens opståen (Møller & Larsen 2016:41-42). Sådanne videreførelser er en god illustration af det, at tekster og diskurser ikke er homogene størrelser, men tager afsæt i og, som her, bygger videre på andre tekster. Eksempelvis var der med bistandsloven et fokus på forebyggelse. Dette fokus er videreført og udvidet med serviceoven.

Ligesom sine forgængere er serviceoven siden sin ikrafttræden løbende blevet ”*forfinet ved en række efterfølgende lovændringer og -reformer*” (Schultz 2017:82). Disse forfinelser kan betragtes som et udtryk for, hvordan lovgivning er en dynamisk størrelse. Forfinelserne kan også med Cap og Okulska betragtes som opstået af påbud eller behov fra sociokulturelle situationer, der konstant forandrer sig, og dermed som en illustration af, hvilke diskursive praksisser der har haft indflydelse på den kontinuerlige produktion og konsumtion af serviceoven.

I det følgende præsenterer jeg tre eksempler på forfinelser eller udbygninger af serviceoven. Den første er anbringelsesreformen, den næste er barnets reform, og den sidste er overgrebspakken. Jeg vælger at give plads til de tre eksempler af to grunde. For det første tjener de som en illustration af, at love ikke er faste størrelser, men kontinuerligt udvikler sig for at afspejle og imødesee det samfund, de er en del af. Samtidig er de en analytisk illustration af, hvordan diskursive praksisser af

---

⁴¹ <http://www.socialjura.dk/content-storage/love/love/servicelov/#c26438>

tekstproduktion og -konsumtion er bundet op på sociokulturelle situationer, der viser sig og får vægt. For det andet, fordi de tre eksempler leder op til en fjerde forfinelse, som er denne afhandlings omdrejningspunkt: SEL 11, stk. 3. Dermed placeres SEL 11, stk. 3, i en ramme af én blandt mange justeringer.

Anbringelsesreformen

Det første eksempel er anbringelsesreformen fra 2006⁴². Anbringelsesreformen eller, som den retteligt blev fremsat, ”*forslag til lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område*”⁴³ var en reform af den del af serviceloven, der handler om anbringelser af børn og unge. Anbringelsesreformen udsprang af

*det forhold, at forskning og evaluering inden for de seneste år havde konkluderet, at kvaliteten af indsatsen over for udsatte børn og unge ikke var tilfredsstillende, og at indsatsen ikke levede op til lovens intentioner. Anbringelsesreformen skulle rette op på disse problemer og sikre bedre betingelser for de udsatte børn og unge.*⁴⁴

Den forudgående sociale praksis eller situation var specifikke undersøgelser, der viste, at anbragte børn klarer sig dårligere i deres voksenliv end den øvrige befolkning på flere fronter. Det gælder i deres arbejdsliv, i deres familieliv og i deres sundhedstilstand⁴⁵. Med en målsætning om, at ”*en anbringelse skal andet og mere end at fjerne et barn fra en uacceptabel situation i hjemmet; den skal også bidrage positivt til at hjælpe barnet videre*”⁴⁶, havde anbringelsesreformen fokus på at sikre ”*en tidligere indsats*”, ”*bedre sagsbehandling*”, ”*mere fokus på anbragte børns skolegang*”, ”*styrket inddragelse af udsatte børn og familier*”, ”*et løft af børns retssikkerhed*”, ”*bedre kontrol af kommunerne*” og ”*øget efterværn og forbedret udslusning efter en anbringelse*”⁴⁷.

---

⁴² <http://www.socialministeriet.dk/media/15711/haandbog-om-anbringelsesreformen.pdf>

⁴³ <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200411L00008>

⁴⁴ <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200411L00008>

⁴⁵ <http://www.socialministeriet.dk/media/15711/haandbog-om-anbringelsesreformen.pdf>

⁴⁶ <http://www.socialministeriet.dk/media/15711/haandbog-om-anbringelsesreformen.pdf>

⁴⁷ <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200411L00008>

I forbindelse med anbringelsesreformen blev det endvidere pålagt kommunerne at udforme en sammenhængende børnepolitik⁴⁸. Formålet hermed var, at kommunerne skulle sikre, at der var en sammenhæng mellem det, der kaldes kommunernes generelle forebyggende område, og det specialiserede område for børn og unge, der har et særligt behov for støtte. De enkelte kommuners sammenhængende børnepolitik skulle endvidere indeholde en offentligt tilgængelig skriftlig beredskabsplan gående på *”tidlig forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge”*⁴⁹.

I den følgende tekstboks foretager jeg en begrebsafklaring af det generelle forbyggende område og det specialiserede område.

Tekstboks 6.1 Begrebsafklaring – Det generelle og det specialiserede område

Det generelle forebyggende område dækker over en bred vifte af servicere, som er rettet mod befolkningen som helhed. Det er eksempelvis, udvalgt blandt mange, at kommende eller nybagte forældre kan få besøg af en sundhedsplejerske, at der kan foretages sprogvurderinger af børn fra 2-årsalderen, at børn kan få et dagpasningstilbud, at der er adgang til gratis børnetandpleje, at der skal udarbejdes pædagogiske læreplaner i daginstitutioner, at der skal tilbydes undervisning i ungdomsskoleregi for de 14- til 18-årige, og meget andet. Generelle servicere er til alle og sker i det felt, der kaldes for almenområdet.

Det specialiserede børne- og ungeområde har sin hjemmel i servicelovens kapitel 11 om 'særlig støtte til børn og unge' og dækker over foranstaltninger, der, jf. servicelovens § 52, er tiltag, kommunale socialforvaltninger kan iværksætte til børn, unge og familier. Det er specifikke foranstaltninger til løsning af specifikke sociale problemer (Jørgensen 2015:159). Foranstaltninger kan i yderste konsekvens iværksættes med tvang og uden samtykke, fx at fjerne et barn fra sit hjem og sine forældre, jf. SEL 52, stk. 3, nr. 7. Det specialiserede arbejde sker i det felt, der kaldes specialområdet.

⁴⁸ <https://danskelove.dk/serviceloven/19>

⁴⁹ <https://danskelove.dk/serviceloven/19>

Barnets Reform

Det andet eksempel på en revision af dele af serviceloven er barnets reform, der trådte i kraft den første januar 2011⁵⁰. Barnets reform var tænkt som en erstatning af anbringelsesreformen og rummer elementer af både videreførelser, nye fokusområder samt en markant skærpelse. De nye fokusområder var elementer som ”at sikre kontinuitet i anbringelser” og ”at sikre stabil og nær voksenkontakt for udsatte børn”⁵¹. Disse elementer udsprang af undersøgelser, der konkluderede, at alt for mange anbragte børn og unge oplevede at få deres anbringelse afbrudt og gentagne gange blive omplaceret i nye plejefamilier eller institutioner⁵².

Den markante skærpelse, der skete med barnets reform, var på området rettigheder og retssikkerhed for børn og unge i udsatte positioner. Her skete der et skifte, der satte hensynet til barnet højere end hensynet til forældrene. Det handlede om ”at styrke hensynet til barnet tarv frem for hensynet til forældrene”⁵³. Det betød blandt andet, at det nu blev muligt for kommunerne at iværksætte en børnefaglig undersøgelse, jf. SEL 50⁵⁴, uden forældrenes samtykke. En børnefaglig undersøgelse (BFU) er en grundig afdækning af et barns forhold med henblik på at vurdere, hvorvidt og i hvilket omfang det er nødvendigt for de kommunale myndigheder at sætte ind med hjælp. Hidtil havde forældre kunnet afvise en sådan undersøgelse og dermed vanskeliggøre mulighederne for at vurdere et barns (og familiens) behov for hjælp.

Endelig blev der med barnets reform fremsat et ønske om afbureaukratisering med henblik på at fremme vilkårene for kommunernes arbejde med børn, unge og familier i udsatte positioner.

Overgrebspakken

Det tredje og sidste eksempel er overgrebspakken, der kom i 2013⁵⁵. Formålet med overgrebspakken var, at ”færre børn udsættes for vold og seksuelle overgreb, og at

---

⁵⁰<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/om-sagsbehandling-born-og-unge/barnets-reform>

⁵¹<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/om-sagsbehandling-born-og-unge/barnets-reform/barnets-reform>

⁵²<https://vidensportal.dk/filer/born-unge/plejefamilier/sammenbrud-i-anbringelser.pdf>

⁵³<https://vidensportal.dk/filer/born-unge/plejefamilier/sammenbrud-i-anbringelser.pdf>

⁵⁴<https://danskelove.dk/serviceloven/50>

⁵⁵<https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/overgrebspakken>

overgreb mod børn opdages og håndteres tidligt”⁵⁶. Det skulle sikres, ”at der gribes tidligere ind i situationer, hvor børn og unge er udsatte” (Jørgensen 2015:159). Overgrebspakken var ansporet af nogle ”alvorlige enkeltsager”⁵⁷ om overgreb og kom med fire fokuspunkter eller hovedtemaer: 1) at børn altid skal ”høres og beskyttes, når der er mistanke om overgreb”, 2) at der skal foretages en 24-timers straksvurdering af underretninger, 3) at overgreb og mistriksel skal ”opdages og håndteres tidligt”, og 4) at der skal ”fokuseres på den forebyggende og tværfaglige indsats”⁵⁸.

Ifølge Røhl (2015) er der tre samstemmende udviklingstendenser for disse tre eksempler samt andre reformer, ændringer eller forfinelser af serviceloven. Den første udviklingstendens handler om ”øget processtyring i forhold til kommunernes mulighed for at tilrettelægge arbejdet” (Røhl 2015:95), hvilket skete på trods af ønsket om en afbureaukratisering med barnets reform. Den anden udviklingstendens handler om et ”fornyet fokus på, at der skal være sammenhæng i indsatsen” (Røhl 2015:96), hvilket kravet til den sammenhængende børne- og ungepolitik vidner om. Den sidste udviklingstendens, Røhl identificerer, handler om, at de nye regler og ændringer i stigende grad vægter ”barnets ret og hensynet til barnet på bekostning af forældrenes ret over barnet eller forældrenes retssikkerhed” (Røhl 2015:96). Det sidstnævnte fokus på børnene og deres rettigheder og retssikkerhed er en stadig stigende tendens:

The legal and political-administrative area have in particular been marked by the overwhelming principle of child's best interest [...] Children's rights are paramount in current child protection legislation and policies, and children's participation is encouraged in child protection practices-

(Pösö, Skivenes & Hestbæk 2014:478)

Denne tendens gælder ikke kun i Danmark, men er også at finde i de lande, vi ofte sammenligner os med i Norden.

Ud over de tre adresserede udviklingstendenser – øget processtyring, sammenhængskraft og barnets rettigheder og retssikkerhed – er det væsentligt at

⁵⁶ <https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/overgrebspakken/overgrebspakken>

⁵⁷ <https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/overgrebspakken>

⁵⁸ <https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/overgrebspakken>

fremhæve endnu en udviklingstendens, som er den, der har ledt til SEL 11, stk. 3. Det er et stadig stigende socialpolitisk og socialfagligt fokus på at blive i stand til og skabe mulighed for at gribe tidligt ind og forebygge sociale problemer fra at opstå eller eksisterende problemer fra at vokse sig store og dermed svære og dyre at løse. Dette kontinuerligt øgede forebyggende sigte manifesteredes i den lovmæssige forfinelse i 2014, hvor den socialfaglige forebyggelse fik sin helt egen paragraf: SEL 11, stk. 3.

Hvor disse forfinelser kan betragtes som 'rene' intertekstuelle forløb, så giver resemiotiseringsbegrebet mening her. Det gør det både i sin Iedema'ske version fra flydende til fast form, men også fra fast til flydende og til fast igen – som en mulighed for at forstå forløbet som en vekselvirkning mellem tekster og praksisser: erfaringer i praksis som flydende form, lovmæssige reguleringer som fast form, nye erfaringer i praksis som flydende form og nye lovmæssige reguleringer som fast form. Med dette er et blik på de multimodale 'begivenheder', der sker mellem teksterne.

Genren som diskurs og diskursiv praksis

Hvor jeg ovenfor har trukket på opfattelsen af diskursiv praksis som produktion, distribution og konsumtion, trækker jeg nu på den anden og konkurrerende opfattelse af diskursiv praksis, ifølge hvilken den diskursive praksis handler om at udlede diskurser som ideologiske positioneringer. At der er et stadig stigende fokus på forebyggelse, og at dette har fået sin egen separate paragraf, er diskursivt set interessant på flere felter. Med den diskursive d/D-skelnen, Gee (1999) beskriver, som Scollon og Scollon ligeledes refererer til i deres NA-fieldguide (Scollon & Scollon 2004:173), er der her tale om en forebyggelsesDiskurs. Inden for denne Diskurs er der potentielt mange *language-in-use-forebyggelsesdiskurser*. Horsbøl kalder det for et 'repertoire af argumenter', ”der giver forskellige aktører mulighed for på en socialt forståelig og legitim måde at fremføre, forsvare eller angribe bestemte synspunkter” (Horsbøl 2016:75).

Der kan trækkes paralleller fra Gees *form-of-life-Diskurs* til Faircloughs begreb diskursorden. En sådan diskursorden er forstået som den samlede mængde af diskursive typer, der er i en given institution eller et givet socialt domæne, ”*the ordered set of discursive practices associated with a particular social domain or institution*” (Fairclough 1995:12), og som består af både genrer og diskurser, inden for hvilke der potentielt kan være et uendeligt antal diskurser i spil. Disse variationer, kan, med Gees *language-in-use-diskurser* (lille 'd'), placeres i et kontinuum, fra fx at det er vigtigt at forebygge, til forebyggelse ikke virker (jf. diskussionen i introduktionskapitlet), og/eller fra det er et samfundsmæssigt ansvar at forebygge, til

det alene er et individuelt ansvar. Diskurserne kommer til udtryk i tekstens implicitte eller eksplicitte antagelser (Fairclough 2003). Den implicitte eksistentielle antagelse er, at forebyggelse eksisterer og er muligt. Den proportionelle antagelse – forebyggelsens egenskab – er, at forebyggelse virker. Den værdimæssige antagelse er, at forebyggelse er godt, vigtigt og skal prioriteres.

Disse implicitte antagelser placeret i en genremæssig ramme af en lovgivning, som formodentlig har den stærkeste udsagnskraft, der findes, bliver en diskursiv bevidning af, hvor vigtigt det at forebygge vurderes til at være. Det at forebygge er ikke noget, der fx snakkes uforpligtende om, henledes opmærksomhed på, opfordres til, tilskyndes til eller anbefales. Forebyggelse er noget, kommunerne skal, og som de er juridisk forpligtede til. Med SEL 11, stk. 3, som lovgivning, som instruks med juridiske implikationer og som sin helt egen separate paragraf bliver det dermed min konkluderende påstand, at den diskursive ideologiske positionering er, at 'forebyggelse er imperativt', forstået som noget, der er bydende nødvendigt eller altafgørende.

Implicitte diskursive ideologiske positioneringer har konsekvenser for modtagerne. Således har SEL 11, stk. 3's positioneringer også konsekvenser for dens modtagere. Og det har konsekvenser, uanset hvilke argumentationsrepertoarer der diskursivt trækkes på og den værdimæssige antagelse om vigtighed forstås ind i. Det være sig eksempelvis en samfundsøkonomisk diskurs om, at det er billigere at forebygge end at helbrede, en omsorgsdiskurs om, at børn skal beskyttes, og at familier skal hjælpes, en hegemonidiskurs om, at staten eller kommunen ved bedst, en kombination af de tre eller måske noget helt fjerde.

Genren som konstruerende af *second persona*

Med den stærke udsagnskraft 'forebyggelse er imperativt', som SEL 11, stk. 3, dermed udgør, konstrueres, med Black (1999), modtagerens identitet ved at bestemme, hvordan modtageren opfatter verden. Med begrebet *the second persona* beskriver Black tekstens modtager som en karakter eller en rolle, som teksten skaber eller udfører, og at det er denne implicitte modtager, der er nøglen til en teksts moralske og ideologiske eller diskursive grundlag:

Med begrebet om 'the second persona' er kritikeren i stand til at udlede noget om den ideologiske holdning, som teksten promoverer, og derfor forholde sig moralsk vurderende uden at være begrænset til at observere konkrete konsekvenser af dens budskab.

(Black 1999:6)

Den diskursive ideologiske position 'forebyggelse er imperativt' indskriver sig således i *second persona* eller modtageren. Ekspliciteringen af en sådan indlejret implicit antagelse kan hævdes at udgøre det kritiske element af CDA.

Grunden til, at jeg ikke udfolder diskursen 'forebyggelse er imperativt *for X*', er, at denne diskurs i forebyggelsesdiskursen kan indlejre sig forskelligt i forskellige modtagere af SEL 11, stk. 3. For kommunalbestyrelserne kan *X* være 'for at overholde kommunale budgetter'. For de kommunale forvaltninger kan *X* være 'for at undgå klager, lovbrud og sager i socialankenævnet'. For socialarbejdere kan *X* være 'for at give børn den bedst mulige start på livet'.

Dermed berøres to andre, om end sammenhængende implicite antagelser om modtagere og afsendere af lovtekster generelt og SEL 11, stk. 3, specifikt. I ovenstående afsnit har jeg udvalgt og fremhævet tre mulige modtagere af SEL 11, stk. 3: kommunalbestyrelser, kommunale forvaltninger og socialarbejdere. I selve lovteksten er kommunalbestyrelsen alene ekspliciteret som modtager.

I dette ligger der en implicit antagelse om, at kendskab til generel offentlig og specifik kommunal forvaltning er en forudsætning. Det betyder her eksempelvis et kendskab til, hvordan lovgivning omsættes i praksis, fx at det ikke forventes, at det er kommunalbestyrelsesmedlemmerne, der skal yde den forebyggende indsats selv, men at deres rolle derimod er at facilitere den forebyggende indsats ved hjælp af medierende elementer som økonomi, personaleressourcer og serviceniveauer. I forlængelse heraf er den anden implicite antagelse, som centrerer sig om afsenderen. Modtagere af lovtekster forudsættes at vide, at teksten, selv om det ikke fremgår af den, har en afsender. Afsenderen er organisatorisk og institutionel snarere end personbåret. Afsenderen af SEL 11, stk. 3, er det daværende Ministerium for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold. Bestemmelsen er realiseret ved en vedtagelse af lovændringen i Folketinget. Dette forudsætter en grundlæggende indsigt i, at love bliver til og skal overholdes. Dermed er der en implicit antagelse om, at modtageren er i stand til at forstå de diskurser og genrer, som afsender benytter (Jørgensen & Phillips 1999:81), når han eller hun læser paragraffen.

Den *second persona* eller modtager, der bliver konstrueret med SEL 11, stk. 3, er en, der har kendskab til, hvordan et samfund og en kommunal forvaltning fungerer, og

som accepterer præmissen – reflekteret eller ureflekteret – at forebyggelse er imperativt.

6.4.2. OPSUMMERING AF OG KONKLUSION PÅ FORSKNINGSSPØRGSMÅL 1:1

SEL 11, stk. 3, er en lovtæst. Stilistisk er den kendetegnet ved kancellistilen, der qua fx passive formuleringer har den implikation, at det ikke nødvendigvis angives, hvem der skal handle på hvad, for hvem, hvornår, og i hvilket omfang. SEL 11, stk. 3, er en del af serviceloven, som er det lovregulerede område, der har at gøre med, hvilke typer af udfordringer, problemfelter eller livsvilkår der kan udløse økonomisk, behandlingsmæssig eller anden hjælp fra offentlige institutioner.

SEL 11, stk. 3, kan forstås som en del af en intertekstuel kæde af tekster, som består af fx barnets reform, anbringelsesreformen og overgrebspakken. Denne intertekstuelle kæde kan også forenklet forstås som en resemiotiseringsproces, hvor erfaringer i den socialfaglige praksis har ført til en idé om lovændring, til formulering og vedtagelse heraf og videre til implementering og til nye erfaringer i socialfaglig praksis til ... osv. Med den Bakhtin'ske at der ikke findes en første utterance eller ytring (citeret tidligere) er der tale om en resemiotiseringsproces, der ikke alene forløber fra flydende til fast form – fra erfaringer, tanker og tale til lovgivning – men som også forløber videre fra fast til flydende form: fra lovgivning til socialfaglig praksis. Med dette kan SEL 11, stk. 3, forstås som en resemiotisering, hvor bestemmelsen er en art foreløbig kulmination på socialfaglige erfaringer over idéen om en lovændring til formuleringen af loven og vedtagelsen heraf.

I demokratiske samfund producerer lovtækster som genre formodentlig den stærkeste udsagnskraft, som et budskab kan gives. SEL 11, stk. 3, er en del af en forebyggelsesDiskurs (eller en forebyggelsesdiskursorden), hvorunder der kan trækkes på et repertoire af argumentationer af forskellige *language-in-use*-diskurser. Et sådant repertoire kan dække over både argumenter for og argumenter imod Diskursen. Den diskursive ideologiske positionering af SEL 11, stk. 3, i Diskursen er, at 'forebyggelse er imperativt'. Denne positionering indlejrer sig som en implicit antagelse i modtageren, *second persona*, særligt forstærket af lovtæktstidiskursens juridiske konsekvenser.

6.5. FORSKNINGSSPØRGSMÅL 1:2: HVORFOR EN FOREBYGGELSESPARAGRAF, OG HVORFOR NU?

6.5.1. FOREBYGGELSE I ET HISTORISK PERSPEKTIV

Et hurtigt historisk strejftog gennem dansk socialpolitisk historie viser, at politiske målsætninger om at arbejde forebyggende for og med børn og unge i udsatte positioner ikke er et nyt fænomen. Det historiske strejftog viser, at der i de sidste cirka halvanden hundrede år har været et støt stigende fokus på og holdning til, at det er vigtigt at forebygge. Siden udskillelsen af børn og barndom som en egen betydningsfuld konstruktion i den vestlige kulturelle tradition i løbet af det 17. århundrede (Aries 1960) har der været en stadig stigende interesse i og bekymring for børns opvækstvilkår. Særligt i sidste halvdel af attenhundredetallet tager den interesse og bekymring fart i det politiske Danmark. Det sker med konstruktionen af sociale problemer som begreb i sidste halvdel af 1800-tallet (Rasmussen 2016:74), og, som en logisk følge heraf, det sociale arbejdes fødsel i årene heromkring. Fra et udspring i filantropi politiseres det sociale arbejde og dermed det offentliges forpligtigelse hertil fra og med den første danske socialreform i moderne tid, Estrups socialreform fra 1891-92 (Møller 2016:96), og med vedtagelsen af Danmarks første børnelov.

I denne første børnelov, børneloven af 1905 (Egelund 2016) eller rettere ”*Loven om Behandling af forbryderiske og forsømte Børn og unge Mennesker*”⁵⁹, konstrueres to forståelser af børn. Den ene er konstruktionen ’barnet i fare’, der skal beskyttes, og den anden er ’det farlige barn’, der skal straffes. Børn blev til nogen, der ”*med kærlighed og forstandig vejledning kunne vokse op til ”gode samfundsborgere*” (Løkke 1990:134). Det var allerede udbredt at tænke i forebyggelse i den periode. Løkke (1990) skriver om, hvordan gængs praksis før børneloven af 1905 havde været at fængsels- og pryglestraffe børn på lige vilkår med voksne regel- og lovovertrædere. Med børneloven af 1905 var det hensigten, at børnene skulle sanktioneres eller hjælpes på anden vis, dvs. at de skulle ud af fængslerne og fritages for egentlig straf (Løkke 1990:73). Det betød, at der blev indført en kriminel lavalder på 14 år, og at der blev givet mulighed for at tvangsfjerne børn til opdragelsesanstalter uden forældrenes samtykke (Løkke 1990:42). Med børneloven ønskedes det, at myndighederne fik den nødvendige hjemmel til at gribe forebyggende ind og

---

⁵⁹ <https://h58.dk/Fattigv/Vaergeraadsløven.pdf>

tvangsfjerne børn fra deres familier, inden ulovligheder blev begået. Denne tilgang bliver fint opsummeret i en samtidig tekst:

Altsaa vil I "Bøllerne" til Livs, da sørg for, at "Bøllespirene" opdrages til hæderlige, maadeholdne, flittige Arbejds mennesker.

(C.E. Cold (1905) i Ugeskrift for Retsvæsen, citeret i Løkke 1990:37-38)

Forebyggelsens sigte – at forhindre bøllespirene i at blive bøller – havde imidlertid ikke det nutidige fokus på børnene og deres rettigheder og retssikkerhed. Fokusset var ikke nødvendigvis med afsæt i et hensyn til børnenes bedste. Forebyggelsen havde nemlig (også) til hensigt at beskytte samfundet i almindelighed og det bedre borgerskab i særdeleshed mod proletarernes og deres børns indtog i byerne (Løkke 1990:133). Heri lå der også et økonomisk incitament, der sidenhen er blevet en eksplicit samfundsøkonomisk målsætning og naturlig del af socialpolitik. I bistandsloven, servicelovens umiddelbare forgænger, *"blev der lagt vægt på forebyggelse og revalidering ud fra en betragtning af, at der også var en samfundsøkonomisk gevinst i at hjælpe borgere og dermed undgå at de endte på varig forsørgelse"*⁶⁰. Dette viser en bevægelse fra filantropi til en kommunal (samfunds)forpligtigelse til at opspore og undgå sociale problemer (Møller 2016:115) og håndtere disse. Socialpolitik har 'altid' handlet om at forebygge, om end forebyggelse som begreb er kommet til at dække over et stadig bredere felt. Hvor det initiale fokus var på at forebygge yderligere social deroute, *efter* at det var vurderet, at noget var gået galt, er fokuset nu på helt at forebygge sociale problemer (Rasmussen 2016:78).

Som denne korte gennemgang viser, er det at ville forebygge ikke et nyt fænomen. Der har mere eller mindre eksplicit været en forebyggelsesdiskurs i dansk socialpolitik og i socialt arbejde i mere end hundrede år. Ikke så markant som 'forebyggelse er imperativt', men en stadig stigende opmærksomhed på forebyggelse som noget vigtigt. Det er også tydeligt, at forebyggelsens sigte har forandret sig: fra at forebygge yderligere skade til ideelt at forebygge, at skaden overhovedet opstår. Ønsket om at forhindre og forebygge har således været en både implicit og eksplicit prioriteret del af den socialpolitiske agenda og er blevet manifesteret i lovgivninger gennem mere end hundrede år. På den baggrund er det rimeligt at undre sig over, hvordan det kan

---

⁶⁰ <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/bistandsloven-1974-1998/>

være, at det netop nu (2014) er vurderet nødvendigt at give forebyggelsen sin helt egen paragraf.

Med afsæt i dette historiske perspektiv vil jeg nu inddrage elementer fra forebyggelsesparagraffens nære fortid og samtid som bud på, hvad der har ledt op til, at socialfaglig forebyggelse er blevet givet sin helt egen paragraf. Af disse fremdrager jeg tre. Disse tre bud analyseres som sociokulturelle begivenheder eller social praksis og dermed med afsæt i æskemodellens yderste æske.

Det første bud er praksisnært fra det sociale arbejdes felt og er de såkaldte 'bindestregssager'. Det næste samtidige bud er den nye barndomsforskning (der ikke er helt så ny længere), og det sidste bud er *risk society* eller risikosamfundet. Tilsammen udgør de tre forhold mit samlede bud på den nære fortid og samtid, SEL 11, stk. 3, skriver sig ind i.

'Bindestregssagerne'

I cirka et årti frem til vedtagelsen af SEL 11, stk. 3, opstod der et begreb relateret til en særlig type af særligt makabre socialsager, de såkaldte 'bindestregssager'. Afsættet herfor var en sag, hvor det i 2005 blev opdaget, at to søstre gennem en næsten tiårig periode var blevet udsat for grov seksuel vold af deres far og en række andre mænd. Anklageskriftet for sagen var af en sådan karakter, at det er blevet kaldt for "*danmarkshistoriens værste misbrugssag*" (Ildor 2016). Overgrebene fandt sted i familiens hjem, og da dette var i Tønder, blev sagen refereret til som Tønder-sagen. Noget, der bidrog til at gøre sagen værre, var, at bekymrede borgere, pædagoger og lærere forgæves havde forsøgt at gøre 'systemet' opmærksom på, at noget var galt, i årevis. På trods af underretninger blev der ikke grebet ind. Efter Tønder-sagen dukkede lignede sager op andre steder i landet, alle kendetegnede ved ekstrem og langvarig børnemishandling. Det blev blandt andre til Mern-sagen, Brønderslev-sagen, Vejen-sagen og Bornholmer-sagen, med stednavnene refererende til den by eller kommune, hvori mishandlingen fandt sted (Christensen & Warming 2012). I første omgang blev disse sager omtalt som alvorlige enkeltsager, men i takt med akkumuleringen af sager blev de en art ny sagskategori, navngivet bindestregssagerne, således at den sidste del af sammensætningen, *-sagen*, blev synonym med den type af uopdagede eller for sent opdagede årelange mishandlinger af børn. Tønder-sagen er efterfølgende blevet en art målestok, når nye bindestregssager opdaget. Eksempelvis en overskrift i Jyllands-Posten om Bornholmer-sagen: "*Forsvarer: Mindre slemt end*

Tønder-sagen” (Smith 2012), eller en overskrift i Randers Amtsavis om Vejen-sagen ”*Udlån af børn til sex minder om Tøndersagen*” (Mønster 2017).

Bindestregssagerne har været genstand for massiv national mediedækning. Spørgsmål er blevet stillet, og undersøgelser sat i værk i de kommuner, der har måttet ligge navn til bindestregssager, mens andre kommuner intenst har fulgt med på sidelinjen og ’krydset fingre’ for ikke at skulle lægge navn til den næste sag. Det er især spørgsmål om, hvorfor mishandlingen ikke er blevet forhindret eller stoppet, og hvorfor der ikke blev reageret på bekymringshenvendelser og grebet ind langt tidligere. Ofte har spørgsmålene været flere end svarene. Alle sagerne er næsten pr. automatik blevet løftet til et politisk niveau og mødt med krav om politisk handling her og nu. De politiske handlinger har været skyndsomt og systematisk at a) definere procedurale eller lovgivningsmæssige ’huller i systemet’ som mulige forklaringsmodeller af, at bindestregssagerne har kunnet foregå, og b) få disse huller lukket. I kølvandet på bindestregssagerne er der derfor ofte fulgt bureaukratiske udbygninger og knopskydninger i form af øgede regel- og kontrolsystemer (Røhl 2015; Schultz 2017). Christensen (2016), på daværende tidspunkt ph.d.-studerende, skriver følgende om dette:

Svaret på bindestregssagerne imødekommes som oftest af et politisk ønske om strammere regler, mere fokus på de juridiske rettigheder, som sagsbehandlingsprocedurale elementer, sagsbehandlingstider, høringsfrister med videre, mere og bedre kontrol af sagsarbejdet samt en italesættelse af behovet for bedre uddannede socialrådgivere

(Jenvall 2016⁶¹)

Dette meget markante fokus på bureaukratiske stramninger og ekstra kontrolelementer som løsningsmodeller repræsenterer en værdimæssig antagelse om, at sociale problemer kan forebygges og håndteres, hvis bare vi har de rigtige love, regler og kontrolsystemer, og nok af dem.

Den nye barndomsforskning

Gennem de sidste tre årtier er der vokset en ny barndomsforskning frem. Med den er der fulgt et skifte i opfattelsen af børn og barndom. Det er en forskning, der begyndte at manifestere sig i årtierne op til årtusindeskiftet. Opfattelsen af børn og barndom har

---

⁶¹ <https://www.altinget.dk/kommunal/artikel/naar-boernene-drukner-i-systemets-mistillid>

aldrig været homogen eller universel, men der har været børne- og barndomsopfattelser, der har været mere prævalente end andre. Inden den nye barndomsforskning udvikledes, var det gængs i vestlig sammenhæng, at forståelsen af børn og barndom var funderet i forskellige udviklingspsykologiske retninger, hvad enten det var med afsæt i filosofiske debatter om børn som eksempelvis *tabula rasa* eller passive objekter, om børn skulle disciplineres, formes eller udvikles, eller om de skulle opdrages eller inddrages.

Én af disse udviklingspsykologiske teorier er Freuds fase-teori. Freuds teori byggede på, at barndommen var inddelt i forskellige faser, fx oral, anal, ødipal mv. Freuds teorier byggede på nogle grundantagelser om fx barndommens betydning for personlighedsdannelsen, om det ubevidstes eksistens og om seksualitet eller lystfølelse som en referenceramme gennem hele udviklingen, jf. den samlede betegnelse for de første faser som prægenitale, de næste som (seksuel) latens efterfulgt af den genitale fase, der begynder med puberteten (Jonassen & Ringsted 1993). Barndommens formål var, at børn skulle gennemleve disse faser bedst muligt for at blive gode voksne. Freudiansk psykoterapi tager afsæt i, at hvis en voksen patient 'er i stykker', så skal det opklares, i hvilken udviklingsfase i barndommen det er gået galt, og derfra skal man sætte ind med 'reparationer' af den og de følgende faser. Dette er ud fra en forståelse af, at faserne bygger på hinanden, og at hvis én er 'i stykker', sker der en fejludvikling i de følgende faser, idet den næste fase tager afsæt i det, der er 'i stykker'.

Et andet eksempel er Piaget med sin erkendelsesudvikling, der handler om en "stræben mod logisk matematiske strukturer" (Jerlang 1993:234) eller tænkeformer. Eller som Piaget selv formulerer det i indledningen til sin bog *Barnets Psykiske Udvikling* ([1964] 1992):

Den psykiske udvikling, som allerede begynder ved fødslen og når sin afslutning i voksenalderen, kan sammenlignes med den legemlige vækst: begge består i væsentlig grad af en bevægelse mod ligevægt. Ligesom legemet gennemgår en udvikling mod det relativt stabile niveau, som karakteriseres ved afslutning af den legemlige vækst og organernes modenhed, således kan vi tænke os, at sjælelivet udvikles i retning af en endelig ligevægtstilstand: den voksnes psyke. På en måde er udvikling således en stadig stræben efter ligevægt, fortløbende overgange fra en tilstand af mindre ligevægt til en ligevægt på højere niveau.

(Piaget [1964]1992:7).

Opfattelsen er også her, at barnet fødes ufærdigt, og, med Piaget, i en tilstand af uligevægt, hvor målet med barndommen er at blive voksen og ligevægtig og dermed hel. Fælles for de udviklingspsykologiske forståelser, som blandt andre Freud og Piaget repræsenterer, er en opfattelse af barndommen som fundamentet for det 'rigtige' liv, som er voksenlivet eller voksentilstanden, og af, at faser skal gennemleves, eller ligevægt etableres for at nå dertil.

Heroverfor står den nye barndomsforskning (for en problematisering eller diskussion af 'det nye' se Christensen (2016)). Centrale eksponenter for den nye barndomsforskning er særligt Cosaro (1992, 1997), Rockwell (1996) James, Jenks og Prout (1999) og Gulløv (1999). Med disses arbejder startede en ændring i opfattelsen af børn; fra at have betragtet dem som ufærdige eller uligevægtige ændredes opfattelsen til at betragte børn som aktive betydningsskabende subjekter i egen ret. Børns 'værdi' blev udvidet fra en værdi som kommende voksne eller som bærere af en ældrebyrde, til at have værdi i og for sig selv, som børn. Det er også en ændring i opfattelsen af barndom som kulturel kategori. Barndommen havde været det (værk)sted, der skulle uddanne børnene til at blive kompetente voksne, med deres udviklingsniveau vurderet op mod den voksne standard. Den nye barndomsforskning bliver således et skifte fra at betragte barndommen som én lang dannelsesrejse med den voksne tilværelse som målet til at opfatte barndommen som værdifuld i og for sig selv.

En central karakteristik i den nye barndomsforskning er dermed et skifte i orientering eller bevægelse. Hvor der tidligere havde været et fokus *ud af* eller *væk fra* barndommen, bliver det nye fokus en *væren* i barndommen. Det er et skifte i synet fra *becoming* til *being*. Dette skifte er blevet betragtet som så markant, at det er blevet karakteriseret som et nyt barndomsparadigme (fx James, Jenk & Prout 1999:273). James, Jenk og Prout argumenterer med den nye barndomsforskning for, at man skal konstruere børn og barndom som selvstændige sociologiske kategorier, fordi det vil betyde

en afgørende bevægelse bort fra socialiseringsbegrebets mere eller mindre uundgåelige konsekvens: At børn må ses som mangelfulde voksenudgaver, som nok er sociale i deres fremtidige potentiale, men ikke i deres nuværende eksistens.

(James, Jenk & Prout 1999:13)

Med denne sociologiske konstruktion bliver børn betragtet som sociale aktører, der både skaber deres egne omstændigheder og bliver skabt af dem. Det betyder, at børn betragtes som nogle, der har deres egen individuelle stemme, og at deres tilstedeværelse bliver anerkendt og beskrevet (James, Jenk & Prout 1999:13). Dermed åbnes der for en tilgang til at forstå børn, som er et alternativ til eksempelvis de præsociologiske (James, Jenks & Prout 1999:56) fasemodellers biologiske determinisme (Cosaro 1997:8). Som sådan bliver det en konstruktion, at børn er kompetente og selvforvaltende individer, der skaber betydning i deres liv (Gulløv & Højlund 2003:57):

Betydningsdannelse sker i det enkelte individ på baggrund af dets personlige erfaringer og forståelser, og under bestandig indflydelse af et socialt rum, hvor andre reagerer og forholder sig.

(Gulløv 1999:228)

Denne nye barndomsforsknings tilgang til børn ses også, som beskrevet i kapitel 5 om metodologiske overvejelser om forskning, der involverer børn, afspejlet i et skifte i holdningen til børns deltagelse i forskning. Fra viden om børn som andenhåndsviden til en anerkendelse af børnenes stemme i egen ret, som en stemme, der ikke alene skal høres, men som har krav på at blive hørt.

Den nye barndomsforskning er hverken mere rigtig eller forkert end andre konstruktioner af børn og barndom, men blot endnu en diskurs at trække på i det samlede argumentationsrepertoire. Dog må det, qua sin forankring i den videnskabelige videns særlig status, antages, at de diskursive ideologiske positioneringer, der trækkes på her, har en betydelig indflydelse på konkurrerende opfattelser eller diskurser.

At konstruere børn og barndom som selvstændige kulturelle og sociologiske kategorier på lige fod med andre kategorier, eksempelvis voksne, kan lede til en diskursiv ideologisk positionering eller værdiantagelse af ligeværd og kompetence. Udbredelsen eller distributionen og konsumtionen af en sådan diskursiv ideologisk positionering kan være det, der i et resemiotiseringsperspektiv er manifesteret i

eksempelvis de tidligere omtalte reformer, men også i etableringen af et statsligt Børneråd⁶² og et Børnekontor hos Ombudsmanden⁶³.

Det bliver mit argument, at de implicitte antagelser i relation hertil er, at børn har en stemme (eksistentialistisk), der skal høres (proportionelt) og tages alvorligt (værdimæssigt). Der kan måske endda argumenteres for, at børn som kategori, i hvert fald i socialpolitik, vægtes højere end den kategori, der er forældrene. Som tidligere berørt blev det med anbringelsesreformen ekspliciteret, at 'barnets tarv' vægter højere end hensynet til forældrene, og som Pösö et al. skrev, så er børns rettigheder et altafgørende omdrejningspunkt i socialpolitik. I forlængelse af ovenstående kan et markant og kontinuerligt fokus på børns rettigheder og på den nye barndomsforskning blive naturaliseret således, at det bliver ureflekteret. Som sådan går bestræbelserne på at sikre børns ret til ikke at lide overlast fint i tråd med en forebyggelsesparagraf.

Risikosamfundet

I forlængelse af forebyggelsens paradoks, som er beskrevet i introduktionskapitlet, om, at det reelt ikke med sikkerhed kan vides, om socialfaglig forebyggelse virker, er der et iboende element af usikkerhed og uvished i sådanne bestræbelser. Der kan rettelig spekuleres over, hvorfor der satses så mange politiske, økonomiske og menneskelige ressourcer på noget, der måske, måske ikke virker. Et tredje bud på en forklaring af forebyggelsesparagraffens eksistens kan måske, trukket op på et mere generelt samfundsmæssigt niveau, findes i endnu et forskningsfelt: risikoforskningen.

Risikoforskningen er et perspektiv med mange forgreninger (Bengtsson, Frederiksen & Larsen (2015)), men det samlede udgangspunkt er, at samtiden er identificeret ved at være et risikosamfund. Tanker om risikosamfundet bygger på en præmis om risici, der handler om, at

risk has become an almost ever present aspect of modern social life – an aspect that cannot be avoided or controlled, but that we nonetheless seek to better understand and manage.

(Bengtsson, Frederiksen & Larsen 2015:7)

---

⁶²<https://www.boerneraadet.dk/om-boerneraadet>

⁶³ <http://boernekontoret.ombudsmanden.dk/om/>

Som ophavsmand til begrebet om risikosamfundet (Beck 2002; Sørensen & Christiansen 2012) beskriver Beck, hvordan risikosamfundet kan betragtes som et resultat eller en konsekvens af modernitetens succes:

The speeding up of modernization has produced a gulf between the world of quantifiable risk in which we think and act, and the world of non-quantifiable insecurities that we are creating.

(Beck 2002:40)

Vi ved som samfund, at vi er et risikosamfund, når vi "*find ourselves invoking these risks as arguments alongside traditional economical and scientific facts during public debate and governance*" (Sørensen & Christiansen 2012:10). Modernitetens ærinde var at ophæve oplysningens monopol på de store Fortællinger eller Sandheder. Denne ophævelse skete til fordel for videnskabens uendelig mange konkurrerende og lige gyldige små sandheder, hvilket qua sin succes medførte "*the unwelcome return of frightening uncertainties*" (Sørensen & Christiansen 2012:9).

Becks begreb om risikosamfundet lægger sig tæt op ad et tidligere begreb *no-risk society*, der blev introduceret af professor Yair Aharoni i begyndelsen af 1980'erne. *No-risk society* bygger på en lignende risikoanerkendelse og på en antagelse om, at den primære aktivitet for enhver regering er at flytte ansvaret for enkeltgruppers risici til samfundet som helhed med det formål at skabe et risikofrit samfund. Præmissen er imidlertid, at et sådant samfund ikke er muligt. Der vil altid være risiko for tab, fx økonomiske tab og tab af social status, og risiko for skader, og af den grund bliver risikohåndtering et spørgsmål om kompensation. Tanken er videre, at et skifte fra risiko til kompensation fører til uendelige økonomiske udfordringer og til en ekstra risiko for, at risikogrupperne stopper med at passe på, fordi de ved, de bliver kompenseret (Harman 1983). Desuagtet berettiger Beck 'sit' risikosamfund af flere grunde. En grund er, at risikobegrebet er en moderne konstruktion (Beck 2002:40). En anden grund er, at

recent years have seen the rise of a brand new species of risks which are different from our earlier, tangible risks and that we have started to take these new risks to be vital questions for society and its development.

(Sørensen & Christiansen 2012:10)

Fælles for de mange forgreninger i risikoforskningen er, at risici og risikosamfundet er et vilkår i moderniteten, uanset om denne er *high, reflexive* (Beck, Giddens & Lash 1994), *post* eller *late* (Giddens 1994; Beck 2002; Argyrou 2003; Møller & Larsen 2016). Samtidig er risikosamfundet, i takt med globaliseringen og grænseoverskridende risici som terrorisme, finansielle kriser og forurening, blevet udvidet til også at være et verdensrisikosamfund (Beck 2002).

I den danske del af risikoforskningen udfolder Ejrnæs (2016) risiko som sandsynligheden for en fremtidig negativ hændelse, fx sociale problemer (Ejrnæs 2016:254). Samtidig skriver Møller og Larsen (2016), at Danmark er internationalt anerkendt for at have fået øje på de (nye) risici og lave politikker for at håndtere dem (Møller & Larsen 2016:63), men de pointerer også, at dette arbejde i sig selv og generelt i velfærdsstater har et indbygget paradoks, da det samtidig er med til at frembringe risici (Møller & Larsen 2016:66). Dette paradoks, at jo mere vi er på udkig efter potentielle risici, jo flere får vi øje på, forstærkes fx i socialt arbejde, hvor der opereres med begreber som risikofaktorer, risikoadfærd og børn og familier i risiko. Nedenstående sammenklippede citat er et eksempel på, hvordan sådan en risikodiskurs er en eksplicit *language-in-use*-del af en socialfaglig praksis. Citatet er fra en video, jeg har optaget af en socialfaglig sparring mellem en familierådgiver i forebyggelsesteamet og en ekstern børnehaveleder, der har bedt om sparringen. Det er forebyggelsesmedarbejderen, der taler:

Altså, det man kan sige ... Der er jo det, der hedder risikofaktorer, og så er der risikoadfærd ... Altså, vi reagerer jo alle sammen forskelligt på forskellige ting ... i vores liv ... Og man kan sige, at det, at der er rodet, og det, at forældrene ikke rigtig deltager, og det der med [ingen] madpakke og sådan noget der ... Det er risikofaktorer, men hvor er det så, det viser sig som risikoadfærd? ... Hvordan har [barnet] det sådan rent socialt med de andre for eksempel, ikk'? ... Er det, fordi [barnet] sådan i virkeligheden er meget træt og kommer ikke rigtig i ... er ikke rigtig deltagende i de første timer eller altså? ... For jeg kan godt høre lige nu, at der er nogle risikofaktorer ... Men hvor er risikoadfærden henne?

Af dette følger et fokus på at identificere, opspore og forhindre, som også citatet er en indikation af. Dette er imidlertid ikke uproblematisk, men kommer også med udfordringer, i kraft af at risikoopfattelser kontinuerligt forandrer sig:

Endnu et problem i identificeringen af risikobørn er, at der til stadighed sker en udvikling i definitionen af en risikabel opvækst, og at flere og flere fænomener konstrueres som risikable.

(Egelund 2016:314)

Dvs. at flere og flere fænomener konstrueres som risikofyldte eller som mulige negative fremtidige hændelser, hvorudfra håndteringen skal defineres, og hændelsen forhindres. Med risikosamfundet og konstruktionen af risici er risiko som en diskursiv praksis at tilgå socialt arbejde med blevet en integreret del af det sociale arbejdes Diskurs og den socialpolitiske Diskurs. I en sammenhæng af risici som noget, der skal undgås, giver det på den ene side god mening med en forebyggelsesparagraf, der som konstruktion naturaliseres, mens der på den anden side kan reflekteres over, om og i hvilket omfang en forebyggelsesparagraf øger antallet af risici.

6.5.2. OPSUMMERING AF OG KONKLUSION PÅ FORSKNINGSSPØRGSMÅL 1:2

Med sin vedtagelse i 2014 er forebyggelsesparagraffen SEL 11, stk. 3, blevet en del af en lang socialpolitisk tradition i Danmark, hvor det betragtes som en samfundsmæssig forpligtelse at sikre hjælp og støtte til dem, der ikke kan klare sig selv og sine, og hvor den hjælp er specificeret, garanteret og reguleret ved lov. Det at ville forebygge sociale problemer eller stoppe yderligere social deroute er en lige så lang tradition. De to traditioner går hånd i hånd.

Når det alligevel er blevet vurderet nødvendigt med en decideret forebyggelsesparagraf, kan det hænge sammen med, at samtiden er karakteriseret som et risikosamfund, hvor risici diskursivt positioneres som noget ukontrollabelt, der skal kontrolleres, som noget potentielt allestedsnærværende, der fordrer vagtsomhed, og som noget farligt, der skal forhindres. Når den ene bindestregssag efter den anden dukker op i alle egne af Danmark og både på landet og i byerne, så taler det lige ind i risikosamfundets kerne af frygt eller ubehag, og et spørgsmål bliver naturligt, hvordan vi kan undgå flere af disse ubehagelige sager. Bindestregssagernes grusomhed forstærkes (om muligt) af de nye diskursive forståelser eller konstruktioner af børn og barndom, som den nye barndomsforskning har bragt med sig. Med den nye barndomsforskning er børn en kategori, der er ligeværdig med andre kategorier, fx

voksne eller forældre, og de har en stemme, der skal høres, og som er værd at høre på. Og de har rettigheder, børnene. Blandt andet retten til en barndom, der ikke er et sted eller en periode, hvor de er ufærdige eller i ubalance, og som ikke er noget, der skal overstås, så det 'rigtige' liv, voksenlivet, kan begynde, men derimod et sted, der er værdifuldt i og for sig selv. Med en sådan diskursiv forståelse af børn og barndom kan bindestregssager på ingen måde accepteres i et risikosamfund, og med den lange tradition for at forebygge sociale problemer eller facilitere løsning heraf gennem socialpolitik og lovgivning giver en 'forebyggelse er imperativt'-forebyggelsesparagraf rigtig god mening.

6.6. FORSKNINGSSPØRGSMÅL 1:3 HVILKE INSTRUKSER INDEHOLDER SEL 11, STK. 3?

6.6.1. RAMMELOVGIVNING, LIGHEDSPRINCIP OG KOMMUNALT SELVSTYRE

Uanset hvordan og i hvilken sammenhæng SEL 11, stk. 3, skal forstås, så er den en realitet. Ud over sin generelle placering i serviceloven er bestemmelsen specifikt placeret i Servicelovens paragraf 11. Det har den været siden lovændringen i oktober 2014⁶⁴ (Schultz 2017:88) som en del af den såkaldte 'forebyggelsespakke'. Helt konkret skete dette med lovforslaget ”L 168 Forslag til lov om ændring af lov om social service og lov om forpligtende kommunale samarbejder (en tidlig forebyggende indsats m.v.)”⁶⁵, fremsat af det daværende Ministerium for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold. Hensigten var at præcisere og understrege SEL 11 som en egentlig forebyggelsesparagraf (Jørgensen 2015:161). I lovens forarbejder er dette formuleret således:

”Lovens [SEL 11’s] formål er at gøre det tydeligt i serviceloven, at kommunerne har pligt til at sørge for en tidlig og forebyggende indsats, ved at formulere servicelovens § 11 som en egentlig forebyggelsesparagraf. Bestemmelsen skal understrege, at det er vigtigt

⁶⁴ Hentet 21.2.2020: <https://www.ft.dk/samling/20131/lovforslag/1168/index.htm>

⁶⁵ Hentet 21.2.2020: <https://www.ft.dk/samling/20131/lovforslag/1168/index.htm>

med en forebyggende indsats, og samtidig give eksempler på, hvad en forebyggende indsats kan bestå af

(Folketinget 2016: Om lovforslaget LOV nr. 576 af 10-06-2014 ⁶⁶)

I sin artikel *En forebyggende indsats eller særlig støtte? – Servicelovens § 11* (2017) skriver Schultz om forebyggelsesparagraffens juridiske historik, at i 1998, da serviceloven trådte i kraft, var SEL 11 (dengang SEL 5) en vejledningsbestemmelse, som var videreført fra bistandsloven, og at den siden da er blevet udbygget ad flere omgange (Schultz 2017:84ff). Forebyggelsesparagraffen kan dermed dels betragtes som en art juridisk kulmination på en ”*stigende regulering af den forebyggende indsats*” (Schultz 2017:82) for børn, unge og familier i udsatte positioner og dels, som beskrevet med besvarelsen af forskningsspørgsmål 1:2 som en illustration af det dynamiske element i lovgivningen, som en reaktion på og normgivende for det felt, den skal regulere.

Med en enstemmig vedtagelse af ændringsforslaget med forebyggelsespakken blev ordlyden af forebyggelsesparagraffens indledende stk. 1 fastsat til følgende:

Kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge en indsats, der sikrer sammenhæng mellem kommunens generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte

(LOV nr. 576 af 10-06-2014⁶⁷)

Det krav om sammenhæng, der formuleredes med blandt andet den sammenhængende børne- og ungepolitik, centreredes dermed i forebyggelsesparagraffen, hvilket således er udtryk for en intertekstuel forbindelse mellem de to tekster. Forebyggelsesparagraffen placerer sig dermed mellem det generelle almenområde og det specialiserede specialområde.

Serviceoven er som nævnt en rammelovgivning, hvilket betyder, at det er op til de enkelte kommuner selv at vurdere og organisere deres serviceniveauer og allokere ressourcer dertil. Retten til, at man på kommunalt niveau selv kan fylde rammen, har

---

⁶⁶ Hentet 21.2.2020: <https://www.ft.dk/samling/20131/lovforslag/1168/index.htm>

⁶⁷ https://www.ft.dk/ripdf/samling/20131/lovforslag/1168/20131_1168_som_vedtaget.pdf

hjemmel i Grundlovens § 82 om kommunalt selvstyre. Denne paragraf tilsiger kommunerne ”*selvstændigt at styre deres anliggender*”⁶⁸, dog under tilsyn af staten. Det betyder ikke, at kommunerne har ret til at formulere deres egne selvstændige regler, men at kommunerne har et råderum og deri har ”*ret til at handle inden for de rammer, der fastsættes i gældende ret*” (Andersen 2019:25). Dvs. at den kommunale administration skal ske i de retlige rammer, der kan være både skreven ret og uskrevne retgrundsætninger. Et eksempel på en uskreven retgrundsætning er lighedsprincippet⁶⁹. Det er et princip, der handler om, at ”*det i alt væsentligt ensartede i retlig henseende skal behandles lige*” (Andersen 2019:130). Dette ”*ideal om lighed*” (Andersen 2019:152) betyder, at kriterier, der bliver lagt til grund for eksempelvis økonomiske bevillinger i én sag, også skal lægges til grund i lignende sager. Afvigelse der herfra, kan der være tale om forskelsbehandling på ulovlig vis. Lighedsidealet til trods faciliterer rammelovgivning sammen med det grundlovssikrede kommunale selvstyre et ”*room for considerable differences between municipalities*” (Hestbæk 2011:131), forstået som potentielt meget store forskelle i adgangen til og omfanget af ydelser fra kommune til kommune (Andersen 2019:22).

Rammelovgivningen SEL 11 består af i alt ni stykker jf. bilag 6.A. De handler om, at kommunerne skal tilbyde åben, anonym rådgivning (stk. 2), at der kan tilbydes økonomisk støtte til konsulentbistand (stk. 4 & 5), økonomisk støtte til prævention (stk. 4 & 5) og til fritidsaktiviteter (stk. 6), at der skal tilbydes behandling (undersøgelse, rådgivning) af børn og unge, der har adfærdsvanskeligheder, eller hvis funktionsevne, fysisk og psykisk, er nedsat (stk. 7), at familier med børn med handicaps skal have adgang til en særlig ordning med familievejledning (stk. 8), for hvilke nærmere regler fastsættes ministerielt (stk. 9). Tilbage står forebyggelsesparagraffens stk. 3, der, jf. besvarelsen af forskningsspørgsmål 1:1 pålægger kommunerne at til- eller udbyde forebyggende indsatser, der i bestemmelsen med sit KAN er eksemplificeret ved konsulentbistand, individuelle forløb, gruppeforløb, netværksgrupper, rådgivning om familieplanlægning og ved hjælp af ’andre indsatser’, der vurderes relevante. Som nok i særdeleshed SEL 11, stk. 3, nr. 4, om ’andre indsatser’ bærer vidne om, så er bestemmelsen meget overordnet formuleret.

---

⁶⁸ <https://danskelove.dk/grundloven/82>

⁶⁹ <http://www.socialpension.dk/juridiske-principper.html>

Schultz problematiserer visse formuleringer i SEL 11, stk. 3, som værende, om ikke for uklare, så i hvert fald ”vage” (Schultz 2017:107) og dermed meget åbne for fortolkning. Schultz skriver videre, at

der synes således at være en betydelig elasticitet i kravet til kommunernes udbud af forebyggende indsatser, hvilket må få betydning for den konkrete vurdering af om behovet hos det enkelte barn i tilstrækkeligt omfang, kan dækkes efter §11, stk. 3.

(Schultz 2017:90)

(understregning markerer fremhævnning i oprindelig tekst)

Kommunerne er, med andre ord, ”ret frit stille” (Schultz 2017:95), når det kommer til udbud og omfang af SEL 11, stk. 3-indsatser.

Generelt set forholder det sig sådan, at der, på grund af rammelovgivningens vilkår af overordnede formuleringer og deraf følgende betydelige råde- eller fortolkningsrum, ofte fra centraladministrationen udarbejdes skrivelser som cirkulærer, vejledninger eller tjenestebefalinger. Eksempelvis vejledninger er ”uforbindende retningslinjer – generelle råd og vink til myndighederne om, hvorledes myndighederne bør administrere lovgivningen” (Andersen 2019:41). Afsættet for at udfærdige sådanne dokumenter kan være forskelligt funderet. De kan tage direkte afsæt i en lov men de kan også udspringe af problemer eller tvivl, som er opstået i praksis med at håndtere en lov. Det kan være kommuner, der er i tvivl om, hvordan de skal anvende en lov, og derfor har behov for yderligere retningslinjer og klarhed. Det kan imidlertid også være utilfredshed med kommunale afgørelser, der har ført til retssager med domsafsigelser eller til klager, som er blevet behandlet i diverse ankestyrelser eller -nævn, eller det kan være forhold, som er blevet forelagt Ombudsmanden og har ført til ombudsmandsudtalelser (Andersen 2019:40pp).

Specifikt i relation til SEL 11, stk. 3, har det i forbindelse med implementeringen heraf vist sig nødvendigt og relevant at udarbejde en vejledning. Årsagen til, at det har vist sig nødvendigt at udarbejde en vejledning, udspringer af kommunale udfordringer med at omsætte bestemmelsen til praksis. Det er udfordringer, der har medført en lang række af spørgsmål fra forskellige kommuner, klagesager i Det Sociale Ankenævn og en sag prøvet ved Ombudsmanden. Alt sammen centrerende sig om at skabe klarhed over, hvilke instrukser SEL 11, stk. 3, indeholder, og hvordan bestemmelsen kan anvendes.

I relation til æskemodellen i CDA er det således konsumptionsdelen (den midterste æske) af teksten SEL 11, stk. 3, der har udfordret kommunalt. Og det har affødt et intertekstuel forløb med en række af tekster, der alle er udsprunget af tvivl om SEL 11, stk. 3. Det har samtidig også affødt resemiotiseringer, der med andre modaliteter end tekst har fungeret som en hjælp til kommunerne til at forstå SEL 11, stk. 3. Det er det forløb af intertekstualitet sammen med eksempler på multimodale tiltag, der bringes i anvendelse i denne analysedel om, hvilke instrukser bestemmelsen indeholder.

I denne del af analysen trækker jeg derfor i et større eller mindre omfang på yderligere fire tekster; i alt inklusive SEL 11, stk. 3, baserer analysen sig på fem tekster. De fem tekster har SEL 11, stk. 3, og forebyggende indsats for børn, unge og familier i udsatte positioner til fælles, og er i kronologisk rækkefølge disse:

1. Fra 2014: SEL 11, stk. 3
2. Fra ultimo 2014: en ombudsmandsafgørelse
3. Fra 2016/17: *Inspirationsmateriale. Servicelovens § 11, stk. 3 – en tidlig og forebyggende indsats* (vejledning udarbejdet af Socialstyrelsen)
4. Fra 2017: ministersvar på spørgsmål stillet på baggrund af samråd vedr. SEL 11, stk. 3
5. Fra 2017: *En forebyggende indsats eller særlig støtte? – Servicelovens § 11* (Schultz 2017)

Analysen omhandler fire forhold: afgrænsningen af SEL 11, stk. 3, i relation til omkransende paragraffer, udfoldningen af målgruppen for SEL 11, stk. 3, de muligheder (og krav), der er med bestemmelsen, og afslutningsvis nogle retssikkerhedsmæssige udfordringer eller konsekvenser, der følger af mulighederne.

6.6.2. UKLAR GRÆNSEDRAGNING MELLEM § 11 OG KAPITEL 11

I slutningen af 2014 modtog Ombudsmanden to anonyme henvendelser, der handlede om grænsedragningen mellem målgrupper for hhv. SEL 11, stk. 3, og SEL 50 & 52. Hvor SEL 11, stk. 3, hører under servicelovens kapitel 3 om 'Forebyggelse, rådgivning og videnedvikling', hører SEL 50 & 52 under servicelovens kapitel 11 om 'Særlig støtte til børn og unge'.

Formålet med kapitel 11 er, at børn og unge, der har et særligt behov, skal have en sådan støtte eller hjælp, at de ”kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende” (SEL 46). SEL 50 er en instruks om, at hvis et barn eller en ung vurderes til at have behov for særlig hjælp eller støtte, skal der udarbejdes en BFU. En BFU er en grundig undersøgelse af et barns eller en ungs situation med henblik på at vurdere, om der er behov for støtte eller hjælp (Hougaard 2015:241). Undersøgelsen kan bygge på informationer fra relevante aktører, barnet eller den unge selv og barnets og den unges private og professionelle netværk. Det er de enkelte kommuner, der skal udarbejde en BFU, og det kan ske på baggrund af underretninger og henvendelser fra barnet, den unge eller familien selv, fra bekymrede naboer eller fagprofessionelle eller på initiativ af socialforvaltningen selv. Det er alene i regi af kommunale socialforvaltninger, at det afgøres, hvorvidt der skal udarbejdes en BFU (Jørgensen 2015:183). Dvs. at fx forældre eller pædagoger i et barns børnehave ikke kan forlange, at der bliver udarbejdet en BFU. Hvis det på baggrund BFU’ens resultater vurderes, at der er behov for at yde barnet, den unge eller familien hjælp og støtte, skal det besluttes, hvilken hjælp eller støtte der skal gives, og i hvilket omfang, og der skal udarbejdes en handleplan, jf. SEL 140⁷⁰. En handleplan skal være med til at sikre, at hjælpen og støtten gennemføres og kontinuerligt justeres efter behov. Den hjælp eller støtte kaldes for foranstaltninger og skal gives med hjemmel i SEL 52. På samme vis som med SEL 11, stk. 3, SKAL hjælp eller støtte ydes, hvis der er brug for det, med det er op til de kommunale forvaltninger at beslutte hjælpens eller støttens art. Hvor der i SEL 11, stk. 3, er oplyst fire KAN-forslag til typer af hjælp, er der med SEL 52, stk. 3, oplyst ni forslag, eksempelvis at barnet eller den unge får en kontaktperson, praktisk pædagogisk støtte i hjemmet, familiebehandling, aflastningsophold i en plejefamilie eller anbringelse på en institution.

Tekstboks 6.2 Begrebsafklaring - Servicer, indsatser og foranstaltninger

Jeg inddeler og refererer til offentlige ydelser på det sociale felt i tre kategorier:

- **Servicer** er generaliserede ydelser, som bliver tilbudt alle borgere, fx gratis skolegang
- **Indsatser** er ydelser, som bliver tilbudt børn, unge og familier i udsatte positioner i regi af SEL 11, stk. 3
- **Foranstaltninger** er ydelser, som bliver tilbudt til eller med tvang pålagt børn, unge og familier med behov for særlig støtte i regi af kapitel 11

⁷⁰ <https://danskelove.dk/serviceloven/140>

De henvendelser, Ombudsmanden modtog i 2014, indeholdt anklager om, at en specifik kommune havde gjort brug af SEL 11, stk. 3, til ”*et stort antal tunge børne- og familiesager*” (Ombudsmanden Sag nr. 14/04768, side 1) i stedet for SEL 50 & 52. Henvendelserne gik dermed på, at man mente, at de i den kommune havde brugt forebyggelsesparagraffen til sager, hvis tyngde eller alvor gjorde, at de burde være blevet håndteret med foranstaltninger i regi af SEL 50 & 52. Det vil sige, at man i meget lang tid havde forsøgt sig med forebyggende indsatser, uden at der var blevet udarbejdet BFU’er og handleplaner⁷¹.

På baggrund af sine undersøgelser konkluderede Ombudsmanden to ting. Den første konklusion var, at den anmeldte kommune i en række tilfælde havde anvendt SEL 11, stk. 3, hvor SEL 50 & 52 retmæssigt burde være blevet anvendt⁷², altså at der var forsøgt med indsatser i forebyggelsesregi i tilfælde, der burde have kaldt på særlig støtte i form af foranstaltninger. Den anden konklusion var, med reference til de bemærkninger, der var med SEL 11 som lovforslag, at

de nuværende formuleringer af §§ 11, stk. 3, og 52, stk. 3, skaber usikkerhed om, hvornår den ene bestemmelse finder anvendelse frem for den anden, og der har i flere kommuner været forvirring herom.

(Ombudsmanden Sag nr. 14/04768, side 5⁷³)

Den usikkerhed eller forvirring, der har været/er i kommunerne om, hvorvidt SEL 11, stk. 3, eller kapitel 11 skal tages i brug (Jørgensen 2015:161), skyldes, at der har været problemer med at målgruppevurdere. At målgruppevurdere betyder at foretage en vurdering af, hvilke udfordringer og problemer der skal løses med hjemmel i hvilke bestemmelser.

For at imødekomme kommunernes usikkerhed i forbindelse med at implementere SEL 11, stk. 3, og som et forsøg på at svare kommunerne på de mange spørgsmål, de har haft/har i forbindelse med deres omlægning til tidlig og forebyggende indsats, udgav Socialstyrelsen i samarbejde med Ankestyrelsen i 2016/2017 en vejledning

⁷¹ https://www.ombudsmanden.dk/find/udtalelser/beretningssager/alle_bsager/2016-58/pdf1 - side 1

⁷² https://www.ombudsmanden.dk/find/udtalelser/beretningssager/alle_bsager/2016-58/pdf1 - side 2

⁷³ https://www.ombudsmanden.dk/find/udtalelser/beretningssager/alle_bsager/2016-58/pdf1

(Socialstyrelsen 2017⁷⁴). Denne vejledning med titlen *Inspirationsmateriale. Servicelovens § 11, stk. 3 – en tidlig og forebyggende indsats*⁷⁵ har til formål ”at understøtte kommunernes korrekte anvendelse af § 11, stk. 3” (Socialstyrelsen 2017:6).

Selv om Andersen (2019) definerer eksempelvis vejledninger løseligt som ’generelle råd og vink’, hører vejledningen, på samme vis som SEL 11, stk. 3, ind under begrebet politisk kommunikation (Cap & Okulska 2013), om end den trækker på ganske andre diskursive og semiotiske virkemidler end SEL 11, stk. 3-lovteksten. Vejledningens titel er ikke ’vejledning’, men ’inspirationsmateriale’. I vejledningen bliver bestemmelsen grundigt bearbejdet og udfoldet på 51 sider til forskel fra lovtekstens 63 ord. Der er uddybende forklaringer af bestemmelsens enkeltdelen, og disse suppleres eller understøttes af figurer, praksisnære caseeksempler og konkrete handleforslag. Fordelt gennem vejledningen er endvidere 11 fotografier af børn og af børn og voksne. Vejledningen er skrevet i et sprog, som er mere nærværende end lovtekstens distancerende kancellistil, og med brug af det personlige pronomener ’du’: ”Foruden en række eksempler og konkrete cases, vil du i materialet kunne finde svar på spørgsmål som: [...] Hvilke elementer kan du overveje, når du skal vurdere, om et problem kan afhjælpes med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3?” (Socialstyrelsen 2017:6). Med disse handlingsanvisninger indikeres det, at vejledningen har en anden intenderet modtager end selve lovteksten. Denne indikation bekræftes på den efterfølgende side i vejledningen, hvor modtageren ekspliciteres: ”*Inspirationsmaterialet henvender sig primært til sagsbehandlere*”⁷⁶.

Med ”*hvilke elementer kan du overveje, når du skal vurdere, om et problem kan afhjælpes med en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3?*”-eksemplet om målgruppevurdering kan der trækkes en intertekstuel tråd fra lovtekstens ”*når det vurderes, at støtte efter nr. 1-4 kan imødekomme barnets eller den unges behov*” (linje 2 og 3) over Ombudsmandens konklusion om den kommunale usikkerhed om, hvor grænsen mellem SEL 11, stk. 3, og SEL 50 & 52 går, til vejledningen, hvor emnet formuleres som et spørgsmål. Cap og Okulska beskriver intertekstualitet som en ”*major corridor of change*”, og at genrer i denne forandringskorridor relateres til

---

⁷⁴ Den oprindelige vejledning er fra 2016. Jeg arbejder med den reviderede udgave fra 2017. Den reviderede del er ikke en del af denne ph.d.-afhandling.

⁷⁵ <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspirationsmateriale-servicelovens-ss-11-stk-3>

⁷⁶ <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspirationsmateriale-servicelovens-ss-11-stk-3-side-7>

hinanden i det sociale felt, hvor de har relevans (Cap & Okulska 2013:6). De tre forskellige diskursive praksisser i det intertekstuelle forløb supplerer hinanden om det samme budskab i et socialt felt af kommunalt forebyggende arbejde.

I tillæg til denne vejledning har Socialstyrelsen i perioden 2016-2019 gennemført et partnerskabsprojekt med hhv. Haderslev, Herning og Hvidovre kommune⁷⁷. Partnerskabsprojektet havde til formål at udvikle et fagligt koncept til at iværksætte forebyggende indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, til inspiration for andre kommuner. Til at formidle de erfaringer, der blev genereret i dette projekt, har Socialstyrelsen endvidere, i samarbejde med centrale nøglepersoner fra disse partnerskabskommuner, ad flere omgange inviteret interesserede kommuner til tværprofessionelle temadage herom. Det var én af disse temadage, jeg, som beskrevet i introduktionskapitlet, deltog i. Herudover har Socialstyrelsen stået til rådighed med rådgivningsforløb til kommuner, der har ønsket det. Disse tiltag i form af partnerskabsprojekt, temadage og rådgivningsforløb kan betragtes som forskellige multimodaliteter med det samme tema som i det ovenfor omtalte intertekstuelle forløb, nemlig at præcisere, hvordan SEL 11, stk. 3, skal forstås og anvendes.

6.6.3. BØRNELINEALEN – (MÅSKE) ET BILLEDE PÅ MÅLGRUPPEN FOR SEL 11, STK. 3

Med hensyn til den faktiske målgruppevurdering omhandlede én af de skærpelser, der fulgte med forebyggelsespakken i 2014, en præcisering af målgruppen. Det er en præcisering på to niveauer: internt i SEL 11, stk. 3, og i relation til servicelovens kapitel 11.

Skærpelsen af målgruppevurderingen internt i forebyggelsesparagraffen handlede/handler om usikkerhed med hensyn til afgrænsningen af SEL 11, stk. 3, og afgrænsningen til stykkerne 2 og 7. SEL 11, stk. 2, er åben anonym rådgivning, som er et kommunalt tilbud om anonyme, dvs. ikke registrerede rådgivningssamtaler for børn, unge og forældre. Deri ligger, at børn og unge uden deres forældres vidende kan tale med en socialarbejder. Den åbne anonyme rådgivning kan anvendes til at *”løse konkrete, afgrænsende problemstillinger”* (Schultz 2017:87-88). Samme mulighed

---

⁷⁷ <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/midtvjejsvaluering-af-partnerskab-om-omlaegning-til-en-tidligere-forebyggende-og-mere-effektiv-indsats-over-for-udsatte-born-og-unge>

for at løse 'konkrete, afgrænsede problemstillinger' gør sig også gældende med SEL 11, stk. 3, men heri er der givet mulighed for, at hjælpen kan være af en længerevarende karakter. Med skærpsen i 2014

blev der skabt mulighed for lettere at hjælpe familier med mindre støttebehov, men som krævede et længerevarende og mere konkret rådgivningstilbud, end hvad der kunne ydes som åben anonym rådgivning

(Socialstyrelsen 2017:10)

Kommunerne har således fået (eller er blevet pålagt) muligheden for at "tilbyde konsulentbistand i situationer, hvor [SEL 11, stk. 2] ikke var tilstrækkelig, [og tilbyde dette i form af] afgrænset forebyggende konsulentbistand" (Socialstyrelsen 2017:10).

SEL 11, stk. 7, handler om retten til "rådgivning, undersøgelse og behandling af børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier". I relation hertil er adskillelsen fra SEL 11, stk. 3, bundet op på spørgsmålet om sociale problemer:

Man kan ikke udelukkende have sociale problemstillinger og modtage en indsats efter §11, stk. 7, da målgruppen for §11, stk. 7, er børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier

(Socialstyrelsen 2017:24)

Det betyder, at det, for at man kan høre til målgruppen for en SEL 11, stk. 7-indsats, som minimum kræves, at man i tillæg til 'sociale problemstillinger' også er udfordret med hensyn til adfærd og funktionsevne. Den interne målgruppevurdering med hensyn til SEL 11, stk. 3, er således en vurdering af, om der er behov for et længerevarende og mere konkret tilbud om rådgivning, end der er mulighed for med SEL 11, stk. 2. Derudover skal det dreje sig om sociale problemstillinger og ikke om tilfælde, hvor der, som med SEL 11, stk. 7, også er adfærdsvanskeligheder eller nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne.

Den interne grænsedragning mellem målgrupperne vies mindre plads i vejledningen i forhold til den eksterne målgruppeafgrænsning mellem SEL 11, stk. 3, og SEL 50 &

52. Her er grænsen noget mere kompliceret at få præciseret (Jørgensen 2015; Schultz 2017). Den eksterne grænsedragning mellem målgrupperne for SEL 11, stk. 3, og SEL 50 & 52 bliver beskrevet, som at målgruppen for SEL 11, stk. 3, er børn, unge og familier med problemstillinger, der *”ikke er så komplekse, at der er behov for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11”* (Socialstyrelsen 2017:15), Dertil understreges det, at målgruppen *”har et mindre og mere afgrænset støttebehov”* (Socialstyrelsen 2017:15), og *”det vil sige familier, børn og unge, der ikke har så komplekse problemer, at der vurderes til at være behov for særlige foranstaltninger”* (Socialstyrelsen 2017:16), som de er beskrevet i regi af kapitel 11. Det centrale er, at problemstillingerne skal være *”relativt afgrænsede”* (Socialstyrelsen 2017:16), og at kompleksitetsgraden i problemerne skal være lav.

Fælles for formuleringerne om både de interne og eksterne grænsedragninger er, at målgruppen for SEL 11, stk. 3, bliver defineret ved sin opposition eller i negationer og i mindre grad i og for sig selv: *”ikke så komplekse som ...”, ”mere længerevarende end ...”, ”mindre støttebehov end ...”, ”mere afgrænset støttebehov end ...”* Dette er en indikation af, at målgruppen, eller afgrænsningen til de andre paragraffer, er svær at udkrystallisere. Dette taler ind i den usikkerhed, Ombudsmanden skriver om i sin afgørelse, og ind i de forskellige tiltag som Socialstyrelsen, ud over vejledningen, har taget initiativ til.

Sat på spidsen kan målgruppen for SEL 11, stk. 3, beskrives som de børn, unge og familier, der ikke har det godt nok til, at de *ikke* skal tilbydes hjælp, men som på den anden side ikke har det skidt nok til, at børnene eller de unge skal udredes med en BFU og tilbydes foranstaltninger. Denne mellemposition – mellem almenområdet og specialområdet – kan forstås med det, Egelund (2016) beskriver som ’gråzonebørn’. Gråzonebørn er børn, der ikke har det rigtig godt, men heller ikke har det rigtig skidt:

Der er også mange familier i socialforvaltningens søgelys, der har ”gråzonebørn”, som går mere eller mindre for lud og koldt vand, tuller lidt ensomme og akavede rundt, ikke klarer sig godt nok i skolen osv., men på den anden side måske ikke trives påfaldende dårligt. Det er børn, om hvem forvaltningen, ofte i årevis, spørger sig selv, om grænsen for en acceptabel opvækst er nået, og sjældent får besvaret sit eget spørgsmål tilfredsstillende. Det er børn på normalitetens overdrev, lidt grå og sølle børn, der, hvis de skal indpasses i overgrebskategorier, må siges at være i en eller anden grad vanrøgtede.

(Egelund 2016:311)

Til illustration af denne gråzone eller dette mellemområde anvender mange kommuner⁷⁸ et visuelt redskab. Dette redskab kaldes 'børnelinealen' (eller 'trivselslinealen')⁷⁹. Den blev kort nævnt i kapitel 3 om den socialfaglige setting i relation til forebyggelsesteamets navn. Børnelinealen er billedet af en lineal med tilføjede nuancer af farverne rød, gul og grøn. Idéen er, at man så at sige placerer barnet eller den unge et sted på linealens farveskala ud fra det niveau af bekymring, der er for barnets eller den unges trivsel og udvikling. Placeres barnet eller den unge i den grønne del af linealen, er det ud fra en vurdering af, at barnet eller den unge er i trivsel og dermed alene genstand for de generelle og forebyggende servicier i regi af almenområdet. Placeres barnet i den røde del af linealen, er det, fordi vurderingen er, at barnet eller den unge er i svær mistrivsel, er omsorgssvigtet og truet på sin udvikling. Børn og unge, der placeres i den røde del, sorteres under specialområdet og er (bør være) genstand for foranstaltninger. Den gule farve, der er placeret mellem den grønne og den røde, indikerer, at barnet eller den unge er i risiko for mistrivsel eller er i begyndende mistrivsel, med reference til det sekundære felt, hvorfor barnet eller den unge dermed kan hævdes at være i målgruppen for indsatser i regi af SEL 11, stk. 3.

Børnelinealen er hverken et formelt eller juridisk redskab, men derimod en meget udbredt praktisk forståelsesramme, og det er ikke sjældent, at der i forebyggelsessammenhænge eksplicit tales om 'de gule børn' som de børn (unge og familier), der er i risiko for mistrivsel, eller som er i udsatte positioner. Børnelinealen kan betragtes som en resemiotisering af risikosamfundet.

Figur 6.5 Fire eksempler på børnelinealer

Fra rød til grøn:

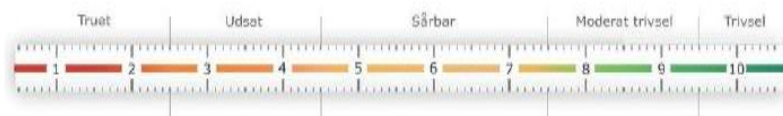
---

⁷⁸ Baseret på simple søgninger på mange kommuners hjemmesider.

⁷⁹Fx https://www.kl.dk/media/17215/trivselslinealer_vejledning-dubu.pdf eller <https://www.alldialogue.dk/digital-handleguide/>

(KL 2018⁸⁰)

(Lolland Kommune 2019:1⁸¹)

Fra grøn til rød:

(Brønderslev Kommune u.å.: Brønderslevs Børnelineal⁸²)

(Digital Handleguide u.å. ⁸³)

Børnelinealens gule børn såvel som gråzonebørnene har det for skidt til at være grønne, fordi de har et afgrænset, om end muligvis længerevarende støttebehov. Men de er samtidig børn, der har det for godt til at være røde, fordi deres problemer ikke er så komplekse, at de truer deres udvikling, sundhed og livspotentiale. Med SEL 11, stk. 3, kan der således argumenteres for, at kommunerne har fået lovgivningsmæssig hjemmel til, mulighed for og forpligtelse til at hjælpe disse gule børn eller gråzonebørn (-unge og -familier) og dermed indfri den målsætning, der blev

⁸⁰ https://www.kl.dk/media/17215/trivselslinealer_vejledning-dubu.pdf

⁸¹ <https://www.lolland.dk/document/a4977ff0-d21f-4092-87b6-2bcc3ea3f4d9>

⁸² <http://www.dendigitalevaerktojskasse.dk/boernelinealen.aspx>

⁸³ <https://www.alldialogue.dk/digital-handleguide/>

formuleret i forbindelse med anbringelsesreformen, om at skabe en sammenhængende børnepolitik i kommunerne. SEL 11, stk. 3, kan dermed betragtes som forbindelsesleddet mellem almenområdet og specialområdet.

6.6.4. SEL 11, STK. 3 – MULIGHEDERNE OG KRAVENE

De muligheder og krav, der er for og om at yde forebyggende indsats for de gule børn og gråzonebørn, faciliteres med fire kardinalpunkter, som er **tidlig, hurtig, frivillig** og **fleksibel**:

- Tidlig – ”*Serviceovens § 11, stk. 3 – en tidlig og forebyggende indsats*”
- Hurtig – ”*En forebyggende indsats skal kunne iværksættes umiddelbart og hurtigt*”
- Flexibel – ”*kommunerne kan tilbyde flere forskellige typer af indsats efter § 11 stk. 3*” og SEL 11, stk. 3, ’s KAN (linje 3) samt punkt nr. 4: ”*andre indsats*” (linje 7, 8)
- Frivillig - ”*En indsats efter §11, stk. 3, er et frivilligt tilbud*”⁸⁴

Det tidlige element ligger i hele forebyggelsespakken opdrag og det deraf følgende fokus på at inspirere kommunerne til at omlægge til tidlig og forebyggende indsats. I vejledningen skelnes der mellem tre aspekter af det tidlige element. Det første er ’tidlig forebyggelse’, der udfoldes, som ”*at fagpersoner er opmærksomme på at hindre et problem i at opstå*”. Det næste er ’tidlig opsporing’, som er, at fagpersoner, fx pædagoger og lærere, skal have ”*skærpet opmærksomhed på bekymrende adfærd hos eller bekymrende forhold omkring et barn*”. Det sidste er ’tidlig indsats’, som dækker over, ”*at fagpersoner så vidt muligt afhjælper problemer via en rettidig, koordineret og kvalificeret indsats*” (Socialstyrelsen 2017:9). Det tidlige element har således et spænd fra helt at forhindre problemer i at opstå, hvor forebyggende servicen gælder for alle og er placeret i almenområdet, til at få grebet tidligt ind i en problemudvikling, så problemerne ikke vokser i omfang og alvor og således kan håndteres, inden de bliver målgruppe for SEL 50 & 52.

Det hurtige element bygger på, at for at kunne gribe tidligt ind i og bremse en problemudvikling kræver det, at der er mulighed for at agere hurtigt. I forlængelse af

---

⁸⁴ Hhv. vejledningens titel, side 15, 31 og 11.

kravet om, at SEL 11, stk. 3-indsatser skal kunne sættes i værk hurtigt, følger det, at ”en forebyggende indsats efter §11 stk. 3, derfor ikke [kræver] udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse eller udarbejdelse af en handleplan”(Socialstyrelsen 2017:15).

Et ’typisk’ sagsforløb i det traditionelle system starter sædvanligvis med, at en kommunes afdeling for behandling af børne- og familiesager, ofte refereret til som en myndighedsafdeling, modtager en henvendelse eller en underretning om bekymrende forhold for et barn eller en familie. Herfra skal det vurderes, om der er basis for at lave en BFU. Beslutes det, at en BFU skal udarbejdes, er der fra henvendelsestidspunktet en tidsfrist på fire måneder for udarbejdelsen. Herefter skal det vurderes, om der er behov for foranstaltninger. Vurderes det, at det er der, skal foranstaltningstypen beslutes, og en handleplan herfor skal udarbejdes. Er det fx besluttet, at en familie skal tilbydes familiebehandling, er det ikke ualmindeligt, at der kan være ventetider hertil. Er ventetiden på en foranstaltning fx 4 måneder, er det derfor ikke ualmindeligt, at der, sammen med BFU’ens fire måneders tidsfrist, kan gå op til et helt år, inden foranstaltningerne iværksættes⁸⁵. Den grundighed og sikring af lovmedholdelighed, der ligger i det traditionelle systems sagsbehandlingsarbejde, kan således have den konsekvens, at et barn, der har brug for særlig støtte, potentielt vil kunne komme til at bruge en forholdsmæssig stor procentdel af sin barndom på at vente på hjælpen. Det er et vilkår, der kontinuerligt er blevet og bliver italesat, fx, som beskrevet tidligere, i forbindelse med barnets reform i 2011, hvor der blev fremsat et kommunalt ønske om at afbureaukratisere for at sikre, at kommunale medarbejdere ikke brugte tid på ”unødvendig administration” (Schultz 2017:86). Med SEL 11, stk. 3, er det således muligt at iværksætte forebyggende indsatser uden om dette og dermed hurtigt.

Det fleksible element i SEL 11, stk. 3, fordeler sig på to fronter. Den ene er med afsæt i BFU’en. På samme vis som de forebyggende indsatser kan iværksættes uden en BFU, kan indsatserne også foregå sideløbende hermed og efter. Imens arbejdet med en BFU pågår, kan SEL 11, stk. 3, bruges til ”at imødekomme et konkret afgrænset behov hos barnet eller den unge [...] hvor det er af væsentlig betydning for et barns eller en ungs særlige behov for støtte” (Socialstyrelsen 2017:16). Det kan iværksættes, hvis der er brug for en foreløbig eller akut støtte. Efter en BFU kan SEL 11, stk. 3-indsatser iværksættes i tilfælde, hvor konklusionen i BFU’en er, at der er et

---

⁸⁵ Her er selvfølgelig undtaget tilfælde, hvor kommunerne får mistanke om, at børn eller unge er udsat for vold eller seksuelle overgreb. I disse tilfælde træder helt andre og akutte procedurer i stedet.

støttebehov, men at det ikke er af en så vidtgående eller kompleks karakter, at det skal udløse foranstaltninger.

Den anden del af det fleksible element handler om, at kommunerne har efterspurgt muligheden for at kombinere indsatser, eksempelvis at yde konsulentbistand og samtidig tildele økonomisk støtte eller tilbyde et gruppeforløb sideløbende med individuel rådgivning. Denne fleksibilitet er indlejret i SEL 11, stk. 3, nr. 4, om andre indsatser, der kan synes at opfordre til kommunal kreativitet og individuelt tilrettelagte indsatser. Schultz benævner denne fjerde mulighed om andre indsatser som en ”opsamlingsbestemmelse” (Schultz 2017:95). Mulighed for fleksibilitet var en del af den skærpelse af SEL 11, der var med forebyggelsespakken, hvormed der blev hjemmel til, at ”kommunerne kan tilbyde flere forskellige typer af indsatser efter §11, stk. 3” (Socialstyrelsen 2017:11).

Det frivillige element handler kort og godt om, at forebyggende indsatser er et tilbud. Hvor foranstaltninger med SEL 52 kan ske med tvang, fx anbringelse af et barn eller en ung på en institution, så er der intet tvangselement med SEL 11, stk. 3.

Opsummerende er de muligheder, der med SEL 11, stk. 3, er givet, udtryk for en operationalisering af den socialpolitiske målsætning om, at det at forebygge ikke alene er vigtigt eller imperativt, men at det rangerer endog meget højt på den politiske agenda. Som sådan skal de kommunale forebyggende indsatser kunne iværksættes om ikke inden, så i hvert fald tidligt i en problemudvikling. De skal kunne iværksættes hurtigt uden om eller sideløbende med et ellers tidskrævende sagsforløb eller bureaukrati i det traditionelle system, og de skal kunne anvendes fleksibelt og med mulighed for at kombinere forskellige typer. Endelig er det frivilligt at tage imod eller takke nej til forebyggende indsatser.

Det, der er tænkt som SEL 11, stk. 3's handlingsorienterede kvalitative styrker, er samtidig det, der kan betragtes som dens juridiske ’akilleshæl’.

6.6.5. INGEN (FORMEL) KONTROL, NOTATPLIGT ELLER KLAGERET

I 2017 fjøedes der yderligere to tekster til det intertekstuelle forløb, som blev beskrevet tidligere. Den ene tekst er hhv. et spørgsmål og et svar på baggrund af et ministersamråd vedrørende SEL 11, stk. 3. Den anden tekst, som allerede er blevet introduceret, er artiklen om SEL 11 af Schultz. Fælles for de to tekster er, at de handler

om juridiske konsekvenser af, at forebyggende indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, ikke er afgørelsessager.

I vejledningen til SEL 11, stk. 3, står der følgende: ”Der skal ikke træffes afgørelse om iværksættelse af en forebyggende indsats efter servicelovens §11, stk. 3” (Socialstyrelsen 2017:18). Det betyder, at det at iværksætte forebyggende indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, ikke er en afgørelsessag. En afgørelsessag eller en afgørelse er ”en retsakt (forvaltningsakt), dvs. en udtalelse, der går ud på at fastsætte, hvad der er eller skal være ret i et foreliggende tilfælde” (Ombudsmanden u.å.: Afgørelsesbegrebet⁸⁶). Med afgørelsessager som retsakter følger, at de parter i sagen, om hvem afgørelsen handler, får visse rettigheder eller *partsbeføjelser*. Det kan være aktindsigt (Legal Desk 2021: Offentlighedsloven og aktindsigt⁸⁷), at blive partshørt, at få begrundelser og at få vejledning til eksempelvis at klage over afgørelsen (Andersen 2019:288,530), jf. forvaltningslovens § 25 (LOV nr. 606 af 12/06/2013). Dette er med hjemmel i forvaltningslovens § 2, stk. 1, om ”behandlingen af sager, hvori der er eller vil blive truffet en afgørelse af en forvaltningsmyndighed” (LBK nr. 433 af 22/04/2014). Med afgørelsessager følger det, at der er eller oprettes en sag, at væsentlige forvaltningsskridt noteres i sagens akter, jf. notatpligten (Ombudsmanden u.å.: Notatpligt⁸⁸), og at der er krav om opfølgning på, om hjælpen virker, om den skal justeres, eller om den skal afsluttes.

Tekstboks 6.3 Begrebsafklaring – Afgørelser og beslutninger

Jeg skelner mellem afgørelser og beslutninger:

Afgørelser er formaliserede og juridisk bindende med alt, hvad det indebærer af retssikkerhedsmæssige aspekter

Beslutninger er ’ajuridiske’ og dermed ikke underlagt samme krav og systematik som afgørelser

⁸⁶ https://www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/generel_forvaltningsret/afgoerelsesbegrebet/

⁸⁷ <https://www.legaldesk.dk/artikler/offentlighedsloven-og-aktindsigt>

⁸⁸ <https://www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/generel-forvaltningsret/notatpligt/>

At forebyggende indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, ikke er afgørelsessager, men alene (fagligt begrundede) beslutninger, betyder, at der ikke oprettes en sag. Schultz skriver, at denne undtagelse fra afgørelsessagers formaliserede systemkrav, sagsbehandlings-procedurer og procesregler, koblet med, at der ikke er nogen formelle krav til det grundlag, beslutninger om SEL 11, stk. 3-indsatser skal hvile på (Schultz 2017:83), har den konsekvens, at der ikke er nogen formel kontrol med eller opfølgning på indsatserne og på beslutninger eller ikkebeslutninger herom. Og fordi partsrettigheder ikke er hæftet op på beslutninger, er det ikke muligt at klage.

Schultz rejser endvidere spørgsmålet om, hvorvidt ”grænserne for, hvornår der skal træffes afgørelse om at igangsætte en børnefaglig undersøgelse efter §50” (Schultz 2017:96), er blevet skubbet netop med afsæt i den manglende formelle kontrol. Dvs. om der bliver iværksat forebyggende indsatser, hvor der burde være blevet truffet afgørelse om at iværksætte en BFU. Schultz har ikke som sit ærinde at forholde sig til, hvorvidt kommunerne i deres sondring mellem indsatser og foranstaltninger, mellem SEL 11, stk. 3, og SEL 50 & 52, måtte skæve til et andet faktum, som er, at iværksættelse af indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, er betydeligt billigere end at skulle sætte hele det traditionelle system i gang og udarbejde børnefaglige undersøgelser og handleplaner og iværksætte foranstaltninger.

Dette spørgsmål – om grænserne er blevet skubbet – kan også stilles med hensyn til bestemmelsens vage formuleringer (Schultz 2017:107), dens elasticitet (Schultz 2017:90) og det vide fortolkningsrum, der stiller kommunerne ret frit (Schultz 2017:95) i deres anvendelse. Det vil også kunne stilles med hensyn til det potentielt forvirrende faktum, også med reference til introduktionskapitlets diskussion af forebyggelsesbegrebet, at ordet forebyggelse både anvendes i forbindelse med forebyggende indsatser og forebyggende foranstaltninger.

Desuagtet at SEL 11, stk. 3-indsatser ikke er afgørelsessager og dermed ikke er underlagt notatpligten, er det dog væsentligt at påpege det, der hedder god forvaltningsskik (Ombudsmanden u.å.: God forvaltningsskik⁸⁹). God forvaltningsskik er etiske normer og principper for, hvordan offentligt ansatte bør handle i relation til borgere. Det drejer sig fx om at være til rådighed, skabe tillid og kommunikere i et sprog, borgerne kan forstå. I relation til arbejdet med SEL 11, stk. 3-indsatser vil god forvaltningsskik være, at medarbejdere, der arbejder i regi af SEL 11, stk. 3, noterer

---

⁸⁹https://www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/general_forvaltningsret/god_forvaltningsskik/

sig og er transparente om relevante overvejelser, beslutninger og forvaltningsmæssige skridt, som er taget.

Den manglende status som afgørelsessag med tilhørende formalia har også den konsekvens, at det ikke muligt at dokumentere, hvorvidt SEL 11, stk. 3, har den ønskede effekt, og i hvor stort et omfang bestemmelsen anvendes. Følgende citat er hhv. spørgsmål og svar på netop dette. Spørgsmålet er stillet af Folketingets (daværende) Social-, Indenrigs- og Børneudvalg til ministeren på området, og citatet afsluttes med dennes svar. Spørgsmålet er:

Som opfølgning på samrådet den 28. marts 2017 om social arv og social ulighed [...] bedes ministeren redegøre for, hvilken vidensbaseret effekt forebyggelsesparagraffen, jf. servicelovens §11, har haft, og i hvilken grad kommunerne anvender den?

Ministerens svar, den 28. april 2017:

I 2014 vedtog Folketingets partier enstemmigt en ændring af servicelovens § 11 med det formål at tydeliggøre den som en egentlig forebyggelsesparagraf. Hensigten med § 11 er at sikre, at kommunerne har gode rammer for at lave tidlige og forebyggende indsatser for børn og unge ved at mindske afstanden mellem kommunernes generelle indsatser og de indsatser, som tilbydes børn og unge med særlig behov for støtte [...] Kommunerne har ikke pligt til at registrere og indberette data om brug af §11, og der findes ikke en national dækkende opgørelse over brugen af bestemmelsen. Samtidig dækker de indsatser, der iværksættes i regi af § 11 over forskellige målgrupper og indsatstyper. Det er derfor ikke muligt at opgøre effekten af § 11.

(Social-, Indenrigs- og Børneudvalget 2016: Spørgsmål 324⁹⁰)⁹¹

Konsekvenserne af forskellen mellem afgørelsessager og beslutninger bliver af Schultz beskrevet som at gå fra én yderlighed til en anden: ”fra en ekstremt styret

---

⁹⁰ <https://www.ft.dk/samling/20161/almdel/SOU/spm/324/index.htm>

⁹¹ Siden dette samråd, er, som beskrevet i introduktionskapitlets Notabene, en ny bekendtgørelse trådt i kraft – BEK nr. 2090 af 11/12/2020 – hvormed kommunerne er pålagt at indberette navn og cpr-nummer på de personer, der modtager forebyggende indsatser i regi af SEL 11, stk. 3.

sagsproces [...] til nærmest ingen regulering af overhovedet af sagsprocessen” (Schultz 2017:105).

6.6.6. OPSUMMERING AF OG KONKLUSION PÅ FORSKNINGSSPØRGSMÅL 1:3

Svaret på det tredje underspørgsmål til forskningsspørgsmål nr. 1 om hvilke instrukser SEL 11, stk. 3, kommer med, blev søgt ved hjælp af en intertekstuel kæde af fem tekster. Forebyggelsesparagraffen SEL 11, stk. 3, er en rammelov Det betyder, at rammen er givet fra centralt politisk hold, og at det er op til de enkelte kommuner at udfylde rammen. Dette skal ske under hensyntagen til principper som lighedsprincippet og med afsæt i det kommunale selvstyre. Bestemmelsen er et krav til kommunerne om at yde forebyggende indsatser til børn, unge og familier, der er i målgruppen herfor. Den målgruppe kan dog være svær at indkredse. Særlig vanskeligt er det at trække en grænse til SEL 50 & 52, der er foranstaltninger til børn og unge med særlige behov for støtte. Men to kriterier til at målgruppevurdere er, 1) at problemstillingerne skal være afgrænsede, og 2) at problemomfanget ikke må være for komplekst, om end problemløsningsperioden gerne må være længerevarende. I mange kommuner arbejder man med børnelinealen, som er et visuelt redskab, der kan være en hjælp til at vurdere et barns eller en ungs støttebehov.

Et særligt kendetegn for bestemmelsen er, at de forebyggende indsatser ikke er afgørelsessager og dermed fritaget fra et ellers tidstungt bureaukрати. Med dette vilkår, som specifikt betyder, at indsatser kan iværksættes uden (samt før, under og efter) en BFU, faciliteres én af de fire muligheder, der er givet for det forebyggende arbejde i kommunerne. Det er muligheden af (kravet om) hurtigt at kunne iværksætte indsatser, altså uden om det ofte tidstunge bureaukрати, som i vid udstrækning kendetegner myndighedssagsbehandling i det traditionelle system. De tre andre muligheder, der er givet med SEL 11, stk. 3, er tidlig indsats, fleksibel indsats og frivillig indsats. Den tidlige indsats handler om at forhindre problemer i at opstå, at afhjælpe problemer, der er i deres vorden, og stoppe eller afbøde en potentielt alvorlig problemudviklingsproces. Dette tidlige element hænger sammen med kravet om, at alle kommuner skal udfærdige en sammenhængende børnepolitik, og som sådan placerer SEL 11, stk. 3, sig mellem almen- og specialområdet. Flexibiliteten drejer sig om, at kommunerne har lov til at anvende flere forebyggende indsatser på samme

tid, hvilket også kan læses i bestemmelsens punkt nummer fire om 'andre indsatser'. Endelig er det frivilligt at modtage indsatser i regi af SEL 11, stk. 3.

Men disse muligheder er et tveægget sværd, fordi det, der er mulighederne, også er udfordringerne. Det, at indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, ikke er afgørelsessager, gør, at der ikke skal træffes formel juridisk afgørelse, for at man kan lave forebyggende indsatser. Det er nok med en (fagligt begrundet) beslutning. Det har den retssikkerhedsmæssige konsekvens, at iværksættelse af indsatser ikke er underlagt formalia som (formel) kontrol, notatpligt og klageret. Det betyder blandt andet, at det ikke er muligt at registrere, hvorvidt bestemmelsen opfylder sit formål, eller i hvilket omfang den anvendes, og med hvilken grad af succes. Det kan samtidig også give anledning til at spekulere over, hvorvidt det vil kunne anspore eller presse sagsbehandlere til at anvende SEL 11, stk. 3, i tilfælde, hvor SEL 50 & 52 burde være blevet taget i anvendelse, måske ud fra en økonomisk betragtning om, at indsatser er billigere end foranstaltninger.

6.7. KONKLUSION PÅ FORSKNINGSSPØRGSMÅL NR. 1

Med denne første delanalyse og som en besvarelse af forskningsspørgsmål nr. 1 om, hvilken slags bestemmelse SEL 11, stk. 3, er, har jeg vist, at SEL 11, stk. 3, er en anderledes bestemmelse og et anderledes supplement i relation til det traditionelle system.

Ved at studere SEL 11, stk. 3, ved hjælp af Faircloughs æskemodel i kombination med Iedemas begreb resemiotisering har jeg vist, at det at lovgive som svar på samfundsmæssige udfordringer og problemer er en naturaliseret praksis. Således også SEL 11, stk. 3. I et samfund som det danske bærer lovtekster den stærkeste udsagnskraft. Det er dermed ikke til diskussion, at 'forebyggelse er imperativt' – uanset fra hvilken position eller med hvilket argumentationsrepertoire det imperative tilgås. Det kan dog forekomme at være lidt modsætningsfyldt, at lige så stærk forebyggelsesdiskursen er, lige så vage og potentielt problemfyldte kan de anvisninger, der er til operationaliseringen heraf, betragtes som. Analyseret som en resemiotiseringsproces kan bestemmelsen betragtes som en naturlig reaktion på de uhyrlige menneskelige gerninger, der lå bag bindestregssagerne, som en naturlig forlængelse af konstruktionen af børn og barndom i den nye barndomsforskning, og som en naturlig tendens til at (for)sikre sig i et samfund eller en verden, hvori risici er

et allestedsnærværende vilkår. I min intertekstuelle analyse har jeg vist, at forebyggende indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, skal være hurtige, tidlige, fleksible og frivillige, og at disse elementer skal bringes i spil til løsning af ikkekomplekse og afgrænsede problemstillinger i en ikkeafgrænset tidsperiode. Måden, dette faciliteres på, findes i det faktum, at indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, er undtaget fra at være afgørelsessager. Undtaget fra afgørelsessagers formalia, procedurer og retssikkerhed har anvendelsen af SEL 11, stk. 3, medført usikkerhed blandt andet de kommunale forvaltninger. Den usikkerhed kan forstås i lyset af en offentlig forvaltning i Danmark, der i de seneste mange år har set et stadig stigende bureaukrati. Diderichen (2016) skriver om, hvordan 1980'ernes kriser og de ændrede familiestrukturer skabte en kommunal forvaltning med begrænsede økonomiske ressourcer, som førte til en stram økonomisk styring, og at det i 1990'erne betød en art konfrontation med kommunernes autonomi (Diderichen 2016:473). Det medførte, at lovmængden øgedes, og nye regler kom til, og siden da har den kommunale autonomi været aftagende (Ebsen 2016:488). Dette sås eksempelvis med håndteringen af bindestregssagerne og 2000'ernes reformer, hvor reaktioner og tiltag blev dikteret fra højeste politiske sted, fra Folketinget. Det har medført en om ikke begrænsning af det handlerum, SLB/frontmedarbejdere har for at udføre deres arbejde (Diderichen 2016:473), så i hvert fald en noget ændret arbejdsdag.

I oktober 2019 skrev direktør for CEPOS Martin Ågerup på centerets hjemmeside (Ågerup 2019⁹²) og i et indlæg i Jyllands-Posten (Ågerup 2019⁹³) om det offentlige bureaukrati. Her konkluderede han, at

statsminister Mette Frederiksen føjede sig i sin åbningstale for et par uger siden til rækken af statsministre med en ambition om at mindske bureaukratiet i den offentlige sektor – en ambition, som alle statsministre har haft siden Poul Schlüter. Det er ikke lykkedes nogen.

Med SEL 11, stk. 3, har der dermed materialiseret sig et rigtig interessant paradoks. Det er et paradoks, der handler om, at de sagsprocedurale aspekter og lovkomplekserne er blevet så udbyggede og omfattende og dermed så betydeligt tidskonsumerende, at det har krævet en anderledes bestemmelse at gøre det muligt her

---

⁹²<https://cepos.dk/debat/sidst-mette-f-ville-fjerne-offentligt-bureaukrati-slog-det-fejl-saadan-kan-det-lykkes-den-gang/>

⁹³<https://jyllands-posten.dk/debat/blogs/martinaagerup/ECE11688659/sidst-mette-f-ville-fjerne-offentligt-bureaukrati-slog-det-fejl-saadan-kan-det-lykkes-den-gang/>

at agere udenom. Det kunne ligne en offentlig forvaltnings *Catch-22* (Heller 1961). Det, med SEL 11, stk. 3, at kunne handle hurtigt i forebyggelsesregi⁹⁴, dvs. at kunne omgå bureaukratiet, kræver bureaukrati. Er vi blevet så bureaukratiserede, at vi er nødt til at lovgive os ud af bureaukratiet?

Det er ikke underligt, at SEL 11, stk. 3, udfordrer som en rammelov med vage formuleringer og en fritagelse fra det traditionelle systems afgørelsessager. Som beskrevet af Schultz kan der være en risiko for, at bestemmelsen misforstås eller måske endda misbruges, og at den kan opleves som at gå fra én ekstrem til en anden: fra fuldstændig styring til slet ingen styring overhovedet – anarki. Men måske behøver modpolen til styring ikke at være anarki. Måske kan en modpol, hvis der overhovedet er tale om modpoler, til styring blot være en anden form for styring. Måske kan der være tale om nogle andre former for praksisfremmende sammenhænge. Det er noget af det, jeg vil forholde mit til i de næste analyser, hvor jeg studerer SEL 11, stk. 3, i praksis.

---

⁹⁴ En understregning af hurtigheden i forebyggelsesregi: Er der tale om (mistanke om) vold eller seksuelle overgreb mod børn, træder et helt andet system i værk, hvor kommunerne har 24 timer til at reagere og fx fjerne børnene og først derefter påbegynde en BFU og foranstaltninger efter SEL 52.

KAPITEL 7. DELANALYSE 2: ”/HOVED OG RØV”

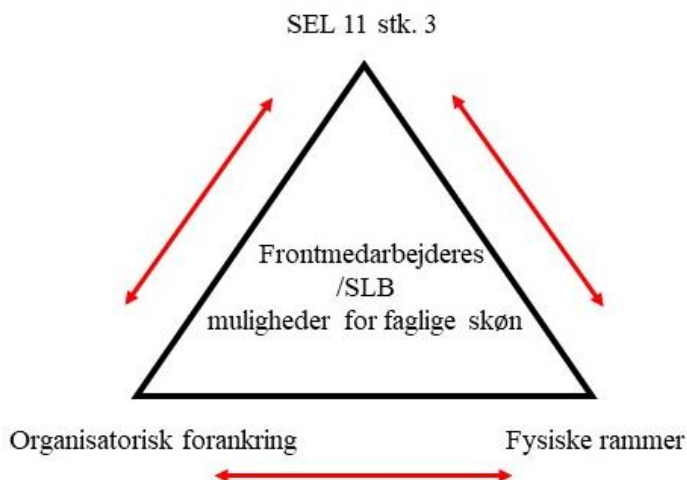
- om de fleksible og frivillige instrukser med SEL 11, stk. 3

Denne og den næste delanalyse vedrører besvarelsen af forskningsspørgsmål nr. 2 om, hvilke praksisser der muliggøres med SEL 11, stk. 3. Det er en besvarelse af, hvilke sammenhænge der er mellem bestemmelsens instrukser, som er blevet analyseret i delanalyse 1, og den organisatoriske forankring og de fysiske og materielle rammer, og hvordan sammenhængene er praksisfremmende.

Som en overgang mellem delanalyse 1 af SEL 11, stk. 3, og analyserne af bestemmelsen som socialfaglige praksis kan forebyggelsesteamet DGT forstås som den lokale kommunale resemiotisering af ’forebyggelse er imperativt’-Diskursen. På et diskursivt niveau og resemiotiseringsniveau kan DGT betragtes som et resultat af et sammenløb af flere forskellige diskurser, jf. kapitel 3 om den socialfaglige setting. En økonomisk ’der er ikke råd til dyre foranstaltninger’-diskurs, en socialfaglig diskurs om tidlig hjælp og en akutsygeplejefaglig diskurs om hurtig hjælp. Hvor Iedemas hospitalsafsnit opstår som en konsekvens af et økonomiske *overskud*, opstår DGT i en sammenlignelig kæde af resemiotiseringer som en konsekvens af et økonomisk *underskud*: fra børn, unge og familier, der ikke får hjælp, over manglende økonomisk råderum til idé, til projektbeskrivelse, til beslutning, til organisering, til bemanning og til forebyggende socialt arbejde i regi af SEL 11, stk. 3.

Nærværende delanalyse er med afsæt i de frivillige og fleksible instrukser med SEL 11, stk. 3, og hvordan disse to elementer implementeres i DGT. I relation til implementeringstrekanten handler denne (og den næste) delanalyse om at analysere, hvorvidt og hvordan der er sammenhænge mellem trekantens tre spidser, og dermed hvorvidt og hvordan dette bliver praksisfremmende for SLB/frontmedarbejderne i trekantens midte og i DGT (implementeringstrekantens mindte) På figur 7.1 er dette illustreret med røde dobbeltpile mellem de tre spidser, der skal symbolisere sammenhænge.

Figur 7.1 Implementeringstrekanten i relation til delanalyserne 2 og 3

Denne delanalyse tager afsæt i en art atypisk (Flyvbjerg 2015) eller *deviant* (Togeby 2008) situation, som var den begivenhed, der ledte til, at jeg ændrede mit fokus fra SLB/frontpersonale og deres faglige skøn til praksisfremmende omstændigheder for deres faglige skøn.

Jeg indleder med en beskrivelse af den atypiske oplevelse, og hvordan den ansporede mig til at gense andre videooptagelser. På baggrund heraf udleder jeg tre temaer til analyse. Disse tre temaer analyserer jeg i relation til den organisatoriske forankring. Herefter tilføjer jeg et fjerde analytisk tema i form af materialitet, hvilket jeg analyserer i relation til nederste højre spids i implementeringstrekanten om de fysiske rammer. Jeg konkluderer på, hvordan der er sammenhæng mellem SEL 11, stk. 3, og DGT's implementering organisatorisk og fysisk på instrukserne frivillighed og fleksibilitet, og hvordan disse bliver praksisfremmende.

7.1. EN ATYPISK OPLEVELSE

Omkring et halvt år inde i min dataindsamlingsperiode interviewede jeg en mor til et barn i indskolingen. Formålet med interviewet var at høre om hendes oplevelse

med DGT og den hjælp, hun havde fået derfra. Interviewet fandt sted i et mødelokale på den skole, hvor denne mors barn gik. Denne mor refererer jeg fremadrettet til som 'Mor-1'. I løbet af vores samtale sagde hun følgende:

Jeg fik en underretning ... anonym ... og den skal du så op og forsvare for den der børnesagsbehandler, og det gik ikke så skidegodt ... øøhhmmm ... Så hun gav mig et valg, at jeg kunne få tilknyttet en ny kontaktperson, som havde tilknytning til kommunen, som har ind[be]retningspligt, altså fortælle alt, hvad jeg siger, videre til kommunen, eller jeg kunne få Mette, som har tavshedspligt over for kommunen. Så et eller andet sted... Jeg havde ikke noget valg. Tag Mette eller blive tjekket op ... ja i hoved og røv bogstaveligt talt”.

Min indledende analyse af citatet i det følgende er denne mors oplevelse. Jeg forholder mig ikke til, hvorvidt forløbet er foregået, som moren beskriver det, og om sagsbehandleren måtte have den samme eller en anden udlægning. Morens oplevelse er mit afsæt.

Det, som denne mor fortæller, er, at nogen havde sendt en anonym underretning om hende som mor til kommunen. Som det er i underretningssager, blev moren indkaldt til et såkaldt underretningsmøde med en sagsbehandler, hvor hun blev forelagt denne underretning. Moren oplevede ikke dette møde som noget godt. Resultatet af underretningen, det efterfølgende møde og muligvis et undersøgelsesforløb blev, at moren skulle tilknyttes en kontaktperson. Denne kontaktperson kunne enten være en, der skulle rapportere tilbage til sagsbehandleren, eller en, der ikke skulle. En ordning om en kontaktperson er forankret flere steder i serviceloven. Inden for børne- og familieområdet kan det for den kontaktperson, der skal rapportere tilbage til sagsbehandleren, betyde enten SEL 52, stk. 3, nr. 6 – ”udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien” – eller SEL 52, stk. 3, nr. 9: ”anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte”. For den kontaktperson, der ikke skal rapportere tilbage til sagsbehandleren, vil forankringen være i SEL 11, stk. 3, nr. 1 – ”konsulentbistand, herunder familierettede indsatser” – eller SEL 11, stk. 3, nr. 4: ”andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder”. De første to er med reference til foranstaltninger, som er baserede på en afgørelse med, hvad der deraf følger af notatpligt og klageadgang. De sidste to er med reference til SEL 11, stk. 3-indsatser og placeret i mit praksisfællesskab DGT.

Moren har ikke haft et valg om, hvorvidt hun ville have eller tage imod tilbuddet om en kontaktperson, valget har været mellem *typen* af kontaktperson, forstået på baggrund af forankringen i enten kapitel 11 eller paragraf 11 i serviceloven. Moren har følt sig tvunget, og i den oplevede tvang har hun valgt den type af kontaktperson, der ikke skal rapportere tilbage til sagsbehandleren.

Dels som analytiker og dels som socialarbejder reagerede jeg på denne udtalelse på flere planer. Der er ingen tvang i SEL 11, stk. 3. Som konkluderet i kapitel 6 bygger indsatsen i regi af SEL 11, stk. 3, blandt andet på frivillighed. Den frivillighed har denne mor ikke oplevet. Fordi SEL 11, stk. 3, er blevet præsenteret for moren som et modstykke til tilbagerapportering til Kommunen⁹⁵ og som det eneste alternativ hertil, har moren ikke oplevet, at hun har haft et reelt valg. Måske fordi dette citat således udtrykker en 'forkert' eller misforstået anvendelse af SEL 11, stk. 3, nemlig som tvang og ikke som frivillighed, og fordi samtalen dermed bliver en atypisk eller *deviant* situation, fik det en betydning, der fik skærpet mit blik på, hvordan SEL 11, stk. 3, muliggør praksisser. Ved at zoome ind (Nicolini 2009; Scollon 2013) på dette citat i relation til det 'store billede' af SEL 11, stk. 3, konstaterer jeg, at denne mor laver en meget markant adskillelse af Kommunen og DGT. Mette, som er den person fra DGT, som moren har et SEL 11, stk. 3-forløb med, er i morens optik en, der "*har tavshedspligt over for* [min understregning] *kommunen*". Men Mette er jo også Kommunen. Af dette følger, at jeg kommer i tanker om, at jeg i andre af mine videooptagelser har hørt dette blive italesat før. Derfor vender jeg tilbage til mine data med dette 'adskillelse af Kommunen og DGT'-tema for øje. Her finder jeg to andre mødre, der ligeledes udtrykker en sådan adskillelse.

Den første mor, der udtrykker dette, er en mor til et barn i dagpleje. Denne mor refererer jeg fremadrettet til som 'Mor-2'. Situationen er et møde, som er foranlediget af moren og formidlet af barnets dagplejepædagog, med en familierådgiver i DGT. Mødet finder sted i ét af DGT's lokaler i DGHus, et rum, der refereres til som Havestuen. Havestuen er et stort og lyst lokale, måske 45-50 m², med loft til kip og med adgang til en stor indhegnet have. Lokalet er indrettet med tre siddearrangementer: et træspisestuebord med fire stole, en mindre siddegruppe med en topersoners sofa og et par lænestole og en seks-syv-personers hjørnesofa med et tilhørende sofabord og en stor lænestol. Der er endvidere to

---

⁹⁵ Fremadrettet foretager jeg en analytisk skelnen mellem Kommunen som det traditionelle system og kommunen som DGT. Når jeg skriver generelt om kommuner, er det med lille k.

store 'lazyboys' stabled i et hjørne, og fordelt i rummet er store grønne planter. Endelig er der et højskab, et musikanlæg og nogle billeder på væggene. Dagplejepædagogen og familierådgiveren sidder i hver sin ende i hjørnesofaen, og moren sidder i den tilhørende store lænestol. De tre danner en næsten symmetrisk trekant. 39 minutter og 17 sekunder inde i samtalen siger denne mor følgende:

Det er mit job at sørge for, at hun [hendes datter]... altså ... har det godt og vokser op og får en god barndom, så når hun er voksen, sidder hun ikke nede på kommunen og siger: "Nej, men det kan jeg ikke, fordi min barndom ... så ...". Sådan bliver mit barn ikke.

Som beskrevet i kapitel 5 har jeg hver gang skrevet feltnoter, samtidig med at jeg har filmet, ligesom jeg også har noteret tidspunkter i marginen. Derved kan jeg se, nøjagtig hvor i videooptagelserne jeg har noteret hvad. Feltnoterne er en blanding af referater og egne tanker om 'seancen' og mulige temaer. Jeg kan læse i mine feltnoter, at jeg ikke registrerede denne adskillelse på optagelsestidspunktet. Omkring 38 minutter og 40 sekunder inde, lige før citatet, noterer jeg, at familierådgiveren siger: "Der er altså noget med dig og dine bekymringer", hvorefter jeg noterer, at moren siger, at hendes datter er den eneste grund til, at hun er i live, og at hendes job er at beskytte hende. Efter citatet, cirka 39 minutter og 35 sekunder inde i optagelsen, har jeg noteret, at moren siger, at hun vil være stik modsat sin egen mor.

Som figur 7.2 af mine feltnoter viser, har jeg ikke noteret mig italesættelsen af skellet mellem DGT og Kommunen.

Figur 7.2 Billede af feltnoter

Den næste, og dermed tredje, mor, der udtrykker en adskillelse af DGT og Kommunen, er en mor til et barn i børnehave. Denne mor interviewer jeg om, hvordan hun fik kendskab til og kontakt med DGT. Interviewet finder ligeledes sted i DGHus, som moren kender godt, fordi det er her, hun har været til samtaler med en familierådgiver. Dette lokale er et rektangulært mødelokale på første sal på cirka 20 m² med et stort bord i midten med 6 stole omkring. Der er også et børnebord med fire tilhørende stole samt legetøj, børnebøger og et børnestaffeli med papir på og tusser. På den ene langvæg er der en stor (cirka 3 m x 1½ m) whiteboardtavle. Den anden langvæg er en skråvæg med fire vinduer i. Denne mor, fremadrettet 'Mor-3', fortæller i det følgende citat om, hvorfor det at være i kontakt med Kommunen, fx på grund af en underretning, er skræmmende:

Fordi så står man i systemet ... Det er sådan lidt at blive stemplet på en eller anden måde, ik'? At man ikke er tilstrækkelig, kan man sige ... altså ... som forældre... Og også bare det at stå i systemet synes jeg generelt bare, er skræmmende faktisk ... Det er vel at blive sat i en eller anden kasse... at jeg ikke slår til som mor, eller at jeg ikke gør det godt nok ... Og det er også for Peters skyld, for min søn, der også kommer i den her kasse, ik'? Og kan han komme ud af den igen? Det var en befrielse [ikke at blive registreret i Det Gule Team], for så skal man ikke gå med den der frygt om, at man bliver sat i en bok s... Det er også bare nemmere at være åben og ærlig, synes jeg ... Jeg ville personligt gå med tanken om: "Får jeg sagt noget forkert", altså noget, der måske kunne gøre det endnu sværere ... Det kan være, de [Kommunen] fejltolker noget af det, man får sagt ... Får skrevet et eller andet forkert ned ... Man læser om det og hører om det i de forskellige medier, ik? At folk får taget deres børn.

Alle tre mødre giver på hver sin måde udtryk for en eller anden form for adskillelse af Kommunen og DGT. Jeg bliver følgelig nysgerrig efter at vide hvad denne adskillelse handler om.

7.2. MØDRENES OPFATTELSE AF KOMMUNEN OG DGT

Citaterne falder i to kategorier. Mor-1 og Mor-3 er interviews, dvs. at de taler med mig *om* DGT og Kommunen. Mor-2 taler *med* DGT og Kommunen. Denne skelnen

finder jeg vigtig. Selv om Mor-1 og Mor-3 bringer kraftfulde elementer af tvang og frygt ind i deres adskillelse af Kommunen og DGT, så er deres samtaler med en udefrakommende person, mig, med hvem de taler om DGT og Kommunen som et fælles tredje.

Mor-2 taler jeg ikke med; hun taler med en fra Kommunen fra DGT. Jeg er alene til stede som en, der filmer deres interaktion. Så når denne mor italesætter en adskillelse til en fra Kommunen, så synes jeg, hendes udsagn har en større udsagnskraft, netop fordi hun rent faktisk taler direkte med en fra Kommunen. På den baggrund mener jeg, at udsagnskraften i Mor-2's udtalelse er stærkere, fordi hun 'sidder på Kommunen' og 'taler med Kommunen', men udtrykker, at DGT/kommunen ikke er Kommunen.

Fælles for de tre mødre er, at de ikke udtrykker adskillelsen med afsæt i DGT. Deres afsæt er Kommunen, om end Mor-2 laver sammenligninger til DGT. De anvender således indirekte tale. Med reference til Searle (1975) om "*indirect speech acts*" udleder jeg disse mødres udsagn om Kommunen som indirekte udsagn om DGT. Med afsæt i sit berømte 'salteksempel' om, hvordan modtageren af udsagnet *Can you pass the salt?* kan vide, at udsagnet ikke handler om evnen til at kunne række saltet, men i stedet er en anmodning om at få saltet rakt, formulerede Searle spørgsmålet: "*How do I understand the primary illocutionary act when all he says is the secondary illocutionary act?*" (Searle 1975:35). Det kan, med Silverstein (2010), vides netop med afsæt i den specifikke situation, hvor de enkelte deltageres sprog, gestik, adfærd mv. producers og kan fortolkes; "*all such multi-channel behavioral displays are produced and interpretable*" (Silverstein 2010:340). Den sekundære illokutionære talehandling, det, der ytres på et kommunikativt plan, er det, mødrene udtrykker om Kommunen. Den primære illokutionære talehandling er det, mødrene indirekte udtrykker om DGT og SEL 11, stk. 3. Eller med Blum-Kulka (1987): En indirekte talehandling er "*utterances that convey something more or different from their literal meaning*" (Blum-Kulka 1987:141). Både Searle og Blum-Kulka arbejder med indirekte talehandlinger med afsæt i anmodninger ('kan du række mig saltet?'), men som Blum-Kulka skriver: "*Indirectness in requests is not different from other types of indirectness*" (Blum-Kulka 1987:141). Gennem overvejende indirekte talehandlinger bliver det klart, at DGT, og dermed SEL 11, stk. 3, opfattes som modsætningen til eller negationen af Kommunen.

Mor-1 italesætter Kommunen på tre måder. Den første måde har at gøre med et element af tvang: "*Jeg havde ikke noget valg*". Den næste måde handler om, at

Kommunen er et sted, hvor 'man' bliver registreret. Den type af kontaktperson, Mor-1 valgte fra, skulle *"fortælle alt, hvad jeg siger, videre til kommunen"*. At Mor-1 betragter det, at alt, hvad hun siger, bliver bragt videre til Kommunen, som noget negativt, kan udledes af den sidste sætning i citatet om at blive *"tjekket op ... ja i hoved og røv bogstaveligt talt"*. Samtidig viser Mor-1 her, at hun forstår vilkåret med SEL 11, stk. 3, om, at indsatser i regi heraf ikke er underlagt notatpligten; den kontaktperson, hun ender med at vælge, er den, *"som har tavshedspligt over for Kommunen"*. Med dette *"over for Kommunen"* kan det udledes, at Mor-1 betragter sin valgte kontaktperson som én, der ikke er en del af Kommunen.

Den tredje måde, Mor-1 italesætter Kommunen på, er som noget upersonligt og/eller distanceret. Det gør hun med sin reference til *"den der børnesagsbehandler"* som kontrast til *Mette*. Hun kunne have sagt *hende* børnesagsbehandleren, eller hun kunne have omtalt børnesagsbehandleren ved navn, men hun vælger at beskrive hende som *den der* og *børnesagsbehandleren*. At referere til nogen eller noget har, ifølge Finch (2008), en dobbeltfunktion. Den ene funktion handler om den eller det, der refereres til. Refereres der til en person, udtrykker valget af reference noget om den måde, referenten opfatter den refererede på. Den anden funktion handler om at skabe et fokus og udgangspunkt for den relation, der er mellem den, der laver referencen, og den, der modtager referencen (Enfield 2013:453). Enfield beskriver denne funktion således: *"Referring consists of literally pointing to something in order for two people to share attention on that thing, for some interactional purpose"* (Enfield 2013:433). Mor-1 er referenten, jeg er modtageren af Mor-1's valg af reference, og *den der børnesagsbehandler* og *Mette* er dem, der refereres.

Med hensyn til den første funktion udtrykker Mor-1 ved at afstå fra at bruge børnesagsbehandlerens navn, at hun ikke betragter børnesagsbehandleren som et individ, men snarere som en funktion eller en stillingsbetegnelse. Hun distancerer sig dermed fra børnesagsbehandleren som person. Mor-1 laver endvidere en art dobbeltdistancering, idet hun ud, over funktionsreferencen, tingsliggør børnesagsbehandleren med sit *den der*.

Som en kontrast hertil signalerer Mor-1 med sin reference til *Mette* en mere personlig og mindre distanceret relation. Mor-1 kunne have kaldt *Mette* for *den der kontaktperson*, men hun kalder hende ved navn og uden brug af *Mettes* funktion som kontaktperson. Der skal selvfølgelig tages højde for forbehold. For det første det forbehold, at den mere personlige og mindre distancerede relation, Mor-1 udtrykker, kan være et udtryk for, at Mor-1 og *Mette* antageligvis har mødtes flere gange, end

hvad tilfældet er med børnesagsbehandleren, og at de dermed har opbygget en eller anden form for relation. For det andet er der den mulighed, at den fravalgte funktionsbetegnelse kan betyde, at Mor-1 ikke anerkender den funktion, Mette har eller er blevet bedt om at have i Mor-1's liv. Endelig kan et sidste forbehold være, at Mor-1 måske ikke kender eller kan huske navnet på børnesagsbehandleren. Sidstnævnte ændrer imidlertid ikke på det distancerende *den der*.

Med hensyn til referencers anden funktion som indikerende for den relation, der er mellem de interagerende parter (som her er Mor-1 og jeg):

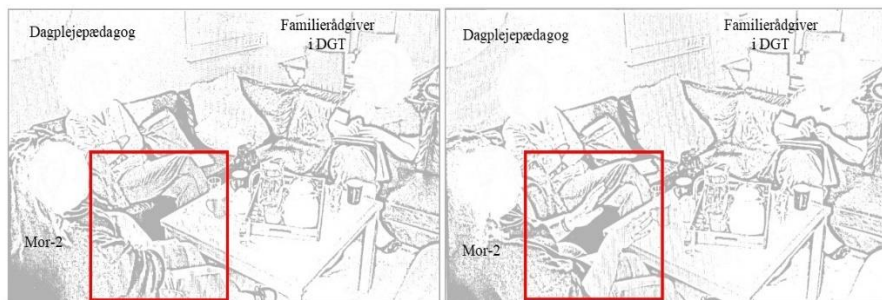
When I refer to a thing, I do not just specify its identity and nature, I treat the thing as identifiable by you from the specific form of reference that I used, and in addition I treat you as able to identify the referent by that form of reference. [...] I choose words which I trust will be an adequate guide for you to know what thing I mean, and how I want you to take what I am saying about it.

(Enfield 2013:543)

Jeg blev efterladt med et uomtvisteligt indtryk af, at Mor-1 ønskede, at jeg skulle dele hendes opfattelse af *den der børnesagsbehandler* og *Mette*.

Mor-2 forbinder Kommunen med et sted, 'man' ikke ønsker at være associeret med, italesat som et sted, hvor hun ikke ønsker, at hendes barn skal sidde og tale, når det bliver voksen. Helt grundlæggende sidder Mor-2 som voksen 'på Kommunen' og taler om, at hendes datter ikke skal være én, der som voksen 'sidder på Kommunen' og taler. Det, der objektivt kunne høres som Kommunen og Kommunen, virker på denne mor som værende Kommunen og 'noget andet'. Hvorfor Mor-2 ikke ønsker, at hendes datter som voksen skal sidde på Kommunen og tale, berøres ikke. Så om det handler om en frygt for Kommunen, eller om en skam over at have en datter, der måtte få brug for den, eller om det handler om en sorg på hendes datters vegne over, at hun måtte få behov for at tale med Kommunen, vides ikke. Klart er dog, at hun betragter det at sidde på Kommunen som voksen og snakke som noget, der skal undgås – og undgås i en sådan grad, at sætningen ytres markant og suppleres med en også markant bevægelse med armene. Med inspiration fra Jeffersons (2004) transskriptionssystem, og Raudaskoskis (2010) anvendelse heraf i sin multimodale analyse af kommende adoptionsfamilier kan sætningen ”*Sådan bliver mit barn ikke*” og bevægelsen af armene analyseres således:

Billede 7.3 Fintransskription af ”Sådan bliver mit barn ikke”

”det kan jeg ikke fordi min barndom... så’!... Sådan bliver mit barn ikke”

Fonetisk: !Sån bli’r !m’it b,arn i,k

! = tryk på ‘s’ i sån , og på ‘m’ i mit

↑ = stigning i pitch på ‘ir’ blir og ‘mi’ i mit

, = flad intonation på ‘barn ik’

[ ] = simultan tale og handling

[mor strækker sine underarme frem foran sig i en skrå fremadrettet vinkel med flade håndflader vendt bort og nedad fra sig i en hurtig bevægelse, mens hun siger ‘sån’]

Jeg har lagt et ekstra slør over de tre deltageres ansigt (jf. kapitel 5 om min beslutning om at dobbelt-pseudonymisere grundet lille ø-vilkåret). Dagplejepædagogen og familierådgiveren kigger på Mor-2. Mor-2 kigger på familierådgiveren. Med sin intonation og armbevægelse gør Mor-2 det tydeligt, hvor vigtigt det er for hende, at SÅDAN bliver HENDES barn ikke.

Samtidig berører Mor-2 også med sin samtale det frivillige element i SEL 11, stk. 3, idet hun selv har ønsket mødet, blandt andet fordi hun ønsker at forebygge, at hendes datter bliver sådan en, der sidder ”nede på kommunen og siger: ’Nej, men det kan jeg ikke, fordi min barndom ...’”.

Mor-3 adskiller sig lidt fra de to andre mødre, idet hun ikke alene italesætter sine oplevede forskelle mellem Kommunen og DGT qua Kommunen som indirekte talehandlinger, men også udtrykker paralleller til DGT ved direkte italesættelser heraf.

På samme måde som Mor-2 er kontakten til DGT sket på initiativ af mor-3 selv. Mor-3 udfolder en række bekymringer med hensyn til at være i kontakt med Kommunen. Én bekymring handler om det at blive ”stemplet” som en utilstrækkelig forælder og blive sat i en ”boks” eller ”kasse”. En anden, heraf afledt, bekymring handler om, hvad der måtte være af (mis)information om ’folk’ i de bokse eller kasser: ”’Får jeg sagt noget forkert’, altså noget, der måske kunne gøre det endnu sværere ... Det kan være, de [Kommunen] fejltolker noget af det, man får sagt ... får skrevet et eller andet forkert ned...”. En tredje bekymring handler om, hvorvidt det vil være muligt for både

hende og hendes søn at komme ud af den boks eller kasse igen: ”*Kan han komme ud af den igen?*”, eller om man for altid vil ”*stå i systemet*”. Mor-3 bruger ordet ”*frygt*” til at beskrive dette. Som en kontrast til disse for Mor-3 frygtscenarier beskriver hun, hvordan det var en ”*befrielse*” ikke at blive registreret i DGT, og hvordan dette faktum betød, at hun turde være mere ”*åben og ærlig*” i sine samtaler her. Mor-3 anvender meget stærke markører og polariserende ord i sin skelnen mellem ’systemet’/Kommunen og DGT: ”*frygt*” og ”*skræmmende*” versus ”*befrielse*”.

7.3. OPSUMMERENDE: 3 TEMAER

Helt grundlæggende for de tre mødre synes Kommunen i denne sammenhæng at repræsentere noget negativt og noget, der skal undgås. Kommunen er et sted, disse mødre associerer med tvang, med at blive registreret og observeret, med noget, der skal undgås, med stempeling, med upersonlighed og med frygt. DGT og dermed SEL 11, stk. 3, er i modsætning hertil indirekte italesat som et sted, disse mødre associerer med fravær af tvang, registrering og stempeling og med åbenhed og ærlighed. Figur 7.4 er mit bud på, hvordan disse temaer kunne se ud for de tre citerede mødre. Kolonne ét er temaets nummer. Kolonne to og tre er, hvordan temaerne fordeler sig i relation til hhv. Kommunen og DGT. Kolonne fire er de teoretiske begreber, jeg analyserer temaerne med. Det første begreb handler om magt. Det næste handler om bureaukrati, og det sidste handler om algoritmer og institutionelle identiteter. Femte kolonne er, hvorledes de tre temaer placeres i den samlede analyse af, hvordan de frivillige og fleksible instrukser med SEL 11, stk. 3, muliggøres i DGT.

Figur 7.4 Centrale temaer i mødrenes opfattelser af Kommunen og DGT

Tema	Kommunen	Det Gule Team	Ramme	SEL 11 stk. 3
1	Tvang	Ingen tvang	Magt	Frivillig
2	Registrering/stempeling	Ikke-registrering/ ikke-stempeling	Bureaukrati	Frivillig
3	Upersonlig/distancerende	Personlig	Algoritmer og institutionelle identiteter	Fleksibel

7.4. FLEKSIBILITET OG FRIVILLIGHED FACILITERET AF ORGANISATORISK FORANKRING

Med disse tre rammeteorier viser jeg implikationerne af, 1) hvilke magtformer der, med afsæt i mødrene, synes at kendetegne Kommunen og DGT, 2) hvordan bureaukratiet fungerer i de to arenaer, og 3) hvordan algoritmer og institutionelle identiteter influerer arbejdsgange og -procedurer og kan have afgørende betydning for de relationer, der kan opbygges.

Tema 1: tvang vs. frivillighed

Det kan næppe undre, at et møde med tvang kan skabe frygt og modvillighed, og modsat, at et møde med frivillighed modsat kan skabe en følelse af autonomi og et ønske om at tage ansvar. En modstand mod tvang italesættes ligeledes af en fjerde mor, Mor-4, som jeg har talt med i denne proces. Denne mor og hendes mand havde meldt sig til et forældregruppeforløb i DGT. Adspurgt om, hvordan de ville have reageret, hvis enten personalet i deres barns børnehave eller en familierådgiver havde sagt til dem, at de SKULLE deltage i den forældregruppe, svarede Mor-4:

Det havde vi ikke gjort ... nej. Det er lyst kombineret med, at vi selv er kommet frem til, at det kunne være godt ... Og min mand var stejlet fuldstændig ... Og så ville jeg være blevet bange for, at der var noget virkelig galt med min dreng ... Det skal være en mulighed⁹⁶.

Samme modstand udtrykker også Mor-3, om end ikke helt så kraftigt som ”stejlet fuldstændig”. På et uddybende spørgsmål om, hvad netop frivillighedsaspektet betyder for hende, svarer Mor-3 således:

Jeg tror personligt, jeg har det med at gå i dybden, når det er noget, jeg selv kan vælge, altså så går jeg ind og læser om det og finder ud af, hvad det er, vi skal ... Hvis jeg har fået at vide, at det skal jeg bare, så tror jeg bare, at jeg automatisk får sådan en eller anden: ”Nå, men så må jeg jo bare vente og se, hvad det er for noget, ikk?”.

---

⁹⁶ Dette citat er fra en sms-korrespondance med Mor-4 på baggrund af en telefonsamtale. Jeg har ikke mødt denne mor fysisk.

Dermed italesætter Mor-3 samtidig også et *empowerment*-element (Adams 2008) af initiativ eller ansvar med hensyn til processen; fordi det er frivilligt, giver det hende lyst til at forberede sig og undersøge nærmere.

Synlig og mindre synlig magt

Med tvang vs. frivillighed følger et element af magt. Det er tydeligt, at Mor-1 oplever sig tvunget til at 'vælge', hvilken type kontaktperson hun vil have. I antologien *Det magtfulde møde mellem system og klient* (2015) behandler Järvinen og Mortensen magtbegrebet og dets mange udtryksformer i det offentlige system. Åbenlyse magtudtryk som trusler, vold eller, som i Mor-1's oplevelse, tvang er nemme at identificere og forholde sig fordømmende (eller billigende) til. Tvang som ét af de åbenlyse magtudtryk er ét af de greb, der med den legaliserede magt kan tages i anvendelse i det traditionelle system, om end tvang altid er eller bør være en sidste udvej. En sådan form for magtanvendelse er ikke mulig med SEL 11, stk. 3, og dermed i DGT. Imidlertid kan dualiteten tvang vs. frivillighed ikke oversættes til dualiteten Kommunen/magt vs. DGT/ikkemagt.

Ved siden af denne synlige magt er der også en magtudøvelse, der er mindre synlig, måske endda usynlig, både for dem, der udøver magten, og dem, den udøves mod. Järvinen og Mortensen er inspirerede af en foucaultsk magtforståelse, der, sammen med et ufravigeligt princip om, at magt og viden hænger uløseligt sammen, handler om, at magt er noget relationelt og allestedsnærværende, formidlet eller distribueret via ”*hårfine forgreninger*” (Järvinen & Mortensen 2015:10). I de fine forgreninger er beføjelser til at kontrollere udlagt til felter som eksempelvis lægevidenskaben, skolevæsenet og det sociale arbejdes om- og forsorg (Foucault 1975[2002]:327-328). Eller med Foucaults (oversatte) ord, en magt, der er defineret ved at

allestedsnærværende: ikke fordi det er dens privilegium at sammenfatte alt i sin uovervindelige enhed, men fordi den skabes hvert øjeblik, på alle punkter, eller snarere i ethvert forhold mellem to eller flere punkter. Magten er overalt; hvilket ikke skyldes at den omfatter alt, men at den kommer alle steder fra [...] Magt er ikke en institution, og det er ikke en struktur, det er heller ikke en bestemt kraft som visse udvalgte skulle være begavet med: det er det navn man giver en kompliceret strategisk situation i et givent samfund.

(Foucault 1978:105)

Med denne magtforståelse fordrede Foucault en gentænkning af magtforståelsen. Som sådan, med McIlvenny, Klausen og Lindegaard (2016), revolutionerede Foucault opfattelsen af magt med sin udfoldning af magt som værende mere end den synlige og suveræne magtudøvelse; magt er nemlig også den subtile og mindre synlige *governmentality* (McIlvenny, Klausen & Lindegaard 2016:12). *Governmentality*-begrebet dækker over en forståelse af, at fx et samfunds borgere alene kan styres gennem påvirkning af deres egen styring af sig selv. Styring sker med *”the conduct of conduct”* (McIlvenny, Klausen & Lindegaard 2016:12pp) ved at appellere til eller opbygge motivation, hvormed der sker en kombination af sociale normer for ’godt og ’dårligt’ og de enkelte individers adfærd.

Governmentality eller den mindre synlige magt er udtrykt af Järvinen og Mortensen i form af *”fornægtende aspekter af magt i mødet mellem klienter og repræsentanter for det politisk-administrative system inden for det sociale område”* (Järvinen & Mortensen 2015:11). Magten er fornægtende, fordi den ikke udfolder sig klart som den synlige magt, og fordi den magtudøvelse, der sker, er på baggrund af en ’komplikeret strategisk situation’, hvorfor den ikke opfattes som magt, men derimod som *”den rigtige, neutrale, eller saglige fagviden”* (Järvinen & Mortensen 2015:11) på det konkrete felt. Det er en magtforståelse, der synliggør forbindelsen mellem viden og magt, forstået ved at retten (og evnen) til at definere ’sandheden’ om en borgers eller klients situation på baggrund af mere eller mindre artikulerede normer.

Endvidere er magten fornægtende, fordi den udøves som eksempelvis støtte, omsorg og overtalelse. Samtidig, og med en understregning af én af Foucaults pointer om, at de mindre synlige magtformer er de mest produktive og samtidig de sværeste at forsvare sig imod, skriver Järvinen og Mortensen, at *”det er i velfærdsstatens hjælpende, støttende og omsorgsgivende institutioner, at de mest radikale eksempler på disciplinerende relationer findes”* (Järvinen & Mortensen 2015:14). Magt således subtilt eufemiseret (Järvinen & Mortensen 2015:17) er den form for magtudøvelse, der er genstanden for analyserne i *Det magtfulde møde mellem system og klient* og som udøves i DGT. Blandt disse subtile former fremhæver Järvinen og Mortensen Foucaults tre. Den første er bio-magt, hvis udøvere er at finde blandt fx læger, sygeplejersker og psykologer, og hvis mål det er at sikre sundhedsfremme og livskvalitet og derigennem skabe *”nyttige og produktive samfundsmedlemmer”* (Järvinen & Mortensen 2015:14). Den næste magttype er selv-teknologier, der handler om, at et samfunds individer motiveres til at arbejde med sig selv, fx på baggrund af oplysningskampagner. Den tredje subtile magtform er pastoralmagten, hvor

magtudøveren ligesom præsten er ”en selvopofrende vogter af flokken og bekymre[r] sig om hver enkelts frelse” (Järvinen & Mortensen 2015:14).

Med dette magtafsæt er der ikke *ikkemagt* indlejret i SEL 11, stk. 3, og DGT. Frivillighedsaspektet i SEL 11, stk. 3, og DGT til trods udøves der her en mindre synlig, subtil pastormagt, der er defineret ved

en blid normaliserende disciplinering af den enkelte med henblik på mål, som synes at være til den enkeltes bedste, [og som er] karakteristisk for den moderne velfærdsstat.

(Järvinen & Mortensen 2015:14)

Frivillighedsaspektet⁹⁷ i SEL 11, stk. 3, og DGT’s implementering heraf kan, om end i en af forståelseshensyn karikeret modstilling til Kommunen, betragtes som ’det blide’ element af *governmentality*, der disciplinerer ’folk’ til at ville, modsat den oplevede tvang i Kommunens som den legaliserede.

Instruksen om frivillighed fremmes, fordi der er lavet en organisatorisk adskillelse af SEL 11, stk. 3, og det traditionelle system. Med denne adskillelse kan borgere være trygge ved, at når de har kontakt til DGT, kan tvang ikke forekomme. Dermed kan der for begge parter ikke være tvivselementer af, hvor grænsen mellem frivillighed og tvang går.

Tema 2: registrering/stempling vs. ikkeregistrering/ ikkestempling

Det andet tema, der synes at være hos mødrene, handler om det at blive eller ikke blive registreret og en deraf følgende bekymring for at blive stemplet eller stigmatiseret. Med registrering vs. ikkeregistrering bliver bureaukrati et centralt element.

Registrering som bureaukratisk redskab

Bureaukratiet som den organisatoriske styringsform, der er den statslige, bliver i den populistiske mediediskurs i overvejende grad udlagt eller forstået med negative konnotationer. Bureaukratiets principper – udfoldet som en webersk maskine, en

---

⁹⁷ Dog skal det tilføjes, at medarbejderne i DGT har et andet magtredskab; på samme vis som alle andre, der arbejder professionelt med børn, unge og familier, er medarbejderne i DGT underlagt en skærpet underretningspligt desuagtet frivillighedsaspektet. Rækker ’noget’ ud over det forebyggende sigte med SEL 11, stk. 3, skal der udarbejdes en underretning.

mekanisme af fast og formaliseret adfærd, passiv adlyden og autoritetstro, (Sayer [1991]2001:78), med lighed for loven og med afvisningen af at arbejde fra sag til sag og starte forfra, hver gang en ny sag dukker op (Sayer 2001[1991]:142) – synes for mange at have udspillet deres rolle. Bureaukratiet udskældes for at være forældet som organisationsform. Du Gay skriver i sin bog ”*In Praise of Bureaucracy*” (2000), at det negative syn på bureaukratiet skyldes bureaukratiets strenge kontrol, upersonlighed og stadig stigende strøm af blanketter og formularer og *red tape* (Cambridge Dictionary u.å.: Red tape⁹⁸). Eller med du Gay beskrevet som et anlageskrift over bureaukratiets ”*procrastination, obfuscation, circumlocution and other 'typical products' of a 'red tape' mentality – to the truly heinous – genocide, totalitarianism, despotism*” (du Gay 2000:1). Du Gay har som ærinde med sin bog at forsøge at reetablere en etisk værdighed for de mundane rutiner i en ofte i vestlig sammenhæng udskældt bureaukratisk administration. Han skriver, at bureaukratiet bliver udskældt for ikke at være eksempelvis moralsk på en måde, som det aldrig har været meningen, at bureaukratiet skulle være moralsk på, og argumenterer derfor for, at bureaukratiet skal respekteres for det, det kan og gør inden for de givne rammer, og som sådan ses som en positiv udvidelse af handlingsrepertoiret.

Den negative populistiske mediediskurs og deraf følgende ambition om at reducere bureaukratiet er også tydelig på det politiske niveau, jf. citatet af direktør for CEPOS Martin Ågerup i den første delanalyse (kapitel 6) om, hvordan alle statsministre siden Schlütter har ønsket og er mislykkedes med at reducere den offentlige sektors bureaukrati.

At mindske bureaukratiet kunne med afsæt i den populistiske mediediskurs således betyde at løsrive sig for den strenge kontrol, personliggøre og reducere mængden af dokumentation og ’papirusseri’. Trods en sådan ambition fra højeste politiske sted er der ikke desto mindre en stadig stigende bureaukratisk tendens til at dokumentere og registrere, jf. fx reaktionerne på bindestregssagerne (kapitel 6).

Ét af bureaukratiets vigtigste redskaber er at dokumentere. Således også i den sagsbehandling, der foregår i det traditionelle system. Denne dokumentation, der også er beskrevet som ”*de registrerings- og katalogiseringsteknikker, som klienterne udsættes for*” (Järvinen og Mortensen 2015:12), er forskellige typer af sagsakter. Det

---

⁹⁸ ’Red tape’ er en metafor for de mange regler og procedurer eller ’papirusseri’ i offentlig forvaltning, der fortsætter i det uendelige og forhindrer enhver fremdrift (Cambridge Dictionary)

kan være journaler, referater, attester og handlingsplaner, der ifølge Järvinen og Mortensen har et dobbelt formål. Det ene er, at de rubricerer klienten, og det andet er, at de ”bekræfter de involverede eksperter professionelle status” (Järvinen og Mortensen 2015:13) og, som vist i delanalyse 1, fungerer som en sikring eller ’bevisførelse’ for korrekt sagsbehandling i de kommunale forvaltninger, når fx nye bindestregssager dukker op. Taylor (2017) er optaget af de etiske aspekter ved de mange tilgængelige (tilgængeliggjorte) data, og hun bruger ’ordspil’ som ”*datafying world*”, ’dataficerende verden’, og ”*dataveillance*”, overvågning via data. Hun skriver videre, at ”*race, ethnicity, religion, gender, location, nationality, socio-economic status – determine how individuals become administrative and legal subjects [...] and how those data can be used to act upon them by policymakers*” (Taylor 2017:3).

I det traditionelle system er der et meget anvendt digitalt sagsbehandlingssystem kaldet DUBU (Kombit u.å.:DUBU⁹⁹). DUBU er en forkortelse for ’Digitalisering – Udsatte Børn og Unge’, og systemet udbydes af KOMBIT, der er ”*et projekt- og forvaltningshus, der skaber og forvalter de bedste fælleskommunale it-løsninger*” (Kombit u.å.: Om Kombit¹⁰⁰). DUBU er ifølge KOMBIT’s hjemmeside et system, som 77 kommuner¹⁰¹, herunder BRK, anvender, og som

understøtter, at de lovmæssige krav til dokumentation overholdes, og giver overblik over sagsbehandling og dokumentation på området – samtidig med, at det kan forbedre den økonomiske styring

(Kombit u.å.: DUBU¹⁰²)

Alle de registreringer, der gøres, eller alle de informationer, der indsamles ved hjælp af et IT-system som fx DUBU, hjælper til at strukturere, sortere, klassificere og forstå ’verden’. Sådanne data kan dermed bidrage til at skabe og dokumentere en orden i et oplevet kaos, og som sådan er bureaukratiet en beskyttelse af både borgere, SLB/frontpersonale og systemet.

---

⁹⁹ <https://www.kombit.dk/dubu>

¹⁰⁰ <https://kombit.dk/indhold/om-kombit>

¹⁰¹ Pr. 18.11.2021.

¹⁰² <https://www.kombit.dk/dubu>

Der er mange holdninger til DUBU. En holdning er at betragte det som et værdifuldt redskab til at sikre, at de korrekte sagsbehandlingstrin bliver taget. En anden holdning er at se det som en måde, jf. ovenstående, at føre bevis på for en korrekt udført sagsgang, når fx nye bindestregssager dukker op. En tredje holdning er en opfattelse af – og en afspejling af den populistiske diskurs – at DUBU er alt for tidskrævende og irrelevant omfattende til at være en reel hjælp, og at det som sådan mere handler om at 'tjekke bokse af' end at lave socialt arbejde. Det tidskrævende og irrelevant omfattende aspekt manifesteredes i en kampagne, som Dansk Socialrådgiverforening lancerede i oktober 2019. Det var en kampagne under overskriften *Vi gør op med tidspresset* (Frederiksen 2019) og en invitation til deres medlemmer om at stå sammen:

Tiden er kommet til at råbe politikerne op. Det er dem, som er ansvarlige for alle de unødige dokumentationskrav, det er dem som finder på de evindelige reformer, og laver konstante omorganiseringer

(Frederiksen 2019¹⁰³)

Med afsæt i den kampagne virker det, som om der er en endog markant udtalt følelse på den side af skrivebordet, der er sagsbehandlerne, at de omfattende bureaukratiske dokumentations- og registreringskrav tager tid fra den personlige kontakt til borgerne.

På den anden side af skrivebordet, hos borgerne, kan bureaukратиets dokumentationskrav, desuagtet agtindsigten, skabe utryghed over at vide, at så mange informationer eller data om ens person og personlige forhold er registreret og gemt, og ikke at vide, hvilke informationer eller data der er, og hvordan disse informationer og data vil kunne blive brugt. Det kan imidlertid også, helt modsat, opleves som måske både rart eller befriende, at en sagsbehandler kender ens historie og ud fra det kendskab gøres i stand til at hjælpe bedst muligt. I den henseende er notatpligten også en form for garanti for transparensen, hvor begge parter er bekendte med og forpligtede af information, data og aftaler.

Det er imidlertid ikke det, mødrene i min undersøgelse udtrykker i deres sammenligninger mellem Kommunen og DGT, særligt ikke Mor-1 med sin afstandtagen fra en kontaktperson, der skal '*fortælle alt, hvad jeg siger, videre til Kommunen*', og Mor-3' med sin bekymring om: '*Får jeg sagt noget forkert*', det kan

---

¹⁰³ <https://socialraadgiverne.dk/ny-kampagne-skal-forbedre-socialraadgivernes-arbejdsmiljoe/>

være, de [Kommunen] fejltolker noget af det, man får sagt ... får skrevet et eller andet forkert ned...?.

I min undersøgelse synes dét ikke at være genstand for registreringer i et system som DUBU, at have medført en grad af tryghed og mod til at være åben. Med afsæt i min undersøgelse er det en kvalitativt definerende forskel, at SEL 11, stk. 3, i så udstrakt grad har mulighed for at implementeres abureaukratisk. SEL 11, stk. 3, baserer sig ikke på afgørelser og er således ikke underlagt notatpligten, og det, heraf afledt, ikke at blive registreret synes også at fremme det frivillige aspekt.

Samtidig italesætter Mor-3 også en negativ association mellem det at blive registreret og det at blive stemplet: *”Det er sådan lidt at blive stemplet på en eller anden måde, ik’? ... At man ikke er tilstrækkelig, kan man sige ... altså ... som forældre ...”*. Stempling er her udlagt som den negative konsekvens af kategorisering (Bertilsson, Hensvig & Wängnerud 2019; Mehan 2020). Kategorisering er ifølge Jenkins (2000) uundgåeligt og uløseligt forbundet med det at ’vide om verden’: *”Without categorization, the complexity of the human social world might not be manageable at all: Categorization is a fundamental and universal process”* (Jenkins 2000:8). I den forståelse sker kategoriseringer kontinuerligt, og nogle gange antager de en negativ form og bliver til stemplinger eller stigmatiseringer.

På samme vis som magtaspektet ikke kan klassificeres som Kommunen/magt vs. DGT/ikkemagt, vil dilemmaet med hensyn til at blive stemplet eller ikke blive stemplet opdelt i en dikotomi mellem Kommunen/stempling vs. DGT/ikkestempling muligvis også være for forsimplet. Mor-3’s sammenkædning af registreringer og stempling kan betyde, at det negative bliver forstærket, når det er beskrevet i en blivende sagsakt. Med Dahler-Larsen: *“What gets registered and measured is what counts”* (citeret i Ratner & Gad 2018:13).

Måske er det på den baggrund ikke underligt, at stemplingseffekten kan virke mindre, når den ikke er bundet op på sagsakter og cpr-nummer. Men måske kan det også have noget at gøre med, hvad Mor-1 signalerer, når hun så markant skelner mellem *den der børnesagsbehandler* og Mette; en skelnen mellem noget, der er upersonligt og distancerende, og noget, der opleves som mere personligt.

SEL 11, stk. 3’s organisatoriske fritagelse fra den del af bureaukratiet, der under hensyntagen til den gode forvaltningsskik har at gøre med registreringer, betyder med DGT’s implementering, at mødrene ikke behøver at frygte, hvilke informationer der

findes om dem 'i systemet', og hvordan og i hvilke sammenhænge de kan blive brugt. Elimineringen af denne frygt bliver praksisfremmende for den frivillige instruks.

Tema 3: upersonlig/distancerende vs. personlig

Det tredje tema handler om en skelnen i distance. Om noget opleves som værende langt fra og upersonligt, eller om noget opleves som værende tættere på og personligt. Til at analysere dette anvender jeg et begreb om institutionelle identiteter. Det er inspireret af Järvinen og Mik-Meyer (2003, 2012) og deres begreber om problemidentiteter og professionelle identiteter. Jeg indleder med problemidentitet, udfoldet ved hjælp af elementer som prædefineret hjælp og evidensbaserede metoder. Herefter beskriver jeg professionelle identiteter, hvilket jeg udfolder med beskrivelsen af den såkaldte Bestiller-Udfører-Model.

Institutionelle identiteter – problemidentitet

Godt 36 minutter inde mit interview med Mor-3 siger hun:

Der [på Kommunen] kommer vi som et problem ... Hvis vi går ind på Kommunen ... så' det ... altså så er det os, der er problemet, hvor at når vi kommer her [DGT], så ... har vi et [problem], som skal løses.

I denne udtalelse skelner Mor-3 mellem at *være* et problem og at *have* et problem. Hendes opfattelse er, at i Kommunen *er* man et problem, hvorimod man i DGT *har* et problem. Med dette taler Mor-3 ind i den forskning, Järvinen og Mik-Meyer formidler i deres to antologier “*At skabe en klient*” (2003) og “*At skabe en professionel*” (2012). De er studier af, hvordan organiseringen af velfærdsinstitutioner ikke alene former de møder, der er mellem socialarbejdere og klienter, men også deres respektive identiteter.

Klienterne 'gives' en problemidentitet (Järvinen & Mik-Meyer 2003:10), der er gjort af fx de (be)handlingsmuligheder og den kontrol, der er (Järvinen & Mik-Meyer 2003:11). Fundamentalt set handler det om, at identiteter, og her problemidentiteter, aldrig er neutrale, men er et udtryk for den definitionsret, der, som tidligere beskrevet, er med den mindre synlige magts definition af, hvad der er den rigtige, neutrale og saglige fagligt funderede viden (Järvinen & Mortensen 2015).

Klienternes problemidentiteter baserer sig ofte på normafvigelse, fx misbrugere eller tilpassede. Deres identitet

signalerer, at de berørte personer har en livsførelse, som ikke er i overensstemmelse med fremherskende normer i samfundet.

(Järvinen & Mik-Meyer 2003:12)

Samtidig sker klientgørelsen med afsæt i de aktuelle hjælpetilbud, der er til rådighed, således forstået, at i det omfang, det er muligt at tilbyde en borger misbrugsbehandling, kan det begrundes eller legitimeres, at misbrugere identificeres som misbrugere (Järvinen & Mik-Meyer 2003:10-11).

Mor-3 udtrykker en sådan probleidentitet, når hun siger, at på Kommunen ”*så er det os, der er problemet*”. En udfordring ved at blive ’påduftet’ en klientidentitet med afsæt i problemopfattelser er, at probleidentiteter potentielt kan internaliseres, dvs. gøres til den opfattelse, klienten får eller har af sig selv. Dette kan med Jenkins i særlig grad ske, ”*if one is authoritatively categorized within an appropriate institutional setting*” (Jenkins 2000:9). At opleve, at man bliver betragtet som et problem af kommunale myndigheder, er en kategorisering i en institutionel setting. Konsekvenserne af en autoritets-pålagt identitet kan dermed potentielt være store.

Algoritmer

Samtidig med, eller som en del af, den stigende tendens til at registrere og dokumentere er en eksplicit anvendelse af algoritmer blevet mere og mere fremtrædende, også i det socialfaglige felt. Det er algoritmer, forstået som ”*forskrift for en følge af beregningstrin, der fra et problems data fører til resultat*”¹⁰⁴, og som anvendes som metode til proaktivt at estimere og forudsige risici og derfra identificere dem, der kunne have eller har brug for hjælp.

På Folkemødet 2019 filmede jeg en paneldiskussion om netop data og algoritmer som et supplement til og hjælpeværktøj i kommunale socialforvaltninger. Følgende to citater fra denne paneldiskussion trækker fint linjerne op i den debat. Den første udtalelse er af en kommunaldirektør for en større dansk kommune:

Vi har så meget viden i vores system, så vi med garanti kan se, hvor det kommer til at gå galt, før det går galt ... Har vi mulighed for at gå ind før i de familier, hvor det går galt, inden det går galt, så vil vi gerne det. Der kan vi se, hvis vi kigger på nogle af de indikatorer, vi har i

---

¹⁰⁴ <http://denstoredanske.lex/algoritme>

systemet, det kan være i jobcenteret, det kan være i forhold til familieafdelingen, det kan være i forhold til sundhedsplejen, det kan være i forhold til daginstitutioner og så videre. Hvis vi kørte de data ind i det, der så smukt på datasproget hedder forskellige algoritmer, så ville vi kunne forudsige: Hvor er det så, vi skal sætte ind?

En respons, som modpol til dette synspunkt, fra en førende advokat med speciale i børnesager:

Data kommer jo ikke ... Altså [data] er der jo ikke bare lige pludselig, de skal jo ligesom, hvad skal man sige, indsamles ... Det, der er det store problem, og jeg hørte, du [kommunaldirektøren] sagde, at I kan med garanti forudsige ... Det er jo ikke rigtigt, at man med garanti kan forudsige ... Der er jo altså også undersøgelser, der viser, man også forudser forkert ... Man forudsiger, at nogen får problemer, der ikke får det, og nogen, man faktisk ikke ser, der får problemer ... Så vi bliver nødt til at gå tilbage til den gode solide dømmekraft i de offentlige ansatte.

Begge synspunkter italesætter ønsket om at forebygge og gribe ind, før noget går galt, jf. risikosamfundet, om end fra hver sin position: algoritmer vs. skøn. Adskillelsen er trukket skarpt op af hensyn til den efterfølgende diskussion. Algoritmerne og skønnet udelukker ikke hinanden, og kommunaldirektøren taler om algoritmerne som et supplement til sagsbehandling i øvrigt.

Jeg foretager her en analytisk skelnen mellem, hvad jeg kalder 'mekaniske algoritmer' og 'skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer'. Dette gør jeg ud fra en antagelse om og socialfaglig erfaring med, at "den gode solide dømmekraft", som advokaten taler om, dvs. skønnet, som det foretages af SLB/frontpersonalet, også baserer sig på en fagligt funderet bearbejdning af udvalgte data eller informationer. For den analytiske sammenligneligheds skyld kalder jeg dette for skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer. Skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer er SLB's/frontpersonalets, her socialarbejdere i DGT's, uddannelse og erfaring, dvs. deres historiske kroppe, hvilket bliver bragt i anvendelse i de konkrete møder med et andet menneskes person og omstændigheder.

De mekaniske algoritmer er de algoritmer, kommunaldirektøren taler om i citatet. De skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer er de algoritmer, advokaten taler om. Det centrale i denne sammenhæng er, at hvor den skønsmæssige *ad hoc*-del kan anvende data fra de

mekaniske algoritmer, kan de mekaniske algoritmer ikke medindregne det skønsmæssige *ad hoc*-aspekt. De mekaniske algoritmer kan betragtes som grovklassificerende og måske med en risiko for at identificere falsk positive. Det betyder selvfølgelig ikke, at de skønsmæssige *ad hoc*-algoritmer ikke kan være fejlagtige; det har bindestregssagerne med al tydelighed demonstreret. Men at blive identificeret på baggrund af et system opleves formodentlig mere upersonligt eller distancerende end at blive identificeret i en skønsbaseret *ad hoc*-relation.

Et tænkt eksempel på dette kunne være, med afsæt i kommunaldirektørens reference til jobcenteret som en algoritmisk indikator i systemet, dvs. det, at et barns forældre er registreret i jobcenteret som arbejdssøgende. Hvis denne indikator betragtes som en risikofaktor og dermed bliver indkodet i den mekaniske algoritme, vil 'forældres arbejdsløshed' som parameter kunne være med til at udpege et barn som værende i en eller anden form for potentiel mistriksel eller risiko. Den mekaniske algoritme vil ikke kunne vurdere, om 'forældres arbejdsløshed' i den pågældende situation for det pågældende barn er lig med mulig mistriksel, dvs. om barnet er udsat, eller om positionen er udsat, jf. min skelnen i introduktionskapitlet. I lyset heraf kan frykten for at blive 'misforstået' eller 'stemplet' give mening, hvis man oplever sig 'puttet ned i en forkert kasse' som en falsk positiv. En finvurdering heraf (modsat den mekaniske 'grov'klassificering) kan ligge i den 'skønsbaserede *ad hoc*-algoritme'.

Prædefineret hjælp og evidensbaserede metoder

Algoritmer kan, ud over at identificere risikofaktorer, også anvendes til at definere den hjælp, der kan gives, og dermed til at problemidentificere borgerne. Vurderer medarbejderne i DGT, at et barns, en ungs eller en families oplevede udfordringer er inden for rammerne af SEL 11, stk. 3, er der fagligt funderet metodefrihed. Er det udenfor, sendes børnene og familierne ikke væk, men i samarbejde med medarbejderne i DGT arbejdes der på at etablere kontakt til de rette instanser. Metaforisk set fungerer DGT som et sikkerhedsnet¹⁰⁵, der griber de børn og familier, der falder uden for det traditionelle system. Inden for det forebyggende sigte i SEL 11, stk. 3, der er i DGT, er der i udgangspunktet ingen mekaniske algoritmer, som børnene, de unge og familierne kan dømmes inden- eller udenfor med. Hjælpen, der ydes i DGT, er ikke defineret på forhånd, hverken i omfang eller indhold.

---

¹⁰⁵ 'Sikkerhedsnettet' som metafor er ofte anvendt i DGT og er dermed et eksempel på en identitetsskabende værdi, der kunne være interessant at følge som orienteringspunkt for opgaver og handlestrategier.

Mekaniske algoritmer og data bliver ikke alene taget i anvendelse som et supplement til at identificere risikofaktorer og mennesker, der har eller vil få behov for hjælp. Algoritmer kan også være med til at definere den hjælp, der kan ydes eller tilbydes. Dette forstået således, at det traditionelle system, i min socialfaglige erfaring, i vid udstrækning er kendetegnet ved, at den hjælp, der kan bevilges, er defineret på forhånd. Det er det, der ofte betegnes som en kommunes serviceniveau. Et serviceniveau kan være, at det er besluttet, at en foranstaltning (jf. SEL 52) kan bestå af otte psykologsamtaler, et tremåneders familierapeutisk forløb eller en aflastningsfamilie én weekend om måneden. Den prædefinerede hjælp kan ofte være i form af såkaldte evidensbaserede metoder eller med Mik-Meyer "*new systems of management*" (Mik-Meyer 2018).

I sin ph.d.-afhandling om brugen af evidensbaserede metoder i socialt arbejde skriver Møller (2018) at der i de senere år er sket en markant stigning i anvendelsen af sådanne metoder. Det er en stigning, der er så markant, at Møller (jf. kapitel 1) benævner det *the evidence agenda* eller evidensagendaen. Evidensagendaen er udsprunget af en gennem et par årtier stigende krise i tilliden til professionel viden. Howe (1992) sporer denne krise tilbage til 1970'erne og 1980'erne på baggrund af undersøgelser af ekstreme socialsager, hvor børn døde som følge af deres forældres mishandling. Som en måde at forebygge gentagelser på konstrueredes det sociale felt og arbejde med et nyt vokabular:

All thinking on the subject became channeled through the new perspective. Definitions of good practice were no longer couched in the language of treatment and rehabilitation and instead looked to the world of surveillance and investigation for a new vocabulary.

(Howe 1992:496)

Det nye vokabular betød en ny forståelse og dermed en ny måde at håndtere socialsager på. Socialarbejdere blev udforskere, "*investigators*", ledere blev "*designers of surveillance systems and not casework consultants*", og forældre blev undersøgelsesobjekter, hvis adfærd det blev muligt at forudsige (Howe 1992:497). Alt i alt et skifte fra "*welfare to surveillance and control*" (Howe 1992:497).

Tillidskrisen er endvidere ifølge Møller, også baseret på observationer af, at professionelle sjældent er opmærksomme på udviklinger i den forskningsbaserede viden, der er inden for deres felt, hvilket betyder, at de ikke anvender denne nyeste

viden i deres faglige skøn og beslutninger og i den service, de leverer. De evidensbaserede metoder kan betragtes udviklet som kompenserende herfor og som en måde at håndtere den tillidskrise på (Møller 2018). Ved at anvende en evidens- og ofte manualbaseret metode behøver/må/skal de professionelle ikke selv vurdere, hvilken metode der kan eller skal anvendes i den givne situation.

Populære eksempler på evidensbaserede metoder er Theraplay¹⁰⁶, PMT-O¹⁰⁷ og CoolKids¹⁰⁸, hvor børn og familier, der matcher kriterierne for de forskellige metoder, kan bevilges hjælp. Mekaniske algoritmer og prædefineret hjælp kan i en simplificeret form blive et billede på informationer eller data, der skal ind i en 'algoritmeboks', det være sig fx udfordringens art, forældrenes jobmæssige status, barnets alder og, som et nyere tiltag i Danmark, barnets adresse, jf. ghettoplanen (Gormsen 2018¹⁰⁹). Ud af 'algoritmeboksen' kommer så svaret på, hvem – med afsæt i problemidentiteten – der kan bevilges hvilken type af hjælp. Dette kan lidet flatterende minde om, hvad Beckett (2018) kalder for en

'MacDonaldisation' of public service provision, with a 'one size fits all' approach to care management models, undermining insights accrued from professional discretion and decision-making informed by experience.

(Beckett 2018:971)

I sagens natur passer den samme størrelse ikke lige godt til alle. Hvis alle skal passe ind i den samme størrelse, skal størrelsen være 'stor nok' til at kunne rumme den største størrelse. Med andre ord: Hvis en metode skal kunne dække alle, skal den enten være meget generel, eller også skal definitionen af 'alle' snævreres ind til at matche metoden. For nogle borgere vil en given metode være det perfekte match, mens den for andre måske ikke passer helt til, hvad der kunne være brug for. Dermed kan det påstås, at de evidensbaserede metoder kommer med et paradoks; fordi metoden ikke altid passer lige godt til alle modtagere, kræver anvendelse, af metoden en betydelig grad af professionelle metodiske vurderinger. Det kan minde om de vurderinger, der

¹⁰⁶ <http://www.theraplay.dk/?pID=213>

¹⁰⁷ <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/dokumenterede-metoder-born-og-unge/om-dokumenterede-metoder/pmto>

¹⁰⁸ <https://cool-kids.dk/>

¹⁰⁹ <https://www.altinget.dk/artikel/overblik-her-er-hovedpunkterne-i-regeringens-ghettoplan>

var hele baggrunden for krisen og motivationen for at udvikle de evidensbaserede metoder, hvilket Møllers afhandling også er en glimrende diskussion af.

Med inspiration fra professor i Digital Humanities David Berry (2019) kan det hævdes, at DGT med deres organisatoriske fritagelse fra prædefineret hjælp er et, om ikke mekanisk algoritme-frit, så mekanisk algoritme-reduceret miljø. I DGT har medarbejderne en nærmest ubegrænset socialfagligt funderet ret til at foretage fagligt funderede SEL 11, stk. 3-beslutninger i form af skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer. Det ikke at have besluttet at hjælpe på forhånd kan muligvis betyde, at borgere ikke identificeres med den hjælp, der er til rådighed, og at de med Mor-3 ikke er deres problem, men at de har et problem, der skal løses. Der kan således argumenteres for, at en instruks om fleksibilitet har bedre vilkår med de skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer og uden prædefineret hjælp, om end det med du Gay kan diskuteres, hvorvidt det i en ramme af bureaukratiet som styringsform til håndtering og servicering af store befolkningsgrupper overhovedet er rimeligt at diskutere fleksibilitet som et kvalitetskriterium.

Institutionelle identiteter – professionel identitet

På samme måde som klienter kan blive identificeret som, udtrykt af Mor-3, de problemer, de vurderes til at have – problemer, som nogle gange internaliseres – således 'tildeles' SLB også identiteter. De professionelle 'pådttes' en institutionel identitet (Järvinen & Mik-Meyer 2012:14), der er gjort af forskellige arbejdsmæssige betingelser i de pågældende institutioner. Det er de strukturer, variable, determinanter etc., jeg diskuterede i forbindelse med SLB-litteraturen i introduktionskapitlet, og som jeg samlende benævner de organisatoriske omstændigheder. Det kan dermed være den lovgivning, der ligger til grund for det arbejde, der skal udføres, det kan være de økonomiske rammer, arbejdspladsens normer og værdier, antallet af medarbejdere, der er til at udføre arbejdet, ledelse, og hvordan og i hvor høj grad de enkelte medarbejdere har eller får indflydelse på deres arbejde (Järvinen & Mik-Meyer 2012:14-15). Med andre ord: De professionelle identiteter dannes, i og med at

velfærdsstaten sætter nogle særlige rammer for de professionelles arbejde, og [at] disse rammer påvirker velfærdsarbejdet og de professionelles selvforståelse.

(Järvinen & Mik-Meyer 2012:14)

Järvinen og Mik-Meyer fremhæver hhv. monitorering, jf. ovenfor om registreringer, og markedsgørelse, eksempelvis New Public Management (NPM; fx Griffith & Smith 2014) med beslutningsværktøjer, kontrakter, cost-benefit, konkurrenceparametre, borgere som kunder og ydelserne som services, som to centrale influerende rammer.

Som et eksempel på, hvordan institutionelle normer er med til at forme socialarbejderes identitet, beskriver Vitus (2012) i sit kapitel i antologien om at skabe en professionel, hvordan institutionelle logikker fungerer ”*som orienteringspunkter for institutionens opgaver [og] de faglige handlestrategier*” (Vitus 2012:104). Én af de logikker, Vitus identificerede i sit feltarbejde i et fritidstilbud for ’farlige unge i farlig fritid’, var en såkaldt opbevaringslogik. Denne logik handlede om, at uden dette fritidstilbud færdedes de ’farlige unge’ uovervågede og lavede ballade eller kriminalitet i deres ’farlige fritid’. Med det som et orienteringspunkt blev det naturligt én af institutionens logikker og afledte opgaver, at de unge skulle inkluderes i fritidstilbuddet og være under voksenopsyn og forhindres i at lave kriminalitet. Sådanne orienteringsledende logikker kan imidlertid støde ind i deres egne begrænsninger, og som Vitus’ studie viste, var det en konsekvens af denne logik i det pågældende fritidstilbud, at overvågningen og den ønskede inklusion af de ’farlige unge’ ekskluderede dem fra deltagelse i andre institutionelle sammenhænge.

På samme vis kunne min skelnen i introduktionen mellem, hvorvidt mennesker er udsatte, eller om de er i udsatte positioner, forfølges som et udtryk for en logik og dermed et handlingsskabende og -begrænsende orienteringspunkt. Det følgende er et eksempel, der illustrerer forskellen mellem professionelle institutionelle identiteter i Kommunen og i DGT.

”Kunne man ikke bare lave en standard?”

Nedenstående citat er et eksempel på to typer af institutionelle identiteter dannet af organisatoriske vilkår. Her er det Hanne, lederen af DGT, der refererer en samtale, hun har haft med Pernille, en mellemlider i Kommunens traditionelle system. De to kender hinanden godt og har tidligere arbejdet sammen. Lederen af DGT er hierarkisk placeret ét trin over mellemlideren. Mellemliderens leder er på trin med lederen af DGT. Den refererede samtale fandt sted tilfældigt som et ikkeplanlagt møde på gangen i en pause mellem to opgaver. Som sådan en uformel *off-the-record*-samtale. Der kan derfor spekuleres i, hvorvidt den refererede udveksling ville have fundet sted i en mere formaliseret setting, og/eller hvis der havde været andre end de to til stede. Lederen af DGT fortæller følgende:

Det var Pernille, som er koordinator i Myndighed, som siger til mig: "Jamen altså, det, der er problemet, Hanne, det er, at I ikke har nogen standarder, fordi når jeg ringer til Tine [fra DGT], så får jeg én vej, og så får jeg ét svar, og så kan jeg ringe til Anders [fra DGT] i morgen, og så siger han noget andet", og så siger jeg [lederen af DGT]: "Jamen, det er, fordi det er to forskellige børn, som har to forskellige behov, og det er to forskellige individuelle vurderinger" og så er det, hun [mellemlideren] siger: "Jamen, kunne man ikke lave en standard?" Og så siger jeg [lederen af DGT]: "Nej, det kan man ikke, for så kan du godt se, så er der ikke længere nogen individuelle vurderinger".

Lederen af DGT benytter sig i sin talehandling af citater. Hun citerer, hvad Pernille sagde til hende i deres udveksling. At anvende den form for citater kan betragtes som demonstrationer eller replikationer til forskel fra beskrivelser (Clark & Gerrig 1990; Sams 2010). Hanne demonstrerer eller replicerer, hvad Pernille sagde: *"Pernille ... siger til mig: 'Jamen altså, det, der er problemet, Hanne, det er, at I ikke har nogen standarder'"*. Havde Hanne valgt beskrivelse som sin talehandling, kunne hun have sagt: "Pernille synes, at problemet er, at vi ikke har nogen standarder". Citater i form af demonstrationer og replikationer har den funktion, at de giver tilhøreren (i dette tilfælde mig) en mere direkte oplevelse af det, der er foregået. På samme måde som med alle citater er sådanne demonstrationscitater udtryk for afsenderens (her Hannes) oplevelse af situationen og hendes valg af, hvilke dele der tillægges relevans.

De to professionelle identitetstyper, der synliggøres med dette citat, er en 'individuel vurdering'-identitet i DGT over for en 'standarder'-identitet i Kommunen (det traditionelle system). Som medarbejdere i DGT er Tine og Anders, sammen med Hanne, præget af en institutionel tankegang, der bygger på individuelle vurderinger eller skøn som værdi. Mellemlideren Pernille er præget af en institutionel tankegang, der bygger på standarder som værdi. Identiteterne faciliteres af den lokale organisering og ledelse.

BUM – Bestiller-Udfører-Model

Mange børne- og familieforvaltninger i det traditionelle system arbejder med en model kaldet Bestiller-Udfører-Modellen (BUM). Det er en model, der handler om en bestemt type organisering. Denne organisering starter typisk med, at sagsbehandlerne i det traditionelle system modtager en underretning. Underretningen vurderes, og derfra afgøres eller beslutes det, hvorvidt og i hvilket omfang der er behov for

indsatser eller foranstaltninger. Vurderes det, at der er behov for hjælp, bestiller sagsbehandlerne denne hjælp hos nogen, der kan udføre denne hjælp. Hjælpen beskrives i en handleplan. Dvs. at 'sagen' eller familien bliver sendt videre fra en bestillerdel, sagsbehandlerne, til en såkaldt udførerdel. Denne udførerdel kan eksempelvis være familiebehandlere, psykologer eller tale-høre-pædagoger. For disse udførerere er der typisk et defineret serviceniveau, eksempelvis metodemæssigt (fx som tidligere nævnt PMT-O, CoolKids) eller omfangsmæssigt (fx 8 samtaler hos en psykolog). Det er en praksis, der giver mening af flere grunde. Én grund er med afsæt i bureaukratiet som beskrevet ovenfor: for at kunne administrere store befolkningsgrupper og sikre lighed for loven, således at alle med enslydende behov tilbydes enslydende service. En anden grund er, at for ikke at skulle bruge tid på at starte forfra i hver sag, giver det mening at have prædefineret et serviceniveau. Endelig er en grund, at udførerne betragtes som specialister, hvorfor de er kvalificerede til at håndtere specielle problematikker.

BUM kan imidlertid samtidig være en praksis, der udfordrer. Med antologien om at skabe en klient er det en udfordring, at klienterne kun kan tilbydes hjælp og 'klientgøres', hvis der findes en prædefineret hjælp, hvis kategori eller algoritme de passer ind i. Med antologien om at skabe en professionel er det en udfordring, at klienterne kun kan anskues med den prædefinerede hjælp som mediator. En anden udfordring er, at børnene og familierne med BUM bliver sendt fra én professionel til en anden, således at der er tale om et skift, hvorved de skal opbygge en ny relation til et nyt menneske, som de skal fortælle deres historie til. Endelig beskriver Nissen og Harder (2018) den udfordring, der ligger i, at 'bestillerne' definerer opgaven, mens 'udførerne' skal løse en opgave, "*de ikke har samme definitionsret over*" (Nissen & Harder 2018: 35), samt at BUM "*skærper hensynet til økonomi og effektivitet*" (Nissen & Harder 2018:35).

Som modstilling til BUM-tanken om specialiseringer viser et svensk studie (Blom 2004) at de kompetencer, der mest er brug for i socialt arbejde, er generalistkompetencer og ikke specialistkompetencer. Rationalet bag dette er, at borgere, der i deres forløb møder/bliver sat til at møde mange forskellige specialister (fx en sagsbehandler som 'bestiller' og en psykolog som 'udfører'), oftere oplever samarbejdsproblemer som en konsekvens heraf i modsætning til tilfælde, hvor borgere kun har én eller ganske få professionelle at forholde sig til. Blom konkluderer endvidere i tråd med *At skabe en klient* (2003), at de interventioner eller den hjælp, der er til rådighed, oftest er organiseret i forhold til organisationen frem for i forhold til klienten. Villumsen (2018) supplerer dette med, at mennesker med afgrænsede

specifikke problemstillinger kan have gavn af en specialist, hvor mennesker med komplekse problemstillinger kan have mest gavn af en generalist, og skriver samtidig, at specialister ofte har 'blinde pletter' med hensyn til at kunne arbejde i og med kompleksiteter (Villumsen 2018:14).

I DGT's implementering af SEL 11, stk. 3, arbejdes der ikke ud fra BUM. Dvs. at bevillings- og eventuelt merbevillingsretten for indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, er et samarbejde mellem medarbejderne i DGT og de mennesker, de arbejder med her. De næste to citater er eksempler på, hvordan den fleksible instruks i SEL 11, stk. 3, faciliteres af DGT's organisering.

Det første eksempel på, hvordan fleksibilitet fremmes af skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer uden BUM, er med Mor-3. Hun og hendes kæreste deltager i et forældregruppeforløb i DGT. Det er et forløb, som er udviklet af en dertil ansat forældregruppeleder, der er uddannet i den evidensbaserede metode forældreprogrammet De Utrolige År (DUÅ), og som med afsæt heri, suppleret med et par årtiers erfaring, har udviklet sit eget koncept. Mor-3 fortæller, at lederen af forældregrupperne ikke kun arbejder med dem i forbindelse med forældregruppen, som det ellers er tænkt, men at hun også kommer hjem til dem og har enesamtaler med dem. Adspurgt om, hvordan de hjemmesamtaler er kommet i stand, svarer Mor-3 godt 30 minutter inde i optagelsen:

Min kæreste har spurgt efter noget mere ... Han vil gerne have noget mere konkret ... hjælp på vores problem i stedet for at sidde i gruppen ... Han spurgte, om der var nogen andre muligheder ... Og så sagde hun så, at ... øh ... de ku' lave et møde de to ... Og så har de så snakket om at komme på hjemmebesøg, for hun ku' egentlig godt tænke sig at se, hvordan det hele ... var der hjemme ... møde min søn og sådan nogle ting ... Og så har hun så spurgt mig, om det var okay, og vi har så lavet aftalen.

Det næste eksempel på fleksibilitet er fra Mor-2, hvor jeg har fulgt det forløb, hun har haft med en familierådgiver fra DGT. Nedenstående citat er fra et hjemmebesøg cirka trekvart år inde i det forløb. Citatet er klippet sammen fra tre steder i optagelsen: fra 42 minutter og 40 sekunder, fra 45 minutter og 38 sekunder og fra 61 minutter og 25 sekunder. Alle tre udsnit berører den individuelle skønsbaserede *ad hoc*-algoritmes vurderingspotentialer for fleksibilitet. Det er familierådgiveren, der citeres:

Nu ved jeg godt, at jeg startede med at sige, at det her er et afsluttende besøg, men hvis vi passer lidt på dig, så passer vi også på Kate [hendes datter].

Men det, som jeg siger, når jeg siger, at hvis vi passer lidt på dig, så passer vi også på Kate, så er det også, fordi jeg siger: ”Jeg ku’ faktisk godt tænke mig at få lov til at komme igen”.

Jeg ku’ tænke mig, at vi lavede ... at det ikke var afslutningen ... at vi laver en aftale mere ... fordi sådan skal man ikke gå rundt og have det.

Den fleksibilitet, at hjemmebesøg i forbindelse med deltagelse i forældregruppe og at et afsluttende besøg ikke er afsluttende alligevel, der kommer til udtryk i disse individuelle *ad hoc* vurderinger, faciliteres af endnu et forhold ved den måde DGT implementerer SEL 11 stk. 3.

I det traditionelle system med bevilget foranstaltning, eksempelvis de nævnte 8 psykologsamtaler, er der imidlertid også ofte mulighed for forlængelse, hvis ikke problemet er tilstrækkelig løst. En udfordring herved er imidlertid, at forlængelsen netop skal genbevilges. Det vil i mange tilfælde betyde en tur tilbage på sagsbehandlerens eller en anden med bevilgende autoritets bord, hvorfra genbevillingen skal vurderes. Det kan i uheldige tilfælde betyde et slip eller en pause i det forløb, der er i gang, og måske endda også i venteperioden skabe en utryghed hos borgeren over, hvorvidt en genbevilling vil blive en realitet. I yderste konsekvens kan det også betyde, at en genbevilling bevilges hos en anden udfører, fordi den oprindelige er forudbestilt til andre opgaver. Fordi SEL 11, stk. 3, ikke er en afgørelse, men en socialfagligt funderet beslutning, behøver en genbevilling ikke en tur omkring ’et andet skrivebord’. Med den organisering, der er med SEL 11, stk. 3, i DGT, ligger denne gen- eller merbevillingsret i DGT hos den enkelte medarbejder.

Et andet eksempel, der viser netop den distinktion, der er mellem den måde, DGT arbejder på, og BUM, er fra et interview med Helene, en medarbejder i DGT, som er tilknyttet gadeplansteamet. Her fortæller Helene om et forløb, hun havde med en ung pige, der ikke havde været i skole i en meget lang periode. Det var et forløb, hvor Helene havde hentet den unge pige i den unge piges hjem og kørt hende i skole hver

dag i godt to uger. Citatet optræder 42 minutter og 52 sekunder inde i 'optagelse 2'¹¹⁰. I sin beskrivelse af sit arbejde med denne pige fortæller Helene om sin opfattelse af forskellen mellem at arbejde i DGT og at arbejde i en 'BUM-foranstaltning' som fx kontaktperson eller ungekonsulent:

Helene: Havde jeg nu været ansat som en kontaktperson eller ungekonsulent og havde fået påduttet nogle unge, så havde jeg jo ikke kunnet se det samme, for egentlig synes jeg, at det er en stor frihed i det her ... At være gadeplansmedarbejder, det er, at jeg kan gøre det, jeg gør. Det ville jeg jo ikke kunne, hvis jeg havde en handlingsplan og skulle gøre sådan der, så havde jeg været nødt til at skulle gå efter det, selv om jeg ikke troede ...

Anette: [Her afbryder jeg desværre Helene med:] *Og hvis du havde fem timer om ugen?* [Fordi fem er det antal timer, ovennævnte ungekonsulenter eller kontaktpersoner prædefineret er bevilget pr. ung pr. uge i BRK]

Helene: Og hvis jeg havde fem timer [om ugen] og de tre af dem går til skriveri, så ville jeg ikke ... Jeg har jo smidt ... Jeg har jo talt op ... Jeg har smidt tolv-tretten timer efter Lotte i to uger, altså næsten et halvtidsjob, det vil jeg sige næsten, ikk', i to uger for at få vendt skuden, ikk' [...] Men jeg har set det som en nødvendighed, fordi jeg kan mærke, at hun var ikke parat til sli ... altså der var for, der var for kort vej til bare at falde tilbage.

Det, at SEL 11, stk. 3, med DGT er organisatorisk adskilt fra det traditionelle system og BUM, hvor en sagsbehandler eller 'bestiller' kan afgøre, hvilken problematik der giver adgang til hvilken 'udfører', synes i høj grad at fremme den fleksible instruks i SEL 11, stk. 3.

DGT og borgerne her er ikke ikkeidentitetsgjorte, men det synes, som om det er andre typer af identiteter og andre handlingslogikker. Følgende Mor-3 er borgeridentiteten ikke bestemt gennem en problemdefinition. Med den organisatoriske adskillelse af DGT og det traditionelle system og de dele, der handler om mekaniske algoritmer,

---

¹¹⁰ Memorykortet i mit kamera opbevarer mine optagelser i 'bidder' af cirka 45 minutter. Denne samtale varede knap tre timer, hvorfor samtalen på memorykortet ligger i fire 'bidder'.

prædefineret hjælp og BUM, bliver den professionelle identitet en identitet af individuelle vurderinger og skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer. SEL 11, stk. 3's instrukser om frivillighed og fleksibilitet får med DGT's organisatoriske implementering nogle vilkår, der bliver praksisfremmende. Det er fx praksisfremmende at borgere ikke behøver at være i tvivl om, hvorvidt noget er frivilligt eller potentielt tvangsmæssigt, fordi DGT med SEL 11, stk. 3, ingen myndighedsbeføjelser har. Det bliver også praksisfremmende fordi DGT uden prædefinerede serviceniveauer og metoder har en fleksibilitet, der i form af skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer betyder andre muligheder for at tilpasse deres indsatser.

7.5. FLEKSIBILITET OG FRIVILLIGHED FACILITERET AF DE FYSISKE RAMMER

Indtil nu har jeg analyseret mine interviews og observationer, dvs. interaktionsordenerne, hvori identiteterne i de historiske kroppe bliver konstrueret, i relation til det, som Haack, Matthiessen og Seeberg (2018) beskriver som de formelle og uformelle aspekter af den organisering eller de organisatoriske rammer, der er i og omkring den måde, SEL 11, stk. 3, implementeres på i DGT.

De formelle rammer handler om struktur, kompetencer og arbejdsdelinger, som oftest materialiseret i organisationsdiagrammer. Den uformelle organisering er fx den kultur, der er i en organisation eller en afdeling, og værdierne (Haack, Matthiessen & Seeberg 2018:74).

Nu føjer jeg et fjerde aspekt til denne organiseringsforståelse og retter fokus mod de konkrete fysiske rammer eller materialiteten eller *discourses in place*, som jeg, jf. instruktionskapitlet, oplever som et understuderet felt i SLB-teori. Med dette fokus ønsker jeg at illustrere, hvordan de fysiske rammer synes at understøtte den organisatoriske forankring i implementeringen af instrukserne fleksibilitet og frivillighed i SEL 11, stk. 3. Det forholder sig nemlig således, at når mødre taler om Kommunen, desuagtet de befinder sig i kommunale lokaler, så taler de også ind i en opfattelse af de fysiske lokaliteter. De fysiske rammer, bygninger, lokaler, indretning, belysning mv. tages ofte for givet og er dermed ikke altid genstand for refleksion. Ikke desto mindre former materialiteter og stedsdiskurser både de praksisser, der kan

foregå, og den fornemmelse, personerne i lokaliteterne kan have af sig selv (Friesinger et al. 2020).

I Bornholms Regionskommune, som givetvis mange andre steder, er der ikke et i klassisk forstand rådhus, hvor hele administrationen er samlet. Det betyder, at mange kommunale funktioner varetages spredt ud over store dele af Bornholm og særligt i Rønne. Således også DGT. Dermed bliver et analytisk blik på materialitet relevant.

Som indledning til min analyse af de fysiske rammer har jeg derfor føjet et fjerde tema til de tre temaer, mødrene italesatte. Det er et tema om materialitet. I skemaet, figur 7.5 ser det sådan ud:

Figur 7.5 Et fjerde tema

Tema	Kommunen	Det Gule Team	Ramme	SEL 11 stk. 3
1	Tvang	Ingen tvang	Magt	Frivillig
2	Registrering/stempling	Ikke-registrering/ ikke-stempling	Bureaukrati	Frivillig
3	Upersonlig/distancerende	Personlig	Algoritmer og institutionelle identiteter	Fleksibel
4	Rådhus	Ikke-rådhus	Spatial text	Frivillig & Fleksibel

Tema 4: materialitet som ”*spatial text*”

Med begreberne *spatial text* og *spatial discourse analysis* introducerer Ravelli og McMurtrie (2016) en tilgang til at analysere det ’byggede miljø’ (”*built environment*”) sociale betydning. De anvender begrebet *spatial texts*

when referring to the architectural structure (the building) in addition to the internal and external space and the content within that structure, and the people and their interaction and engagement with the material and non-material aspects of the building and its content.

(Ravelli & McMurtrie 2016:1)

Diskursanalyser af *spatial texts* eller stedsdiskurser handler om at læse det byggede miljø som tekster og

examine both the built structure, its overall form and space, what is put inside and outside the building, and how it is used by people.

(Ravelli & McMurtrie 2016:1)

Formålet hermed er at forstå, hvordan *spatial texts* skaber betydning og bidrager til forskellige former for socialt konstrueret viden. Ravelli og McMurtrie bygger på en præmis om, at *spatial texts* eller rummæssige tekster er multimodale. De betragter deres tilgang som værende komplementær med multimodal interaktionsanalyse og forståelsen som en del af Scollons medierede diskursanalyse (Ravelli & McMurtrie 2016:2). I sin bog *Mediated Discourse – The Nexus of Practice* (2001) skriver Scollon om ‘sine’ medierede midler, at de i tillæg til at være ethvert semiotisk objekt, der bruges til at mediere sociale handlinger, også dækker over

no principled avoidance of non-verbal communication, multimodal communication, or, indeed, architecture, urban planning, and institutions.

(Scollon 2001:7-8)

Rummæssige analyser kan dermed gøres ved hjælp af begreberne om *spatial text*, stedsdiskurser og medierende middel. Ravelli og McMurtrie bygger endvidere på en præmis om at foregrounde brugerne som en del af den betydningsskabende proces. Også her kan der ses en inspiration fra Scollon (2008A); ting, objekter eller materialiteter har

substantial, concrete, and essentially irreversible material reality quite independently of any human actions which put them into use. But these complex systems do not have any actional meaning unless or until they are put into use by human actions. To put this another way, a road can be built but it remains merely an object in the world like a stone or a tree until a farmer spreads his chillis out on it to dry or a bus driver selects it as a route to the university.

(Scollon 2013: 194)

Med denne præmis er der imidlertid en afvigelse fra den konstruktionsbaserede flade ontologi, som særligt Latour argumenterer for, men rummæssige diskursanalyser

bidrager 'som en tråd i det kludetæppe', der handler om at forstå den sociale verden, hvor det fysiske miljø i stadig stigende grad skal kunne opfylde behov hos kontinuerligt foranderlige befolkningsgrupper og teknologier (Ravelli & McMurtie 2016:4,5). Fra at spørge, hvad 'noget' betyder, bliver spørgsmålet med Halliday (2016), på hvilken måde noget betyder, og hvordan noget betyder. Betydningen eller fortolkningen heraf er influeret af eksempelvis brugernes eller fortolkernes historiske kroppe, deres 'læseposition', fx positiv ("*compliantly*"), negativ ("*resistantly*") eller taktisk ("*opportunistically*"), og den sammenhæng, betydningen er en del af (Ravelli & McMurtie 2016:13).

I en rummæssig diskursanalyse af et universitetsbibliotek med fokus på, hvordan det byggede miljø fremmer relationer og interaktioner, spørger Ravelli og McMurtie: "*Who can I be in this place?*" og "*How does this place make me feel?*" (Ravelli & McMurtie 2016:51). De inddeler svaret herpå i fem kategorier for interaktionelle betydninger: magt, social distance, kontakt, involvering og kontrol. Magtelementet handler eksempelvis om vertikalitet relationelt til horisontalitet, som har at gøre med, at det, der 'tårner sig op', indtager en magtposition over den eller det, det tårner sig op over, og med, at materialer og udførelser i høj kvalitet signalerer magt. Det andet element, den sociale distance, kan handle om, hvorvidt og i hvor høj grad der er direkte adgang til en bygning, eller om adgangen er forhindret ved fx indhegning eller andre former for barrierer eller restriktioner. Det tredje element, kontakt, handler om, i hvilken udstrækning det er muligt at skabe kontakt til en bygning, fx målt i antallet af vinduer og muligheden for at kigge ind i eller gennem en bygning. Mange uskærmede vinduer "*is a demand for interaction*" (Ravelli & McMurtie 2016:57). Kontaktelementer kan også handle om, hvordan en bygning inviterer til kontakt med eksempelvis et tydeligt logo eller navn. Andre kontaktpunkter er fx receptionsskranker eller informationstavler, der fremmer, at brugerne tager kontakt. Det fjerde element er involvering og kan i en bygnings ydre dreje sig om, hvordan den er placeret i relation til adgang, om bygningen ligger trukket tilbage fra det omgivende miljø, fx gader, og om der er lavet en 'naturlig' adgang til bygningen, fx en sti eller vej. Inde i bygningen handler involveringsgraden eller -muligheden om indretningen. Det kan fx være, om der er stole, brugerne kan sætte sig på, og hvordan stolene er placeret i forhold til hinanden. Med hensyn til dette opereres der med begreber som *sociopetale* rum (spaces) vs. *sociofugale* rum (spaces), hvor sidstnævnte refererer til indretning, der skiller brugerne ad, og førstnævnte refererer til indretning, der bringer brugerne sammen. Brugere kan bringes sammen ved forskellige formationer af siddegrupper; brugere, der sidder ved siden af hinanden, ønsker at tale sammen,

brugere, der sidder over for hinanden, ønsker at arbejde sammen, og brugere, der placerer sig diagonalt til hinanden, ønsker at 'sameksistere' (Ravelli & McMurtrie 2016:59). Indretningen kan således fremme eller hæmme disse interaktionsformer. Endelig er der det femte element, som er kontrolelementet. Dette element handler om den grad af frihed, som brugerne har. Kontrollen kan være defineret gennem eksempelvis overvågningskameraer, vagter, skilte som 'adgang forbudt' eller 'adgang kun for personale' (Ravelli & McMurtrie 2016:51pp).

Med dette teoretiske afsæt analyserer jeg distinktionen Kommunen vs. DGT som fysiske rammer i relation til frivilligheden og fleksibiliteten med SEL 11, stk. 3. Det er en analyse af, hvordan frivilligheden, herunder den mindre synlige pastoralmagt, og fleksibiliteten, herunder muligheden for med SEL 11, stk. 3, at kombinere flere indsatser, bliver faciliteret af det fysiske miljø.

Frivillighed faciliteret af matrikel

DGT har til huse i en bygning, der hedder Det Gule Hus (DGHus). Igen var det tilfældigheder (jf. kapitel 3 om DGT), der gjorde, at DGT fik sin egen matrikel. Sammenlægningen af fem bornholmske kommuner og ét amt i forbindelse med strukturreformen efterlod en hel del tomme kommunale og amtslige bygninger. Der hvor borgmesteren og direktionen m.fl. har til huse, 'bor' Myndighedsafdelingen, dvs. det traditionelle system, også. Da denne bygning er fuldt booket, måtte man finde et andet sted til SEL 11, stk. 3, og DGT. Valget faldt på en bygning i en anden del af Rønne. Dette valg har retrospektivt vist sig at være en rigtig god idé.

Som beskrevet er den organisatoriske forankring af SEL 11, stk. 3, ikke i det traditionelle system, men hos medarbejderne i DGT, der ingen myndighedsbeføjelser har. Havde administrationen af SEL 11, stk. 3, været forankret i det traditionelle system, hos medarbejdere med myndighedsbeføjelser, kunne borgere potentielt den ene dag befinde sig i et møde af frivillighed og den næste dag befinde sig i et møde af tvang med den samme person. Adskillelsen af SEL 11, stk. 3, og SEL 50 og 52, hvor DGT er forvaltere af førstnævnte, kan, med de citerede mødre, reducere usikkerheden om, hvorvidt frivillighed er 'forklædt tvang', netop fordi der ingen tvangsbeføjelser er med placeringen af SEL 11, stk. 3, separat i DGT¹¹¹.

---

¹¹¹ Selvfølgelig igen med det forbehold, at rækker noget ud over det forebyggende sigte med SEL 11, stk. 3, så skal der skrives en underretning.

Denne organisatoriske adskillelse understøttes med DGHus netop af det fysiske 'matrikelement'. Borgere går ikke ind ad den samme dør eller ind i den samme bygning til frivillighed (SEL 11, stk. 3, og DGT), som de ville gøre til potentiel tvang (SEL 50 og 52 og Myndighed/Kommunen). Dermed understøttes adskillelsen i karikeret form af 'magtpersoner' og 'ikke-magtpersoner' og adskillelsen af 'magtbygning' og 'ikke-magtbygning'.

I deres mange spændende analyser har Ravelli og McMurtie ikke som deres ærinde at studere mentale eller psykologiske ligheder eller forskelle i relation til det at træde ind i forskellige bygninger. De foretager i stedet blandt andet en komparativ analyse af to meget forskellige lejlighedskomplekser i Sidney, det ene i et rigt kvarter og det andet i et fattigt kvarter, hvor deres analyse centrerer sig om adgangen til bygningerne og disses foyerer (Ravelli & McMurtie 2015: 20-50). Således har forfatterne ikke et 'følelsesmæssigt' komparativt ærinde, fx hvordan beboere det ene sted ville have det med at træde ind det andet sted.

Det, jeg derfor i denne sammenhæng kalder for det mentale eller psykologiske i ikke at gå ind på 'rådhuset', men i DGHus, og den relative afstand mellem Kommunen og DGHus er det, de tre mødre synes at udtrykke. De tre mødre befinder sig alle i kommunale bygninger og italesætter en adskillelse af Kommunen og DGT. De synes dermed at bekræfte, at den organisatoriske og fysiske adskillelse til det traditionelle system understøtter hinanden.

At bygningen eller lokalemanglen kom før det gode argument for adskillelsen i hhv. Kommunen og DGHus er nedenstående citat et udtryk for. Citatet er et uddrag fra en skrivelse om fordelene ved DGHus. Den skrivelse blev udfærdiget den 6. marts 2019, hvilket er tre år efter DGT's oprettelse. Skrivelsen er et internt kommunalt notat og italesætter også en oplevet mental eller psykologisk forskel mellem DGHus og Kommunen:

Placeringen adskilt fra myndigheden betyder at de mennesker der opsøger rådgivningen, ikke bare modtager rådgivning anonymt, men reelt oplever anonymitet ... Kendetegnende for både familierådgiverne og gadeplans målgrupper er at de af mange forskellige årsager er utrygge ved og har ringe tillid til det kommunale system... [Forældrene] "ønsker råd og vejledning til afhjælpning af deres vanskeligheder i et myndigheds- og registreringsfrit domæne ... [De unge i regi af Gadeplan] har modstand på autoriteter og professionelle. Disse unge

tør komme frit i det gule hus fordi de oplever at det er "deres bane", hvilket i et socialfagligt perspektiv i sig selv reducerer oplevelsen af stigmatisering med risiko for yderligere marginalisering.

Med bygninger som tekster, der kan læses, kan italesættelsen af den fysiske adskillelse af Kommunen og DGT, ligesom bestemmelsen af SEL 11, stk. 3, forstås i en ramme af intertekstualitet. De andre kendte tekster eller bygninger er her en reference bestående af magt, utryghed og manglende tillid, i og med at DGT's målgrupper "af mange forskellige årsager er utrygge ved og har ringe tillid til det kommunale system". Dvs. at målgrupperne forankret i deres historiske kroppe har haft oplevelser af en sådan karakter, eller at de har internaliseret den populistiske mediediskurs, og at det har betydet, at de har "modstand på autoriteter og professionelle". Heroverfor er DGHus en anden slags bygning og tekst, hvor målgrupperne "reelt oplever anonymitet", hvor de "tør komme frit", og som opleves som "deres bane".

Det frivillige element med SEL 11, stk. 3, understøttes ikke alene af den relative afstand til Kommunen, men også af indretningen i DGHus. DGHus har tidligere huset en fritidsklub og består af to etager. På førstesalen er der et stort fælleskontor, et grupperum og lederens kontor. I stueetagen er der fire store opholdsrum, et køkken, en stor havestue (afbildet sløret i forbindelse med filmningen af Mor-2), tre toiletter, to samtalerum og adgang til en stor have med legeplads, legehus, scene, halv basketballbane, bålsted og et 'lounge'område.

Med en 'oversættelse' af "tør komme frit" og "egen bane" til en grad af at føle sig hjemme skriver Ravelli og McMurtie følgende om det at føle sig hjemme:

Spaces that have high modality evaluated against the domestic/social coding orientation will have elements that are present in private homes, or that many desires to have in their private home – been bags, bespoke light fixtures, divans, ottomans. Behavior in relation to this coding orientation is also as might be expected in a home environment: putting one's feet up, sleeping, watching TV, entertaining friends.

(Ravelli & McMurtie 2015: 82)

Nedenstående to billeder er fra et par af opholdsrummene i DGHus.

Figur 7.6 Opholdsrum i DGHus

Særligt opholdsrummet på billedet til venstre med sine tre sofaer, sofabord, hyggebelysning og grøn plante kunne ligne en stue i et privat hjem. Siddegrupperne på begge billeder (vs. fx ingen siddemuligheder) inviterer i sig selv til involvering. Valget af sofaer som siddemøbler inviterer til uformel involvering. Sofagruppernes placering inviterer til en høj grad af involvering. De er placeret *'sociopetalt'* og bringer 'de siddende' sammen. Samtidig giver antallet af siddemuligheder 'de siddende' mulighed for at vælge mellem, om de vil tale (sidde ved siden af) eller sameksistere (sidde diagonalt). Intet af møblerne i de enkelte siddegrupper 'tårner sig op over de andre', hvorfor involveringen er ligeværdig. Kontaktgraden med bygningen i form af vinduerne er umiddelbart stor, men hvad der ikke er tydeligt på billederne, er, at vinduerne er beklædt med et sløringsfilter. Kontrolgraden i opholdsrummene er lav, idet der hverken er vagter, kameraer eller adgang forbudt-skilte. Der er dog synlige institutionelle markører i bygningen. Figur 7.7 er eksempler på institutionelle markører.

Figur 7.7 Institutionelle markører i DGHus

Institutionelle markører kan forstås med Friesinger et al.s begreber om hhv. ”widening”- og ”narrowing”-materialiteter (Friesinger et al. 2020). I deres undersøgelse af beskyttede boliger i et ”post-asylum landscape” spørger de, hvordan materialiteter udtrykker opfattelser af mennesker med psykiske problemer, der bor i beskyttede boliger, og hvordan disse kan obstruere graden af den hjemlige følelse (Friesinger et al. 2020:1745). De inddeler de materielle markører efter, om de indskrænker opfattelsen af beboerne som institutionaliserede, eller om de udvider mulighederne for at opfatte dem som individuelle personligheder. Den hjemlige indretning i de afbildede opholdsrum i DGHus er ”widening”-markører, hvor de institutionelle markører er ”narrowing”. DGHus er ikke, sin stedsdiskursive hjemlige indretning til trods, et hjem, men en kommunal institution. Dog er der indskrænkende markører, men disse er mere af oplysende karakter (rummenes funktion, fx toilet, og coronaretningslinjer), hvorfor kontrolgraden er lav.

Med sin uformelle og høje involveringsgrad og lave kontrolgrad giver DGHus dermed potentielt en mulighed for en anden type erfaring, en anden type læsning eller en anden diskursiv opfattelse af Kommunen. Kommunen kan også være anonym og tryk og, som den langt overvejende er, tvangfri. DGHus er i denne læsning og diskursive forståelse et sted, hvor borgere ikke blot kommer frivilligt, men også gerne kommer. Det frivillige aspekt af SEL 11, stk. 3, understøttes således af adskillelsen af magt og ikkemagt, der igen understøttes af adskillelsen af matrikler. Der er dermed en praksisfremmende sammenhæng mellem den frivillige instruks i SEL 11, stk. 3, den organisatoriske forankring og de fysiske rammer.

Fleksibilitet faciliteret af matrikel

De fysiske rammer spiller også ind på det fleksible aspekt af SEL 11, stk. 3. Det, at DGHus tidligere er blevet brugt som fritidsklub, betyder, at de mangeartede lokaler er mere kluborienterede end administrativt orienterede. Den administrative del finder overvejende sted i det store fælleskontor på første sal. Stueetagen anvendes til aktiviteter med borgere. På samme måde som indretning er determinerende for de relationer og aktiviteter, der kan foregå, således er også bygningers arkitektoniske udformning og de enkelte rums placering i forhold til hinanden. Nedenstående to billeder er en komparativ sammenstilling af den involvering, bygninger kan signalere. Billederne forestiller indgangspartierne på hhv. sagsbehandlergangen i Myndighedsafdelingen og i DGHus.

Figur 7.8 Indgangspartier, hhv. sagsbehandlergangen i det traditionelle system og DGHus

På parameteret 'social distance' er adgangen ens, idet begge steder er aflåste, og der derfor skal ringes på eller aftales tid, for at man kan komme ind.

Sagsbehandlergangen er en lang smal gang med enkelte billeder på væggene og adgang til kontorer på hver side af gangen. Indgangspartiet i DGHus er bredere, har 'involveringsmæssigt' forskellige muligheder for at sidde ned, ligesom der er et spejl og mulighed for at hænge sit overtøj. Det komparative element er ikke en intention om at vise, hvad eksempelvis sagsbehandlergangen *ikke* er i forhold til DGHus. Havde det været intentionen, havde det været en usaglig kritik af noget for at være det, som det er tiltænkt at være – som at kritisere et æble for ikke at være en pære.

Intentionen er derimod at præsentere, hvordan den fleksible instruks bliver praksisfremmende i sammenhæng mellem SEL 11, stk. 3, organiseringen af DGT og de fysiske rammer. De aktiviteter, der er i DGHus, spænder vidt. Følgende beskrivelse handler om en pigegruppe og er et eksempel på, hvordan den fleksible instruks i SEL 11, stk. 3, som muligheden for at kombinere indsatser faciliteres af det fysiske miljø og den fysiske samling af SEL 11, stk. 3-medarbejderne i DGT.

"Pigegruppen"

En medarbejder i DGT har et samtaleforløb med flere piger, der synes at minde om hinanden. Det er stille piger, der ikke rigtig har nogen venner og føler sig ensomme. Dette bringer medarbejderen op på et møde i DGT. Det viser sig, at flere andre medarbejdere taler med piger, der ligner disse: stille indadvendte piger, der ikke gør væsen af sig, men som kæmper med ensomhed. Det er piger, der i mange sammenhænge 'flyver under radaren', forstået således, at de er nemme at overse, fordi deres adfærd er introvert, til forskel fra udadreagerende adfærd, der er meget nem at få øje på.

En idé opstår om at samle disse piger i en pigegruppe ud fra et rationale om, at ensomme piger ikke lærer at danne relationer og venskaber ved at tale med en voksen, men at dette skal læres blandt ligesindede. Fire medarbejdere slår sig sammen og danner Pigegruppen. Der bliver lavet invitationer til pigerne og deres forældre til et introduktionsmøde. De medarbejdere, der har samtaler med pigerne, introducerer idéen til dem og sørger for, at de møder medarbejderne i Pigegruppen. Cirka ti-tolv piger starter i Pigegruppen. Gruppen starter i sommeren 2017. Pigegruppen starter med at mødes én aften om ugen.

Citaterne i det følgende er fra to af Pigegruppens medlemmer: Lene på 16 år og Ane på 18 år. Citaterne stammer fra et interview med pigerne til den lokale DR-afdeling. Interviewet blev til, fordi pigerne på eget initiativ valgte at skrive et høringssvar til de lokale politikere i forbindelse med en kommunal sparerunde. Deres budskab var, at Pigegruppen ikke måtte blive sparet væk. På baggrund af dette høringssvar blev pigerne kontaktet af en journalist fra DR. Interviewet fandt sted i oktober 2019 i DGHus. Teksten mellem citaterne er mine forklaringer om Pigegruppen. Journalisten spørger ind til, hvad der er godt ved Pigegruppen:

Lene: Jeg kan faktisk huske ... Bedste minder herfra var lidt af starten af det hele, sad vi selv, nogle af pigerne, og så snakkede vi faktisk om, hvad vi havde været igennem, og hvorfor vi var her, og det var sådan virkelig godt, for så begyndte vi at stole mere på hinanden. Man kunne se, at man ikke kun var et offer, og at man sådan godt kan komme videre. Det synes jeg, var noget af det bedste.

Pigegruppeaftenerne bliver, ud over at lave aftensmad, brugt til forskellige ting. Der kan være temaer, fx 'hvordan er man en god veninde?', 'om at føle sig udenfor og alene' og 'hvordan mærker man sine grænser og siger fra?'. Der kan være fejring af traditioner, fx jul og påske, og fødselsdage. Der kan være aktiviteter, fx biografture, minigolf og vandreture, eller man kan bare 'hænge ud'.

Ane: Vi kommer altid med inputs til, hvad vi kan lave, og ja altså snakker om, hvad der er interessant, og tager nogle enkelte emner op, som vi synes, er interessante.

Ud over at pigerne danner relationer og venskaber på tværs af Pigegruppen, opbygger de en tryghed, der gør, at de bliver i stand til at udtrykke andre udfordringer og problematikker.

Ane: De voksne er rigtig gode til at ligesom møde os, hvor vi er, og ikke sådan noget: "Nu skal du høre, vi skal snakke om det her". Det er mere, at hvordan man har det i øjeblikket, og snakke om tingene på de tidspunkter, hvor vi selv synes, det er okay at snakke om det. Det synes jeg, de har været rigtig gode til, ligesom tage hånd om os.

Pigernes udfordringer spænder vidt. Et par af de ældste piger oplever eksamensangst. Blandt DGT's medarbejdere er der flere, der er NADA-uddannede¹¹². To eftermiddage om ugen er der en såkaldt NADA-café, hvor de to piger bliver tilknyttet. Nogle andre piger overhøres af pigegruppens medarbejdere at tale om ubehageligheder, de har oplevet på de sociale medier. I DGT er der en digital dannelse-konsulent, der efterfølgende kommer i Pigegruppen en aften og taler om at være på de sociale medier, og hvordan pigerne kan forholde sig til ubehagelighederne, og hvor der kan fås hjælp.

Ane: De voksne er rigtig gode til at ramme de emner, som de mener, vi har brug for at vide noget om.

Én af pigernes forældre bliver tilbudt at komme med i et forældregruppeforløb i DGT. Et par af pigerne har aldrig rigtig prøvet at være på ferie, så da nogle andre ansatte i DGT arrangerer en sommerhustur for nogle andre unge, får disse to piger muligheden for at tage med i sommerhus. Én af pigerne drømmer om at komme på efterskole, men hendes forældre har ikke råd, hvorfor én af gruppelederne hjælper hende og familien gennem det traditionelle system og får afklaret mulighederne for at søge om og få økonomisk støtte. En anden pige fortæller, at hun nogle gange tror, at hun ser ting, der ikke er der. Hun hjælpes med at bestille tid hos sin læge, og da pigens mor med, får medarbejderen tilladelse til at tage med. Én af pigerne viser sig at have været offer for seksuelle overgreb. Her sørges der for, at pigens mor får hjælp til, efter eget ønske, at anmelde overgrebsmanden, at tale med sin mor og bedsteforældre, og at der skrives en underretning. Pigen er utryk ved at skulle tale med politiet og Kommunen, jf. efterforskning og underretningsmøde, så én af medarbejderne i DGT deltager i alle de møder, der er, ligesom medarbejderen efterfølgende også hjælper pigens mor med at komme på efterskole. Efter et år på efterskole vender pigens mor tilbage til Pigegruppen. Det skal naturligvis igen påpeges, at seksuelle overgreb rækker langt ud over, hvad

---

¹¹² NADA er øreakupunktur og er, ifølge hjemmesiden https://nada-danmark.dk/?page_id=791, "en non-verbal metode med fokus på recovery, empowerment samt personlig udvikling, som øger udbyttet af de eksisterende tilbud og behandlingsmetoder".

SEL 11, stk. 3, kan eller må håndtere, og som sådan blev det bragt videre i det traditionelle system. Eksemplet er en illustration af, at pigen ikke blev *sendt* videre, men at hun blev *fulgt* videre, og i et tempo, pigen var tryk ved.

Pigegruppen eksisterede i to og et halvt år og stoppede, da den havde udspillet sin rolle.

Ane: Nu var det jo lidt mig, der kom op med idéen om, at vi skulle skrive det her brev [høringssvar]. Det var faktisk ikke så meget til os selv, at gruppen skulle blive og sådan noget der ... Det var faktisk for at give den videre til andre, fordi vi kunne se, hvor meget den havde hjulpet os, og for ligesom at sige, at det kan godt være, at vi havde nogle problemer, men dem er vi ... Vi er ligesom kommet i mål med, at vi kan komme videre i livet.

Hvorvidt Pigegruppen og de mange afledte aktiviteter og samarbejder på tværs af forebyggelsesmedarbejderne i DGT kunne være foregået, hvis SEL 11, stk. 3, var blevet administreret af det traditionelle system, er tvivlsomt. Den fleksible instruks, der er med SEL 11, stk. 3, er fremmet af DGT og DGHus. Havde medarbejderne ikke delt matrikel og arbejdet så tæt sammen, havde de måske ikke opdaget, at de ensomme unge piger var en 'tendens i tiden'.

Havde SEL 11, stk. 3, været administreret af det traditionelle system, var pigerne næppe blevet samlet i en gruppe, fordi deres ensomhed formodentlig i de fleste tilfælde ikke havde 'været nok' til en underretning (dette 'været nok' er genstand for den næste delanalyse i kapitel 8). Derudover ville indsatserne med stor sandsynlighed være blevet administreret med BUM. Det kunne have haft den konsekvens, at de temaer og 'bolde', Pigegruppens ledere greb undervejs, ikke var blevet til rettidig handling, hvis de afledte indsatser og merbevillinger skulle have været omkring dels 'et bevilgende skrivebord' og dels potentielt flere forskellige professionelle. Dertil kommer, at mange af indsatserne ville have været prædefinerede. Som sådan ville en Pigegruppe antageligvis ikke have kunnet få lov til at udspille sin egen rolle hen over en så lang periode, som 2½ år er. Pigegruppen var ikke en prædefineret kommunal SEL 11, stk. 3-indsats. Pigegruppen var en specifik SEL 11, stk. 3-metode, der blev konstrueret til en specifik gruppe af piger.

Pigegruppen kunne blive til, fordi DGHus har store lokaler, hvori gruppeaktiviteter kan foregå. Pigegruppen har kunnet foregå, fordi forebyggelsesmedarbejderne er

samlet på den samme matrikel, og fordi medarbejderne har fået den socialfaglige skønsbaserede *ad hoc*-algoritme vurderingsret til at iværksætte SEL 11, stk. 3 indsatser, ”der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder” (jf. bestemmelsens linje 7-8).

Lene: Det er faktisk sådan helt surrealistisk at tænke på, hvor langt man er kommet. Jeg ville aldrig nogen sinde have troet, at jeg var kommet så langt, som jeg er nu ... Altså, vi har været gennem noget, men det har gjort os stærkere. Altså, et offer behøver ikke at betegnes som værende et offer, for der er så meget mere end det.

7.6. KONKLUSION PÅ DELANALYSE 2

Der er næppe noget revolutionerende i en undersøgelse af forebyggende indsatser for børn, unge og familier i udsatte positioner, der viser, at folk reagerer positivt på, at deres deltagelse baserer sig på frivillighed. Det viste blandt andet eksemplet med Mor-4, der var sikker på, at hendes mand ville være ’stejlet fuldstændig’, hvis han var blevet tvunget til at deltage i et forældregruppeforløb. Det viste også eksemplerne med Mor-2 og Mor-3, der selv havde været opsøgende i deres kontakt til DGT for at få hjælp til deres børn.

På samme måde er det, at folk kan være bekymrede for og usikre over at blive en sag og ikke helt vide, hvilke informationer der bliver noteret, og hvordan de tillægges betydning, næppe heller overraskende. Det viste eksemplet med Mor-3, der var bange for at ’stå i systemet’ og måske blive ’misforstået’ og ’stemplet’. Det viste Mor-1 også gennem sin vrede over udsigten til at blive ’tjekket i hoved og røv’. Det er derfor ikke det, min konklusion handler om.

Derimod handler min konklusion på denne delanalyse om, hvordan der er sammenhæng mellem instrukserne fleksibel og frivillig i SEL 11, stk. 3 og den måde, bestemmelsen er implementeret på organisatorisk og fysisk i DGT og DGHus, og om, hvordan den sammenhæng bliver praksisfremmende.

Med hensyn til det frivillige element har jeg i min analyse vist, at en kombination af forvaltningsmæssig og fysisk adskillelse af det forebyggende felt i form af SEL 11, stk. 3, fra det traditionelle system har en række praksisfremmende fordele. De

forvaltningsmæssige fordele ved den organisatoriske adskillelse handler om, at borgere ikke behøver at være i tvivl om, hvornår en samtale har undertoner af tvang, og hvornår den har undertoner af frivillighed. Det kommer i kraft af, at borgere taler med forskellige personer med forskellige funktioner. SEL 11, stk. 3's instruks om frivillighed fremmes af disse adskillelser. Samtidig viser min analyse, at denne organisatoriske forankring forstærkes, når den har sammenhæng til de fysiske rammer, forstået som forskellige personer med forskellige funktioner på forskellige lokationer; at 'tvangsdøren og -bygningen' er ikke den samme som 'frivillighedsdøren og -bygningen'.

Med hensyn til den fleksible instruks med SEL 11, stk. 3, har min analyse vist, hvordan dette element faciliteres ved, at DGT ikke er underlagt det traditionelle systems elementer som BUM og prædefinerede metoder, og ved, at forebyggelsesmedarbejderne i DGT er samlet på samme matrikel i DGHus. Det at have vurderingsretten til SEL 11, stk. 3, og retten til at vurdere, hvilke indsatser der er relevante, placeret i DGT, sammenholdt med at forebyggelsesmedarbejderne arbejder tæt sammen på den samme matrikel, gør, at den fleksible instruks gives nogle særlige muligheder. Det viste eksemplet med Mor-3, der havde samtaler med en familierådgiver, som kunne se, at et forældregruppeforløb kunne være en god supplerende mulighed. Fordi familierådgiveren og forældregruppelederen arbejder tæt sammen i DGHus, var det nemt at etablere en kontakt og realisere deltagelsen. Forældregruppelederen valgte efterfølgende på sin side at lave individuelle samtaler og hjemmebesøg, fordi Mor-3's kæreste ønskede 'noget mere'. Mulighederne med det fleksible element vistes også med pigerne i Pigegruppen. De problematikker, der kom op, kunne gribes, dels fordi de socialfaglige kompetencer og retten til at bruge skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer er i DGT og DGHus, og dels fordi der ikke er krav om ansøgninger om yderligere indsatser eller merbevillinger, jf. eksternt definerede handleplaner og BUM.

Mødrene udtrykte disse elementer af frivillighed og fleksibilitet gennem temaerne, som er vist i figur 7.4 (ovenfor), om magt vs. ikkemagt, registrering vs. ikkeregistrering og distancering vs. personlig. Frivillighed eller pastoralmagt frem for tvang, anonymitet frem for at blive en sag, skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer frem for prædefineret hjælp og mekaniske algoritmer og fysiske rammer, der understøtter dette, er elementer, der gør, at der blev udtrykt en adskillelse af DGT og Kommunen.

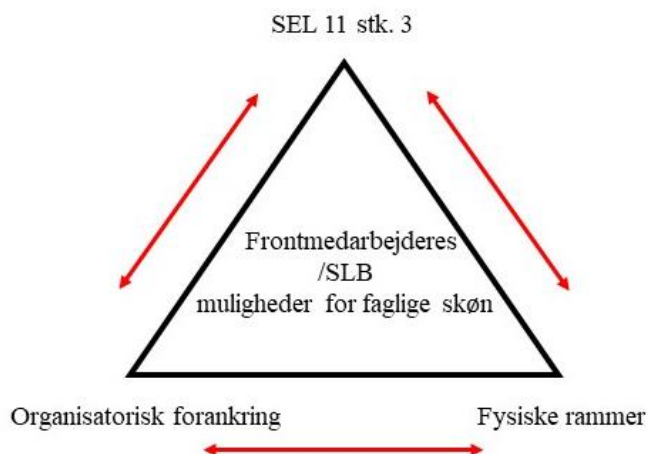
KAPITEL 8. DELANALYSE 3: ”SMÅ DRYP”

- om de hurtige og tidlige instrukser med SEL 11, stk. 3

Med denne analyse viser jeg, hvordan de hurtige og tidlige instrukser med SEL 11, stk. 3, bliver muliggjort i mit praksisfællesskab DGT og i de forebyggende socialfaglige aktiviteter, der forgår her. Det er en analyse af, hvordan DGT implementerer SEL 11, stk. 3, som en udfoldning af, hvordan bekymringer, der er i deres vorden, kan italesættes og adresseres, inden eller uden at disse bekymringer behøver at udvikle sig til egentlige problemer, der måtte kalde på underretninger og foranstaltninger, der kan være både indgribende og dyre. Med analysen viser jeg, hvordan instrukserne om en hurtig og tidlig indsats bliver faciliteret ved, at der er sammenhæng mellem instrukserne, den organisatoriske forankring og de fysiske rammer, og hvordan dette bliver praksisfremmende.

På samme vis som delanalyse 2 placerer denne analyse sig i implementeringstrekanten som vist i figur 8.1.

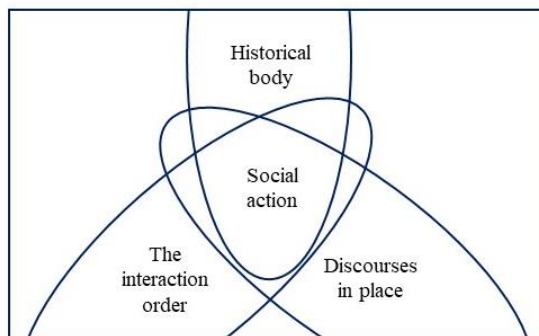
Figur 8.1. Implementeringstrekanten i relation til delanalyserne 2 og 3

Min analyse tager afsæt i den nedenstående centrale medierede handling. Som sådan er det en typisk SEL 11, stk. 3-praksis i praksisfællesskabet DGT. Denne centrale medierede handling udspiller sig med to aktører: en familierådgiver i DGT, der giver faglig sparring til en pædagogisk medarbejder på en skole.

Analysen starter med en udfoldning af den centrale medierede handling. I forbindelse hermed præsenteres et citat. Med afsæt i Scollons figur over centrale medierede handlinger (gengivet i figur 8.2), analyseres herefter de medierende elementer historisk krop, interaktionsorden og stedsdiskurser samt medierende midler. På baggrund af denne *zooming in* (Nicolini 2009) på en specifik central medieret handling analyserer jeg, hvordan handlingen muliggøres, og hvordan denne muliggørelse er en illustration af den praksisfremmende sammenhæng mellem de hurtige og tidlige instrukser i SEL 11, stk. 3, den organisatoriske forankring og de fysiske rammer.

Figur 8.2 Sociale handlingers medieringer

Med inspiration fra Scollon & Scollon (fx 2004:20)

8.1. SOCIAL ACTION – DEN SOCIALE HANDLING

Jeg er med én af mine medforskere, en familierådgiver, på dennes tilstedeværelsesdag på en skole. Dagen starter med, at vi går ind på skolens kontor og får udleveret nøglen til det lokale, vi skal være i. Skolen består af forskellige enetagesbygninger, og vi går over i den bygning, hvor mellemtrinnet holder til, og hvor 'vores' lokale er. Det er et lille lokale, måske 9 m², men helt åbenbart et lokale med mange forskellige funktioner.

Foruden et bord og nogle stole er det tydeligt, at sundhedsplejersken også holder til her. Der står en skøn analog Segaskolevægt, og på væggen er der opsat en højdemåler, og ved siden af er der ophængt en synstesttavle med sorte stregtegninger af heste, svaner, skibe, huse mv. i forskellige størrelser. Lokalet bærer også vidne om at blive anvendt til danskundervisning, fordi der hænger flere farverige plakater på væggene, der hver især visualiserer elementer af dansk grammatik.

Tilfældigvis kender jeg lokalet rigtig godt. Inden dette ph.d.-studie var den pågældende skole én af 'mine' skoler. Dvs. at jeg har haft virke her som familierådgiver og har som sådan gjort brug af lokalet. Jeg husker tydeligt min egen opfattelse af lokalet, da jeg trådte ind i det første gang: rodet, mørkt, dårligt indrettet, ikkehyggeligt og ikkevedligeholdt. Jeg husker også, at jeg havde en følelse af forlegenhed over, at jeg som professionel skulle bede et andet menneske om at åbne sig for mig i dette lokale – eller måske endda forvente det. Jeg husker også, at det betød noget for mig, at lokalets eneste vindue vender ud til én af skolens legepladser, fordi det dermed er muligt udefra at se ind og således se, hvem der er i lokalet, hvilket i denne sammenhæng ville være, hvilken lærer, pædagog, elev eller forælder jeg måtte have en samtale med. Vinduet har gardiner, og jeg husker, at en beslutning om at trække gardinerne for eller at beholde dem fra kan sende mange signaler både til dem udenfor og til os, der er i lokalet. Jeg husker det som en meget fin linje mellem på den ene side at udvise diskretion og tavshedspligt på vegne af min samtalepartner og på den anden side uforvarende at komme til at signalere en eller anden form for negativ 'behæftning' af samtalen som noget, der skal hemmeligholdes. Jeg husker også, at der er én kontorstol med stofsæde og -ryglæn og tre stole med træsæde og -ryglæn, og hvordan bordet er halvmåneformet, og hvordan, uvist af hvilken årsag, møblerne altid stod, om ikke 'hulter til bulter', så i hvert fald på en ny måde hver gang. Jeg husker, hvordan jeg overvejede, om jeg skulle tage den komfortable kontorstol, eller om jeg skulle give den til min samtalepartner, eller om vi begge skulle sidde på hver sin træstol. Jeg husker også, hvordan jeg overvejede, om bordet skulle være imellem os eller ej, og hvem der skulle sidde hvor omkring det halvmåneformede bord. Jeg ser, der er kommet et andet bord i lokalet. Et rektangulært bord. Det halvmåneformede bord er sat med sin flade side ind mod en væg.

Jeg begynder at sætte mit kamera op og må konstatere, at lokalet næsten er for småt til, at jeg kan trække kamerastativet langt nok tilbage til at kunne få hele personer med i billedet. Jeg tænker på, om kameraet mon bliver intimiderende for dem, jeg kommer til at filme. Jeg kan mærke, at jeg føler en grad af intimidering, og jeg kan ikke helt bestemme, om det er på deres eller mine egne vegne.

Det er tid til dagens første aftale. Det er en samtale med én af skolens pædagoger. Pædagogen kommer ind, og hun og familierådgiveren sætter sig over for hinanden på hver langside af det rektangulære bord: familierådgiveren på kontorstolen, pædagogen på én af træstolene. Hun er blevet orienteret om og har givet tilladelse til min og mit kameras tilstedeværelse på forhånd, men jeg fortæller alligevel kort om, hvorfor jeg er til stede, og spørger, om det stadig er i orden. Det er det heldigvis. Jeg fortæller, at jeg begynder at optage.

Nedenstående citat er et sammenklip fra den samlede samtale, der varede knap 24 minutter. Settingen og samtalen er et meget typisk eksempel på, hvordan familierådgiverne i DGT arbejder og får deres opgaver. Som sådan er det således en central medieret handling. Den citerede er skolepædagogen, der modtager sparring:

Jamen, det er sådan en hel masse små dryp, og det er egentlig svært præcis at sætte en finger på, hvorfor jeg kommer [og beder om sparring], men jeg er på en eller anden måde lidt bekymret, og det, der slog hovedet på sømmet, det var i ... tirs ... mandags... mandag eller tirsdag, det kan jeg faktisk ikke huske ... hvor én af mine kolleger i SFO'en fortæller mig, at Mikkel er kommet og sagt, at når vi får frugt klokken halv to, så er det det første måltid, han får den dag ... Så han har hverken fået morgenmad eller madpakke med ... Og det kan jeg ikke sådan helt lade ligge og tænker meget over det til næste dag og tager fat i min SFO-leder og siger: "Skal vi ikke reagere på det?" [...]
Jamen, det er jo sådan nogle dryp med, at der ikke er styr på aftaler når de skal på ture, og at de ikke læser mails og ikke møder op til skolehjem-samtaler, og altså der er mange af de der småting, der bare gør, at jeg tænker, at der ikke helt er styr på det ... Så for mig at se handler det ikke om ... Jeg tror ikke, de mangler kærlighed, de her børn, jeg tænker bare, at der er en eller anden form for manglende overskud eller overblik ... Og jeg har lidt på fornemmelsen, at de der børn tager et ansvar selv og ligesom ikke vil belemre mor og far med, at der mangler noget, og drengens kommentar var også: "Nå, men jeg klarer mig, det er fint nok, du skal ikke sige det til min lærer" [...] Altså, vi er ikke sådan der, hvor vi tænker: "Puha altså, der skal gøres noget nu". Det er ikke sådan, det er bare: Hvordan skal vi forholde os til det?

Formelt set er det servicelovens § 49a, der juridisk tillader, at mødet finder sted. SEL 49a, stk. 1-4, tilsiger, at fagprofessionelle i fx skoler, fritidsordninger, dagtilbud,

sundhedstjenester, familieretshuse og myndigheder én¹¹³ gang, uden at oplyse barnet, den unge og familien, må

udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig som led i det tidlige eller forebyggende samarbejde om udsatte børn og unge.

Den centrale medierede handling er således lovmedholdelig.

Samtalen handler om, at pædagogen er bekymret for et søskendepar i skolen. Pædagogens bekymring er ikke centreret om markante observationer af omsorgssvigt eller 'udviklingstruende' situationer, men mere baseret på en række små oplevelser – italesat som små dryp - der tilsammen danner et bekymringsbillede. Pædagogen er således ikke alvorligt bekymret – ”altså, vi er ikke sådan der, hvor vi tænker: 'Puha altså, der skal gøres noget nu'” – men hun har brug for sparring om, hvordan de som professionelle skal håndtere deres bekymring: ”Det er bare: Hvordan skal vi forholde os til det?”.

8.1.1. HISTORICAL BODY OG INTERACTION ORDER

Som beskrevet i kapitel 4 er den historiske krop en reference til de handlende individer – de sociale aktører – og disses evner, færdigheder, erfaringer, forventninger mv. Det er disse elementer, der internaliseret i kroppen – med en større eller mindre grad af bevidsthed herom – bringes med ind i og bringes i anvendelse i givne sociale handlinger. Det er den konkrete sociale handling eller interaktion, der sammen med interaktionsordenen mellem de sociale aktører determinerer, hvilke dele af de historiske kroppe der er relevante at bringe i spil, bevidst og ubevidst, og hvordan. I begrebet om historiske kroppe er der således både en selvforståelse og en forståelse af den pågældende situation, og derfor giver det mening at analysere de historiske kroppe i relation til den pågældende situations interaktionsorden.

I denne situation består interaktionsordenen af tre historiske kroppe: to, der bliver filmet, og én, der filmer. Til at analysere de historiske kroppe i interaktionsordenen

---

¹¹³ I særlige tilfælde én gang mere som opfølgning jf. SEL 49a, stk. 2.

anvender jeg Harvey Sacks' begreb om *membership categorization analysis*, som det er udfoldet af Jefferson (1995).

8.1.2. MEMBERSHIP CATEGORIZATION ANALYSIS

Membership categorization analysis (MCA) er en måde at undersøge på, hvordan vi mennesker danner og bruger kategorier til at forstå os selv og andre med. Begrebet om MCA er inspireret af Harvey Sacks' arbejder fra slutningen af 1960'erne og frem til hans død i midten af 1970'erne, der mestendels består af manuskripter over hans forelæsninger (Jefferson 1995). Med afsæt i forelæsningen ”*The Baby cried. The mommy picked it up*” (Jefferson 1995:236pp) ønskede Sacks at forstå sociale kategorier som ‘mor’ og ‘baby’, og hvad de kategorier er udtryk for, og hvad kategorierne gør (Reddington 2013:21). Sacks arbejdede med metodologiske praksisser (Reddington 2013) i form af “*doing describing*” og “*recognizing a description*” (Jefferson 1995:243) som aktiviteter, “*members may be said to do*” (Jefferson 1995:243) i deres bestræbelser på at beskrive og forstå verden. Nguyen og Nguyen (2017), også følgende Sacks, beskriver MCA som udforskningen af de metoder, folk bruger, når de producerer, reproducerer, fortolker og beskriver klassifikationer og kategorier i specifikke situationer (Nguyen & Nguyen 2017:26). Stokoe (2012) definerer MCA som kendetegnet ved en optagethed af, hvordan identitet og kultur konstrueres i specifikke situationer (Stokoe 2012:278). Sacks' interesse for medlemmers kategorier bygger på, at disse kategorier rummer vigtig viden:

A great deal of the knowledge that members of a society have about the society is stored in terms of these categories.

(Jefferson 1995:40)

Som sådan er de *inference rich*. Denne art informationsrigdom beskriver Schegloff (2007) som ”*the store house and the filing system*” for vores “*commonsense knowledge*” (Schegloff 2007:469), og den dækker over både handlinger, egenskaber, rettigheder og forpligtelser. Sacks forklarer videre om kategorierne, at de kan være *membership inference-rich representative* (MIR). Det betyder, at hvis et menneske er kategoriseret, vil andre kunne vide en masse om det menneske alene på baggrund af

kategoriens art (Jefferson 1995:40-41). Således kan en kategori, og viden herom gå forud for en interaktion.

Det er centralt for analyserne af medlemskabskategorisering, at de baserer sig på de studeredes kategorier og kategoriseringer af sig selv, andre og verden, om end disse ofte er implicite, og ikke på forskerens (den ph.d.-studerendes). En MCA må dermed ikke være styret af forskerens ønske om at arbejde med bestemte kategorier (Stokoe 2012; Schegloff 2007), men de skal derimod være ”*member generated*” (Nguyen & Nguyen 2017:26).

Stokoe (2012) udtrykker imidlertid en bekymring over, hvad hun oplever som en mangel på *how to* i forbindelse med MCA. Hun går så vidt som til at frygte for MCA’s overlevelse som andet og mere end et vedhæng til generel konversationsanalyse (CA), fordi CA, ifølge Stokoe, ofte er vejen ind i en MCA. Som et bud på guidelines til at gøre MCA har Stokoe samlet fem principper og ti centrale begreber. To eksempler på disse principper er at indsamle forskellige datatyper fra forskellige settings, dvs. at opbygge samlinger af ekspliciterede kategoriseringer, og at få øje på, hvordan medlemmer orienterer sig til kategorierne (Stokoe 2012:280). Fire eksempler på centrale begreber er a) *category-bound activities* (”*activities that are, in situ, linked to categories, such as “why are men (category) so reluctant to go to the doctors (activity)?”*”), b) *standardized relational pairs*, som er kategoripar, der har opgaver og moralske forpligtelser i relation til den anden, fx ”*parent-child*’ og *teacher-pupil*’, c) *duplicative organization*, som er kategorier, der fungerer som en enhed eller et hold og med specifikke forpligtelser i forhold til hinanden, fx “*‘goalkeeper’ and ‘defender’ in a ‘football team’*”, og d) *positioned categories*, som er kategorier, der står i et hierarkisk forhold til hinanden, fx barn, ung og voksen (ikke forstået som en merværdi i forhold til hinanden, men brugt i forståelsen af at ”*an ‘adult’ can be accused of behaving like a ‘teenager’*” (Stokoe 2012:281).

Denne bekymring for mangel på *how to* deles imidlertid ikke af eksempelvis Fitzgerald (2012). Han har som udgangspunkt ikke noget at indvende mod Stokoes guidelines og centrale begreber, men synes, det er problematisk, at de kan blive betragtet som en MCA-opskrift (Fitzgerald 2012:309). Det problematiske ved en opskrift eller en manualbaseret tilgang er ifølge Fitzgerald, at en sådan kommer med en risiko for, at der sker en ”*substitution of an analytic attitude and sensitivity oriented to members’ methods of category or sequential work in situ, with a potentially ironic and a priori process driven analysis*” (Fitzgerald 2012:309). Som et alternativ til diskussionen om fordele og ulemper ved en manualbaseret tilgang til MCA

præsenterer Reddington en række analyse-mæssige spørgsmål (der selvfølgelig også er opmærksomhedsledende):

What roles do [...] seemingly mundane labels for referring to people play in interactions? When and why are such categories invoked by participants, how are they oriented to, and what do they accomplish?

(Reddington 2013:21)

Med inspiration fra Reddingtons spørgsmål, Stokoes guidelines og centrale begreber og Fitzgeralds opmærksomhed på analytisk attitude og sensitivitet over for medlemmerne vil jeg nu analysere to af de tre historiske kroppe i den centrale medierede handling.

MCA: Familierådgiveren og Pædagogen

Kategorierne Familierådgiver og Pædagog (eller samlet Socialarbejdere) er imidlertid givet på forhånd. De er derfor ikke produceret af medlemmerne alene, men indgår i institutionen eller diskursen. Som sådan reproduceres de via de medlemmer, jeg studerer. I disse kategorier er der således indlejret 'en god portion viden' om medlemmerne forud for interaktionen, som medlemmerne bringer med ind i interaktionen, forankret i deres historiske krop og materialiseret i interaktionsordenen.

For begges vedkommende må det antages, at deres historiske krop her i høj grad er præget af deres socialfaglighed sammen med deres individuelle grad af erfaring med både det sociale arbejde og med møder som disse. Herunder er også de rettigheder og pligter, der følger heraf, og som er indlejret i deres fagprofessionelle og ansættelses-mæssige vilkår. Det er blandt andet, som berørt i analysen af SEL 11, stk. 3 (kapitel 6), elementer som tavshedspligt, skærpet underretningspligt, tilsynspligt, notatpligt, aktindsigt og partshøring.

På samme vis som kategorierne Familierådgiver og Pædagog er også selve den centrale medierede handling givet på forhånd. Det er en *category bound activity* i form af en socialfaglig sparring fra én fagprofessionel til en anden.

Familierådgiveren

Familierådgiverens membership som familierådgiver er, jf. kapitel 3 om den socialfaglige setting, beskrevet som retningslinjer i et internt kommunalt dokument

om det arbejde, som de enkelte personalegrupper i DGT skal udføre. Denne centrale medierede handling har 'hjemmel' heri med punktet om, at familierådgivere skal yde

socialfaglig sparring og rådgivning til dagtilbud og skoler om risikovurderinger og mulige forebyggende tiltag.

(bilag 3.B ”Familierådgivere i skoler og dagtilbud / Det Gule Team”)

Familierådgiveren er til stede som en fagprofessionel, der skal yde sparring og rådgivning til, i dette tilfælde, en anden fagprofessionel. Selv om det er en interaktion mellem to fagprofessionelle, er der imidlertid en art asymmetrisk interaktionsorden i form af én, der giver hjælp, og én, der modtager hjælp. Med Stokoe kan relationen mellem de to forstås som et standardiseret relationelt par. Stokoe eksemplificerer med forældre-barn og lærer-elev, der også er asymmetriske interaktionsordener, hvilket hun adskiller fra fx kategorien duplikativ organisering, som betegner en holdindsats eller en enhed. Ikke desto mindre kan interaktionsordenen imidlertid også betragtes som en duplikativ organisering, idet der her er tale om to fagprofessionelle, der er fælles om – som en 'holdindsats' – at ville forebygge potentiel mistrivsel hos nogen (her et søskendepar). Blivende i Stokoes fodboldholdseksempel vil familierådgiveren i den duplikative organisering kunne siges at være anføreren, den, der tager teten og 'går forrest'. Denne 'let asymmetriske anfører'-interaktionsorden kommer til udtryk ved, at det er familierådgiveren, der styrer samtalen. Hun indleder, stiller spørgsmål, søger at afdække bekymringsgraden og afslutter samtalen. Følgende *language-in-use*-diskursive udtalelser fra familierådgiveren kan betragtes som samlinger af ekspliciterede kategoriseringer som eksempler på, hvordan 'anføreren' tager teten.

Indledende:

- ”Du vil have noget faglig sparring ... Eller det sagde [skolelederen]”
- ”Og hvad er din bekymring, eller hvad er grunden til, at du sådan ligesom kommer her”

Problemafdækkende:

- ”Og hvad er det for nogle dryp, du tænker på”

- ”Men er der andre ...? Altså, du siger de her dryp med, at der ikke er styr på de her ture, de kommer ikke til skole-hjem-samtaler, er der andre ting, hvor du tænker: ’Der er noget her?’”
- ”Er der så tidspunkter, hvor der er styr på det, hvor man kan sige: ’Der er der styr på turen?’”
- ”Kan du prøve at beskrive det?”

Problemløsende:

- ”[Pædagogen og de andre på skolen] kunne gøre sig nogle observationer ... og så ligesom samle ind og lave et samlet bekymringsbillede, hvis du forstår ... få skilt tingene ad, så: ’Hvad er det, vi ser konkret?’ og ’Hvad er det, der ligesom kan tænkes bekymrende?’ Få de ting hver for sig, ikk’?”
- ”Hvis bekymringerne viser sig, at der rent faktisk er noget, så synes jeg, at I skal prøve at komme eller invitere mig til et netværksmøde”

Afrundende:

- ”Er der andet, jeg ligesom kunne sparre med dig omkring?”
- ”Jeg håber, du fik noget ud af det”
- ”Og du må endelig komme igen, hvis det er”

Undervejs i samtalen tager familierådgiveren notater med en kuglepen på en blok. Dette kan signalere, at familierådgiveren finder mødet vigtigt, og at hun gerne vil huske (skrive ned), hvad der bliver sagt. Med blok og kuglepen som det valgte medierende middel til at huske/skrive ned med er hun samtidig med til at skabe og understøtte en uformel relation; hun kunne have haft sin bærbare arbejdscomputer med i stedet for. Med medierende midler forstået som et dialektisk forhold mellem en objektiv materialitet (blok og kuglepen) og en psykologisk eller intramental proces (Scollon 2001:14) viser familierådgiveren med det valgte medierende middel en hensigt eller en værdi i en form for ’sociokulturel og sociopolitisk’ åbenhed eller uformalitet:

It is through the construction of mediational means within the habitus of the social actor that the sociocultural and sociopolitical history are embedded in day-to-day practice.

(Scollon 2001:14)

Blokken som forankret i handlingen ligger på bordet – det smalle bord mellem dem – hvor pædagogen sagtens kan se, hvad der bliver skrevet, til forskel fra en bærbar computer, hvor skærmen nemt kan placeres som en slags 'mur' eller barriere mellem de to samtalepartnere. Samtidig viser familierådgiveren, at hun med notaterne forstår sin forpligtelse til at udvise god forvaltningsskik, tidligere beskrevet i delanalyse 1 (kapitel 6).

Pædagogen

Pædagogens socialfaglige membership som Pædagog er beskrevet flere steder. På pædagogernes fagforenings (BUPL's) hjemmeside er der en pjeces (Christensen, Krap & Ansel-Henry 2007)¹¹⁴ om pædagogers arbejde, som er udsprunget af

et stigende krav fra politisk side om, at der kommer større gennemsigtighed i de offentlige ydelser. Man ønsker en synliggørelse, der skal dokumentere, hvad der betales til og hvad "samfundet" får ud af det.

(Christensen, Krap & Ansel-Henry 2007:4)

Under dette udfoldes pædagogers arbejde som flerdimensionelt i form af pasning, udvikling, omsorg, socialisering, dannelse, udvikling og læring. I forbindelse med en evaluering af pædagoguddannelsen præsenteredes i 2020 under overskriften "De 10 bud: Det skal en pædagog kunne i dag" (Stanek 2020) ti bud på, hvad en pædagog skal kunne: 1) "kunne arbejde i og med relationer", 2) "kunne skabe mulighed for, at mennesker kan indgå i meningsfulde fællesskaber", 3) "kunne udvise nærvær, nænsomhed og handlekraft", 4) "kunne igangsætte aktiviteter", 5) "kunne iagttage, beskrive og reflektere kritisk", 6) "kunne leve sig ind i andre menneskers levevilkår og handle ud fra et helhedsperspektiv", 7) "kunne bruge sin faglige dømmekraft", 8) "kunne kommunikere fagligt og med styrke og tydelighed", 9) "forstå den magt, han eller hun har", 10) "kunne sætte sig ind i andres liv og handle solidarisk" (Stanek 2020¹¹⁵).

Alt dette må således antages at være en mere eller mindre reflekteret del af pædagogens historiske krop. Følgende citater er eksempler på, hvordan *form-of-life-Pædagog*Diskursen kommer til udtryk i pædagogens *language-in-use*. Pædagogen

¹¹⁴ <https://bupl.dk/artikel/bud-paa-paedagogers-arbejde/>

¹¹⁵ <https://bupl.dk/artikel/de-10-bud-det-skal-en-paedagog-kunne-i-dag/>

italesætter elementer som faglig dømmekraft, kritisk refleksion og handlekraft. Nedenstående adskillelser er analytiske og udtryk for min socialfaglige vurdering med afsæt i min *historical body* og mit *membership* som familierådgiver. Der vil kunne argumenteres for, at citaterne kan kategoriseres anderledes. Som sådan er placeringen ikke endegyldig, men illustrativ.

Faglig dømmekraft:

- *”Jeg tænker bare, der er en eller anden form for manglende overskud og overblik”*
- *”Altså, vi er ikke sådan der, hvor vi tænker: ’Puha altså, der skal gøres noget nu’. Det er ikke sådan, det er bare: Hvordan skal vi forholde os til det?”*

Handlekraft:

- *”Og det kan jeg ikke sådan helt lade ligge og tænker meget over det til næste dag og tager fat i min SFO-leder og siger: ’Skal vi ikke reagere på det?’”*
- *”Min tanke er, at vi skal simpelthen observere, så vi har noget dokumentation for et eller andet”*

Kritisk refleksion:

- *”Jeg ved ikke, om jeg lægger for meget i det”*
- *”Jeg har lidt på fornemmelsen, at de der børn tager et ansvar selv”*
- *”[Forældresamarbejdet] kan være lidt problematisk, fordi det kan være svært at få respons”*

Sideløbende med denne Pædagogkategori aktiverer pædagogen en anden del af sin historiske krop i samtalen. Det er en kategori, der kan kaldes Forældre kategorien. Transitionen fra den Professionelle kategori til Forældre kategorien er eksemplificeret nedenfor. Med transitionen aktiverer pædagogen det, der kan beskrives som hendes opfattelse af ’det-gode-forældreskab’-Diskursen, og som kan læses i følgende *language-in-use*-udsagn:

- *”[Barnet] kommer i skole uden strømper rigtig mange dage”*
- *”[Barnet] har altid sit idrætstøj med, og det er jo en ting, som man ellers typisk vil glemme, ikk’?”*

- ”At der ikke er styr på aftaler, når de skal på ture og ... at de ikke læser mails ... og ikke møder op til skole-hjem-samtaler ... Der er mange af de der småting, der gør, at jeg tænker, at der ikke er helt styr på det”
- ”Jeg tror ikke, de mangler kærlighed, de her børn”

Hermed fortæller pædagogen på to felter om, hvad hun synes, ’det gode forældreskab’ blandt andet handler om. Det ene felt er forældres pligt til at sørge for, at børn har strømper på i skoene, og at børnene har idrætstøj med, og at have styr på aftaler omkring barnets skolegang. Det andet felt, der tydeligst markerer pædagogens positionering i Forældre-kategorien, er det sidste citat, der handler om følelser: forældres kærlighed til deres børn.

Familierådgiveren og Pædagogen

Senere i samtalen viser både familierådgiveren og pædagogen, at de forstår deres professionelle membership. Her handler samtalen om, at grænsen mellem, hvad der er privat, og hvad der er professionelt, er blevet krydset. Pædagogen fortæller, at hun i privat øjemed har været i de pågældende børns hjem. Her har pædagogen set og foretaget en vurdering af hjemmet:

Pædagogen: *Og det er jo også sådan en privat ting [...] hvor jeg jo har haft fået lov til at kigge ind i hjemmet også ... Og det ved jeg jo ikke, om det er noget, jeg ... kan tillade mig at tage med ind i en observation ... Men det er i hvert fald ...”*

Familierådgiveren: *Altså, du kan godt fortælle mig om det, kan man sige, men ... men jeg ved ikke, hvordan du kan bruge det i dit ...*

Pædagogen: *Nej, det kan jeg jo ikke.*

Familierådgiveren: *Din professionelle sammenhæng altså?*

Pædagogen: *Det kan jeg jo ikke.*

Selv om denne korte udveksling viser, at de forstår deres professionelle membership, så er der samtidig tale om en viden eller indsigt, som pædagogen ikke kan *ikke-bruge*. Kategorierne Forældre og Professionel ’bor’ jo i samme historiske krop. Som beskrevet i kapitel 3 om den socialfaglige setting er Bornholm et lille sted, hvor rigtig mange kender rigtig mange, og hvor mange forskellige aktører mødes i mange forskellige arenaer og fora. Lægen kan blive betjent af sin patient, når lægen handler,

og patienten kan også være fodboldtræner for pædagogens barn, der har et efter-skole-job i lægeklinikken. Det er det lille samfunds vilkår (Crossley 2008, Eckl. et al. 2019) på godt og ondt, og det er et etisk dilemma. Muligvis kræver et lille samfund-/'*small world*'-eksempel som dette et skærpet fokus på det professionelle membership, forstået som en særlig bevågenhed over for, hvilke informationer der hører til i hvilke arenaer.

De to membershipkategorier Forældre og Professionel er begge fremtrædende i samtalen. De kolliderer ikke nødvendigvis med hinanden, men kan derimod, qua pædagogens og familierådgiverens evne til at skelne mellem anvendelige og ikke anvendelige informationer fra de to sfærer, opfattes som gensidigt informerende.

Opsummering

Opsummerende for de historiske kroppe er med MCA, at de dele af de historiske kroppe, der aktiveres i denne centrale medierede handling, kan forstås som medlemskategorierne Familierådgiver, Pædagog og Forælder eller kategorien Fagprofessionel og kategorien Forælder. De udgør en interaktionsorden, der består af to fagprofessionelle, der arbejder sammen om at undersøge pædagogens bekymringer for et søskendepar. Som sådan er interaktionsordenen symmetrisk som en duplikativ organisering, men fordi den ene af de to professionelle har til opgave at rådgive og vejlede den anden, er deres relation også asymmetrisk i form af et standardiseret relationelt par. I deres samtale viser de, at de forstår deres relation; den ene søger professionel sparring hos den anden. Familierådgiveren og pædagogen viser, at de kan navigere i de medlemskategorier; dvs. at de forstår deres professionelle forpligtelser, og at de forstår, at den viden, pædagogen har fået som privatperson, ikke kan anvendes aktivt i den professionelle sammenhæng. De er således i stand til at skelne mellem og orientere sig i, hvad der sorterer under Forældre-kategorien, og hvad der sorterer under Fagprofessionelkategorien.

MCA: mig selv ...

Som skrevet indledningsvis er der tre historiske kroppe til stede i situationen. Jeg, med min historiske krop og som den, der filmer, er den tredje, der er til stede. Det følgende er en illustration af, hvordan min historiske krop uundgåeligt, både reflekteret og ureflekteret, har influeret min "*doing describing*" og "*recognizing a description*" (Jefferson 1995: 243).

Beskrivelse af optakten til den centrale medierede handling (den filmede samtale) viser, hvordan min egen historiske krop er 'kraftigt aktiveret' i den sociale situation.

Min dom over lokalet baserer sig dels på min historiske krops komparative erfaring med andre lokaler og dels min erfaring med at samtale både som professionel og privat. Dette er et reflekteret eksempel.

Et retrospektivt eksempel på, at Familierådgiver- eller Fagprofessionelkategorien i min historiske krop også var ureflekteret til stede, kan illustreres med nedenstående billede, figur 8.3.

Figur 8.3 Billede af gardinets ene side trukket halvt for

Som beskrevet i kapitel 5 har det været et reflekteret valg, at jeg aldrig tændte for kameraet, førend alle dem, der skulle filmes, havde givet mig lov hertil. På samme måde gjorde jeg også altid opmærksom på, at 'så slukker jeg kameraet nu', og 'kameraet er slukket'. Det har jeg, som beskrevet, gjort for at have fuldstændig åbenhed. Jeg har ikke ønsket, at 'folk' skulle træde ind til et tændt kamera, eller at de har skullet være i tvivl om, hvorvidt en optagelse er afsluttet. Det har jeg gjort ud fra et ønske om, at de, jeg har filmet, har skullet føle sig trygge.

Det har dog modsat også betydet, at jeg hverken har filmet indgange eller udgange af samtaler. Jordan & Henderson (1995) mener som citeret i kapitel 5, at kameraet bør være det første, der ankommer, og det sidste, der forlader stedet (Jordan & Henderson 1995:58), og med min historiske krop ved jeg, at indgange, men i særdeleshed udgange ofte er der, hvor vigtige elementer udtrykkes; når samtalens 'formelle' del er slut, kan der være et 'uformelt rum', der inviterer til at slappe af og tale mere frit. Når

en samtale formelt er afsluttet, og deltagerne er på vej 'ud ad døren' og væk fra samtalen, bliver det ufarligt at bringe et nyt emne op, fordi tiden til at udfolde det emne er gået.

Som en konsekvens af mit etisk funderede reflekterede valg om at fravælge indgange og udgange har jeg ikke følgende oplevelse 'på bånd'. Inden den formelle samtale mellem familierådgiveren og skolepædagogen startede, og således inden jeg begyndte at optage, trak pædagogen gardinet halvt for, så det dækkede den del af det lille lokale, hvor de to sad over for hinanden.

Pædagogen gjorde denne handling uden verbal ledsagelse. Familierådgiveren så hendes handling og udstødte en for mig at høre indforstået 'nåå ja-lyd', hvorefter de satte sig ned. I situationen undrede jeg mig ikke over handlingen, jeg forstod den bare. Bagefter, ved gennemsyn af optagelsen, kom jeg i tanker om handlingen og undrede mig over, at jeg ikke havde undret mig over den og besluttede, at det må jeg forfølge. Retrospektivt er det min vurdering, at jeg fuldstændig forstod pædagogens handling og familierådgiverens forståelse heraf, dels på grund af min socialfaglige erfaring og dels på grund af mit kendskab til lokalet. Det, der skete, og som vi alle (måske) forstod, var en diskursiv handling af en Diskursiv socialfaglig tavshedspligt og diskretion. I øjeblikket var dette en ureflekteret forståelse.

Denne oplevelse kan minde om det, Gee (2005) i sine beskrivelser af sociale sprog benævner de to grammatikker. Den ene grammatik er den traditionelle grammatik med verber, bøjninger, tegnsætning osv. Den anden grammatik er en art regler, som vi bruger til at skabe mønstre i brugen af sproget, og som vores modtagere kan bruge til at forstå vores situerede identiteter og specifikke aktiviteter (Gee 2005:41). Gee beskriver det med henblik på at forstå "whos-doing-whats-within-Discourses" (Gee 2005:41). Vi bruger den første, den traditionelle, grammatik til at formidle den anden grammatik. Fordi ingen i lokalet, således heller ikke jeg, syntes at være i tvivl om, hvad der foregik i den handling, så overvejede jeg end ikke at få handlingen forklaret. Gee spørger i denne sammenhæng, hvordan det kan være, at alle lander på den samme betydning. Han kalder det for et 'mysterium' (Gee 2005:45) og forklarer det således:

Meaning is not merely a matter of decoding grammar, it is also (and more importantly) a matter of knowing which of the many inferences that one can draw from an utterance are relevant [...] And "relevance" is a matter of deeply tied to context, point of view, and culture. One knows what counts for a given group of people at a given time and place

as “relevant” by having been privy to certain discussions those people have heretofore had.

(Gee 2005:46)

(Understregning markerer fremhævnning i oprindelig tekst)

Havde jeg ikke haft min betydelige identifikationszone og min egen familierådgiver-membershipkategori, kunne jeg have lagt uendelig mange andre fortolkninger ned over den handling, fx ’pædagogen ønsker at skabe en intim stemning’, ’pædagogen er opmærksom på kameraet og er bekymret for modlys på filmen’, ’pædagogen er flov over at bede om hjælp og vil skjule sig’, men fordi jeg er så forankret i min identifikationszone, forstod jeg pædagogens diskursive handling som en del af lokalets samlede Professionelle membership-Diskurs; pædagogen manifesterede tavshedspligten.

Men det kan også have været på grund af solen – optagelsen fandt sted en majdag i 2019. Jeg ved det ikke, for jeg spurgte ikke; i situationen antog jeg ureflekteret, at det var et udtryk for tavshedspligt og diskretion;

As hearers, we depend upon our ability to read the speaker’s mind in order to work out the next action required of us. In this respect, even apparently private matters can be viewed as social and structural.

(Silverman 1998:11)

8.2. DISCOURSES IN PLACE OG INTERACTION ORDER

Selv om interaktionsordenen mellem de to samtalepartnere er blevet berørt i det ovenstående sammen med de historiske kroppe, så har emnet også relevans i relation til stedets diskurser. Det har det som optakt til en analyse af, hvad jeg har valgt at kalde ’fod på stol’.

8.2.1. 'FOD PÅ STOL'

Godt fire minutter inde i samtalen løfter pædagogen sit ene ben op i bøjet tilstand og placerer sin fod på stolesædet, mens det andet ben forbliver med låret på sædet og underben og fod ned mod gulvet. Det var en bevægelse og positur, jeg studsede meget over. Først tænkte jeg, at 'det var dog upassende'; hun sidder til et møde i en professionel sammenhæng, og 'fod på stol' forekom mig at være mere passende i en privat og venskabelig sammenhæng. Det var et tydeligt brud på den formalitet, jeg forbinder med møder af den karakter. Bevægelsen er afbildet i de fire billeder i figur 8.4. Tallene over billederne er tidsangivelser i optagelsen.

Figur 8.4 'fod på stol'

Fordi dette muligvis mere end noget andet er et udtryk for mine forestillinger om, hvordan et sådant møde bør foregå, valgte jeg at bringe denne sekvens af optagelsen op i en datasession i forbindelse med ph.d.-kurset ”*Qualitative research beyond the interview*” (februar 2021). Sekvensen blev anonymiseret, og de tilhørende transskriptioner var på dansk og engelsk, og introduktionen til videosekvensen var, at det filmede er et møde mellem to socialarbejdere/fagprofessionelle, hvor den ene,

ansat i et forebyggelsesteam, yder faglig sparring til den anden, en pædagog på en skole, og at mødet finder sted på pædagogens arbejdsplads. Datasessionens deltagere var fra et nordisk EU-land, et østeuropæisk EU-land, et naboland til EU og et land fra et helt andet kontinent med, hvad dette måtte betyde af eksempelvis kulturelle, interpersonelle, samfundsmæssige og politiske forskelle og ligheder.

Deltagernes respons har jeg inddelt i to kategorier, på baggrund af hvilke jeg konstruerer to temaer. Det ene tema handler om formen, det andet handler om indholdet. I det følgende præsenterer og analyserer jeg de to temaer med fokus på, hvordan de kan forstås som udtryk for de hurtige og tidlige instrukser med SEL 11, stk. 3. Jeg indleder med en punktopstilling af den respons, datasessionens deltagere gav, efterfulgt af min egen opfattelse af den centrale medierede handling. Herefter følger analysen.

Datasessionen foregik på engelsk, hvorfor de følgende to punktopstillinger i de to temaer er mine oversættelser af det sagte og hørte.

Tema 1 – formen: uformel og venskabelig

Formen:

1. Hvad er deres relation?
2. Det er, som om der er noget mere end noget professionelt; de ligner venner.
3. Pædagogen opfatter situationen som uformel og afslappet.
4. Pædagogen virker utroværdig.

Disse fire punkter korresponderer i vid udstrækning med min egen intuitive oplevelse af situationen; at pædagogens 'fod på stol' ligner en bevægelse eller positur, der udtrykker en uformel og venskabelig relation snarere end noget formelt og professionelt, om end jeg i min 'det var da upassende'-oplevelse ikke efterlodes med en oplevelse af, at pædagogen var utroværdig.

En eksploration af hvordan det kan være at 'utroværdig' imidlertid synes at være en generel opfattelse blandt datasessionens deltagere, kan med Østergaard (2006) muligvis findes i den måde, vi i Danmark og den danske mentalitet historisk set er blevet formet på. Dette er sket i en såkaldt 'nedefra og op'-proces i det danske bondesamfund, hvor bønderne spillede en stor rolle i ledelsen af Danmark, selv under enevælden, hvilket Østergaard beskriver som "*absolut monarchy by consent*" (Østergaard 2006:66). Både Østergaard og Kaspersen (2006) er enige om, at den anden slesvigske krig i 1864 medførte, at politikere og andre sociale aktører, for at

sikre Danmarks fortsatte eksistens, var nødt til at bygge et fællesskab op om kompromisser og aftaler med befolkningen, og at dette ledte til et overvejende ”*pragmatic, egalitarian and consensus-seeking society*” (Lundquist 2013:160). Østergaard fortsætter sit argument til også at inkludere den grundtvigianske højskoletradition med sit afsæt i det egalitære frem for elitære og hierarkiske principper (Østergaard 2006:74). Spolende hastigt frem betyder disse begivenheder, at arbejdsrelationer i Danmark er kendetegnede, med Lundquist, ved at være organisatorisk ”*horizontal, flat, with low power distance*” (Lundquist 2013:153) og med en ”*us-us mentality*” (Lundquist 2013:160), hvor grænsen mellem den private og den professionelle sfære i vid udstrækning er udvisket. Lundquist, der undersøger forskelle mellem dansk og fransk arbejdspladshumor, bringer et citat, hvor en fransk kvinde beskriver, hvordan en dansk direktør har taget sit barn med til et møde i Frankrig på vanlig dansk manér, ”*in the normal, Danish, relaxed way*” (Lundquist 2013:153).

I dette lys giver det mening, at de historiske kroppers relation kan opfattes som en venskabelig interaktionsorden qua pædagogens ’fod på stol’. Operationaliseringen af kategorien ’standardiseret relationelt par’ i form af én, der har brug for hjælp, og én, der yder hjælp, sker overvejende som den duplikative organisering. Interaktionsordenen er præget af en ligeværdig relation, hvor familierådgiveren ikke er dikterende eller dømmende, men hvor hun har en ’anførerrolle’ i samtalen. Denne anførerrolle viser sig i det gensidige undersøgelsesarbejde af de små dryp, som leder til *handlingsforslag* og ikke -anvisninger eller påbud. På samme vis er det med de tre udvalgte afrundende bemærkninger om, hvorvidt der er brug for hjælp til andet, om hjælpen er tilstrækkelig, og invitationen til at kunne vende tilbage ved behov. Begge de sociale aktører kender og anerkender den ’anførerrolle’, hvilket gør, at pædagogen føler sig godt tilpas og tryk og som noget kulturelt eller mentalitetsmæssigt naturligt kan sidde med sin ’fod på stol’.

Denne egalitære og afslappede eller uformelle interaktionsorden kan også ses afspejlet i stedets diskurser. I deres *Discourses in Place* (2003) skriver Scollon og Scollon, at interaktionsordenen i sig selv er et semiotisk objekt, der som sådan kan peges på og tales om (Scollon & Scollon 2003:11). Deraf følger det, at stedets diskurser således også kan søges forstået gennem interaktionsordenen. Scollon og Scollon kalder dette for ”*the interaction order aspect of geosemiotics*” (Scollon & Scollon 2003:11). Dermed bliver interaktionsordenen i relation til stedets diskurser interessant som et system af stedsdiskurser. Det handler om, hvordan aktørerne bruger

interaktionsordenens forskellige strukturer til at producere stedsdiskurser. Scollon og Scollon skriver følgende:

A conversation in an almost empty coffee shop can feel very different from that same conversation in a crowded coffee shop. The difference is not so much within the conversation itself but in the other conversations also occurring in the same place. Those discourses in this place are part of this discourse in place.

(Scollon & Scollon 2003:17)

(understregninger markerer fremhævninger i den oprindelige tekst)

Med *the built environment* – det fysiske miljø – læst som tekster (Ravelli & McMurtie 2015) betragter jeg de andre samtaler, som Scollon og Scollon refererer til i citatet, som *også* værende det, det fysiske miljø 'siger' i form af stedsdiskurser, hvilket influerer (indgår i dialog med) både de historiske kroppe og interaktionsordenen. Lokalets stedsdiskurser kan beskrives som eksempelvis en sundhedsplejerskediskurs, en samtalediskurs og en specialundervisningsdiskurs – og med kameraets tilstedeværelse muligvis også en forskningsdiskurs. Selv om de stedsdiskurser har en betydelig grad af formalitet i sig, så kolliderer de med lokalets faktiske indretning, hvorfor den samlede stedsdiskursive oplevelse kan blive en af uformalitet og afslappethed eller tilfældighed.

Som beskrevet i den forrige delanalyse ('*I hoved og røv*') har rum (*spaces*), som er prægede af modaliteter kendetegnende for en 'hjemlig kodning', som fx sofa, TV og blødt lys, den effekt, at de kan invitere til 'hjemlig adfærd', fx sove, se TV eller tage fødderne op (Ravelli & McMurtie 2015:82). Dette lokale har ingen af disse hjemlige koder. Dersom 'fod på stol' tolket som en 'hjemlig adfærd' ikke synes at påvirke interaktionsordenen negativt, kan det være et billede på, at det uformelle, egalitære, afslappede og venskabelige/trygge i interaktionsordenen korresponderer med lokalets mange diskurser og funktioner. Lokalets uformelle stedsdiskurs kan således aflæses som et geosemiotisk aspekt af interaktionsordenen og i posituren 'fod på stol'.

Pædagogens 'fod på stol' kan derfor være et udtryk for, at hun føler sig tilpas/tryk i den egalitære og ligeværdige symmetriske interaktionsorden. Den tryghed kan også være et udtryk for den fysiske organisering af SEL 11, stk. 3, der med DGT betyder, at forebyggelsesmedarbejderne er opsøgende og arbejder i de arenaer, hvor deres

målgrupper er. Med reference til Stokoes fodboldholdsmetafor finder denne samtale sted på pædagogens hjemmebane. Som sådan kan 'fod på stol' tolket som tryghed være et udtryk for en 'hjemmebanefordel' som et geosemiotisk interaktionsaspekt og således en stedsdiskurs, der 'taler' ind i interaktionsordenens stedsdiskurs.

Dog kan en mulig konsekvens af en uformel og måske 'ikke letlæselig' stedsdiskurs som rammen for en formaliseret og/eller professionel samtale formodentlig også være, at det skaber en usikkerhed hos interaktionsordenens deltagere om, hvilken adfærd der forventes. I et utvetydigt indrettet – eller 'letlæseligt' – lokale (fx et kontorbord, to stole placeret på hver side af bordet, kontorlys og ingen hjemlige markører) kan det være nemmere at gennemskue, hvad der forventes af deltagerne. I det lys kan 'fod på stol' måske være en måde at holde på sig selv på i en forvirrende og måske med kameraet intimiderende setting. Familierådgiveren reagerede ikke på 'fod på stol', og pædagogen kommenterede det ikke. Samtalens flow ændrede sig ikke relativt til hhv. 'fod op eller ned'.

Dog: På samme vis som gardinet, der bliver trukket halvt for, kan være et udtryk for en solbeskinnet majdag, skal 'akademiseringen' af 'fod på stol' selvfølgelig ikke betyde en udelukkelse af, at posituren kan være et udtryk for, at pædagogen har smerter, og at disse kan lindres ved jævnlige skifte siddestilling.

Tema 2 – indholdet: 'ikke- alvorligt?'

Posituren 'fod på stol' kan også være en generel refleksion af samtalens indhold. I relation til indholdet var den generelle opfattelse blandt deltagerne i datasessionen præget af en grad af negativitet rettet mod pædagogen og hendes ærinde, forstået således, at pædagogen ikke har noget ærinde, at hun udviser vaghed ("*vagueness*") og som sådan ikke kan (eller bør) tages alvorligt. Én af deltagerne formulerede det med spørgsmålet: 'Hvordan havde pædagogen siddet, hvis emnet havde været alvorligt?'. Med dette kan pædagogens egalitære, uformelle og/eller venskabelige 'fod på stol' også betragtes som en afspejling af emnets grad af alvor.

I relation til emnets alvor er jeg enig med datasessionens deltagere: Emnet er ikke 'klassisk alvorligt', forstået ved, at børnenes generelle trivsel og udvikling ikke synes truet, og at der som sådan ikke er behov for indgribende interventioner. Som sådan kan det hævdes, at den uformelle/venskabelige/trygge 'fod på stol' harmonerer med et ikkealvorligt indhold.

I relation til deltagerens behæftning af det ikkealvorlige emne med negativitet, er jeg imidlertid uenig. Jeg synes, det er interessant, at det, at noget ikke er alvorligt (nok?), bliver betragtet med negativitet, og det bliver en eksplicitering af det særlige med SEL 11, stk. 3. Med reference til delanalyse 1 om SEL 11, stk. 3, er det fra politisk hold i Danmark blevet signaleret, at det ikkealvorlige skal tages alvorligt, inden det bliver alvorligt. Det skal tages alvorligt, fordi det at forebygge er imperativt.

Denne særlige danske forebyggelsesparagraf, SEL 11, stk. 3, med, hvad der ligger til grund herfor af antagelser, værdier og refleksioner, er måske lige netop det, den er: noget særlig dansk (nordisk?). I det lys var det også meget lærerigt, at datasessionens deltagere repræsenterede en kulturel, geografisk og politisk diversitet. Deres negativitet over for pædagogen og hendes vage, ikkealvorlige emne bliver lige præcis en forstærkelse af, hvad SEL 11, stk. 3, kan og skal. Som sådan er pædagogens ærinde, med datasessionen, ikke *ikke-nok*, men, med SEL 11, stk. 3, lige præcis nok.

Med Gee er al sprogbrug politisk: ”*Language-in-use is everywhere and always “political”*” (Gee 2005:1), ikke nødvendigvis politisk i partipolitisk forstand, men lige så meget i den måde, hvorpå sociale goder forstås, positioneres, diskuteres og fordeles. Dermed bliver *små dryp* en politisk ytring. Dette analyserer jeg i det følgende i relation til SEL 11, stk. 3’s instrukser om hurtig og tidlig indsats.

8.3. ”PICK SOME KEY WORDS AND PHRASES” – ‘SMÅ DRYP’

I sin *An introduction to discourse analysis* (Gee 2005) skriver Gee, at diskursanalyse starter med udvælgelsen af nogle nøgleord eller fraser, ”*key words or phrases*” (Gee 2005:115). Nøgleordene her er, som analysens overskrift viser, ”*små dryp*”.

Både familierådgiveren og pædagogen ved, at de fremlagte bekymringer ikke er ’klassisk alvorlige’.

Pædagogen:

Altså, vi er ikke sådan der, hvor vi tænker: ”Puha altså, der skal gøres noget nu”

Familierådgiveren:

Hvis bekymringerne viser sig, at der rent faktisk er noget, så synes jeg, at I skal prøve at komme eller invitere mig til et netværksmøde.

De forstår, at det ligger i forebyggelsessigtet med SEL 11, stk. 3, at bekymringerne eller problematikkerne ikke skal være virkelig alvorlige. På den led er der et fint match i spørgsmålet om, hvorvidt pædagogen ville have siddet anderledes, hvis emnet rent faktisk havde været alvorligt.

I 2013 udgav Ankestyrelsen publikationen *Underretninger om børn og unge – kommunernes gode erfaringer*. På baggrund af en spørgeskemaundersøgelse står der heri, at samlet set halvfjerds danske kommuner har haft en stigning i antallet af underretninger på 21 % fra 2010 til 2011, og at ”[f]lere kommuner oplyser, at stigningen er fortsat i 2012, men forventer, at niveauet stabiliserer sig i 2013” (Ankestyrelsen 2013:4). Et blik på en anden af Ankestyrelsens publikationer, *Underretningsstatistik* fra 2015, viser imidlertid, at antallet af underretninger om børn, unge og familier til kommunerne ikke har stabiliseret sig, men fortsat er stigende: fra 66.336 i 2014 til 96.948 i 2015, hvilket er en stigning på 8,8 % (Ankestyrelsen 2015:2). Endelig viser tal fra Danmarks Statistik, at antallet af underretninger var 127.754 i 2018 og 137.986 i 2019 (Danmarks Statistik 2020).

En grund til denne stigning er præsenteret i Ankestyrelsens *Underretningsstatistik* (2015). Tidligere har det været sådan, at antallet af underretninger stiger proportionelt med alderen på det barn eller den unge, der underrettes om, således at forstå, at der underrettes mindst om små børn og mest om store børn og teenagere (Ankestyrelsen 2015:4). Deraf fulgte en politisk målsætning om at ændre dette billede for

at sikre en tidlig indsats, så et barns situation forbedres så hurtigt som muligt og på længere sigt bliver en mindre belastning for samfundet.

(Ebsen 2017:207)

En måde at opnå dette på blev en målsætning om flere underretninger for tidligere at identificere børn i mistrivsel. Til at fremme denne målsætning blev der udarbejdet opsporingsmodeller specifikt til de fagprofessionelle, der har med de helt små børn at gøre. Under en fælles overskrift, ”*Tidlig opsporing af børn i udsatte positioner*”, udarbejdedes der fire arbejdsbeskrivelser for hhv. dagplejere, fagprofessionelle i

vuggestuen, fagprofessionelle i børnehaven og sundhedsplejersker (Socialstyrelsen 2015¹¹⁶).

Den efterfølgende stigning i antallet af underretninger kan dermed betragtes som en positiv bevidning af denne bestræbelse på at fremme den tidlige indsats – tidligere i barnets liv og tidligere i en problemudvikling. Til at illustrere dette har jeg lavet figur 8.5. Det er et skematisk billede på, hvordan SEL 11, stk. 3, siden sin ikrafttrædelse i 2014 som en del af denne tidlige indsats-bestræbelse kan bringes i anvendelse i det traditionelle system. Figuren er bygget op på baggrund af flere forskellige forhold. Det ene er de indtryk, jeg har fået fra de kommuner, jeg uformelt har haft kontakt med i denne proces (jf. introduktionskapitlet). Det andet er min generelle socialfaglige erfaring og endelig min specifikke socialfaglige erfaring med Bornholms Regionskommune. Med dette følger naturligvis samtidig en kraftig understregning af, at figuren således ikke kan betragtes som repræsentativ for alle danske kommuner. Figuren er alene illustrativ med hensyn til, hvor SEL 11, stk. 3, kan blive taget i anvendelse i det traditionelle system. Som udfoldet i analysen af SEL 11, stk. 3, er bestemmelsen en rammelov der gør, at det er op til kommunerne selv at udmønte de forebyggende indsatser. Som anført i bestemmelsens vejledning, *Inspirationsmaterialet* er administrationen af SEL 11, stk. 3, oprindeligt primært tiltænkt sagsbehandlere med myndighedsbeføjelser:

Inspirationsmaterialet henvender sig primært til sagsbehandlere.

Inspiration til hvordan man som sagsbehandler kan kvalificere sagsbehandlingen.

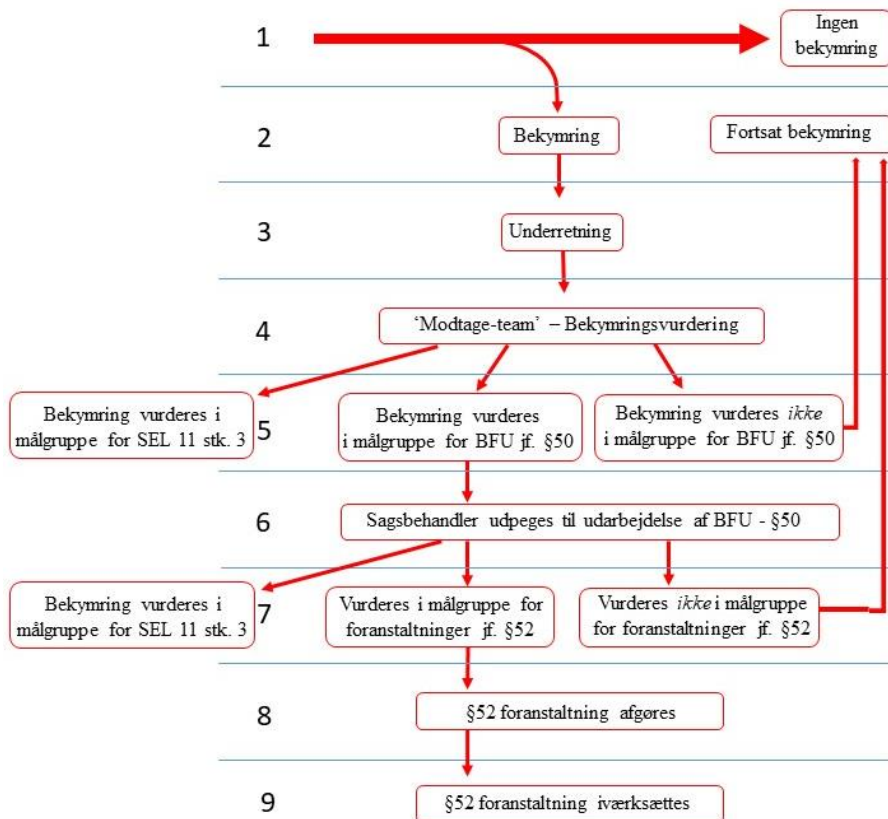
Overvejelser man som sagsbehandler kan gøre sig, når man skal foretage en vurdering af, hvorvidt en given problemstilling kan løses med en forebyggende indsats.

(Socialstyrelsen 2017:7)

---

¹¹⁶ <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/guide-til-anvendelse-af-opsporingsmodellen>

Figur 8.5 SEL 11, stk. 3's placering i det traditionelle system

Herunder følger en forklaring af figuren.

Linje 1 er der, hvor den langt overvejende del af børn, unge og familier befinder sig. Her er børnene i trivsel, de udvikler sig, som de skal, og de er en del af en tryk og sikker familiestruktur eller et trygt og sikkert netværk med kompetente omsorgspersoner. Her er der ikke grund til eller basis for bekymringer. De offentligt formidlede servicen, der er knyttet hertil, er generelle forebyggende tilbud møntet på hele befolkningen. Det er almene eller primære forebyggelsestiltag, der er gratis, fx

sundhedsplejerskebesøg til nye forældre¹¹⁷, gratis børnetandpleje¹¹⁸ og pædagogiske læreplaner for alle børn i dagtilbud¹¹⁹.

Linje 2 er der, hvor der er begyndt at opstå bekymringer. Det kan være et barns pædagog, der bliver bekymret, det kan være familiens læge, en nabo eller andre, der har kontakt til familien og barnet. Oftest befinder den, der bekymrer sig, så at sige et godt stykke tid på linje to. Det kan der være flere grunde til. For det første skal der være bekymrende enkeltepisoder nok, til at fx et fagpersonale bliver opmærksomt på, at 'noget' – *små dryp* – ikke længere er enkeltepisoder, men måske reglen snarere end undtagelsen. Ideelt set vil bekymringerne hernæst blive søgt imødegået gennem samarbejde med barnet, den unge og/eller familien. Dette samarbejde handler det om at vurdere, hvorvidt bekymringen er af en sådan karakter, at den ikke kan imødegås gennem almindeligt pædagogisk virke, og hvorvidt der skal udarbejdes en underretning.

For det andet kan det forekomme meget grænseoverskridende at skulle skrive en underretning. Det ved jeg fra mit eget socialfaglige virke. På Psykiatrifondens hjemmeside¹²⁰ står der følgende:

Det kan af forskellige årsager være svært at få skrevet en underretning, selvom man ved, man har pligt til det. Måske spekulerer man på, hvad der vil ske med barnet, om det vil ødelægge forholdet til familien, om man i virkeligheden 'ser syner' osv.

(Psykiatrifonden u.å.: Fagtelefonen)

Frygten for at 'se syner' gør, at man som fagprofessionel, den skærpede underretningspligt til trods, gerne vil være, om ikke helt, så betydelig sikker i sin sag. Selvfølgelig ikke kun af hensyn til den, der underretter, men af hensyn til familien og

---

¹¹⁷ BEK nr. 1344 af 03/12/2010.

¹¹⁸ LOV nr. 310 af 04/06/1986.

¹¹⁹ LOV nr. 224 af 31/03/2004.

¹²⁰ <https://www.psykiatrifonden.dk/boern-unge/til-undervisere/til-dig-der-har-en-elev-der-mistrives/tavshedspligt-og-underretning.aspx>

det voldsomme og måske intimiderende system, der går i gang ved en underretning. Det tager tid at blive bekræftet (eller afkræftet) i, at man ikke ser syner.

På hjemmesiden toerdutaleomdet.dk adresseres under overskriften *Tør du tale om det – årsager til at lærere ikke underretter*¹²¹, nogle af de bekymringer, der kan være forbundet med det at skulle sende en underretning, fx frygten for at 'se syner' – ”*Hvad hvis jeg anklager forældrene for noget de ikke har gjort?* – og frygten for repressalier: ”*Hvad hvis jeg selv bliver udsat for vold eller trusler [fra forældrene til det barn, man underretter om]?*”

På **linje 3** er det besluttet, at der skal udarbejdes en underretning. Her skal underretningen skrives og sendes. Det kan være svært at skrive en underretning. Både det at skulle formulere den, men også det psykologiske aspekt ved at skulle gøre det: at omsætte sine bekymringer, oplevelser og tanker til skriftlighed på et stykke papir om et barn og en familie, man måske møder og samarbejder med hver dag, og at sende det papir et sted hen i uvished om, hvad der sker med underretningen, barnet og familien, og hvordan (Børn&Unge 2012: GUIDE: Bliv klogere på underretninger¹²²).

I pædagogernes fagblad fra 2017 på BUPL's hjemmeside er der en artikel om underretninger (Hagemann 2017). Her er vinklen, at pædagoger, der har sendt en underretning, sjældent modtager andet end en kvittering på, at underretningen er modtaget, og det gør, at pædagoger ikke føler sig taget alvorligt. I artiklen citeres Morten Ejrnæs, lektor ved Institut for Sociologi og Socialt arbejde, Aalborg Universitet:

Underretningen forbliver et stykke papir, uden at man som personale tages alvorligt. Det er i forvejen meget grænseoverskridende at lave en underretning [...] Og det er klart en ubehagelig situation at sidde i, at man underretter om noget, som man synes er fantastisk vigtigt, og som man har gjort sig mange overvejelser om, og så bare får en kvittering.

---

¹²¹ <https://toerdutaleomdet.dk/aarsager-til-at-laerere-ikke-underretter/>

¹²² <http://www.boernogunge.dk/internet/boernogunge.nsf/0/D9EC952C14F7EF6CC1257AAF004DCAB0?opendocument>

(Hagemann 2017¹²³)

Samlet set kan der bruges lang tid på linjerne to og tre: fra at opdage noget, der bekymrer, til at være sikker på, at der ikke 'ses syner', til at forsøge at afhjælpe bekymringerne, til den grænseoverskridende beslutning om, at en underretning er nødvendig, til at få den formuleret og blive afklaret med, at der er en risiko forbundet hermed for alle parter, til at sende underretningen og til i visse tilfælde ikke at vide, om underretningen bliver taget alvorligt, eller om og hvordan der handles på den.

Linje 4. I Ankestyrelsens (2013) undersøgelse af 'kommunernes gode erfaringer med håndteringen af underretninger om børn og unge' beskrives det, at 77 % af de i undersøgelsen deltagende kommuner har en organisering, hvor indkommende underretninger modtages og behandles i en eller anden form for koordineret modtagelse og/eller visitering, og at flere andre kommuner arbejder hen imod en sådan organisering. I undersøgelsen benævnes dette som en 'visitationsenhed', der er en

fælles betegnelse for en person eller organisatorisk enhed, der modtager og vurderer underretninger [adskilt fra] den øvrige sagsbehandling.

(Ankestyrelsen 2013:4)

Som organisatorisk modstilling hertil er begrebet 'bagland', som er en

betegnelse for den øvrige sagsbehandlergruppe [...] det vil sige de socialrådgivere, der overtager sagerne, når visitationsenheden har gennemført de indledende undersøgelser.

(Ankestyrelsen 2013:17, 20)

En sådan organisering findes i Bornholms Regionskommune. På dataindsamlingstidspunktet var visitationsenheden her defineret ved et 'Modtageteam'. Modtageteamet modtager underretningerne og opretter en sag.

---

¹²³<http://www.boernogunge.dk/internet/boernogunge.nsf/0/3D162CE349FAB51CC125811A004315CE?opendocument>

Modtageteamet, som i skemaet er indplaceret på linje fire, har fra modtagelsen 14¹²⁴ dage til at vurdere underretningerne/bekymringerne.

Linje 5. Med SEL 11. stk. 3, organisatorisk placeret i rammerne for det traditionelle system kan Modtageteamets vurdering falde i tre kategorier eller muligheder.

Den første er, at bekymringen ikke er alvorlig nok til at udløse et yderligere undersøgelsesarbejde i form af SEL 50 om en BFU. Underretningen afvises, og i skemaet betyder dette en cirkulær bevægelse tilbage til formodentlig linje 2, idet Modtageteamets vurdering ikke nødvendigvis ændrer den socialfaglige bekymring, der var grundlaget for underretningen. Alternativt kan Modtageteamets afvisning af underretningen føre tilbage til linje 1, hvor afklaringen fra Modtagerteamet har gjort, at underretters bekymring er forsvundet.

Den næste mulighed er, at Modtageteamet vurderer, at bekymringen eller underretningen er af en sådan karakter, at en yderligere undersøgelse, en BFU, anbefales.

Den tredje mulighed er, at Modtageteamet vurderer, at der i underretningen er en bekymringsgrad, der skal tages hånd om, men at det ikke er en bekymring, der kalder på en BFU. Her vil der i stedet kunne tilbydes en SEL 11, stk. 3-indsats med det formål at forebygge, at det, der bekymrer, ikke udvikler sig og dermed kommer i målgruppe for en BFU.

Linje 6. Bliver det besluttet, at bekymringerne er af en sådan grad, at en BFU skal udarbejdes, udpeges den sagsbehandler, der skal gøre dette. At udarbejde en BFU er en omfattende og tidskonsumerende opgave. I sin ph.d.-afhandling om børnefaglige undersøgelser skriver Petersen (2017) at en BFU er en *”afgørende praksis i det kommunale arbejde med børn og familier i forhold til at danne grundlag for en vurdering af, hvorvidt – og i så fald hvilken – hjælp og støtte der iværksættes over for et barn”* (Petersen 2017:19). BFU'en som undersøgelsesredskab blev udviklet som følge af

---

¹²⁴Alle underretninger skal vurderes inden for 24 timer (LBK nr. 369 af 18/04/2017, § 155), og handler underretningen om mistanke om vold eller seksuelle overgreb, træder et helt andet akutsystem i kraft.

en omfattende retlig regulering samt forsøg på at vidensbasere, digitalisere og systematisere undersøgelsen gennem forskellige teknologier. Hvor den retlige regulering af den børnefaglige undersøgelse gør sig gældende for undersøgelsesarbejdet i samtlige kommuner, fungerer vidensbasering, systematisering og digitalisering af undersøgelsen mere lokalt, idet kommunerne kan anvende forskellige teoretiske og metodiske tilgange, teknologier og digitaliseringssystemer i deres arbejde med den børnefaglige undersøgelse. Den børnefaglige undersøgelse udgør i dag en kompleks undersøgelse, som skal indfri både retlige krav omhandlende procedure, proces og output, eventuelle kommunale krav om teoretisk fundering og metodevalg, bestemte teknologiske redskaber, skemaer og systematikker samt give plads til socialrådgiverens faglige skøn.

(Petersen 2017:18)

Der er en undersøgelsesfrist for at udarbejde en BFU på fire måneder fra den dag, kommunen modtager en underretning (LBK nr. 369 af 18/04/2017). Efter fire måneder skal det på baggrund af BFU'en vurderes, hvorvidt der er grundlag for støtte eller hjælp til barnet eller familien. Er der grundlag for støtte, udarbejdes der en handleplan, jf. SEL 140, stk. 1. Vurderes det, at tidsfristen på de fire måneder for BFU'en er en u hensigtsmæssig lang periode for familien at vente på hjælp, kan indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, iværksættes; som beskrevet i delanalyse 1 kan SEL 11, stk. 3, bringes i anvendelse før, under og efter en BFU.

Linje 7. På baggrund af BFU'ens resultater og konklusioner kan der være tre udfald. Det første er, at barnets eller familiens situation er af en sådan karakter, at der er behov for foranstaltninger i regi af SEL 52. På baggrund af det vurderede støttebehov skal der i BFU'en peges på et foranstaltningsniveau, men ikke en konkret foranstaltning (Petersen 2017:45). Det betyder eksempelvis, at konklusionen i BFU'en kan være, at forældrene har behov for støtte til at styrke relationsarbejdet til deres barn, men der skal ikke være en udpegning af støttens art, fx en kontaktperson eller en 'hjemmehos'er' til at komme i familiens hjem 10 timer om ugen. Støttens art besluttet på baggrund af BFU'en.

Det næste mulige udfald er, at det på baggrund af BFU'en konkluderes, at der ikke er behov for nogen foranstaltninger. Sagen kan således lukkes her, og på samme måde som i linje fem kan det betyde en cirkulær bevægelse tilbage til linje 2, hvor

bekymringen, trods konklusionen, måske stadig eksisterer, eller til linje et, hvor undersøgelsen fjerner den bekymring, der lå til grund for underretningen.

Den tredje mulighed eller udfald her er, at der, som i linje 5, vurderes at være et mindre støttebehov, der kan imødekommes med indsatser i regi af SEL 11, stk. 3. Det er om denne tredje mulighed, at der blandt andet, som beskrevet i kapitel 6, er blevet foretaget anmeldelser til Ombudsmanden. Afgørelser herfra har vist, at det har voldt kommunale udfordringer at vurdere, hvornår hhv. SEL 11, stk. 3, og SEL 52 har skullet tages i anvendelse. Eller rettere, at SEL 11, stk. 3 er blevet anvendt i tilfælde, hvor problematikkerne har været af en sådan karakter, at de burde have udløst en afgørelse om SEL 52.

Linje 8 er der, hvor det på baggrund af BFU's vurdering af foranstaltningsniveau beslutes, hvilken konkret foranstaltning barnet og/eller familien skal tilbydes.

Linje 9 hænger i en vis udstrækning sammen med linje 8. Motivationen for at adskille afgørelsen om og iværksættelsen af foranstaltninger i to linjer er en refleksion af den virkelighed, foranstaltninger er en del af. Der er ikke altid en lige linje fra bevilling til eksekvering af foranstaltninger. Ofte er der ventelister. I kapitel 7 beskrev jeg den såkaldte Bestiller-Udfører-Model (BUM), der fungerer således, at en sagsbehandler på baggrund af en BFU bestiller en foranstaltning, fx familierapi eller en kontaktperson, hos en udfører. Det er ikke ualmindeligt, at der kan være mange måneders ventetid på en foranstaltning, i visse tilfælde halve til hele år.

Fælles for linjerne seks og ni er, at de kan være såkaldte flaskehalse grundet det omfattende arbejde, det er at udarbejde en BFU, og de potentielle ventelister hos de såkaldte udførere.

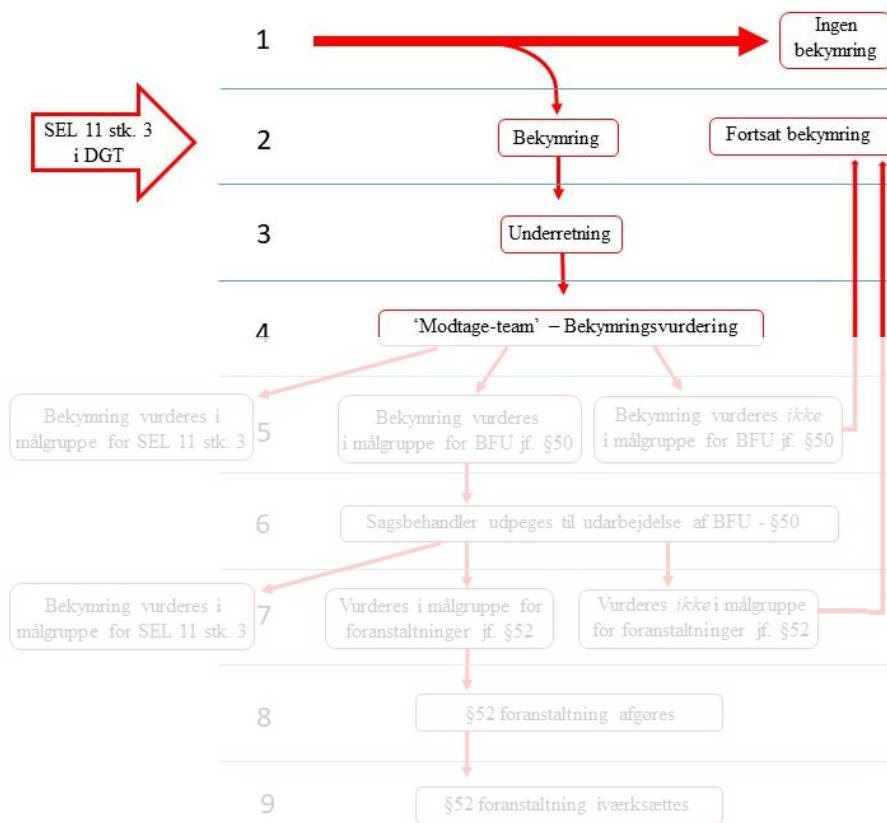
Opsummerende er dermed, at den tidlige indsats i det traditionelle system er faciliteret af en stigning i antallet af underretninger og af målgruppevurderingerne med SEL 11, stk. 3. Dette betyder, at der underrettes tidligere i et barns liv, og at mindre alvorlige problemer kan udløse hjælp eller indsatser. I stedet for at afvise en underretning (linje 5) eller lukke en sag (linje 7), fordi bekymringerne eller problematikkerne vurderes til ikke at være i målgruppen for hhv. SEL 50 og 52, er der med SEL 11, stk. 3, mulighed for at sætte ind med forebyggende indsatser og støtte tidligere i en potentiel problemudvikling.

8.3.1. SEL 11, STK. 3, I DGT

I Bornholms Regionskommune er det ikke myndighedssagsbehandlere eller det traditionelle system, der administrerer SEL 11, stk. 3. Som beskrevet i kapitel 3 om den socialfaglige setting er nogle af de ansatte i DGT uddannede socialrådgivere, hvorfor de kunne fungere som myndighedssagsbehandlere, men de er ikke ansat som sådanne og har derfor ikke myndighedsbeføjelser. De er derimod ansat som familierådgivere og gadeplansmedarbejdere. Med DGT er administrationen og vurderingen af SEL 11, stk. 3, forankret separat fra det traditionelle system.

Det betyder, at indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, ikke først muliggøres på baggrund af en underretning. Det er det, den centrale medierede handling om de *små dryp* viser. Den forebyggende tværfaglige sparringssamtale er ikke initieret af en underretning. På figuren betyder det, at SEL 11, stk. 3, og instrukserne om hurtig og tidlig indsats kan bringes i anvendelse allerede på linje 2. Figur 8.6 viser SEL 11, stk. 3, som den bringes i anvendelse i DGT.

Figur 8.6 SEL 11, stk. 3, som den er implementeret i DGT

Indplaceret i figuren finder denne analyses centrale medierede handling – den faglige sparring om de *små dryp* – sted på linje 2. Det, at SEL 11, stk. 3, i Bornholms Regionskommune har en organisatorisk forankring separat fra det traditionelle system, gør, at *små dryp* kan blive italesat og håndteret. Indholdet i *små dryp* kan med denne organisatoriske forankring kategoriseres som så at sige førunderretlige bekymringer. Med denne forankring af SEL 11, stk. 3, i DGT er der åbnet op for den mulighed, at det 'førunderretlige' ikke behøver at blive så alvorligt, at det kalder på en underretning, der, som beskrevet ovenfor, er et voldsomt skridt for både underretter og den, underretningen handler om, jf. fx Mor-1 i ”*i hoved og røv*”. De fysiske rammer faciliterer den organisatoriske forankring, ved at DGT er til stede og til rådighed der, hvor deres målgrupper befinder sig, og dermed kan give hjemmebanefordel - her manifesteret som 'fod på stol' - til deres målgrupper.

Der kan spekuleres i, hvad pædagogen havde gjort med sine bekymringer uden denne mulighed for at sparre med en familierådgiver fra et forebyggelsesteam. Pædagogen havde allerede talt med både kolleger og sin leder. Det var sidstnævnte, der havde opfordret pædagogen til at konsultere familierådgiveren. Der kan således videre spekuleres i, hvorvidt pædagogen havde fået et egentlig rådgivningsforløb uden DGT, og hvem der i givet fald skulle have ydet det til hende.

Måske ville der være sket det med de *små dryp*, som nedenstående citat udtrykker. Det citat stammer fra et *followup*interview med en skoleleder på en anden skole end den, hvor samtalen om de *små dryp* udspillede sig. Denne skoleleder spørger jeg om, hvordan han vurderer, at de som skole ville håndtere de børn og familier, som DGT's familierådgiver har og har haft kontakt med, hvis ikke DGT fandtes. Til dette svarer skolelederen følgende:

Jeg tror, at 50 % af sagerne ville der ikke blive gjort noget ... Ud af de 50 %, der er tilbage, der ville vi måske prøve ... at ordne de 25 % selv, og de sidste 25 % vil jeg jo prøve at snakke med en sagsbehandler eller et eller andet, men når der jo ikke er en sag, altså så er det jo lidt svært at ringe til kommunen [laver en gestik, hvor han tager en imaginær telefon op til øret]: "Jeg skal lige ... nå, men der er jo ikke en sag, så må du sende en underretning" [...] Men du kommer bare ud i et helt andet system, når du ringer til en sagsbehandler: Er det her en underretning? Er det fortroligt? Er det bare ...? Kan vi overhovedet få lov til at snakke sammen os to, uden at ...? Så det bliver meget mere kompliceret, så nogle af dem, sagerne, dem vil vi slet ikke gøre noget ved, og nogle vil vi prøve lidt selv, og det sidste vil vi så prøve at tage kontakt til kommunen.

Indledningsvis italesætter denne skoleleder, der er kommunalt ansat på en kommunal skole, en reference til eller forståelse af Kommunen, på samme vis som mødrene gjorde det i delanalyse 2, 'i hoved og røv': dvs. at kommunen og Kommunen opfattes som to forskellige ting. Dette kunne være en indikation af, at selv indefra i systemet, fra en kommunal skoleleder, kan Kommunens Myndighedsafdeling og sagsbehandlerne dér forekomme at være langt væk som en om ikke fysisk, så mentalt distanceret enhed.

Helt centralt kan skolelederens udtalelse vise, at fordi DGT har den organisatoriske administrationsret til SEL 11, stk. 3 og er fysisk til stede og til rådighed der, hvor

deres målgrupper er, så kan *små dryp* i form af problematikker, der er i deres vorden, gribes.

Med reference til Gee, og hans opfattelse af at alt er politisk, med hensyn til hvordan sociale goder tillægges betydning og fordeles, så er Diskursen 'forebyggelse er imperativt' helt tydelig at udlede af *små dryp*. Forebyggelsesdiskursen med SEL 11, stk. 3, betyder, at *små dryp* er lige præcis alvorlige nok i deres førunderretlige ikkealvorlighed. De små dryp kan gribes tidligt – på linje 2 – og de små dryp kan gribes hurtigt, fordi de ikke skal omkring det traditionelle system, hvilket typisk er en tidskonsumerende proces. Der er praksisfremmende sammenhæng mellem instrukserne hurtigt og tidlig, den organisatoriske forankring separat fra det traditionelle system og den fysiske tilstedeværelse i målgruppernes arenaer.

8.4. KONKLUSION PÅ DELANALYSE 3

Denne analyse har handlet om, hvordan de sidste to af de fire instrukser for de indsatser, der skal ydes med SEL 11, stk. 3 – det hurtige og det tidlige – kan realiseres I Bornholms Regionskommune, med DGT, er implementeringen af SEL 11 stk. 3 kendetegnet ved at være placeret både organisatorisk og fysisk separat fra det traditionelle system. Det betyder, at det ikke er myndighedssagsbehandlere, der administrerer SEL 11, stk. 3, men derimod socialarbejdere, der ingen myndighedsbeføjelser har. Det betyder samtidig, at processen til en forebyggende SEL 11, stk. 3-indsats ikke behøver at aktivere det traditionelle system gennem en, for de fleste parter grænseoverskridende, underretning. Med DGT kan indsatser iværksættes hurtigt, og som et supplement til det traditionelle system kan indsatserne iværksættes tidligt og ideelt set forhindre, at bekymringerne udvikler sig til egentlige problematikker, der kræver myndighedsafgørelser og eventuelt dyre og indgribende foranstaltninger. Med SEL 11, stk. 3, i DGT har noget så diffust som *små dryp* et forum, hvori de kan artikuleres, vurderes og afhjælpes, og det kan de, fordi de med forebyggelse er imperativt-Diskursen er alvorlige nok.

DEL 3 – *CHANGING THE NEXUS OF PRACTICE*

Den tredje og sidste del af neksusanalysen handler om det forandringspotentiale og -sigte, der er en del af metoden. Denne *changing*-del indeholder afhandlingens sidste to kapitler. Det første kapitel centrerer sig om to sammenhængende dele. I den første del heraf diskuterer jeg mine resultater og reflekterer over afhandlingens bidrag. I den anden del diskuterer jeg min undersøgelses og mine resultaters kvalitet. Det andet kapitel i denne *changing*-del er, som afrunding af min afhandling, nogle afsluttende perspektiver.

KAPITEL 9. RESULTATER, BIDRAG OG KVALITET

Denne undersøgelse har handlet om at analysere forebyggelsesparagraffen SEL 11, stk. 3, og den måde, den implementeres på i forebyggelsesteamet Det Gule Team i Bornholms Regionskommune. Det har været en undersøgelse af, hvordan der er sammenhænge mellem lovgivning, den organisatoriske forankring og de fysiske rammer, og hvordan disse sammenhænge er praksisfremmende. Min interesse for dette som genstandsområde er udsprunget i og af praksis og er begrundet i et ønske om at kunne bidrage til den kontinuerlige socialfaglige debat om, hvordan vi i Danmark bedst kan tilrettelægge og hjælpe de børn, unge og familier, der måtte have behov forebyggende indsatser. Min forskningsinteresse har derfor været at fremanalysere en dybdegående forståelse af SEL 11, stk. 3, og af de muligheder, der med bestemmelsen er for forebyggende socialfaglig praksis. Indledningsvis var det min antagelse, at jeg skulle studere 'godt socialt arbejde' udført af 'gode socialarbejdere', og af den grund var mit teoretiske afsæt i teorien om *street-level bureaucracy* (jf. kapitel 1). Med den teori fik jeg imidlertid en opmærksomhed på og et vokabular for, at jeg i praksis oplever, at der er omstændigheder, der i betydelig grad, om ikke determinerer, så kraftigt influerer SLB's/frontpersonalets muligheder for at udøve deres faglige skøn. Hvor de studier af SLB-teori, jeg præsenterede i introduktionen, er grundige analyser af omstændigheder af organisatorisk og menneskelig karakter, der indvirker negativt på frontpersonales arbejde, blev mit afsæt et andet. På baggrund af erkendelser i mit feltarbejde blev mit forskningsmæssige fokus en kobling af to forhold. Det første var en interesse for at studere muligheder snarere end begrænsninger i implementeringsprocesser. Det andet forhold blev at inddrage endnu en influerende omstændighed, der synes underbelyst i SLB-litteraturen, nemlig de fysiske rammer, og at de med fordel kan medanalyseres i relation til lovgivning og organisering med fokus på, hvordan de bliver praksisfremmende for SLB. Dette muligvis underbelyste fokus på materialitet og fysiske rammer i SLB-litteraturen, var elementer, der vedblev at være overordentligt present i de data jeg og mine medforskere genererede. Mine analyser viste, at der er et betydeligt potentiale til forståelse af implementering ved at medanalyseres de fysiske rammer som en omstændighed, der sammen med organisatorisk forankring kan understøtte en sammenhæng mellem lovgivning og socialfaglig SLB-praksis. Valget om at fokusere på omstændigheder, der fremmer, og ikke på omstændigheder, der

hæmmer blev truffet ud fra et overordnet ønske om at kunne pege på mulighedsfremmende sammenhænge mellem lovgivning, organisering og fysiske rammer og dermed fremanalysere bud på, hvorfor og hvordan DGT (jf. kapitel 1) synes at have succes med deres måde at implementere SEL 11, stk. 3, på.

Jeg formulerede to overordnede forskningsspørgsmål. Det første er, hvilken slags bestemmelse SEL 11, stk. 3, er, herunder hvilken genre den er, og hvilke implikationer det har, hvorfor en forebyggelsesparagraf er nødvendig, og hvilke instrukser den indeholder. Det andet overordnede forskningsspørgsmål er, hvilke praksisser, der muliggøres med instrukserne i SEL 11, stk. 3, analyseret med udgangspunkt i, hvordan sammenhæng mellem implementeringstrekantens 'spidser' af lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer bliver praksisfremmende.

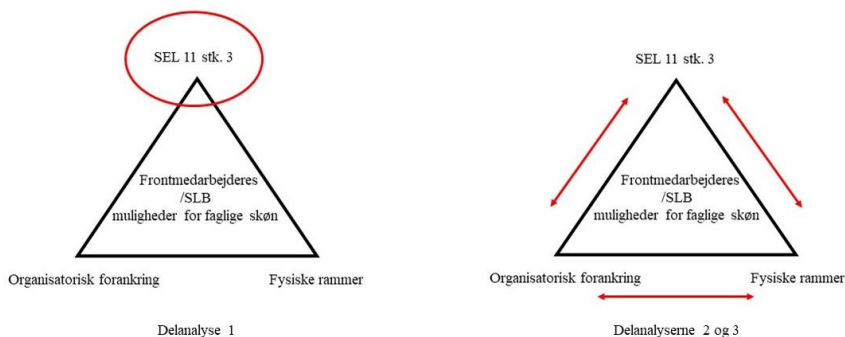
Som det videnskabsteoretiske afsæt for undersøgelsen valgte jeg en konstruktionsbaseret tænkning, hvor både genstandsfeltet og undersøgelsen heraf er konstruktioner. På grund af mit fokus på SEL 11, stk. 3, og de socialfaglige praksisser i regi heraf – frem for et mere filosofisk fokus – afstod jeg fra at placere undersøgelsen og mit arbejde isme-mæssigt. Dette konstruktionsbaserede afsæt har muliggjort et studie af bestemmelsen og praksisser i regi heraf som konstruktioner, der kunne have været anderledes, og en erkendelse af, at min undersøgelse dermed også kunne have været anderledes. Den konstruktionsforståelse, jeg har ladet mig inspirere af, har en flad ontologi, forstået således, at både menneskelige og ikke-menneskelige elementer kan spille en ahierarkisk rolle. Med dette videnskabsteoretiske blik muliggjordes det, at jeg kunne analysere de fysiske materielle vilkår som medkonstruerende for praksis. Med dette som mit metateoretiske afsæt er mit teoretiske afsæt medieret diskursanalyse (MDA). MDA er også forankret i konstruktionsparadigmet og er en diskursiv praksisteori, der bygger på en forståelse af handlinger som medierede, dvs. som forankret i tid og sted, og med et diskursbegreb, der rummer tale, tekst, handlinger og materialitet. Med handlinger som et resultat af et sammenløb af omstændigheder og med MDA's diskursbegreb blev det muligt at studere SEL 11, stk. 3, og praksisser i regi heraf som sociohistoriske begivenheder manifesteret i sprog, handlinger og materialitet. Konstruktionsafsættet og de medierede handlinger blev én måde at få øje på SEL 11, stk. 3, på som lovgivning, som socialfaglig praksis, som organisatorisk forankring og som fysisk ramme.

Min overordnede metodologiske ramme for undersøgelsen er neksusanalyse (NA). NA er en etnografisk inspireret tilgang, også indeholdende et sociohistorisk fokus og et forandringsperspektiv. Inden for denne ramme designede jeg et studie af SEL 11,

stk. 3, og af SEL 11, stk. 3, som den implementeres i DGT. Valget af NA var med begrundelse i tre forhold. Det første er det sociohistoriske perspektiv, der også er med undersøgelsens teoretiske og metateoretiske fundament. Det andet er, at NA som ramme kan håndtere mange forskellige metoder, fx feltarbejdsmetoden, dokumentanalyser og interviews. Det tredje forhold er, at det i NA betragtes som en absolut fordel, at forskeren (den ph.d.-studerende) har et indgående kendskab til det felt, der studeres. Efter elleve måneder i feltet som familierådgiver inden påbegyndelsen af dette ph.d.-forløb havde jeg et sådant indgående kendskab, og det var et kendskab, jeg gerne ville bruge som en ressource.

Som en analytisk illustration af genstandsfeltet konstruerede jeg en trekantsfigur, hvor spidserne repræsenterer lovgivningen, de organisatoriske omstændigheder og de fysiske rammer, og hvor midten udgøres af SLB's/frontpersonalets muligheder for at udøve deres faglige skøn. Min første delanalyse centrerede sig om trekantens øverste spids: at forstå SEL 11, stk. 3. Delanalyserne to og tre tog afsæt i den socialfaglige praksis i DGT, den ene som et eksempel på en *deviant* eller atypisk central medieret handling og den anden som et eksempel på en typisk central medieret handling. Nedenstående figur gengiver de to udgaver af implementeringstrekanten, der er anvendt i analyserne, og illustrerer analysernes fokus.

Figur 9.1 Illustration af delanalysernes fokus

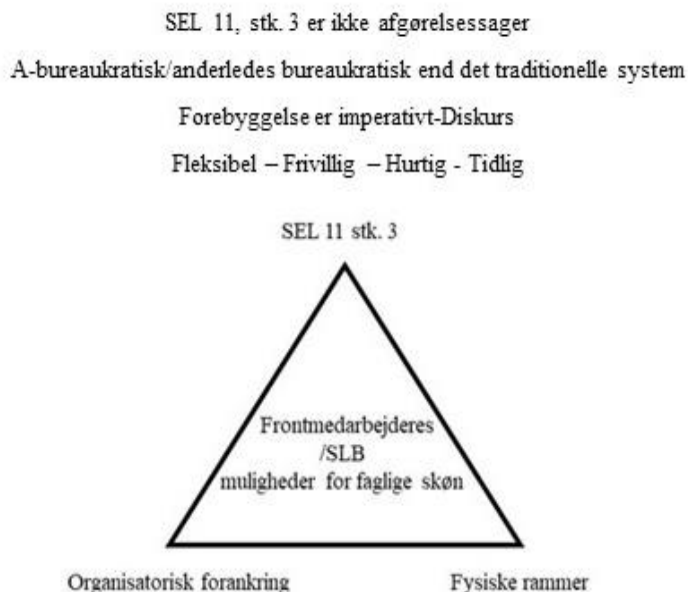

9.1. AFHANDLINGENS RESULTATER

Med delanalyse 1 (kapitel 6) af bestemmelsen i og for sig selv viste jeg, hvordan SEL 11, stk. 3, analyseret ved hjælp af kritisk diskursanalyse og begrebet resemitisering,

som en resemiotiseringsproces kan forstås som en social begivenhed og en resemiotiseret konsekvens af så forskellige forhold som risikosamfundet, den nye barndomsforskning og bindestregssagerne. Jeg viste, hvordan SEL 11, stk. 3, analyseret som et led i intertekstuelle kæder, både kan forstås som kulminationen på én række tekster og begivenheder, og begyndelsen på en anden intertekstuel kæde og andre begivenheder. Jeg viste endvidere, at SEL 11, stk. 3, diskursivt indtager en position af en 'forebyggelse er imperativt'-Diskurs, desuagtet om denne Diskurs er begrundet i eksempelvis økonomi eller socialfaglighed. Jeg viste, at det forebyggende arbejde, der skal ske i regi af SEL 11, stk. 3, kan foregå udenom, før, sideløbende med og efter det sagsbehandlende arbejde i det traditionelle system. Det muliggøres, fordi indsatsen i regi af SEL 11, stk. 3, ikke kræver en formel afgørelse for at kunne iværksættes, men alene bygger på en fagligt funderet beslutning. Dermed er der potentielt et andet og langt mindre tidskrævende bureaukrati med SEL 11, stk. 3, sammenlignet med de bureaukratiske elementer, der typisk er forbundet med det traditionelle system. De instrukser, der er med SEL 11, stk. 3, er, at de forebyggende indsatsen kan/skal være frivillige, fleksible, hurtige og tidlige. Figur 9.2 viser implementeringstrekanten i relation til delanalyse 1.

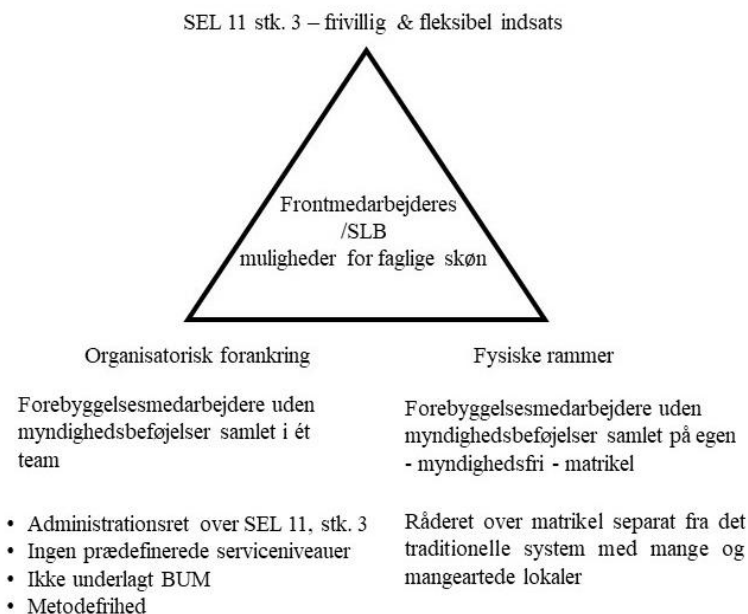
Figur 9.2 Implementeringstrekanten i relation til delanalyse 1

Delanalyserne 2 og 3 (kapitlerne 7 og 8) er analyser af, med afsæt i bestemmelsens instrukser, hvordan lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer tilsammen udgør omstændigheder, der kan understøtte hinanden og dermed blive praksisfremmende på SLB-niveau.

Med delanalyse 2, *'i hoved og røv'*, viste jeg, hvordan der er sammenhæng mellem de frivillige og fleksible instrukser i SEL 11, stk. 3, den organisatoriske forankring og de fysiske rammer i DGTs implementering af bestemmelsen. Figur 9.3 viser implementeringstrekanten i relation til delanalyse 2.

Figur 9.3 Implementeringstrekanten i relation til delanalyse 2

I forhold til frivillighedsinstruksen viste analysen, at der er gensidigt understøttende sammenhænge mellem denne instruks, den organisatoriske forankring og de fysiske rammer. Den frivillige instruks fremmes ved at DGT både organisatorisk og fysisk er placeret separat fra det traditionelle system. I det traditionelle system har sagsbehandlere myndighedsbeføjelser og dermed magtbeføjelser, der potentielt kan betyde tvangsmæssige foranstaltninger. Den form for magt og myndighed har medarbejderne i DGT ikke fordi SEL 11, stk. 3 er den eneste (næsten) paragraf, teamet arbejder i regi af. I kraft af at medarbejderne i DGT ikke har det traditionelle systems

myndighedsbeføjelser, er der sammenhæng mellem lovgivningens frivillighedsinstruks og den organisatoriske forankring. Denne sammenhæng understøttes af de fysiske rammer. DGT er fysisk placeret på deres egen matrikel, og deler dermed ikke matrikel med det traditionelle system, hvor frivillighedsaspektet potentielt kan tilsidesættes.

Borgere, der takker ja til en SEL 11, stk. 3-indsats, tilbydes en sådan af medarbejdere, der ingen myndighedsbeføjelser har, og som organisatorisk alene arbejder med afsæt i en frivillighedsinstruks, og fysisk på en matrikel, hvor udelukkende medarbejdere uden myndighedsbeføjelser arbejder. Der er således sammenhæng mellem omstændighederne 1) en lovgivning uden myndighedshjemmel, 2) en organisering hvor medarbejdere uden myndighedsbeføjelser administrerer lovgivningen, og 3) fysiske rammer hvor de implicerede medarbejdere er samlet og placeret på en separat matrikel, adskilt fra det traditionelle system.

Denne sammenhæng mellem implementeringstrekantens tre spidser omkransende trekantens midte med frontmedarbejdere/SLB og deres muligheder for at yde deres faglige skøn, udgør praksisfremmende omstændigheder på flere fronter. Sammenhængen mellem omstændighederne bliver potentielt praksisfremmende idet borgere ikke behøver at komme i tvivl om hvorvidt tvang kan forekomme når de har kontakt til medarbejdere i DGT, og at de kan føle tryghed ved at vide, at i DG Hus kan tvang ikke forekomme. Medarbejderne i DGT kan (bør) på sin side heller ikke komme i tvivl om hvorvidt de kan opstille myndighedsmæssige krav, eller komme i tvivl om hvilken paragraf, de skal anvende og søge hjemmel i, i hvilken situation.

Denne sammenhæng, som praksisfremmende omstændigheder, viste blandt andet eksemplet med den mor, der deltog i et familieruppeforløb med sin kæreste og sin eksmand, og som fortalte, at de to mænd ikke ville være mødt op, hvis det havde været tvang; og det viste sig generelt i, hvad mødrene associerede i deres forståelse af forskelle mellem Kommunen og DGT.

Delanalyse 2 viste endvidere, hvordan der er sammenhæng mellem bestemmelsens fleksible instruks, den organisatoriske forankring og de fysiske rammer. Organisatorisk er det forebyggende socialfaglige arbejde DGT laver, ikke er bundet op på prædefineret hjælp, det er ikke administreret med en BUM-ordning, og der er metodefrihed. DGT skal således ikke arbejde på bestilling fra andre ud fra parametre, der er defineret på forhånd. Med andre ord er den samlede administration af SEL 11, stk. 3, organisatorisk placeret i DGT. Flexibiliteten fremmes i denne sammenhæng

ved at indsatser kan konstrueres eller designes med afsæt i 'individuelle vurderinger vs. standarder' og i skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer vs. mekaniske algoritmer. Samtidig fremmes den fleksible instruks af, at flere indsatser kan iværksættes sideløbende. Dermed bliver den organisatoriske placering af den samlede råderet over SEL 11, stk. 3 i DGT således en praksisfremmende omstændighed for instruksens fleksibilitet. I relation til de fysiske rammer i form af DG Hus fremmes det fleksible element også ved at forebyggelsesmedarbejderne er samlet på deres egen matrikel. Dette vilkår bliver en praksisfremmende omstændighed, som fleksibilitetens materielle udtryk, i kraft af *hands on* muligheden for at etablere samarbejder hvor igennem medarbejderne kan bruge hinandens kompetencer og allerede etablerede borgerrelationer. Endvidere gør de fysiske rammer, der som afbilledet i delanalyse 2, består af mange og mangeartede lokaler og udendørsfaciliteter, at ditto typer af interaktioner og indsatser har en lokation at iværksættes på. Eksemplet med Pigegruppen var en illustration af hvordan fleksible samarbejder kan opstå og hvordan ditto parallelle forløb kan etableres. En anden praksisfremmende omstændighed kan være, hvordan sammenhængen faciliterer en samlet personalegruppe, der besidder forskellige typer af specialiseret viden og kompetencer, der tilsammen udgør et større repertoire. Det er et repertoire, der kan bruges som inspiration, men det kan også bruges, hvis det vurderes, at én kollega er bedre egnet til en specifik udfordring end en anden. Den tætte kontakt betyder, at der nemt vil kunne brobygges fra én medarbejder til en anden. Denne sammenhængskraft bliver praksisfremmende omstændigheder for målgrupperne, fordi de ikke *sendes* videre, men *følges* videre. Det viste eksemplet med den mor, der talte med en familierådgiver, som vurderede, at der var behov for en forældregruppeindsats, og derfra skabte en kontakt til den kollega, der laver forældregrupper. Den mor havde opbygget en tillidsbaseret relation til 'sin' familierådgiver, hvilket faciliterede morens relation til forældregruppelederen. Dermed kan både målgrupper og forebyggelsesmedarbejdere profitere af relationer og tillid, der allerede er opbygget.

I min tredje delanalyse, "*små dryp*", viste jeg, hvordan de tidlige og hurtige instrukser med SEL 11, stk. 3, faciliteres organisatorisk og fysisk gennem DGT's implementering af bestemmelsen. Figur 9.4 viser implementeringstrekanten i relation til delanalyse 3.

Figur 9.4 Implementeringstrekanten i relation til delanalyse 3

SEL 11 stk. 3 – hurtig & tidlig indsats

Organisatorisk forankring

Fysiske rammer

- a-bureaukratisk/anderledes bureaukratisk
  - Fokus på feltet for forebyggende/ før-underretligt sigte
- Tilstedeværelse i målgruppernes og samarbejdspartneres arenaer (daginstitutioner, skoler, private hjem, til feste, festivaler og andre offentlige arrangementer, og på 'gader & stræder')

Den **hurtige instruks** fremmes organisatorisk, fordi SEL 11, stk. 3, med DGT administreres separat fra det traditionelle systems oftest tidskrævende bureaukrati, som illustreret ved figurerne 8.5 og 8.6 om SEL 11, stk. 3's placering i hhv. det traditionelle system og i DGT. Det at iværksætte forebyggende indsatser med DGT skal således ikke igennem en række af bureaukratiske arbejdsgange, men kan finde sted umiddelbart på en, om ikke abureaukratisk, så anden og mindre-bureaukratisk facon. Der er således sammenhæng, som en praksisfremmende omstændighed, mellem instruks om hurtig indsats og dét at implementeringen er organisatorisk forankret adskilt fra det traditionelle systems ofte tidstunge bureaukrati. De fysiske rammer bliver en praksisfremmende omstændighed for det hurtige element, ved at forebyggelsesmedarbejderne er fysisk til stede i de forskellige arenaer, hvor målgrupper og samarbejdspartnere befinder sig (i daginstitutioner, i skoler, i private hjem og på 'gader og stræder'). Det at få forebyggende hjælp hurtigt kan ske, ved at 'systemet' er fysisk til stede der, hvor målgrupperne er, og at målgrupperne dermed ikke skal komme til 'systemet', hvilket i denne sammenhæng er forstået som at skulle tage kontakt til Kommunen og møde op til møder dér.

Sammenhængen mellem omstændighederne instruks om hurtighed, DGT's organisatoriske råderet over SEL 11, stk. 3 og det vilkår, at indsatserne ikke er underlagt BUM-ordningen, og DGTs fysiske tilstedeværelse i målgruppernes arenaer har flere praksisfremmende lag. Vilkåret om at SEL 11, stk. 3-indsatser ikke kræver

formelle afgørelser, er en praksisfremmende omstændighed i relation til hurtighed. Det ikke at fordre en formel afgørelse betyder, at et bureaukratisk lag af potentiel tidskrævende sagsbehandling er fjernet. Dette er ikke et argument om, at hurtighed i sig selv er en kvalitet. Hurtighed risikerer at ske på bekostning af grundighed. Der hvor hurtighed faciliteres som instruks, som organisation og som fysiske rammer og tilsammen bliver praksisfremmende omstændigheder, er eksempelvis dét at kunne 'gribe' et menneske, der er motiveret for at modtage hjælp, og undgå, at vedkommende placeres på en venteliste, hvorved der er en risiko for demotivation og for at der sker en forværring af problematikken¹²⁵. På samme vis forholder det sig, med hensyn til det at DGT må beslutte, iværksætte, fortsætte og forandre indsatser på baggrund af fagligt funderede beslutninger, og at de ikke, som beskrevet, er afhængige af en 'ekstern' BUM-vurdering af bevilling og merbevilling. Det illustrerede eksemplet med den familierådgiver, der troede, at hun var på et afsluttende besøg hos en mor, men hvor hun undervejs i samtalen sammen med moren konkluderede, at der var behov for mere. Familierådgiveren behøvede hverken skriftligt eller mundtligt at forelægge sin vurdering for en tredjepart med beslutnings- eller afgørelseskompetence, fordi DGT's medarbejdere har fået udlagt retten til, uden om det traditionelle system at vurdere, at indsatsen i dette tilfælde skulle forlænges.

Instruksen om tidlig indsats faciliteres på samme vis som den hurtige indsats af de fysiske rammer for DGT's arbejde ved teamets fysiske tilstedeværelse i målgruppernes arenaer. Det at være til stede betyder dels en socialfaglig opmærksomhed på at opdage og identificere bekymringer og problemer, og dels betyder det en mulighed for at opbygge relationer, der inviterer til at 'turde' fortælle om *små dryp*.

Den organisatoriske adskillelse af SEL 11, stk. 3's førunderretlige sigte i DGT fra SEL 50 og 52's underretlige bekymringer i det traditionelle system betyder, at det bliver muligt at iværksætte forebyggende indsatser tidligt i en potentiel problemudvikling. Denne organisatoriske adskillelse koblet med en fysisk tilstedeværelse i målgruppernes arenaer bliver i relation til instruksen om hurtighed, praksisfremmende omstændigheder fordi der skabes et forum, hvori førunderretlige bekymringer har en berettigelse og kan italesættes. Det bliver muligt at identificere og adressere det, der er uden for det traditionelle systems foranstaltningsfokus. Det viste eksemplet med skolepædagogen, der havde en sparringssamtale med en

---

¹²⁵ Om end der selvfølgelig også er den mulighed, at problemet løser sig i venteperioden.

familierådgiver. Som konkluderet i analysen ville bekymringerne i de *små dryp* ikke have været nok til en underretning, men de kunne gribes, fordi SEL 11, stk. 3 og DGT, med en reference til børnelinealen, agerer i det forebyggende gule felt, der ligger imellem det almene grønne felt og det røde felt af myndighedssagsbehandling. Fysisk tilstedeværelse på, som i eksemplet, skolepædagogens arbejdsplads/hjemmebane (jf. 'fod på stol') inviterer til samtaler, der muligvis ellers ikke ville have fundet sted. Skolepædagogens 'fod på stol' som jeg, understøttet af en datasession, analyserede som udtryk for tryghed og en uformel relation, fortæller muligvis også om hvordan tilstedeværelse, i overvejende grad af den sammen familierådgiver hver gang, i målgruppernes arenaer er en praksisfremmende omstændighed. For børnene, de unge og familierne kan det, at *små dryp* kan identificeres og håndteres, betyde, at vanskeligheder eller mistro ikke behøver at blive oplevet som en permanent tilstand eller en tilstand, der forværres. Problemløsning kan være både nemmere og mindre indgribende, når det drejer sig om *små dryp* og ikke en hel *vandpyt* eller en *syndflod*.

Mine tre delanalyser viser dermed, at og hvordan omstændighederne lovgivning, organisering og fysiske rammer kan facilitere og understøtte hinanden, dvs. udgøre praksisfremmende omstændigheder, og som sådan danne en implementeringsmæssig mulighedslinje mellem lovgivning og SLB/frontmedarbejderes muligheder for at yde deres faglige skøn. Jeg konkluderer, med afsæt i mit dataapparat og mine analyser, at sådanne gensidigt faciliterende sammenhænge tilsammen udgør et felt af praksisfremmende omstændigheder. Det er imidlertid ikke en konklusion om at den konkrete praksis dermed pr. automatik er eller vil blive af høj kvalitet, men det er en konklusion om at betingelserne for godt forebyggende socialt arbejde - for SLB/frontpersonalets muligheder for at udøve deres faglige skøn - er tilstede, hvis der er understøttende sammenhænge mellem implementeringstrekantens tre spidser. Således min undersøgelses resultater og dermed besvarelsen af mine forskningsspørgsmål. I det følgende vil jeg diskutere min undersøgelses bidrag.

9.2. AFHANDLINGENS BIDRAG

På baggrund af mine analysers resultater og besvarelsen af mine forskningsspørgsmål vil jeg nu diskutere min afhandlings bidrag. Min undersøgelses genstand er SEL 11, stk. 3, og forebyggende socialfaglige indsatser i regi heraf. Som sådan er mit bidrag indledningsvis en grundig empirisk indsigt i en bestemmelse, der har været genstand

for rigtig meget kommunal og ekstrakommunal usikkerhed og opmærksomhed, og som har været søgt imødekommet på mange forskellige niveauer og fora, men som indtil nu ikke har været genstand for dybdegående kvalitativ forskning. Ud over, eller med afsæt i, denne udforskning af bestemmelsen i og for sig selv, herunder dens historik, muligheder, instrukser og implikationer, bidrager min undersøgelse også til en empirisk indsigt i, hvordan bestemmelsen kan implementeres, og hvordan den specifik bliver implementeret i forebyggelsesteamet Det Gule Team i Bornholms Regionskommune. Med Roald og Køppe (2009) er min afhandling

en omfattende og dybtgående undersøgelse af et partikulært fænomen fra mange forskellige vinkler, som gør det muligt at påvise mange lag af detaljer og forbindelser, der producerer en detaljeret forståelse af fænomenet.

(Roald & Køppe 2009:93)

Mit empiriske bidrag kan betragtes som et partikulært bidrag til feltet af forebyggende indsatser for børn, unge og familier i udsatte positioner.

Med inspiration fra SLB-teori fik jeg en skærpet opmærksomhed på hvordan de skøn, SLB/frontmedarbejdere foretager, ikke alene er formet af deres fag-faglige viden og erfaring, i denne undersøgelse socialfaglighed, men også, og måske i lige høj grad, er formet af ydre omstændigheder. Dette ansporede til en opmærksom på disse omstændigheder som en art forbindelseslinjer (og brud herpå) mellem lovgivning og SLB-praksis. Hvor der i SLB-litteraturen i særlig grad synes at være en centreret sig om omstændigheder af organisatorisk og menneskelig karakter og som omstændigheder, der influerer *negativt* på SLB-praksis, har mit fokus været en andet. For det første oplevede jeg et videnshul i SLB-studierne i forhold til et medanalytisk blik på de fysiske rammer og materialitet som en omstændighed, der er meddeterminerende for hvordan praksis og faglige skøn kan udfolde sig. For det andet valgte jeg at insistere på et *positivt* fokus. Jeg ønskede at udforske mulige sammenhænge mellem omstændigheder omkring praksis, der virker fremmende for praksis, fordi jeg ønskede indsigt i den tilsyneladende succes DGT synes at være omgærdet af i deres SEL 11, stk. 3-arbejde.

Mit fokus på disse positive vilkår og sammenhænge beskrev jeg ved hjælp af konstruktionen 'praksisfremmende omstændigheder', og de konkrete omstændigheder defineret i denne undersøgelse som hhv. lovgivning, organisatorisk

forankring og fysiske rammer. Til illustration af dette fokus konstruerede jeg implementeringstrekanten. Med det fokus på hhv. implementeringstrekanten, inddragelsen af de fysiske rammer & materialitet, samt de praksisfremmende omstændigheder, mener jeg min undersøgelse er et bidrag til SLB-litteraturen og implementeringsstudier og -projekter generelt.

Min undersøgelse viser, at det giver mening dels at foretage en grundig analyse af den lovgivning der skal implementeres på SLB/frontmedarbejder-niveau, for derigennem at kunne analysere og vurdere dens organisatoriske og fysiske forankring, og dels at inddrage og medanalysere de fysiske rammer & materialitet i implementeringsstudier og -projekter som en omstændighed, der kan fremme - og dermed også hæmme - den konkrete SLB-praksis. Et andet bidrag med denne undersøgelse bliver således implementeringstrekanten og inddragelsen de fysiske rammer, som én af de omstændigheder, der influerer på SLB-praksis.

Som en forlængelse heraf mener jeg, at min afhandling har et potentiale til overførbare eller generalisering. Nadim (2015) skriver, at kvalitative studier kan

”producere generaliseringer om kjennetegn ved prosesser eller mekanismer.

(Nadim 2015:133)

Generaliseringer baserer sig ikke på, at studiets genstand - SEL 11, stk. 3, og socialfaglige praksisser i regi heraf - er repræsentativ (Nadim 2015; De Saint-Georges 2018:96). Som beskrevet i introduktionskapitlet er det mit indtryk, at den måde, DGT implementerer SEL 11, stk. 3, på, er en atypisk konstruktion. Jeg betragter derfor ikke DGT som repræsentativ for den generelle implementering af SEL 11, stk. 3. Derimod, med Mitchell (2008), baserer generaliseringer sig på grund af argumenternes styrke (Mitchell 2008:34). Nadim stiller spørgsmålet:

Hva er likhetene mellom det vi har studert og det større universet som kan rettferdiggjøre at vi overfører funn som er spesifikke for ett sted til andre steder som ikke har blitt forsket på?

(Nadim 2006:36)

Som et svar herpå mener jeg, at mit medanalytiske fokus på de fysiske rammer og disses praksisfremmende sammenhæng med lovgivning og organisering, illustreret med min implementeringstrekant, er overførbart eller generaliserbart. De tre

elementer i implementeringstrekanten, lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer, kan anvendes som et analytisk afsæt, hvorfra implementering kan studeres. Med den ramme kan det blive muligt at pege på sammenhængskraft eller modsætningsforhold og derfra studere, hvad det har af implikationer for generel SLB-praksis. Som sådan mener jeg, at implementeringstrekanten kan anvendes på implementeringsstudier generelt og ikke alene i relation til forebyggende socialt arbejde i kommunalt regi; dvs. at den kan overføres fra den specifikke lovgivning SEL 11, stk. 3, og de specifikke socialfaglige indsatser i DGT til andre lovgivninger og andre organisatoriske og materielle steder end Bornholm.

Jeg troede, som beskrevet i introduktionen, at det var SLB/socialarbejderne i DGT's faglige skøn, jeg skulle studere, men med den viden, jeg har nu, er det min opfattelse, at jeg har skabt et mere kvalificeret fundament, hvorpå det vil give mening at studere og debattere forebyggende socialt arbejde. Mit initiale ønske om et bidrag var at blive en stemme i debatten om, hvordan vi bedst kan tilrettelægge forebyggende indsatser for børn, unge og familier i udsatte positioner i Danmark. Med mulighedsblikket på de praksisfremmende omstændigheder, herunder den variabel, der synes underbelyst i SLB-litteraturen, om de fysiske rammer, mener jeg, at jeg har fået den stemme. Ikke den stemme jeg troede jeg ville blive, men en supplerende stemme, der hæver blikket fra de specifikke socialfaglige indsatser og faglige skøn, og ser på omstændigheder, der fremmer implementering og, forhåbentligvis, dermed det konkrete forebyggende sociale arbejde.

Denne afhandlings neksusanalytiske *changing*-element bliver derfor en skærpet opmærksomhed på, hvordan de fysiske rammer med fordel kan indtænkes, når det skal organiseres eller studeres, hvordan en lovgivning kan og skal implementeres. På samme vis og med modsat fortegn kan fysiske rammer medanalyseres som en influerende variabel i tilfælde, hvor der opleves modstand eller dissonans i en implementeringsproces, dvs. at et svar også kan søges i de fysiske vilkår såvel som i de lovgivningsmæssige, organisatoriske og menneskelige.

9.3. UNDERSØGELSENS OG RESULTATERNES KVALITET

I kapitel 2 beskrev jeg, at kvaliteten af kvalitativ forskning ikke alene er et spørgsmål om resultater og konklusioner, men at en kvalitetsvurdering også indbefatter en vurdering af selve forskningsprocessen (Hayashi et al. 2019) fra idé og planlægning

over gennemførelse til formidling af resultater. Med særligt Tanggaard og Brinkmann (2017) og Alvesson og Sköldberg (2018) beskrev jeg, hvordan jeg i alle dele af min arbejdsproces med kriterierne refleksivitet, transparens og åbenhed har villet tilstræbe, at det samlede forløb og resultaterne af min undersøgelse kan vurderes som både troværdige og sandsynlige. Refleksivitet, transparens og åbenhed er gængse kriterier i kvalitativ forskning. I denne anden del af dette kapitel diskuterer jeg nedslag i den samlede proces. Jeg starter med mig selv som undersøger, dvs. det intrapersonelle. Herfra bevæger jeg mig over i det relationelle, dvs. det interpersonelle. Efterfølgende diskuterer jeg, hvordan jeg gennem hele forløbet også har haft et fokus på at kvalitetssikre mit arbejde. Jeg afslutter med at diskutere forskningsformidling.

9.3.1. OM DET INTRAPERSONELLE

Kvalitativ forskning sker med forskeren som det subjektive omdrejningspunkt. Gennem hele afhandlingen har jeg været transparent og åben om min relation til mit genstandsfelt. Dels at jeg er begejstret for SEL 11, stk. 3, og for den måde, bestemmelsen er implementeret på med DGT, og dels at jeg har et indgående kendskab til feltet på forhånd. Det betyder ikke, at jeg ukritisk synes, at denne specifikke måde at tilgå forebyggende socialt arbejde på kan eller bør være et ideal for socialt arbejde generelt. Som beskrevet i introduktionen og udfoldet i kapitel 5 om forskningsdesign og metodologiske overvejelser har mit indgående forhåndskendskab til både feltet, de centrale aktører og de centrale medierede handlinger affødt en skærpet opmærksomhed fra min side. Det har været en opmærksomhed på, hvordan sådan et betydeligt forhåndskendskab skulle håndteres. Med et afsæt i en konstruktionsbaseret tankegang anerkender jeg, at den selvfølghed, hvormed jeg betragter SEL 11, stk. 3, og DGT, er en konstruktion, der kunne have været anderledes. Med valget af neksusanalyse som min metodiske ramme håndterer jeg mit forhåndskendskab i en ramme, der tillægger forhåndskendskab forskningsmæssig værdi. Jeg kunne ikke have valgt en ramme, der ikke rummede den værdi, for jeg kan ikke *ikke* vide det, jeg ved. Med *shadowing* blev jeg i stand til at *zoome* ud for at blive i stand til at *zoome* ind. Jeg lærte at skelne bevidst mellem at *vurdere* socialt arbejde og *studere* socialt arbejde. Med den randomiserede udvælgelse af medforskere og de socialfaglige forløb, jeg fulgte og filmede, forsøgte jeg at sikre, at mine ubevidste eller ureflekterede agendaer og holdninger til socialarbejdere og socialfaglige forløb ikke blev kriterier for udvælgelse. Med feltarbejdsmetoden blev jeg opmærksom på mine egne reaktioner og bias. I analysefasen lærte jeg at bringe disse i spil som

opmærksomhedspunkter. Jeg blev lidt forarget over 'fod på stol', indtil jeg forstod, at det handlede om mig, og derfra kunne begynde at se det som et muligt udtryk for en hjemmebanefordel i de fysiske rammer. Med videokameraet har jeg i interviewsituationer insisteret på, at jeg også skulle filmes. Dels for at kunne studere og forbedre mig selv som interviewer og samtalepartner og dels for, på mine medforskeres vegne, at minde mig selv om hvad et tændt kamera gør ved tanker, stemme, holdning og bevægelser.

9.3.2. OM DET INTERPERSONELLE

Mit andet nedslag centrerer sig om etiske overvejelser i relation til det interpersonelle. Dette handler for mig om ansvarlighed og ordentlighed i relation til alle de personer, der har været en del af denne undersøgelse. Refleksioner herom er i vid udstrækning også udfoldet i kapitel 5. Her har jeg arbejdet med det, jeg har kaldt 'lille ø'-vilkåret, og den deraf følgende dobbeltseudonymisering. Min undersøgelse har fundet sted i en sammenhæng, hvor rigtig mange kender rigtig mange. Det har betydet, at jeg har vurderet, at der kan være en risiko for, at nogle deltagere ville kunne blive genkendt. Af den grund valgte jeg at dobbeltseudonymisere mange af deltagerne som en ekstra sikring af, at deres identitet forbliver skjult. Jeg har i visse tilfælde, ud over selvfølgelig at foretage en konsekvent navneændring, ændret deltagerens køn, alder og profession, ligesom jeg på billeder i afhandlingen har valgt at lægge et ekstra slør over ansigterne på de afbildede. Det har betydet et tab af *gaze*. På samme vis har jeg ikke kunnet generere videodata om opstarts- og afslutningssamtaler, fordi jeg besluttede, at det var vigtigere aldrig at bringe folk i tvivl om, hvornår kameraet var tændt, og hvornår det var slukket.

De interpersonelle etiske overvejelser handler også om min måde at interagere med de deltagende personer på. Om min tilstedeværelses indflydelse, om min måde at tale med og udspørge dem på og om det at mærke efter, hvorvidt jeg skulle trække mig eller ej. Her var min socialfaglige erfaring mig en stor styrke. Jeg havde mange og lange etiske overvejelser om det at filme børn, unge og familier i udsatte positioner, men da jeg fandt ro i, at alle stemmer fortjener at blive hørt, betød min socialfaglige erfaring en fortrolighed med både det sociale arbejde, socialarbejderne og børnene, de unge og familierne.

Det interpersonelle handler også om en særlig opmærksomhed på, hvordan *mine* ord og *mine* ideologiske positioneringer indebærer en risiko for at blive *deres* ord og *deres* ideologiske positioneringer. Ikke at der nødvendigvis behøver at være noget galt hermed, men det er en afvejning af, om de siger det, de siger, fordi det er det, de mener, eller om de siger det, de siger, fordi jeg implicit har signaleret/fortalt dem, at det er det, de skal sige. Af den grund, og for at give mine læsere mulighed for at følge og vurdere mine analytiske overvejelser og argumentationsrækker, har jeg valgt at lade citater være de bærende elementer i delanalyserne to og tre (kapitlerne 7 og 8).

9.3.3. OM TROVÆRDIGHEDSTJEK

Gennem hele dette ph.d.-forløb har jeg har kontinuerligt insisteret på og foretaget ”*troværdigheds-tjek*” (Tanggaard & Brinkmann 2017:523). Troværdighedstjek handler om at afprøve, diskutere og validere sit arbejde i forskellige fora. Som sådan har jeg nydt overordentlig godt af vejledningssamtaler med hoved- og bivejleder, ligesom jeg har været så privilegeret at få mulighed for at præsentere og diskutere data på datasessioner, hvilket delanalyse to (kapitel 8) er et eksempel på. Jeg har også haft mulighed for at holde mange oplæg om og diskutere mit arbejde med fx andre ph.d.-studerende på forskellige ph.d.-kurser i forbindelse med mit ophold på University of Oulu, i akademiske skrive- og studiegrupper og i DGT. Som dette indikerer, har disse ’valideringsfællesskaber’, med undtagelse af DGT, alle været i den akademiske verden. Det leder mig til afslutningsvis at fortælle om nogle særlige troværdighedstjek, jeg gerne ville have foretaget, men som det ikke er lykkedes at foretage. Lincoln (2002) skriver om og problematiserer, at vurderinger af kvalitet i kvalitativ forskning overvejende er en akademisk disciplin. Den forskningsmæssige akademiske vurdering er selvsagt afgørende, men Lincoln argumenterer for et ”*communitarian*”-kvalitetskriterium (Lincoln 2002). Det er et kriterium, der er udsprunget af Reason og Rowans (1981) antagelse om, at valid viden er et spørgsmål om relationer (”*relationship*”), og at den retter sig mod ikke alene det akademiske fællesskab, men også det fællesskab, hvori forskningen er foregået, hvilket i nærværende undersøgelse er DGT, målgrupper og samarbejdspartnere. Et *communitarian*-kvalitetskriterium

recognizes that research takes place in, and is addressed to, a community; it is also accurately labeled because of the desire of those who discuss such research to have it serve the purposes of the

community in which it was carried out, rather than simply serving the community of knowledge producers and policymakers.

(Lincoln 2002:334)

I min oprindelige plan var det meningen, at jeg ville have inviteret til betydeligt mere troværdighedstjek i den del af undersøgelsesfeltet, der er mit praksisfællesskab. Min plan var, i langt højere grad end det er lykket mig, at gøre min undersøgelse og mine fund langt mere relationelle og *community*-forankrede her. Jeg havde tænkt, at jeg ville vise og diskutere mine videooptagelser med dem, der var blevet optaget. Mit ønske var mere dybdegående, end et oplæg kan gøre det, at finde ud af, om de, der har deltaget i min undersøgelse, kunne genkende sig selv og min udlægning heraf, og om undersøgelsen havde relevans for dem. I det lys havde Scollon og Scollons koncept om medforskere også været mere dækkende, jf. min diskussion heraf i kapitel 5. At jeg ikke fik denne del med, skyldes coronanedlukningerne. Hvor vejledning og enkelte ph.d.-kurser nemt og med stor succes blev omlagt til Zoom-formatet, vurderede jeg, at dette format ikke egnede sig til en samtale om, hvad der udspillede sig på mine videooptagelser. Det var min vurdering, at de samtaler krævede mere, end hvad funktioner som *shared screen* og *remote presenter* kan tilbyde. Efter genåbningen var jeg så langt i mit ph.d.-forløb, at dette troværdighedstjek derfor må (og vil) udspille sig i det arbejde, der følger efter.

9.3.4. OM FORMIDLING

Jeg har valgt at formidle min undersøgelse skriftligt, på dansk og i form af en monografi. Med dette skriver jeg mig ind i en videnskabelig diskurs, hvor forskning i langt overvejende grad formidles skriftligt, om end flere og flere bud på såkaldt 'performanceformidling' synes at indfinde sig og med Denzin (2016) markere et "*performance turn*" (Denzin 2016:19). Valget om at skrive på dansk er begrundet i, at jeg undersøger en dansk bestemmelse i en dansk socialfaglig sammenhæng, og fordi dem, jeg håber at komme i dialog med, er folk, der har berøring med praksisfeltet forebyggende sociale indsatser for børn, unge og familier i udsatte positioner, dvs. borgere, socialarbejdere, kommunale forvaltninger og kommunale beslutningstagere. Det er et ønske om en dialog, der udspringer af et fælles dansk sprog til at tale om praksisfremmende omstændigheder i dansk forvaltningssammenhæng. Jeg betragter

endvidere min afhandling som et afsæt til at bryde den op og med afsæt i forskellige modtagere, at anvende supplerende formidlingsgenrer til at 'byde op' til dialog.

På et mere praktisk og konkret skrive niveau har jeg gennem hele forløbet gjort mig en hel del både skrivetekniske og skriveetiske overvejelser. Det er både overvejelser om dem, jeg skriver om, og overvejelser om skriveprocessen (Wegener 2016, Ragins 2012). Med hensyn til dem, jeg skriver om, handler refleksioner om, med hvilken ret og hvordan jeg bedst kan kvalificere mig til skriftligt at repræsentere det, jeg har oplevet gennem min deltagelse i det socialfaglige felt. Med *the linguistic turn* (fx Rorty 2006), repræsentationsdebatten (Clifford & Marcus 1986) og dilemmaet om inkommensurabilitet (Chen 1997; Feyerabend 1962) mellem modaliteter, indtryk og udtryk, er der næppe tvivl om, at ord er ikke neutrale formidlere, men i sig selv både meningskonstruerende og ideologisk forankrede og forankrende.

Samtidig har jeg på egen krop erkendt, at skriveprocessen kan være "*a site of fear*" (Wegener, Meier & Ingerslev 2014), fordi skriveprocessen ikke alene handler om tekstproduktion, men også kan betragtes som en art identitetsopbygning. Af den grund har jeg dels prioriteret ph.d.-kurser om skriverliv og skriftlighed og dels været med til at etablere en skriveforskergruppe for ph.d.-studerende, *Writing Together Matters*, i en bestræbelse på gennem

'borrowing brainpower' from peers in order to write better texts and, at the same time, 'share insecurities' during the development of the researcher identity.

(Wegener, Meier & Ingerslev 2014:1092)

at opnå et højt refleksivt niveau for min skriftlige formidling.

På samme vis som jeg har haft stor opmærksomhed på ikke uforvarende at komme til at 'lægge ord i munden' på folk, kræver skriftlig formidling også refleksioner over, hvordan jeg i min afhandling sikrer mig, at disse folk får deres stemme repræsenteret:

The researcher who decides not to respect in full the subject's claim to be believed may be setting him- og herself up as in some way above the subject, claiming authority and a superior truth-telling about the individual.

(Alvesson & Sköldbberg 2018:353)

(understregning markerer fremhævning i oprindelig tekst)

I en videnskabsteoretisk ramme af konstruktioner vil udtalelser om en bagvedliggende *superior truth telling*-forskerposition af alvidenhed som i Alvesson og Sköldbbergs citat betyde et brud på denne afhandlings videnskabsteoretiske troværdighed. Netop fordi jeg ikke er en sandhedsfortæller, kræver formidlingsdelen også refleksivitet, transparens og åbenhed. Dermed bliver det også centralt at understrege, at selve afhandlingen i sig selv er et resultat af en lang række af oversættelser (Clifford 1983): ikke blot multimodale oversættelser fra emotioner og sansemæssige indtryk til skrift, men også genremæssige oversættelser fra feltnoter og videooptagelser til afhandling. Enhver oversættelse er en fortolkning. Videnskabelig kvalitet i kvalitativ forskning er dermed også et argument for at have *thick description* (Geertz 1975) nok på både indhold, form og positioner til at troværdig- og sandsynliggøre mine oversættelsesvalg og dermed de mulighedsbetingelser, de valg medfører.

9.4. AFRUNDING

Som en afrunding på denne del af dette kapitel er det mit håb, at jeg gennem afhandlingen med refleksion, transparens og åbenhed i tilstrækkelig grad har redegjort for min proces, således at min undersøgelse, mine resultater og mine konklusioner fremstår troværdige og sandsynlige. Det har været min ambition at vise hvad det var, der gjorde det vigtige vigtigt, og hvordan.

Hansen og Ingemann (2016) sammenligner det at forske med det at lægge brikker i et puslespil, og at man som sådan hele tiden skal forholde sig til, hvordan den enkelte brik passer i det samlede puslespil. På den baggrund kræver de 'skæve' brikker en særlig stillingtagen. Det var en skæv brik – moren, der følte sig tjekket op '*i hoved og røv*' – og valget om at *zoome* ind på denne brik, der ledte mig til for første gang at studse over adskillelsen af DGT og Kommunen (jf. delanalyse to, kapitel 7) og derfra til at blive opmærksom på det praksisfremmende som et resultat af positive sammenhænge mellem lovgivning, de organisatoriske omstændigheder og de fysiske rammer.

KAPITEL 10. FORSKNINGSMÆSSIGE PERSPEKTIVER

Dette afsluttende kapitel er en samling af refleksioner over, hvilke forskningsperspektiver jeg mener, min undersøgelse kan åbne for. Kapitlet består af 4 afsnit, med underoverskrifter, der alle er bygget op på samme måde som et simpelt plusstykke. Det er SEL 11, stk. 3 + DGT = ...? Som sådan spørger jeg i dette kapitel om, hvorvidt der er tale om en utilsigtet hændelse, om en *worldbuilding* eller et subsystem, om et abureaukratisk dilemma, og om forebyggelsen er i frit fald.

10.1. SEL 11, STK. 3 + DGT = EN UTILSIGTET HÆNDELSE?

DGT er blevet til som kulminationen af en række tilfældigheder. Jeg kunne være interesseret i at finde ud af, om den, på bagkant, *re*-aktivitet kunne bringes i anvendelse *pro*-aktivt.

Vohnsen (2017) definerer absurditet på denne måde:

Absurdity is a perspective that appreciates the total sum of a series of events, decisions, links, or implications. Absurdity provides a lens through which to appreciate the multitude of organizational links, and of competing goals, purposes, and ways of framing decisions as being sensible. In relation to understanding how policy-driven development takes place, and why it rarely happens according to the plan, it draws our attention to the simple and banal but repeatedly ignored fact; that implementation of a given course of action does not happen in a vacuum. A policy provides but one set of goals or values which will have to struggle for the implementers' attention with a string of other and often contradictory goals and purposes. It is this abundance which will cause the individual plan to be bent out of shape or reinterpreted beyond recognition.

(Vohnsen 2017:15-16)

DGT blev til som den totale sum af begivenheder, beslutninger, forbindelser og implikationer i form af en stærkt skrantende kommunal økonomi, et ændret serviceniveau, en deraf følgende ophobning af ikkeservicerede gule børn og familier, en akutsygepleje-tankegang og en tom bygning langt fra rådhuset. Fra et perspektiv, der værdsætter denne Vohnsen'ske totale sum, er implementeringen og placeringen af SEL 11, stk. 3, i DGT en absurditet. Det er samtidig en illustration af, hvordan implementering ikke sker i et vakuum, men sker på en (gen)fortolkende *bent out of shape*-måde. Som sådan er absurditeten de utilsigtede påvirkninger, måske endda fejlslag, der sker i implementeringsprocesser. Implementering er ikke en lineær proces, men derimod en proces fyldt med mutationer og forgreninger (Vohnsen 2017:16). Det betyder, at når SEL 11, stk. 3, muliggør tidlige, hurtige, fleksible og frivillige praksisser, så betyder det også, at der med 'den totale sum af begivenheder, beslutninger, forbindelser og implikationer', der har ført til DGT, muliggøres nogle helt særlige SEL 11, stk. 3-praksisser. Utilsigtede hændelser har utilsigtede konsekvenser. Som beskrevet mener jeg, at jeg med den viden, jeg med implementeringstrekanten og de praksisfremmende omstændigheder, har nu, har skabt et mere kvalificeret fundament, hvorfra det kunne være interessant at studere og debattere forebyggende socialt arbejde. Jeg kunne derfor tænke mig at nærstudere de skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer (jf. delanalyse 2 "i hoved og røv"), og jeg kunne tænke mig at studere, om og hvordan de har eller ikke har en positiv effekt for målgrupperne.

I absurditetens tegn kunne jeg tænke mig at undersøge, om der er en sammenhæng mellem DGT og den måde SEL 11, stk. 3 implementeres her organisatorisk og fysisk, og det at de som det eneste team i Center for Børn og Familie ikke har ventelister. På samme måde kunne jeg tænke mig at undersøge, hvorvidt og hvordan den fremanalyserede sammenhæng mellem implementeringstrekantens spidser, som praksisfremmende omstændigheder, har været influerende på at DGT i den kommunale trivselsundersøgelse, der blev foretaget i min datagenereringsperiode, rangerede højest i trivsel blandt alle afdelinger i deres center. Jeg er nysgerrig efter at finde ud af om det med Lipsky, jf. kapitel 1, er et udtryk for, at frontmedarbejderne/SLB i DGT har reduceret deres forventninger og indtaget en faglig modenhed af resignation, eller om det er fordi de i DGT oplever at deres praksis er fremmet af sammenhænge mellem lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer. Jeg spørger således: Hvad kan vi, med afsæt i implementeringstrekanten, lære af de utilsigtede absurde hændelser?

10.2. SEL 11, STK. 3 + DGT = *WORLDBUILDING* ELLER *SUBSYSTEM*?

Downtown Eastside (DE) (Zigon 2018) er et beboelsesområde i canadiske Vancouver. DE er kendetegnet ved at rumme omfattende sociale problematikker som stor fattigdom, mange arbejdsløse, megen kriminalitet og meget misbrug af euforiserende stoffer. DE er med andre ord, hvad vi på dansk vil betegne som et alvorligt socialt belastet område. I et forsøg på at ændre områdets belastningsgrad har det været genstand for en socialpolitisk tilgang, der har fået betegnelsen 'Vancouver-modellen'.

Zigon skriver, at i 'verden' i dag handler det om ansvar og ansvarlighed – *responsibility* – og at spørgsmålet bliver, om folk er i stand til at svare for eller stå til ansvar for – *answerable* – og kunne redegøre for eller udvise ansvarlighed – *accountable* – over for egne handlinger, ord og tanker. Dette tager, ifølge Zigon, afsæt i en kantiansk *cause sui*, hvor årsager er betragtet som uafhængige af eksterne omstændigheder hvorfor de skal findes inde i den enkelte person. Deraf afledt er ansvarlighed og en ansvarlig person defineret ved at være

a kind of person who is normatively self-managed no matter one's past experiences or current living, social, og political conditions, not to mention one's hopes or expectations, or lack thereof, for the future.

(Zigon 2018:132)

At være en ansvarlig person handler ud fra dette om at kunne håndtere sig selv, uanset hvilken baggrund og hvilke erfaringer man kommer af, og hvordan ens aktuelle livssituation er.

Over for denne position er det Zigons modposition, at ansvarlighed (i stedet for?) handler om at være i stand til at respondere eller at svare – *respond-ability*. Denne position udfolder Zigon i sit feltarbejde af 'Vancouver-modellen' for misbrugshåndtering i DE. Her studerer Zigon 'en verden', der er '*attuned*'. Med det mener han en verden, som er tilpasset eller afstemt med sig selv. I sin forskning tager Zigon afsæt i, hvad han definerer som den gængse holdning med det socialfaglige 'mantra' om 'at møde folk, hvor de er'. Det er en forståelse af, hvor 'folk' er i forhold til sig selv og deres egen motivation for at bedre deres liv, hvilket i Zigons empiriske tilfælde handler om 'folks' motivation for at stoppe et misbrug. Som et alternativ hertil mener Zigon, at der 'hvor folk er', ikke bør handle om 'folks' relation til sig selv, men

i stedet om den specifikke lokation, altså hvor folk befinder sig rent fysisk. Dermed advokerer Zigon for et skifte: fra at se på den individuelle misbruger til at se på den verden, som misbrugeren er viklet ind i og er en del af (Zigon 2018:140,146). Det medfører dermed samtidig et skifte i forståelsen af ansvar: fra en forståelse af ansvar som værende at skulle kunne svare for og stå til regnskab for til en ansvarsforståelse, der er en mere 'verdenstilpasset' afstemthed. Denne afstemthed med 'verden' er relationel både til andre mennesker og til det ikke-menneskelige. Verden er således konstitueret af relationerne mellem mennesker samt mellem mennesker og det ikke-menneskelige. Zigon taler hermed ikke alene ind i en generel miljøterapeutisk tankegang; han taler også ind i det videnskabsteoretiske afsæt for mit arbejde, hvor en 'flad' ontologi giver plads til at studere de fysiske ramme som meddeterminerende, og ind i mit fokus på de fysiske rammer. Afstemtheden mellem det menneskelige og ikke-menneskelige materielle bliver med Zigon essentiel, fordi 'verden' bliver ubeboelig og ubærlig, når afstemtheden forsvinder. Socialt arbejde handler med Vancouver-modellen om at skabe sådanne verdener; heraf begrebet *worldbuilding*. Et eksempel på *attunement* til 'verden' er en bank i DE. Denne bank er ikke en bank i traditionel forstand, men derimod udtænkt, designet og bygget mhp. at blive en del af DE som et "*site of potentiality*" (Zigon 2018:150pp). Som i andre banker skal der fremvises en eller anden form for dokumentation for, hvem man er, for at kunne åbne en konto. Men denne dokumentation behøver her hverken at være en bestemt form for dokumentation eller det originale dokument. Fordi DE er et sted med mange hjemløse, er der endvidere intet krav om at kunne fremvise en adresse. Det betyder, at ingen afvises som kunder. Banken har ingen høje gebyrer og er med disse elementer med til at sikre, at alle har råd til en bankkonto, og at folk kan have deres penge sikkert opbevaret. Bankens medarbejdere kender området og de mennesker, der bor der, og dermed bliver de og banken en indgang eller mulighed – *potentiality* – til at holde øje med, hvordan beboerne har det, og støtte dem. Mulighederne bliver tilgængelige, fordi banken er *attuned* til en verden, der er *attuned* til sig selv.

Pointen er, at en sådan *worldbuilding*, defineret ved *attunement*, altid er i sin vorden. Den er altid åben for at "*becoming something it is currently not*" og "*always open to an otherwise*" (Zigon 2018:150).

For in any world it is impossible to know beforehand what or who will arrive next – there is no rule or law that governs "the next". A world governed by the a priori falters in the face of this unknown and responds – sometimes violently – by attempting to turn the unknown into the pre-

known. A world attuned to itself, on the other hand, responds to whatever or whoever may arrive; it adjusts as needed.

(Zigon 2018:157-158)

Desuagtet at Vancouver-modellen er rettet mod problematikker, der langt overstiger den generelle opfattelse af forebyggelsens sigte, så kan SEL 11, stk. 3, som den implementeres i DGT, analyseres som en art *worldbuilding*, og DGHus som et *site of potentiality*.

Jeg kunne tænke mig at undersøge SEL 11, stk. 3, og DGT's placering separat fra det traditionelle system, både organisatorisk og fysisk, som en refleksion over Järvinen og Mortensens (2015) spørgsmål om, hvorvidt socialfaglige gademedarbejdere i realiteten fremmer eller hæmmer vilkårene for de mennesker, de arbejder med. Järvinen og Mortensen spørger, hvorvidt gademedarbejdere

forbedrer klienternes muligheder i det almindelige hjælpesystem, eller om de bidrager til at fastholde klienterne i en position uden for systemet; dvs. om gade-medarbejderne skaber et eget sub-system af hjælp, støtte og kontrol, der fastholder, at offentlige systemer marginaliserer visse kategorier af vanskelige klienter.

(Järvinen & Mortensen 2015:21)

Dette dilemma kunne være interessant i relation til SEL 11, stk. 3, og dens implementering i DGT, fordi både paragraf og team (hele teamet og ikke kun de faktiske gade(plans)medarbejdere), er adskilt fra det traditionelle system. Jeg kunne tænke mig at spørge, om SEL 11, stk. 3, og DGT udgør en *worldbuilding* eller et subsystem? Og måske nok så interessant i en offentlig bureaukratisk administration, om *worldbuilding* i sig selv er et subsystem? Og gør det noget? Det kunne samtidig være interessant at forfølge forskellen mellem det altid at være i sin vorden og det altid være åben for noget andet, jf. delanalyse 2 om forskellen mellem 'mekaniske algoritmer' og 'skønsbaserede *ad hoc* algoritmer'. Med det mener jeg at vende blikket og undersøge det vilkår, at i forvaltninger eller systemer med prædefinerede serviceniveauer vil der altid være borgere, der ikke passer ind i algoritmerne, og som vil blive afvist. Betyder det vilkår, at en organisering som DGT og SEL 11, stk. 3, dermed kan blive *presset* til at blive et subsystem, fordi de ikke på forhånd udelukker

nogen, men er i sin vorden og åben *to an otherwise* og dermed måske kan ende med at have de borgere, som ikke passer ind andre steder?

10.3. SEL 11, STK. 3 + DGT = ET ABUREAUKRATISK DILEMMA?

En økonomisk styret offentlig administration har til opgave at håndtere og servicere store befolkningsgrupper. En af måderne at sikre det på er ved at ensrette, effektivisere og definere den service, der kan bevilges, således at resultatet ikke er en situation, hvor

we find out that we have not received exactly the same treatment as our neighbour, friend or lover did in the same circumstances this time last year.

(du Gay 2000:1)

Som sådan er offentlige forvaltninger nødt til at sikre "*fairness, justice and equality in the treatment of citizens*" (du Gay 2000:2). Dermed er standardiseringer og prædefinerede serviceniveauer formodentlig det grundlag, hvorpå beslutninger og afgørelser, der bliver taget på borgeres vegne og regning, nødvendigvis må tages. En offentlig administration må fungere med "*the capacity to divorce the administration of public life from private moral absolutisms*" (du Gay 2000: Preface). Jennings beskrev dette så fint tilbage i 1971:

A business man may be able to gamble on his "hunch" because he makes profits on the swings when he suffers losses on the roundabouts. A civil servant must not make a mistake because he is acting on behalf of his Minister, and neither a Minister nor a civil servant can balance his successes against his failures.

(Jennings 1971 citeret i du Gay 2000:7,8)

Det er svært at være uenig i, at offentligt ansatte frontmedarbejdere/SLB ikke må basere deres afgørelser og beslutninger på mavefornemmelser eller *private moral absolutisms*. Fra dette standpunkt kan de beslutninger, jeg har benævnt skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer (jf. kapitel 7), formodentlig betragtes som *hunches*. I det lys udgør DGT's implementering af SEL 11, stk. 3, et dilemma. Der er tale om en abureaukratisk

implementering af en abureaukratisk paragraf på et bagtæppe af en stadig stigende bureaukratiseret offentlig forvaltning på trods af citatet i delanalyse 1 (kapitel 6) om den lange række af statsministre siden Schlüter, det er mislykket at mindske bureaukratiet. Det er en modsætning, der er til at få øje på. Fra den vinkel kan overlevelsen af SEL 11, stk. 3, og DGT betragtes som Davids kamp mod Goliath. Har SEL 11, stk. 3, som paragraf og DGT som bud på en implementering heraf, en chance? Bør de have det?

I mit introduktionskapitel bragte jeg et *Notabene*. Det handlede om, at der den 1. juli 2020 trådte en ny bekendtgørelse i kraft i relation til SEL 11, stk. 3. Med den fulgte det, at alle indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, skal registreres i Danmarks Statistik. Det betyder, at CPR-nummer skal registreres, for at få hjælp. Både administrativt og økonomisk giver denne registrering rigtig god mening. Administrativt skaber det et kvantitativt overblik over, i hvilken grad bestemmelsen tages i anvendelse, og dermed en mulighed for at vurdere dens relevans. Økonomisk giver det mulighed for at vurdere mængden af investerede ressourcer relativt i forhold til mængden af servicede borgere. Dette krav om registrering foranlediger mig til at spørge om denne bekendtgørelse er det første skridt på vejen til, at SEL 11, stk. 3, bliver indlemmet i det traditionelle system? Jeg har ikke data fra tiden efter den 1. juli 2020, men mit feltarbejde har givet mig indtryk af, at det for mange borgere har været en vigtig - praksisfremmende omstændighed - faktor, at indsatserne har kunnet modtages anonymt og uregistreret. Blandt de mennesker, der tilhører målgrupperne for SEL 11, stk. 3, som jeg har talt med i dette forløb, er der en klar tendens til at være mere åben for at bede om hjælp, fordi det ikke indebærer (indebar) en registrering. Afledt heraf kunne det være interessant at undersøge to forhold.

Det første er, at det kunne være interessant at undersøge om det ændrede krav i relation til implementeringstrekantens øverste spids om lovgivning har influeret på eller kolliderer med de andre praksisfremmende omstændigheder, og har medført at antallet af forebyggende indsatser ændrer sig, at indsatserne ændrer sig eller om målgruppen gør. Og i givet fald at undersøge, hvilke målgrupper der vælger den forebyggende hjælp fra. Med andre ord undersøge om det ændrede vilkår gør noget ved implementeringstrekantens midte med frontmedarbejderens/SLBs muligheder for at udøve deres faglige skøn. Som et langsigtet studie kunne det være interessant at undersøge, om de, der vælger den forebyggende hjælp fra, oplever, at deres vanskeligheder udvikler sig til underretlige udfordringer, som senere ender som menneskeligt og økonomisk omkostningsfulde socialsager, eller om udfordringerne går i sig selv igen. Det sidstnævnte vil så kunne være et argument imod forebyggelse.

Det andet forhold, der kunne være interessant at undersøge, handler om, hvordan SLB/frontpersonale navigerer i dette cpr-vilkår. Det kunne være nærliggende at spekulere i, hvorvidt og i hvilket omfang indsatser i regi af SEL 11, stk. 3, måtte blive konverteret til SEL 11, stk. 2-indsatser, der er åben anonym rådgivning, og hvor registrering af cpr-numre ikke kræves.

10.4. SEL 11, STK. 3 + DGT = FOREBYGGELSE I FRIT FALD?

Min overskrift for dette afsnit er et spørgsmål om hvorvidt socialfaglig forebyggelse med en abureaukratisk SEL 11, stk. 3, og en abureaukratisk implementering heraf er forebyggelse i frit fald. Ingen registrering. Ingen prædefinerede serviceniveauer. Ingen påbudte metodeanvendelser. Ingen formaliserede beslutningsværktøjer. Ingen bureaukratiserede sagsprocedurer. Kun skønsbaserede *ad hoc*-algoritmer. Er det i lyset af - det ikke alene mislykkede politiske ønske om at reducere i bureaukratiet - et stadigt stigende offentligt bureaukрати, for kontroversielt? For ukontrollerbart? For tilfældigt? For farligt? Er SEL 11, stk. 3, med Schultz (2017), jf. kapitel 6, udtryk for en bevægelse fra ekstrem styring til ingen styring overhovedet, eller endda måske anarki?

Eller er tiden kommet til at lave et opgør med de dele af bureaukratiet, der ikke længere fungerer som en praksisfremmende omstændighed, men måske endda ligefrem vanskeliggør - som en praksishæmmende omstændighed - frontpersonalets/SLBs muligheder for at udøve deres faglige skøn? Som tidligere nævnt er dette hverken et argument mod bureaukрати, serviceniveauer eller prædefinerede metoder. Men det er et argument for at nærstudere, om bureaukratiet er til for at kunne håndtere bureaukratiet, og om det er opgaven, eller om det er til for borgernes skyld, og identificere i hvilket omfang bureaukратиets 'behov' og borgernes behov matcher eller modarbejder hinanden. Leder bureaukratiet frontpersonalets/SLB's blik indad imod bureaukratiet, eller leder bureaukratiet SLB's/frontpersonalets blik udad mod borgerne? Og hvor ønskes det at blikket skal være rettet? Det interessante bliver, om SEL 11, stk. 3, og dermed DGT markerer en brydningstid, eller om bestemmelsen vil ende som en fodnote i offentlig forvaltning, og DGT som et glemt projekt?

Jeg håber, at SEL 11, stk. 3, består. Jeg håber ikke, at den nye bekendtgørelse er begyndelsen på enden: at SEL 11, stk. 3, langsomt, men sikkert er ved at blive

indlemmet i det traditionelle systems sagsbehandling. Ikke som en afskrivning eller devaluering af det traditionelle system, men som et ønske om, i det forebyggende socialfaglige felt, at fastholde muligheden for at kunne agere frivilligt, fleksibelt, hurtigt og tidligt på baggrund af fagligt funderede beslutninger. Og at fastholde det i det omfang, det giver mening for samarbejdet mellem frontmedarbejder/SLB og borgerne. Både separat fra det traditionelle system, som del af det traditionelle system og efter det traditionelle system.

Jeg håber, at DGT med sin implementering af SEL 11, stk. 3, analyseret med afsæt i implementeringstrekantens tre spidser af sammenhænge mellem lovgivning, organisatorisk forankring og fysiske rammer som praksisfremmende omstændigheder for frontpersonalets/SLBs muligheder for at udøve deres faglige skøn, består. Jeg håber, at mere forskning heri må blive en inspiration til, at det, ved at konstruere en mulighedslinje fra lovgivning til praksis, kan lade sig gøre at skabe betingelser hvor indenfor frontpersonale/SLB sættes fri til at udføre deres arbejde med afsæt i de skønsbaserede *ad hoc* algoritmer. Ikke fri til anarki og *private moral absolutisms*, men fri til at gøre det, de er uddannede til, som er fagprofessionelt at indgå i meningsfulde og udviklende relationer med børn, unge og familier, hvad enten disse er i udsatte positioner eller er udsatte personer. Som sådan mener jeg ikke, at forebyggelsen med SEL 11, stk. 3 og DGT er i frit fald. Tværtimod.

LITERATURE LIST

- Adams, R.** (2008). *Empowerment, Participation and Social Work* 4th edition
palgrave macmillian
- Aharoni, Y.** (1981). *The No-Risk Society* Chatham House Publishers
- Alden, S.** (2015a). *Discretion on the frontline: The street level bureaucrat in English statutory homelessness services* Social Policy and Society, 14(1), pp. 63–77
- Alden, S.** (2015b). *On the Frontline: The Gatekeeper in Statutory Homelessness Services* Housing Studies, vol. 30(6), pp. 924-941
- Alhusser, L.** (1991). *Om det teoretiske arbejde* i Schmidt, L.H. (ed.) *Det Videnskabelige Perspektiv. Videnskabsteoretiske tekster* København: Akademisk forlag

- Almelund, P. og Andersen, N. B.** (2011). *Fra metateori til kommunikation* Hans Reitzels Forlag
- Alversson, M. & Sköldbberg, K.** (2018). *Reflexive Methodology – New Vistas for Qualitative Research* SAGE
- Andersen, J.** (2019). *Socialforvaltningsret* 7.udg. Djøf Forlag
- Argyrou, V.** (2003). 'Reflexive modernization' and other mythical realities *Anthropological Theory*, Vol 3(1), pp. 27-41
- Aries, P.** (1960). *Centuries of Childhood* Penguin Books
- Arnold, G.** (2015). *Street-Level Policy Entrepreneurship* *Public Management Review*, vol. 17(3), pp. 307–327
- Asmuss, B.** (2018). *Videodata: adgang, indsamling og etik* Kapitel 2 i **Dauidsen, J. & Kjær, M.** (eds.) *Videoanalyse af social interaktion* Samfundslitteratur
- Asmussen, D., B. & Ottesen, C.** (eds.) (2019). *Tidlig Indsats i Dagtilbud – Perspektiver på Heckman-kurven* Dafolo
- Ayass, R.** (2015). *Doing data: The status of transcripts in Conversation Analysis* *Discourse Studies*, vol. 15(5), pp. 505-528
- Bakhtin, M., M.** (1986). *Speech Genres & other Late Essays* University of Texas Press, Austin
- Balen, R, Blyth, E & Calabretto, H** (2006). *Involving Children in Health and Social Research: 'Human becomings' or 'active beings'?* Vol. 13 (1), p. 29-48
- Barth, F.** (2000). *Andres liv – og vårt eget* Universitetsforlaget Oslo
- Bateson, G. & Mead, M.** (1942). *Balinese Character – A Photographic Analysis* New York Academy of Science
- Beck, U.** (2002). *The Terrorist Threat - World Risk Society Revisited* *Theory, Culture and Society*, Vol 19(4), pp. 39-55
- Beck, U., Giddens, A. & Lash, S.** (eds.) (1994). *Reflexive Modernization – Politics, Traditions and Aesthetics in the Modern Social Order* Stanford University Press

- Beckett, J.P.** (2018). *The changing nature of social work* International Social Work, vol.61(6), pp. 968-973
- Bengtsson, T.T., Frederiksen, M. & Larsen, J.E.** (eds.) (2015). *The Danish Welfare State – a sociological investigation* palgrave macmillan
- Berger, P., L. & Luckmann, T.** (1966). *The Social Construction of Reality – A Treatise in the Sociology of Knowledge* Open Road Integrated Media, New York
- Berry, D. M.** (2019). *Against Infrasonatization – Towards a critical theory of algorithms* i **Bigo et.al.eds** *Data Politics: Worlds, Subjects, Rights* Routledge
- Bertilsson, M., Hensing, G. & Wängnerud, L.** (2019). "Det är den här rädslan att man ska få en stämpel på sig" – Om stigmatisering i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen med fokus på vanliga psykiska sjukdomar Socialmedicinsk tidsskrift, vol. 96(5), pp. 702-715
- Billig M.** (2003). *Critical Discourse Analysis and the Rhetoric of Critique* i **Weiss, G. & Wodak, R.** (eds.) *Critical Discourse Analysis* London: Palgrave Macmillan.
- Black, E.** (1999). *Den andre persona* Rhetorica Scandinavia, vol. 9, pp. 7-16
- Blommaert, J.** (2010). *Historical Bodies and historical space* Urban Language & Literacies, 57
- Blom, B.** (2004). *Specialization in Social Work Practice. Effect in Interventions in the Personal Social Services* Journal of Social work, vol.-4(1), pp. 25-46
- Blum-Kulka, S.** (1897). *Indirectness and politeness in requests: same of different?* Journal of Pragmatics 11:131-146 North-Holland
- Bo, K-A., Guldager, J. & Zeeberg, B.** (2015). *Udsatte børn – et helhedsperspektiv* Akademisk Forlag, København
- Bourdieu, P.** (1994[2003]). *Af praktiske grunde Omkring teorien om menneskelig handlen* Hans Reitzels Forlag
- Brinkmann, S.** (2018). *The Interview* i **Denzin, N., K. & Lincoln, Y., S.** (eds.) *The SAGE Handbook of Qualitative Research* 5th edition SAGE

- Brodkin, E.** (2011). *Policy work: Street-level organizations under new managerialism* Journal of Public Administration Research and Theory, vol. 21(2), pp. 253–277
- Burr, V.** (1995). *An Introduction to Social Constructionism* Sage
- Canter, D. & Alison, L., J.** (2003). *Converting Evidence into Data – The Use of Law Enforcement Archives as Unobtrusive Measurement* The Qualitative Report, vol 8(2), pp. 151-176
- Cap, P. & Okulska, U.** (eds.) (2013). *Analyzing Genres in Political Communication – Theory and Practice* John Benjamins Publishing Company
- Carson, E., Chung, D. & Evans, T.** (2015). *Complexities of discretion in social services in the third sector* European Journal of Social Work, 18(2), pp. 167–184
- Carter, Bernie** (2009). *Tick box for child? The ethical positioning of children as vulnerable, researchers as barbarians and reviewers as overly cautious* International Journal of Nursing Studies 46, pp 858–864
- Chen, X** (1997). *Thomas Kuhn's Latest Notion of Incommensurability* Journal for general philosophy of science, vo. 28(2), pp. 257-273
- Cheung, C.Y** (2014). *NISHADA Kitarō's Philosophy of Body* Dao 13:507-523
- Christensen, A., W., Krab, J. & Ansel-Henry, P.** (2007). *Viden om pædagoger – bud på pædagogers arbejde* BUPL Rapo Tryk
- Christensen, M.** (2016). *Når børnene drukner i systemets mistillid* A:Kommunal <https://www.altinget.dk/kommunal/artikel/naar-boernene-drukner-i-systemets-mistillid>
- Christensen, M. & Warming, H.** (2012). *Så ruller 'skandalen' igen. Mern-sagen, Esbjerg-sagen og andre bindestrengs-sager* Social Kritik, vol. 129(24), pp. 88-92
- Christie, F.** (2018). *Michael Halliday 1925-2018* Australian Journal of Language and Literacy, vol. 41, no. 3
- Chung-Lae, C.** (2005). *Translating National Policy Objectives into Local Achievements Across Planes of Governance and Among Multiple Actors: Second-Order Devolution and Welfare Reform Implementation* Journal of Public Administration Research and Theory, vol. 15(1), pp. 31–54

- Clark, R. & Gerrig, R.J.** (1990). *Quotations as Demonstrations* Language, Vol. 66(4), pp. 764-805
- Clifford, J** (1990). *Notes on (Field)notes* **I Sanjek, R.** (ed.) *Fieldnotes The Making of Anthropology* Cornell University Press
- Clifford, J.** (1983). *On Ethnography Authority* Representation 1:2, pp.118-145
- Clifford, J. & Marcus, G., E.** (eds.) (1986). *Writing Culture – The Poetics and Politics of Ethnography* University of California Press
- Collin, F.** (2013). *Konstruktivisme* Samfundslitteratur – Roskilde Universitetsforlag
- Connelly, F., M. & Clandinin D., J.** (1990). *Stories of Experience and Narrative Inquiry* Educational Researcher
- Connors, R., J.** (1986). *Genre theory in literature* i **Aghazarian, A., A. & Simons, H., W.** (eds.) *Form, genre, and the study of political discourse* Columbia: University of South Carolina Press
- Corsaro, W.A.** (1992). *Interpretative Reproduction in Children's Peer Cultures* Social Psychology Quarterly, Vol 55(2), pp. 160-177
- Corsaro, W.A.** (1997). *The Sociology of Childhood* Pine Forge Press
- Crasovan, D., I.** (2014). *Limits of methods used in analyzing the psychological defense: psychological defense mechanisms and coping mechanisms* Journal of Educational Sciences & Psychology, vol. IV(2), pp. 74-84
- Cree, V.E, Kay, H & Tisdall, K** (2002). *Research with children: sharing the dilemmas* Child and Family Social Work 7, pp 47–56
- Crossley, N.** (2008). *Small-World Networks, Complex Systems and Sociology* Sociology vol. 42(2):261-277
- Czarniawaska, B.** (2018). *Fieldwork Techniques for Our Times: Shadowing* i **Ciesielska, M. & Jemielniak, D.** (eds.) *Qualitative Methodologies in Organization Studies Volume II: Methods and Possibilities* pelgrave macmillan
- Czarniawaska, B.** (2007). *Shadowing and Other Techniques for Doing Fieldwork in Modern Societies* Universitetsforlaget Oslo

- Dahler-Larsen, P.** (2005). *Dokumenter som objektiveret social virkelighed i Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. Kvalitative Metoder i et Interaktionistisk Perspektiv – Interview, Observationer og Dokumenter* Hans Reitzels Forlag
- Dalberg-Larsen, J. & Kristiansen, B., L.** (2014). *Lovene og Livet – En retssociologisk grundbog* Jurist- og økonomforbundets Forlag
- Daidsen, J. & Kjær, M.** (eds.) (2018). *Videoanalyse af social interaktion* Samfundslitteratur
- Daidsen, J. & Krummeheuer, A.** (2018). *Transskription af videodata i Daidsen, J. & Kjær, M.* (eds.) *Videoanalyse af social interaktion* Samfundslitteratur
- Denzin, N., K.** (2016). *Cluster on canvas. Representing Indians, Memory, and Violence in the New West* Left Coast Press Inc. Walnut Creek, California
- Denzin, N., K.** (2010). *Moments, Mixed Methods, and Paradigm Dialogs* Qualitative Inquiry 16(6) 419-427
- Denzin, N., K.** (1978). *Sociological Methods – A Sourcebook* Second Edition McGraw-Hill Book Company
- Denzin, N., K.** (2012). *Triangulation 2.0* Journal of Mixed Methods Research 6(2) 80-88
- de Saint-Georges, I.** (2018). *Generalizing from Case Studies: A Commentary* Integr Psych Behav, vil. 52, pp. 94-103
- Develennes, C. & Dillet, B.** (2018). *Questioning New Materialisms: An Introduction* Theory, culture & society, Vol. 35 (7-8), pp. 5-20
- Diderichen, F.** (2016). *Socialpolitik og Sundhed i Møller, I.H. & Larsen, J.E.* (eds.) *Socialpolitik* Hans Reitzels Forlag, 4.udgave
- du Gay, P** (2000). *in praise of bureaucracy* SAGE, London
- Ebsen, F.** (2016). *Kommuner i social- og beskæftigelsespolitikken i Møller, I.H. & Larsen, J.E.* (eds.) *Socialpolitik* Hans Reitzels Forlag, 4.udgave
- Ebsen, F.** (2015). *Lov, kommunale rammer og faglighed i socialt arbejde med udsatte børn og unge i Bo, K-A., Guldager, J. & Zeeberg, B.* (eds.) *Udsatte børn – Et helhedsperspektiv* Akademisk forlag

- Ebsen, F.** (2015). *Lov, kommunale rammer og faglighed i socialt arbejde med udsatte børn og unge* i **Bo, K.-A., Guldager, J. & Zeeberg, B.** *Udsatte børn – et helhedsperspektiv* Akademisk Forlag, København
- Eckhoff, A.** (Ed.) (2019). *Participatory Research with Young Children* Springer
- Eckl, M., Ghanem, C. & Löwenstein, H.** (2019). *The Evolution of Social Work from Disconnected Groups to an Scientific Community: A Social Network Analysis* British Journal of Social Work, vol. 49, pp. 428-447
- Egelund, T.** (2016). *Beskyttelse af børn* i **Møller, I.H. & Larsen, J.E.** (eds.) *Socialpolitik* Hans Reitzels Forlag, 4.udgave
- Ejrnæs, M.** (2016). *Social arv* i **Møller, I.H. & Larsen, J.E.** (eds.) (2016). *Socialpolitik* Hans Reitzels Forlag, 4.udgave
- Elmore, R., F.** (1979/1980). *Backward Mapping: Implementation Research and Policy Decisions* Political Science Quarterly, vol. 94(4), pp. 601-616
- Emerson, R., M., Fretz, R. I. & Shaw L., L.** (2011). *Writing ethnographic fieldnotes* The University of Chicago Press
- Enfield, N.J.** (2013). *Reference in Conversation* i **Sidnell, J & Stivers, T.** (eds.) *The Handbook of Conversation Analysis* Blackwell Publishing Ltd.
- Eriksen, T., H.** (2001). *Små steder – store spørgsmål: innføring i sosialantropologi* Oslo Universitetsforlag
- Esmark, A., Lausten, C., B. & Andersen, N., Å.** (eds.) (2005). *Socialkonstruktivistiske analysestrategier* Roskilde Universitetsforlag
- Evans-Pritchard, E., E.** (1940). *The Nuer A description of the modes of livelihood and political institutions of a Nilotic people* Oxford University Press
- Evans, T.** (2015/2016). *Street-Level Bureaucracy, Management and the Corrupted World of Service* European Journal of Social Work, vol. 19(5), pp. 602–615
- Evans, T. & Harris, J.** (2006). *A case of mistaken identity? Debating the dilemmas of street-level bureaucracy with Musil et al.* European Journal of Social Work, 9(4), pp. 445–459
- Fairclough, N.** (1995). *Critical Discourse Analysis* London: Longman
- Fairclough, N** (1992B). *Critical Language Awareness* London: Longman

- Fairclough, N** (1992A). *Discourse and Social Change* - Blackwell Publishers Ltd.
- Fairclough, N** (2008). *Kritisk diskursanalyse – en tekstsamling* Redigeret og oversat af **Jensen, E. H.** Hans Reitzels Forlag
- Fang, F. C., Casadevall, A. & Morrison, R., P.** (2011). *Retracted Science and the Retraction Index* *Infection and Immunity*, vol. 79(10), pp. 3855-3859
- Felitti, V., J., Anda, R., F., Nordenberg, D., Williamson, D., F., Spitz, A., M., Edwards, V., Koss, M., P. & Marks, J., S.** (1998). *Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Deaths in Adults: The Adverse Childhood Experience (ACE) Study* *American Journal of Preventive Medicine*, Vol.14(4), pp. 245-258
- Feyerabend, P., K.** (1962). *Explanation, reduction, and empiricism* University of Minnesota Press
- Finch, J** (2008). *Naming Names: Kinship, Individuality and Personal Names* *Sociology*, Vol. 42(4), pp. 709-725
- Flick, Uwe** (2018). *Triangulation* Kapitel 19 i **Denzin, N.K. & Lincoln, Y., S.** (eds.) (2018) *The SAGE Handbook of Qualitative Research* SAGE
- Fitzgerald, R** (2012). *Membership categorization analysis: Wild and promiscuous or simply the joy of Sacks?* *Discourse Studies*, vol. 14(3) pp. 305-311
- Flyvbjerg, B.** (2015). *Fem misforståelser om casestudiet* i **Brinkman, S. & Tanggaard, L.** (eds.) *Kvalitative Metoder – en grundbog* Hans Reitzels Forlag
- Flyvbjerg, B.** (2001). *Making Social Science Matter* Cambridge University Press
- Foldy, E., G. & Buckley, T., R.** (2010). *Re-Creating Street-Level Practice: The Role of Routines, Work Groups, and Team Learning* *Journal of Public Administration Research and Theory*, vol. 20(1), pp. 23–52
- Foucault, M.** (1975 [2002]). *Overvågning og straf – fængslets fødsel* Det lille forlag
- Foucault, M** (1981). *Untying the text: A post-structuralist Reader* Routledge & Kegan Paul
- Foucault, M.** (1978). *Viljen til viden* Kbh. Det lille forlag
- Frederiksen, L., Ø.** (2019). *Vi gør op med tidspresset* Dansk Socialrådgiverforening

- Friesinger, J.G.** (et.al.) (2020). *Materialities in supported housing for people with mental health problems: a blurry picture of tenants* *Sociology of Health & Illness*, vol. 42(7), pp. 1742-1758
- Fusch, P., Fusch, G., E. & Ness, L., R.** (2018). *Denzin's Paradigm Shift: Revisiting Triangulation in Qualitative Research* *Journal of Social Change*, vol. 10, Issue 1, pp. 19-32
- Gallacher, L-A. & Gallagher, M.** (2008). *Methodological Immaturity in Childhood Research?: Thinking through 'participatory methods'* *Childhood*, vol. 15(4), pp. 499-516
- Garrow, E. & Grusky, O.** (2013). *Institutional Logic and Street-Level Discretion: The Case of HIV Test Counseling* *Journal of Public Administration Research and Theory*, vol. 23(1), pp.103–131
- Garvis, S.** (2015). *Narrative Constellations – Exploring Lived Experience in Education* SENSE PUBLISHERS
- Gee, J. P.** (2005). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method* Routledge
- Gee, J. P.** (2015). *Social Linguistics and Literacies – Ideology in discourse* Routledge
- Geertz, C.** (1975). *The Interpretation of Cultures* Hutchinson of London
- Gergen, K., J.** (1985). *The Social Constructionist Movement in Modern Psychology* *American Psychologist*, Vol. 40, no. 3, pp. 266-275
- Giddens, A.** (1994). *Living in a Post-Traditional Society* i **Beck, U., Giddens, A. & Lash, S.** (eds.) *Reflexive Modernization – Politics, Traditions and Aesthetics in the Modern Social Order* Stanford University Press
- Gilbert, L.K., Breiding, M., J., Merrick, M., T., Thompson, W., W., Ford, D., C., Dhungra, S., S., Parks, S., E.** (2015). *Childhood Adversity and Adult Chronic Disease: An Update from Ten States and the District of Columbia, 2010* *American Journal of Preventive Medicine*, Vol. 48(3), pp. 345-349
- Goffman, E** (1983). *The Interaction Order: American Sociological Association, 1982 Presidential Address* *American Sociological Review*, vol. 48, no.1: 1-17
- Goffman, E.** (1959). *The Presentation of self in everyday life* Penguin Books

- Gormsen, C.** (2018). *Overblik: Her er hovedpunkterne i regeringens ghettoplan* Altinget
- Graham, A., Powell, M., A. & Truscott, J.** (2016). *Facilitating student well-being: relationships do matter* Educational Research, vol. 58(4), pp. 366-383
- Gregersen, F** (2000). *God og dårlig eklekticisme* Motskrift
- Griffith, A., I. & Smith, D., E.** (2014). *Under New Public Management Institutional Ethnographies of Changing Front-Line Work* University of Toronto Press
- Gulløv, E.** (1999). *Betydningsdannelse blandt børn* Gyldendal
- Gulløv, E. & Højlund, S.** (2003). *Feltarbejde blandt børn. Metodologi og etik i etnografisk børneforskning* Gyldendal
- Haack, M., Matthiessen, A & Zeeberg, B.** (2018). Kapitel 4 *Det bøjelige helhedssyn – når organiseringen former det sociale arbejde* i **Villumsen, A.M.** (ed.) (2018) *Helhedsorienteret socialt arbejde med udsatte familier* Akademisk Forlag
- Hacking, I.** (1999). *The Social Construction of What?* Harvard University Press
- Hagemann, S.** (2017). *Frustrerede pædagoger. Hvorfor hører vi ikke noget?* <http://www.boernogunge.dk/internet/boernogunge.nsf/0/3D162CE349FAB51C125811A004315CE?opendocument>
- Halkier, B.** (2011). *Methodological Practicalities in Analytical Generalization* Qualitative Inquiry, 17(9), pp. 787-797
- Halkier, B. & Jensen, I.** (2008). *Det sociale som performativitet – et praksisanalytisk perspektiv på analyse og metode* Dansk Sociologi, nr. 3/19, pp. 49-68
- Halliday M.A.K.** (2016). *Language, Learning and 'Educational Knowledge'* i **Webster, J.** (ed.) *Aspects of Language and Learning*. The M.A.K. Halliday Library Functional Linguistics Series. Springer, Berlin, Heidelberg
- Hansen, B., B. & Ingemann, J., H.** (eds.) (2016). *At se verden i et sandkorn – om eksemplarisk metode* Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Hansen, A., D. & Sehested, K.** (2003). *Konstruktive bidrag: om teori og metode i konstruktivistisk videnskab* Roskilde Universitetsforlag

- Harman, G.** (2009). *Prince of Networks: Bruno Latour and Metaphysics* re.press Melbourne
- Hastrup, K.** (2015) *Feltarbejde i Brinkman, S. & Tanggard, L.* (eds.) 2015 *Kvalitative Metoder* Hans Reitzels Forlag
- Hastrup, K. & Ovesen, J.** (1999). *Etnografisk Grundbog* Gyldendal
- Hayashi, P. Jr., Abib, Gustave & Hoppen, N.** (2019). *Validity in Qualitative Research: A Processual Approach* The Qualitative Report, 24(1) pp. 98-112
- Heath, C., Hindmarsh, J. & Luff, P.** (2010). *Video in Qualitative Research. Analysing Social Interaction in Everyday Life* SAGE
- Heckman, J., J.** (2013). *Giving Kids a Fair Chance* Boston Review
- Heckman, J., J. & Mosso, S.** (2014). *The Economics of Human Development and Social Mobility* https://heckmanequation.org/www/assets/2017/01/Econ-of-Hum-Dev-and-Soc-Mob_2014-05-20a_akc.pdf
- Heller, J.** (1961). *Catch-22* Simon & Schuster
- Hestbæk, A. D.** (2011). *Denmark: A Child Welfare System Under Reframing i Gilbert, N., Parton, N. & Skivenes, M. Child Protection Systems: International Trends and Orientations* Oxford University Press
- Heritage, J.** (1984). *A change-of-state token and aspects of its sequential placement i Atkinson, J.M. & Heritage, J.* (eds.) *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis* Cambridge University Press
- Hibberd, F., J.** (2005). *Unfolding Social Constructionism* Springer
- Hill, C.** (2006). *Casework job design and client outcomes in welfare-to-work offices* Journal of Public Administration Research and Theory, 16(2), 263–288.
- Hill, M.** (2013). *The Public Policy Process* Routledge
- Hill, M. & Hupe, P.** (2010). *The multi-layer problem in implementation research* Public Management Review, 5:4, pp. 471-490
- Hodder, I.** (2013). *The Interpretation of Documents and Material Culture i Denzin, K. & Lincoln, Y., S.* (eds.) *Handbook of Qualitative Research* SAGE
- Holstein, J., A. & Gubrium, J., F.** (1995). *The Active Interview* SAGE

- Horsbøl, A.** (2016). *Kritisk diskursanalyse* i **Horsbøl, A. & Raudaskoski, P.** (eds.) *Diskurs og praksis Teori, metode og analyse* Samfundslitteratur
- Hougaard, M.** (2015). *Når børn og unge anbringes uden for hjemmet* i **Hougaard, M. & Højbjerg, L.R.** *Socialt arbejde med børn, unge og familier* Hans Reitzels Forlag
- Howe, D.** (1992). *Child abuse and the bureaucratization of social work* *The Sociological Review*, pp. 491-508
- Hupe P. & Buffat, A.** (2014). *A public service gap: Capturing contexts in a comparative approach of street-level bureaucracy* *Public Management Review*, 16(4), 548–569
- Hyde, B.** (2015). *Confusion in the Field! Providing Clarity on Constructivism and Constructionism in Religious Education* *Religious Education*, 110:3, 289-302
- Høybye-Mortensen, M.** (2015). *Decision-making Tools and their Influence on Caseworkers' Room for Discretion* *The British Journal of Social Work*, vol. 45(2), pp. 600-615
- Iedema, R. & Caroll, K.** (2015). *Research as Affect-Sphere: Towards Spherogenics* *Emotion Review*, vol. 7, no. 1: 67-72
- Iedema, R.** (2003). *Multimodality, resemiotization: extending the analysis of discourse as multi-semiotic practice* in *Visual Communication*, Vol. 2(1) pp. 29-57
- Iedema, R.** (2001). *Resemiotization* i *Semiotics* 137-1/4, pp. 23-39
- Ildor, A.** (2016). *Nu fortæller den ældste datter fra Tøndersagen sin historie: "En rigtig far kan ikke finde på at gøre det, som han har gjort* Berlingske
- Ingold, T.** (2014). *That's enough about ethnography* *HAU: Journal of Ethnographic Theory* 4(1):383-395
- Isett, K., R., Morrissey, J., P. & Topping, S.** (2006). *Systems Ideologies and Street-Level Bureaucrats: Policy Change and Perceptions of Quality in a Behavioral Health Care System* *Public Administration Review*, Vol. 66(2), pp. 217–227
- Jensen, E.H.** (2008). Forord i *Norma Fairclough Kritisk diskursanalyse* Hans Reitzels forlag

- Jacobsen, R.** (1971). *Selected Writings II Word and Language* Mouton The Hague – Paris
- Jacobsen, H., G.** (2004). *Dansk sprog: en grundbog* Schönberg
- Jackson, J. E.** (1990). “*I Am a Fieldnote*”: *Fieldnotes as a symbol of Professional Identity* i **Sanjek, R.** (ed.) *Fieldnotes The Making of Anthropology* Cornell University Press
- James, A., Jenks, C. & Prout, A.** (1999). *Den teoretiske barndom* Gyldendal
- Jamieson, K., H.** (1973). *Generic Constraints and the rhetorical situation* Philosophy and rhetoric, vol. 6, pp. 162-170
- Jefferson, G.** (2004) *Glossary of transcript symbols with an introduction* i **Lerner, G. H.** (ed.) (2004) *Conversation analysis: Studies from the first generation* John Benjamins Publishing Company
- Jefferson, G.** (ed.) (1995). *Lectures on Conversation Volume I & II Harvey Sacks* Blackwell Oxford UK & Cambridge USA
- Jefferson, G.** (1984). *Transcript notation* i **Atkinson, J.M. & Heritage, J.** (eds.) (1984) *The Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis* Cambridge University
- Jenkins, R.** (2000). *Categorization: Identity, Social Process and Epistemology* Current Sociology, vol. 48(3), pp. 7-25
- Jenvall, L.** (2016). *Når børnene drukner i systemets mistillid* Altinget
- Jerlang, E.** (ed.) (1993). *Udviklingspsykologiske teorier – en introduktion* Socialpædagogisk Bibliotek
- Jewell, C., J. & Glaser, B., E.** (2006). *Toward a General Analytic Framework – Organizational Settings, Policy Goals, and Street-Level Behavior* Administration & Society, vol. 38, no. 3: 335-364
- Johansson, S.** (2010). *Implementing Evidence-Based Practices and Programmes in the Human Services: Lessons from Research in Public Administration* European Journal of Social Work, 13:1. pp. 109-125
- Jonassen, A., J. & Ringsted, S.** (1993). *Sigmund Freuds psykologiske teori* i **Jerlang, E.** (ed.) *Udviklingspsykologiske teorier – en introduktion* Socialpædagogisk Bibliotek

- Jones, O., Gold, J & Claxton, J.** (2017). *A Little Less Conversation, a Little More Action: Illustrations of the Mediated Discourse Analysis Method* Human Resource Development Quarterly, vol. 28(4), pp. 481-513
- Jones, R.** (2005). *Sites of engagement as sites of attention: Time, space and culture in electronic discourse* i **Jones, R.** (ed.) *Discourse in Action* Routledge
- Jordan, B. & Henderson, A.** (1995). *Interaction Analysis: Foundations and Practice* The Journal of the Learning Sciences, vol. 4(1), pp. 39-103
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N.** (2012). *Qualitative Research Methods in Organisation Studies* Hans Reitzels Forlag
- Järvinen, M., Larsen, J.E. & Mortensen, N** (eds.) (2015). *Det magtfulde møde mellem system og klient* Aarhus Universitetsforlag
- Järvinen, M & Mik-Meyer, N** (eds.) (2003). *At skabe en klient – Institutionelle identiteter i socialt arbejde* Hans Reitzels Forlag
- Järvinen, M & Mik-Meyer, N** (eds.) (2012). *At skabe en professionel – Ansvar og autonomi i velfærdsstaten* Hans Reitzels Forlag
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N.** (eds.) (2003). *At skabe en klient – Institutionelle identiteter i socialt arbejde* Hans Reitzels Forlag
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N.** (eds.) (2012). *At skabe en professionel – Ansvar og autonomi i velfærdsstaten* Hans Reitzels Forlag
- Järvinen, M. & Mortensen, N.** (2015). *Det magtfulde møde mellem system og klient: teoretiske perspektiver* i **Järvinen, M., Larsen, J., E. & Mortensen, N.** (eds.) *Det magtfulde møde mellem system og klient* Aarhus Universitetsforlag
- Jørgensen, M., W. & Phillips, L.** (1999). *Diskursanalyse som teori og metode* Samfundslitteratur Roskilde Universitetsforlag
- Jørgensen, P., S.** (2015). *Forord* i **Bo, K-A., Guldager, J. & Zeeberg, B.** *Udsatte børn – et helhedsperspektiv* Akademisk Forlag, København
- Jørgensen, S.** (2015). *Forebyggelse og tidlig indsats* i **Hougaard, M. & Højbjerg, L.R.** *Socialt arbejde med børn, unge og familier* Hans Reitzels Forlag
- Karpatschof, B.** (2017). *Den kvalitative undersøgelsesforms særlige kvaliteter* i **Brinkmann, S. & Tanggaard, L.** *Kvalitative Metoder – En Grundbog* Hans Reitzels Forlag

- Kaspersen, L.B.** (2006). *The Formation and Development of the Welfare State* Kap. 2 i **Campbell, Hall & Pedersen** (eds.) *National Identity and the Varieties of Capitalism: The Danish Experience* McGill-Queen's University Press
- Keiser, L.** (2010). *Understanding Street-Level Bureaucrats' Decision Making: Determining Eligibility in the Social Security Disability Program* Public Administration Review, Vol. 70(2), pp. 247–257
- Kjær, U.** (2004). *En ø – én kommune - Politisk reorganisering på Bornholm* Forlaget afk
- Klausen, S., L.** (2011). *Hvorfor fagligt samspil? På tværs af fag – faglige samspil i undervisning, forskning og samarbejde* København: Akademisk Forlag
- Kress, G.** (2009). *Multimodality A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication* Routledge
- Kuure, L.,** Molin-Juustila, T., Keisanen, T., Riekkki, M., Iivari, N. & Kinula, M. (2016) *Switching Perspectives: from a language teacher to a designer of language learning with new technologies* Computer Assisted Language Learning, vol. 29(5), pp. 925-941
- Kuure, L, Riekkki, M & Tumelius** (2018). *Nexus analysis in the study of the changing field of language learning, language pedagogy and language teacher education* i **Haapanen, L., Käätä, L. & Lehti, L** (eds.) (2018) *Diskurssintutkimuksen menetelmistä. On the methods in discourse studies* AFinLa-e. Soveltavan kielieteen tutkimuksia, n:o 11 71-92
- Kvælo, Ø.** (2013). *Børn i risiko* Samfundslitteratur
- Køppe, S** (2008). *En moderat eklektisisme* Psyke & Logos, 29, pp. 15-35
- Lane, P.** (2009). *Identities in action: a nexus analysis of identity construction and language shift* Visual Communication, vol. 8(4), pp. 449-468
- Lane, J-E.** (2000). *New Public Management* Routledge London and New York
- Larsen, M., C & Raudaskoski, P.** (2016). *Medieret diskursanalyse og neksusanalyse* i **Horsbøl & Raudaskoski** (eds.) *Diskurs og Praksis – Teori, metode og analyse* Samfundslitteratur
- Latour, B.** (2004). *Gabriel Tarde og de sociales endeligt* Distinktion, no. 9, pp. 33-47

- Latour, B.** (2007). *Reassembling the Social - An Introduction to Actor-Network-Theory* Oxford University Press
- Latour, B.** (2003). *The promises of constructivism* i **Don Idhe** (ed.) *Chasing Technology: Matrix of Materiality* Indiana Series for the Philosophy of Science, Indiana University Press, pp. 27-46
- Lauritzen, P.** (2016) *Spørgsmål – mellem identitet og differens* Aarhus Universitetsforlag
- Lave, J. & Wenger, E.** (2003). *Situated Learning - Legitimate Peripheral Participation* Cambridge University Press
- Lincoln, Y., S.** (2002). *Emerging Criteria for Quality in Qualitative and Interpretative Research* i **Denzin, N., K. & Lincoln, Y., S.** (eds.) *The Qualitative Inquiry Reader* SAGE
- Lipsky, M.** (1980). *Street-Level Bureaucracy Dilemmas of the Individual in Public Services* Russel Sage Foundation New York
- Lowes, R.** (2020). *Knowing You: Personal Tutoring, Learning Analytics and the Johari Window* *Frontiers in Education*, vol. 5, article 101, pp. 1-11
- Luff, P. & Heath, C.** (2015). *Transcribing Embodied Action* i **Tannen, D., Hamilton, H., E. & Schiffrin, D.** (eds.) *Blackwell Handbook of Discourse Analysis* Wiley-Blackwell
- Lundquist, L.** (2013). *Danish humor in cross-cultural professional setting: linguistic and social aspects* De Gruyter Mouton 2013
- Løkke, A.** (1990). *Vildfarne børn: om forsøgte og kriminelle børn mellem filantropi og stat 1880-1920* SocPol
- Machin, D.** (2013). *What is multimodal critical discourse studies?* *Critical Discourse Studies*, vol.10(4), pp. 347-355
- McIlvenny, P., Klausen, J. Z. & Lindegaard, L. B.** (eds.) (2016). *Studies of Discourse and Governmentality – Discourse Approaches to Politics, Society and Culture* John Benjamins Publishing Company Amsterdam/Philadelphia
- Mayall, B.** (2000). *The sociology of childhood in relation to children's rights* *The International Journal of Children's Rights* 8: 243–259

- Maynard-Moody, S. & Portillo, S.** (2010). 'Street-level bureaucracy theory', pp. 252-277 i **Durant, R., F.** (ed.) (2010) *The Oxford handbook of American bureaucracy* Oxford University Press
- Mehan, H.** (2020). *The serendipity of connections and their consequences* i **Nieto, S., Erickson, F. & Winne, P.** (eds.) *Acquired Wisdom Series*, Education Review, 27, pp. 1-22
- Meier, N. et.al.** (2018) *Editors' Introduction: The Power of 'Showing how it happened'* i **Wegener, C., Meier, N. & Maslo, E.** *Cultivating Creativity in Methodology and Research – In Praise of Detours* palgrave macmillan
- Merrick, M.T., Ports, K., A., Ford, D., C., Afifi, T., O., Gershoff, E., T. & Grogan-Kaylor, A.** (2017). *Unpacking the impact of adverse childhood experiences on adult mental health* Child Abuse & Neglect, vol. 69, pp. 10-19
- Mik-Meyer, N** (2018). *Organizational Professionalism: Social Workers Negotiating Tools of NPM Professions & Professionalism*, Vol. 8, No 2
- Mik-Meyer, N & Villadsen, K** (2013). *Power and welfare: understanding citizens' encounters with state welfare* Routledge
- Mitchell, J., C.** (2008). *Case and Situation Analysis* i **Evens, T., M., S. & Handelman, D.** *The Manchester School – Practice and Ethnographic Praxis in Anthropology* Berghahn Books
- Møller, A., M.** (2018). *Organizing knowledge and decision making in street-level professional practice – A practice-based study of Danish child protective services* University of Copenhagen, Faculty of social sciences
- Møller, I.H.** (2016). *De fire socialreformer i moderne tid* i **Møller, I.H. & Larsen, J.E.** (eds.) *Socialpolitik* Hans Reitzels Forlag, 4.udgave
- Møller, I.H. & Larsen, J.E.** (2016). *Teorier om velfærdsstat og socialpolitik* i **Møller, I.H. & Larsen, J.E.** (eds.) *Socialpolitik* Hans Reitzels Forlag, 4.udgave
- Mønster, F.** (2017). *Udlån af børn til sex minder om Tøndersagen* Randers Amtsavis
- Nadim, M.** (2015). *Generalisering og bruken av analytiske kategorier i kvalitativ forskning* Sociologisk Tidsskrift, vol 3(23), pp. 129-148

- Nguyen, H.T. & Nguyen, M.T.T** (2017). “*Am I a good boy?*”: *Explicit membership categorization in parent-child interaction* *Journal of Pragmatics*, vol. 121, pp. 25-39
- Nicolini, D.** (2012). *Practice Theory, Work, & Organization – An Introduction* Oxford University Press 2012
- Nicolini, D. & Monteiro, P.** (2016). *The Practice Approach: For a Praxeology of Organisational and Management Studies* i *The SAGE Handbook of Process Organization Studies* SAGE Publications Ltd
- Nicolini, D.** (2009). *Zooming In and Out: Studying Practices by Switching Theoretical Lenses and Trailing Connections* *Organization Studies*, vol. 30(12), pp. 1391-1418
- Nissen, M.A. & Harder, M.** (2018). *Helhedsorienteret arbejde med udsatte familier – hvor kom det fra, og hvorfor er det stadig vigtigt?* i **Villumsen, A.M.** (ed.) *Helhedsorienteret socialt arbejde med udsatte familier* Akademisk Forlag
- Norris, S. & Jones, R** (2005). *Discourse in Action* Routledge New York
- Nothdurfter, U. & Hermans, K.** (2018). *Literature Review Meeting (or not) at the street level? A literature review on street-level research in public management, social policy and social work* *International Journal of Social Welfare*, vol. 27, pp. 294-304
- Oberfield, Z., W.** (2010). *Rule Following and Discretion at Government’s Frontlines* *Journal of Public Administration Research and Theory*, vol. 20(4), pp. 735–755
- Packer, M., J. & Goicoechea, J** (2000) *Sociocultural and Constructivist Theories of Learning: Ontology, Not Just Epistemology* *Educational Psychologist* 35(4), pp. 227-241
- Palinkas, L., A., Horwitz, S., M., Green, C., A., Wisdom, J., P., Duan, N. & Hoagwood, K.** (2015). *Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research* *Administration and Policy in Mental Health Service Research*, Vol. 42(5), pp. 533–544
- Parsons, S., Abbott, C., McKnight, L. & Davies, C.** (2015). *High risk yet invisible: conflicting narratives on social research involving children and young people, and the role of research ethics committees* *British Educational Research Journal*, vol. 41(4), pp. 709-729

- Peräkylä, A.** (2010). *Validity in Research on Naturally Occurring Social Interaction* i **Silverman, D.** (ed.) *Qualitative Research – Theory, method and practice* SAGE
- Peters, M.A.** (2013). *The last post? Post-postmodernism and the linguistic u-turn* Linguistic and Philosophical Investigations, vol. 12, pp. 34-46
- Petersen, S., K.** (2017). *At undersøge og blive undersøgt – Et kvalitativt casestudie af hvordan professionel praksis i den børnefaglige undersøgelse udfoldes og opleves i tre kommunale myndighedsafdelinger* Aalborg Universitetsforlag
- Piaget, J.** ([1964]1992). *Barnets psykiske udvikling* Hans Reitzels forlag
- Pierides, D. & Woodman, D.** (2012). *Object-oriented sociology and organizing in the face of emergency: Bruno Latour, Graham Herman and the material turn* The British Journal of Sociology, vol. 63(4), pp. 662-679
- Pietikäinen, S., Lane, P., Salo, H. & Laihiala-Kankainen, S.** (2011). *Frozen actions in the Arctic linguistic landscape: a nexus analysis of language processes in visual space* International Journal of Multilingualism, vol 8(4), pp. 277-298
- Pink, S.** (2021). *Doing Visual Ethnography* SAGE
- Ponnert, L. & Svensson, K.** (2015/2016). *Standardisation: The end of Professional Discretion?* European Journal of Social Work, vol. 19(324), pp. 586–599
- Prior, L.** (2004). *Doing things with documents* i **Silverman, D.** (ed.) *Qualitative Research – Theory, Method and Practice* SAGE 2nd edition
- Pösö, T., Skivenes, M. & Hestbæk, A-D.** (2014). *Child protection systems within the Danish, Finnish and Norwegian welfare states—time for a child centric approach?* European Journal of Social Work, Vol. 17(4): 475-490
- Rabinow, P.** (1977). *Reflections on Fieldwork in Morocco* University of California Press
- Ratner, H & Gad, C** (2018). *Data warehousing organization: Infrastructural experimentation with educational governance* Organization 2018
- Ragins, B. R.** (2012). *EDITOR'S COMMENTS: REFLECTIONS ON THE CRAFT OF CLEAR WRITING* The Academy of Management Review, vol. 37(4), pp. 493-501

- Rapley, T.** (2018). *Doing Conversation, Discourse and Document Analysis* SAGE
- Rasmussen, N.** (2016). *Socialpolitik – et bud på en definition* i **Møller, I.H. & Larsen, J.E.** *Socialpolitik* Hans Reitzels Forlag, 4.udgave
- Raudaskoski, P.L.** (2009). "Hi' Father", "Hi' Mother": *A multimodal analysis of a significant, identity changing phone call mediated on TV* Journal of Pragmatics 42, pp. 426-442
- Raudaskoski, P.** (2015). *Observationsmetoder herunder videoobservation* i **Brinkman, S. & Tanggard, L.** (eds.) 2015 *Kvalitative Metoder* Hans Reitzels Forlag
- Ravelli, L., J. & McMurtrie, R., J.** (2016). *Multimodality in the Built Environment – Spatial Discourse Analysis* Routledge New York and London
- Reddington, E.** (2013). *Membership Categorization in Action* TESOL & Applied Linguistics, vol. 13(1), pp. 21-24
- Resnik, D., B. & Shamoo, A., E.** (2011). *The Singapore Statement on Research Integrity* Account Res.:18(2), pp. 71-75
- Rea, D. & Burton, T.** (2020). *New Evidence on the Heckman Curve* Journal of Economic Surveys, vol. 34, no. 2, pp. 241-262
- Reason, P., & Rowan, J.** (Eds.) (1981). *Human inquiry: A sourcebook of new paradigm research* Wiley, New York
- Reckwitz, A.** (2002). *Toward a Theory of Social Practices – A Development in Culturalist Theorizing* European Journal of Social Theory 5(2): 243-263
- Resnik, D., B.** (2009). *Re-consenting human subjects: ethical, legal and practical issues* Journal of Medical Ethics, vol. 35(11), pp. 656-657
- Riccucci, N.** (2005). *Street-Level Bureaucrats and Intrastate Variation in the Implementation of Temporary Assistance for Needy Families Policies* Journal of Public Administration Research and Theory, vol. 15(1), pp. 89–111
- Richards, D.S.** (2001). *Talking sense: Ethnomethodology, Postmodernism and Practical Action* i **Westwood, R. & Linstead, S.E.** (eds.) *The Language of Organization* London SAGE
- Roald, T. & Kjøppe, S.** (2009). *Generalisering i kvalitative metoder* Psyke & Logos, vol. 29, pp. 86-99

- Rockwell, E.** (1996). *Keys to Appropriation: Rural Schooling in Mexico* i *The Cultural Production of the Educated Person - Critical Ethnographies of School and Local Practices* University of New York Press
- Rorty, R.** (2006). *Wittgenstein and the Linguistic Turn* i **Runggaldier, E. & Kanzian, C** (eds.) *Cultures. Conflict – Analysis – Dialogue* De Gruyter, vol. 3, pp. 3-20
- Røhl, J.** (2015). *De lovgivningsmæssige rammer på børn og unge-området* i **Hougaard, M. & Højbjerg, L.R.** *Socialt arbejde med børn, unge og familier* Hans Reitzels Forlag
- Sanjek, R.** (ed.) (1990). *Fieldnotes The Making of Anthropology* Cornell University Press
- Sams, J.** (2010). *Quoting the unspoken: An analysis of quotations in spoken discourse* Journal of Pragmatics, vol. 42, pp. 3147-3160
- Sayer, D** (1991 [2001]). *Capitalism & Modernity An excursus on Marx and Weber* Routledge London and New York
- Schatzki, T., R., Cetina, K., K. & Savigny, E., V.** (2001). *The Practice Turn in Contemporary Society* Routledge London and New York
- Schegloff, E.A.** (2007) *A tutorial on membership categorization* Journal of Pragmatics, vol. 39, pp. 462-482
- Scollon, R. & Scollon, S., W.** (2004). *Nexus Analysis – discourse and the emergent internet* Routledge London and New York
- Scollon, R.** (2013). *Geographies of Discourse? Action Across Layered Spaces* i **Saint-George, I., d. & Weber, JJ.** (eds.) *Multilingualism and Multimodality: Current Challenges for Educational Studies* Sense Publishers
- Scollon, R.** (1997). *Handbills, tissues, and condoms: A site of engagement for the construction of identity in public discourse* Journal of Sociolinguistics, vol. 1(1), pp. 39-61
- Scollon, R.** (2001). *Mediated Discourse [The nexus of practice]* Routledge
- Scollon, R.** (2008A). *Analyzing Public Discourse – Discourse analysis in the making of public policy* Routledge

- Scollon, R.** (2008B). *Discourse itineraries – Nine processes of resemiotization i*
Bhatia, V., J., Flowerdew, J. & Jones, R., H. *Advances in Discourse Studies*
 Routledge
- Scollon, R. & Scollon, S.W.** (2003). *Discourses in place – language in the material world* Routledge
- Scollon, R. & Scollon, S., W.** (2007). *Nexus Analysis: Refocusing ethnography on action* *Journal of Sociolinguistics*, 11/5, pp. 608-625
- Schön, D., A.** (1983[2016]). *The Reflective Practitioner – How professionals think in action* Routledge London and New York
- Schultz, T.** (2017). *En forebyggende indsats eller særlig støtte? Servicelovens §11.3*
 NST 15-16: 81-107
- Schultz, T.** (2015). *Serviceloven Den Store Danske*
<https://denstoredanske.lex.dk/Serviceloven>
- Scourfield, P.** (2015). *Even further beyond Street-Level Bureaucracy: The Dispersal of Discretion Exercised in Decisions Made in Older People's Care*
Home Reviews British Journal of Social Work, vol. 45, pp. 914-931
- Searle, J., R.** (1975). *Speech acts and resent linguistics* *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1975-09, vol.263(1), pp. 27-38
- Silverman, D.** (1998) *Harvey Sacks – Social Science and Conversation Analysis*
 Oxford University Press
- Silverman, D.** (2014) *Interpreting Qualitative Data* SAGE
- Silverstein, M.** (2010). "Direct" and "indirect" communicative acts in semiotic perspective" *Journal of Pragmatics*, Vol. 42, pp. 337-353
- Smith, D.** (2012). *Forsvarer: Mindre slemt end tøndersagen* Jyllands-Posten
- Sonne-Ragans, V.** (2015). *Anvendt Videnskabsteori – Reflekteret teoribrug i videnskabelige opgaver* Samfundslitteratur
- Stanek, H.** (2020) *De 10 bud: Det skal en pædagog kunne i dag*
<https://bupl.dk/artikel/de-10-bud-det-skal-en-paedagog-kunne-i-dag/>

- Stensöta, H.** (2012). *Political influence on street-level bureaucratic outcome: Testing the interaction between bureaucratic ideology and local community political orientation* Journal of Public Administration Research and Theory, vol. 22 no.3: 553–571
- Stocking, G., W.** (1983). *The Ethnographer's Magic: Fieldwork in British Anthropology from Tyler to Malinowski* i **Stocking G., W.** (ed.) *Observers Observed – Essays on Ethnographic Fieldwork* The University of Wisconsin Press
- Stokoe, E.** (2012) *Moving forward with membership categorization analysis: Methods for systematic analysis* Discourse Studies, Vol 14(3), pp. 277-303
- Surkis, J** (2012). *When Was the Linguistic Turn? A Genealogy* The American historical review, vol. 117(3), pp. 700-722
- Sørensen, M. & Christiansen, A** (2012). *Ulrich Beck – An Introduction to the Theory of Second Modernity and the Risk Society* Routledge London
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S.** (2015). *Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: en introduktion* i **Brinkman, S. & Tanggaard, L.** (eds.) *Kvalitative Metoder* Hans Reitzels Forlag
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S.** (2017). *Kvalitet i kvalitative studier* i **Brinkmann, S. & Tanggaard, L.** *Kvalitative Metoder – En Grundbog* Hans Reitzels Forlag
- Taylor, L.** (2017). *What is data justice? The case for connecting digital rights and freedoms globally* Big Data & Society, pp. 1-14
- Thomsen, C., H.** (2010). *Kvalitetssikret tidlig indsats for udsatte børn – et bidrag til Barnets Reform* Dafolo
- Togebj, L.** (2008). *The Political Representation of Ethnic Minorities: Denmark as a Deviant Case* Party Politics, vol. 14(3), pp. 325-343
- Togebj, O** (1996). *Stiltræk språu Sprogvidenskabelige Arbejdsrapporter fra Århus Universitet*
- Truscott, J., Graham, A. & Powell, M., A.** (2019). *Ethical Considerations in Participatory Research with Young Children* i **Eckhoff, A.** (Ed.) *Participatory Research with Young Children* Springer

- Tummers, L. & Bekkers, V.** (2014) *Policy implementation, street-level bureaucracy, and the importance of discretion* Public Management Review, 16(4), 527–547
- Ulbæk, I.** (2005). *Sproglig tekstanalyse – introduktion til pragmatisk tekstlingvistik* Hans Reitzels Forlag
- Villumsen, A., M.** (2011). *Trivselsmetoden: til samarbejde mellem pædagog og socialrådgiver om tidlig indsats* Via Systeme
- Villumsen, A., M.** (ed.) (2018). *Helhedsorienteret socialt arbejde med udsatte familier* Akademisk Forlag
- Vitus, K.** (2012). *Fortællinger og fantasier om socialpædagogiske identiteter i arbejdet med unge i Järvinen og Mik-Meyer (eds.) At skabe en professionel – Ansvar og autonomi i velfærdsstaten* Hans Reitzels Forlag
- Vohnsen, N, H** (2017 [2020]). *The absurdity of bureaucracy How implementation works* Manchester University Press
- Vygotsky, L.** (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* Cambridge, MA: Harvard University Press
- Wang, B.** (2016). *The social and historical construction of social constructionism: Prof. KJ Gergen in dialogue* Culture & Psychology, Vol. 22(4) 565–573
- Watkins-Hayes, C.** (2011). *Race, Respect, and Red Tape: Inside the Black Box of Racially Representative Bureaucracies* Journal of Public Administration Research and Theory, vol. 21(2), pp. 233–251
- Wegener, C., Meier, N. & Ingerslev, K.** (2014). *Borrowing – sharing insecurities. Lessons learned from a doctoral peer writing group* Studies in Higher Education, vol. 41(6), pp. 1092-1105
- Wegener, C.** (2016). *Skriv med glæde. En guide til akademisk skrivning* København: Samfundslitteratur
- Wenger, E.** (1998). *Communities of Practice* Cambridge University Press
- Wenger, J. & Wilkins, V.** (2009). *At the discretion of rogue agents: How automation improves women's outcomes in unemployment insurance* Journal of Public Administration Research and Theory, vol. 19(2): 313–333

- Wertsch, J.V.** (1993). *Voices of the Mind. A Sociocultural Approach to Mediated Action* Harvard University Press
- Wertsch, J.V.** (1998). *Mind as Action* Oxford University Press
- Westen, V., I. & Heinemeier, E.** (2018). *Hvorfor er det så svært at finde ud af, om sociale indsatser virker?* <https://videnskab.dk/kultur-samfund/hvorfor-er-det-saa-svaert-at-finde-ud-af-om-sociale-indsatser-virker> (besøgt seneste 09.12.21)
- Whittaker, E.** (2005). *Adjudicating entitlements: the emerging discourses of research ethics boards* Health: An Interdisciplinary Journal for the Social Study of Health, Illness and Medicine, vol. 9(4), pp. 513-535
- Winter, S., C.** (2006). *Implementation* Kap. 8 i *Handbook of Public Policy* Peters, B., P. & Pierre, J. (eds.) SAGE
- Zahariadis, N.** (2017). *Book review: Michael Hill and Frederic Varone (eds.) 2017: The Public Policy Process* European Policy Analysis, vol. 3(1), p. 206
- Zang, X.** (2016). *Research on Street-Level Discretion in the West: Past, Present, and the Future* Chin. Polit. Sci. Rev. 1, pp. 610–622
- Zhang, H., Chilton, P., He, Y. & Jing, W.** (2011). *Critique across cultures: some questions for CDA* Critical Discourse Studies, vol. 8(2), pp. 95-107
- Zidjaly, N.A.** (2013). *Scollon, Ron i Chapelle, C. A. The Encyclopedia of Applied Linguistics* Blackwell Publishing Ltd.
- Zigon, J** (2017). *Disappointment: Towards a Critical Hermeneutics of Worldbuilding* Fordham University Press
- Östberg, F.** (2014). *Using ‘Consensual Ideology’: A Way to Sift Reports in Child Welfare* The British Journal of Social Work, 44(1), pp. 63–80
- Østergaard, U.** (2006) *Denmark: A Big Small State – The Peasant Roots of Danish Modernity* Kap. 1 i **Campbell, Hall & Pedersen** (eds.) *National Identity and the Varieties of Capitalism: The Danish Experience* McGill-Queen’s University Press

Lovgivning:

LOV nr. 169 af 05/06/1953 Danmarks Riges Grundlov

- § 82

LOV nr. 224 af 31/03/2004 Lov om ændring af lov om social service (Pædagogiske læreplaner i dagtilbud til børn)

LOV nr. 310 af 04/06/1986 Lov om tandpleje m.v.

LBK nr. 369 af 18/04/2017 Lov om BFU

LOV nr. 383 af 26/04/2017 Lov om videnskabelig uredelighed m.v.

LBK nr. 433 af 22/04/2014 Forvaltningsloven

- § 25

LOV nr. 502 af 23/05/2018 Databeskyttelsesloven

LOV nr. 606 af 12/06/2013 Forvaltningsloven

LBK nr. 608 af 28/05/2019 Lov om Ungdomsskoler

LBK nr. 903 af 26/08/2019 Sundhedsloven

- § 119-126

BEK nr 1344 af 03/12/2010 Bekendtgørelse om forebyggende sundhedsydelser for børn og unge

LBK nr. 1912 af 06/10/2021 Lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge

- § 8, § 11

LBK nr. 1548 af 01/07/2021 Lov om Social Service

- Kapitel 11
- SEL § 11, 19, 49, 50, 52, 58, 140

”(EU) 2016/679 af 27. april 2016” Persondataforordningen/*General Data Protection Regulation (GDPR)* Den Europæiske Unions Tidende, Lovmæssige retsakter, 4.5.2016, L119/1

Web-adresser:

Ankestyrelsen:

Ankestyrelsen (2013). *Underretninger om børn og unge – kommunernes gode erfaringer* Ankestyrelsen

[file:///C:/Users/ANTHA/Downloads/Kommunernes gode erfaringer underretninger_03_06_2013_18_47.pdf](file:///C:/Users/ANTHA/Downloads/Kommunernes_gode_erfaringer_underretninger_03_06_2013_18_47.pdf) (seneste besøgt 13.12.21)

Ankestyrelsen (2015). *Underretningsstatistik Årsstatistik* Ankestyrelsen

<file:///C:/Users/ANTHA/Downloads/Ankestyrelsens%20Underretningsstatistik%202015.pdf> (seneste besøgt 13.12.21)

Datatilsynet:

<http://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/lovgivning> (senest besøgt 09.12.21)

<http://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/grundlaeggende-begreber-/hvad-er-personoplysninger> (senest besøgt 09.12.21)

<http://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/vejledning/skole-og-uddannelse/generelt-om-forskning-og-statistik> (senest besøgt 09.12.21)

<http://www.datatilsynet.dk/media/6893/registreredes-rettigheder.pdf> (senest besøgt 09.12.21)

Folketingets Ombudsmand:

<http://boernekontoret.ombudsmanden.dk/om/> (senest besøgt 09.12.21)

http://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/ombudsmandens_bornekontor/ (senest besøgt 09.12.21)

<https://www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/generel-forvaltningsret/afgoerelsesbegrebet/> (senest besøgt 09.12.21)

https://www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/generel_forvaltningsret/god_forvaltningsskik/ (senest besøgt 09.12.21)

<https://www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/generel-forvaltningsret/notatpligt/> (senest besøgt 09.12.21)

https://www.ombudsmanden.dk/find/udtalelser/beretningssager/alle_bsager/2016-58/ (senest besøgt 14.12.21)

Folketingets samling:

<https://www.ft.dk/samling/20131/lovforslag/1168/index.htm> (senest besøgt 09.12.21)

https://www.ft.dk/ripdf/samling/20131/lovforslag/1168/20131_1168_som_vedtaget.pdf (seneste besøgt 13.12.21)

<https://www.ft.dk/samling/20161/almdel/SOU/spm/324/index.htm> (senest besøgt 09.12.21)

Retsinformation:

<https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200411L00008> (senest besøgt 09.12.21)

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=196984#idcf96e2e0-b568-43ea-9da2-77473833d11f> (senest besøgt 09.12.21)

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=209925> (senest besøgt 09.12.21)

<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=175036> (senest besøgt 13.12.21)

Socialjura:

<http://www.socialjura.dk/content-storage/love/love/servicelov/#c26438> (senest besøgt 09.12.21)

Socialministeriet:

<http://www.socialministeriet.dk/media/15711/haandbog-om-anbringelsesreformen.pdf> (senest besøgt 09.12.21)

Socialstyrelsen:

<https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/overgrebspakken> (senest besøgt 09.12.21)

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspirationsmateriale-serviceovens-ss-11-stk-3> (senest besøgt 09.12.21)

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspiration-til-omlaegning-af-indsatsen-for-udsatte-born-og-unge-viden-om-tidligere-og-forebyggende-indsatser> (senest besøgt 09.12.21)

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/midtvejsevaluering-af-partnerskab-om-omlaegning-til-en-tidligere-forebyggende-og-mere-effektiv-indsats-over-for-udsatte-born-og-unge> (senest besøgt 09.12.21)

<https://socialstyrelsen.dk/om-os/serviceloven> (senest besøgt 09.12.21)

<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/om-sagsbehandling-born-og-unge/barnets-reform> (senest besøgt 09.12.21)

<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/dokumenterede-metoder-born-og-unge/om-dokumenterede-metoder/pmt0> (senest besøgt 13.12.21)

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/guide-til-anvendelse-af-opsporingsmodellen>
(senest besøgt 07.06.21)

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspiration-til-omlaegning-af-indsatsen-for-udsatte-born-og-unge-viden-om-tidligere-og-forebyggende-indsatser> (senest besøgt 03.12.21)

Øvrige:

<https://www.alldialogue.dk/digital-handleguide/> (senest besøgt 09.12.21)

[ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf](#) (senest besøgt 08.12.21)

<https://www.altinget.dk/kommunal/artikel/naar-boernene-drukner-i-systemets-mistillid> (senest besøgt 09.12.21)

<https://www.altinget.dk/artikel/overblik-her-er-hovedpunkterne-i-regeringens-ghettoplan> (senest besøgt 13.12.21)

<https://www.berlingske.dk/samfund/nu-fortaeller-den-aeldste-datter-fra-toendersagen-sin-historie-en-rigtig-far-kan-> (seneste besøgt 06.12.21)

<https://www.boerneraadet.dk/om-boerneraadet> (senest besøgt 09.12.21)

<http://www.boernogunge.dk/internet/boernogunge.nsf/0/D9EC952C14F7EF6CC1257AAF004DCAB0?opendocument> (seneste besøgt 13.12.21)

<http://www.boernogunge.dk/internet/boernogunge.nsf/0/3D162CE349FAB51CC125811A004315CE?opendocument> (senest besøgt 13.12.21)

<https://bupl.dk/artikel/bud-paa-paedagogers-arbejde/> (senest besøgt 13.12.21)

- <https://cepos.dk/debat/sidst-mette-f-ville-fjerne-offentligt-bureaukrati-slog-det-fejl-saadan-kan-det-lykkes-denne-gang/> (senest besøgt 09.12.21)
- <https://childethics.com/resources/> (senest besøgt 09.12.21)
- <https://cool-kids.dk/> (senest besøgt 13.12.21)
- <http://denstoredanske.lex/algorithm> (senest besøgt 13.12.21)
- <http://dragenettet/faellesomraade/Personale/Sider/God-adfaerd-i-det-offentlige.aspx> (senest besøgt 08.12.21)
- http://dragenettet/Centre/Boern_og_familie/det-gule-team/Documents/Forms/AllItems.aspx (senest besøgt 03.12.21)
- <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=30802> (seneste besøgt 07.06.21)
- [file \(wcrif.org\)](#) (Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations) (senest besøgt 08.12.21)
- <https://www.haandbog.aau.dk/dokument/?contentId=345312> (senest besøgt 08.12.21)
- <https://www.handbook.aau.dk/document/?contentId=459534> (senest besøgt 08.12.21)
- <https://heckmanequation.org/resource/the-heckman-curve/> (senest besøgt 03.12.21)
- <https://heckmanequation.org/the-heckman-equation/> (senest besøgt 03.12.21)
- <https://jyllands-posten.dk/debat/blogs/martinaagerup/ECE11688659/sidst-mette-f-ville-fjerne-offentligt-bureaukrati-slog-det-fejl-saadan-kan-det-lykkes-denne-gang/> (senest besøgt 09.12.21)
- <https://jyllands-posten.dk/indland/politiretsvaesen/article4741678.ece/> (seneste besøgt 06.12.21)
- <https://jv.dk/artikel/udl%C3%A5n-af-b%C3%B8rn-til-sex-minder-omt%C3%B8nder-sagen> (seneste besøgt 06.12.21)
- <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/bistandsloven-1974-1998/> (senest besøgt 09.12.21)

- <http://www.dendigitalevaerktojskasse.dk/boernelinealen.aspx> (senest besøgt 09.12.21)
- http://dragenettet/Centre/Boern_og_familie/det-gule-team/Sider/default.aspx (senest besøgt 09.12.21)
- <https://h58.dk/Fattigv/Vaergeraadsløven.pdf> (senest besøgt 09.12.21)
- https://www.kl.dk/media/17215/trivselslinealer_vejledning-dubu.pdf (senest besøgt 09.12.21)
- <https://kombit.dk/indhold/om-kombit> (senest besøgt 13.12.21)
- <https://www.kombit.dk/dubu> (senest besøgt 13.12.21)
- <https://www.legaldesk.dk/artikler/offentlighedsloven-og-aktindsigt> (senest besøgt 09.12.21)
- <https://www.lolland.dk/document/a4977ff0-d21f-4092-87b6-2bcc3ea3f4d9> (senest besøgt 09.12.21)
- https://www.modst.dk/media/17886/god-adfaerd-i-det-offentlige_web.pdf (senest besøgt 08.12.21)
- https://nada-danmark.dk/?page_id=791 (senest besøgt 13.12.21)
- <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=b%C3%B8rne-%20ungdomsforsorg> (senest besøgt 09.12.21)
- <https://toerdutaleomdet.dk/aarsager-til-at-laerere-ikke-underretter/> (senest besøgt 07.06.21)
- <https://ufm.dk/publikationer/2014/the-danish-code-of-conduct-for-research-integrity> (senest besøgt 08.12.21)
- <https://www.psykiatrifonden.dk/boern-unge/til-undervisere/til-dig-der-har-en-elev-der-mistrives/tavshedspligt-og-underretning.aspx> (senest besøgt 13.12.21)
- <https://seminarer.dk/kurser/videnskursus-om-brugen-af-%c2%a7113-i-det-tidligt-forebyggende-arbejde/> (senest besøgt 11.10.18)
- <https://socialraadgiverne.dk/ny-kampagne-skal-forbedre-socialraadgivernes-arbejdsmiljoe/> (senest besøgt 13.12.21)

LITERATURE LIST

<http://www.theraplay.dk/?pID=213> (senest besøgt 13.12.21)

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/hvorfor-er-det-saa-svaert-at-finde-ud-af-om-social-indsatser-virker> (senest besøgt 09.12.21)

<https://vidensportal.dk/filer/born-unge/plejefamilier/sammenbrud-i-anbringelser.pdf>
(senest besøgt 09.12.21)

<https://vidensportal.dk/temaer/Tidlig-indsats/definition-1> Socialbegreber.dk 2015
(senest besøgt 03.12.21)

<https://www.vive.dk/da/> (senest besøgt 11.10.18)

<https://www.vive.dk/media/pure/14706/3783761> (senest besøgt 09.12.21)

APPENDICES

Appendix 3.A Et projekt i projektet

Appendix 3.B Familierådgivere i skoler og dagtilbud / Det Gule Team (SEL § 11.2 og § 11.3)

Appendix 3.C Gadeplan / Det Gule Team (SEL § 11.2)

Appendix 3.D Åben Anonym Rådgivning / Det gule Team (SEL § 11.2)

Appendix 3.E SSP konsulent

Appendix 5.A Spørgeguide

Appendix 5.B Samtykkeerklæring

Appendix 5.C Oplysningsbrev fra Bornholms Regionskommune

Appendix 6.A Servicelovens § 11

Appendix 3.A Et projekt i projektet

Et projekt i projektet

Med udgangspunkt i at Børn og Familie har mulighed for at benytte overførte midler etableres et ”projekt i projektet” med fokus på styrkelse af den tidlige indsats. Tidlig indsats understøtter den politiske målsætning. Tidlig indsats henviser i denne sammenhæng til indsatser der iværksættes så snart problemet er identificeret, hvorfor der ikke alene henvises til at iværksætte indsatser tidligt i barnets liv, men til at der iværksættes indsatser når problemet viser sig.

Med udgangspunkt i de to eksisterende faggrupper; skoledagtilbudsrådgivere og gadeplan, forankret i hhv. PPR og Ungehus, ses det formålstjenligt at etablere disse to faggrupper i et samlet tidlig indsats team.

TIDLIG INDSATS TEAM

Antallet af skoledagtilbudsrådgiverne øges fra nuværende fire til ni, antallet af gadeplansmedarbejderne øges fra nuværende tre til seks. Det overordnede formål med denne opnormering er at muliggøre en reel social indsats i det gule felt, med det mål helt at stoppe en negativ udvikling, alternativt arbejde med skadesreduktion og fastholdelse i forhold til at modvirke tilbagefald til det orange/røde felt. Dette gøres kun ved at faggrupperne tilføres ressourcer således at de kan arbejde både længere tid og mere indgribende i forhold til barnets/den unges problematikker, familieproblematikker, skoleproblematikker – på individ og gruppeniveau ved at indtænke og inddrage de mange arenaer barnet/den unge befinder sig i. Herudover vil det åbne mulighed for et tættere samarbejde med myndighed når sagen er der, hvor den tænkes overdraget til myndighed via underretning.

Målgruppen for teamet vil være dels de gule børn, med hvem der arbejdes med at reducere problemerne og stoppe en begyndende negativ udvikling; dels de orange og røde børn hvor der er iværksat indsatser jf. Servicelovens § 52, men hvor disse indsatser i den indledende og afsluttende fase har brug for supplement med det formål at modvirke ny negativ udvikling.

Begge faggrupper møder i dag børn og unge med mange forskellige problematikker, fælles for en stor del af dem er at de har et svært skoleliv som på et kontinuum strækker sig fra 3. klasseseleven der ikke ”vil i skole” til 9. klasseseleven der gennem en årrække har haft en tiltagende svækket tilknytning til skolesystemet og måske gennem flere år ikke har modtaget undervisning og dermed er på vej ud i en marginaliseret position, på kanten af samfundet. Begge faggrupper arbejder med at bygge bro til det etablerede system og er dermed begge hjemmевante i tænkningen om både

normaliseringsperspektivet og det tværfaglige perspektiv, som taler direkte ind i to af Herningmodellens elementer

Tænkningen med etablering af et samlet team er ikke at ensrette eller harmonisere de to faggruppers arbejde og metodiske tilgange. De to faggrupper vil fortsat anvende flere forskellige metoder i deres arbejde, tilgange som er baseret på et velfunderet teoretisk grundlag og som løbende er tilpasset de mange og forskelligartede problematikker, aldre og kontekster som målgruppen repræsenterer.

Formålet med at slå de to faggrupper sammen i ét team er

- at imødegå dobbelt- og parallelindsatser
- at give den tværprofessionelle tænkning og indsats imellem de to faggrupper bedre vilkår
- at øge medarbejdernes mulighed for faglig sparring i forhold til at navigere i det gule spændingsfelt

Appendix 3.B Familierådgivere i skole og dagtilbud / Det Gule Team (SEL § 11.2 og § 11.3)

Formål

- Formålet med det gule team er, jf. indsatsstrappen, at bidrage til at flere børn og unge i udsatte positioner får en tidligere forebyggende indsats i almenområdet. Fokus er en helhedsorienteret indsats i barnets og den unges nærmiljø, en indsats, der inddrager alle de arenaer barnet og den unge begår sig i og er en del af, med det formål jf. normaliseringsprincippet, at hjælpe barnet og familien så tæt på et almindeligt hverdagsliv som muligt.
- At sætte ind tidligt og hurtigt, inden problemerne i barnets, den unges eller familiens liv vokser sig store, og der bliver behov for mere omfattende foranstaltninger.
- Indsatserne skal sikre sammenhæng mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte.
- § 11, stk. 2. Som led i det tidlige forebyggende arbejde at sørge for, at forældre, børn og unge samt vordende forældre, kan få familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Ved opfølgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det. Rådgivningen skal kunne gives anonymt og som et åbent tilbud.
- § 11, stk. 3. At tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller familien, når det vurderes, at støtte i form af rådgivning, familierettede indsatser og/eller gruppeforløb kan imødekomme barnets eller den unges behov. Indsatsen skal kunne iværksættes umiddelbart og hurtigt.

Indhold

- Forebyggende indsatser iværksat hurtigt og tidligt i problemudviklingen. Teamet arbejder desuden med børn, unge og familier i samarbejde med Myndighed både i undersøgelsesfasen (§ 50) og i forbindelse med at bygge bro til foranstaltninger jf. SEL § 52 når disse iværksættes i forlængelse af indsats i DGT
- Rådgivning/vejledning til børn og forældre i form af samtaleforløb
- Socialfaglig sparring og rådgivning til dagtilbud og skoler om risikovurderinger og mulige forebyggende tiltag.

- Kvalificering af underretninger fra dagtilbud og skoler
- Deltagelse i og afholdelse af netværksmøder
- Iværksætte og koordinere forebyggende indsatser i samarbejde med børn, forældre, skole og dagtilbud
- Gruppeforløb for forældre, børn og unge
- Tværfagligt samarbejde med interne som eksterne fagprofessionelle aktører

Målgruppe / tildelingskriterier

- Det Gule Teams primære målgruppe er børn, unge og familier som befinder sig i en socialt udsat position, som er i risiko for at udvikle behov for særlig støtte jf. kapitel 11 i Serviceloven. Børnene og de unge er kategoriseret som værende i det gule felt på Børnelinealen. Det er børn og unge hvis problematikker på den ene side ikke er komplekse og tunge nok til at de er i målgruppe for Myndighed, men som på den anden side har problematikker, der ikke alene kan afhjælpes i almensystemet.
- Det Gule Teams sekundære målgruppe er skoleledere, dagtilbudsledere, lærere, støttepædagoger, inklusions og ressource team og PPR med hvem teamet samarbejder tæt med i forhold til at understøtte en tidlig indsats i et tværprofessionelt samarbejde. Det Gule Team fungerer som socialfaglig sparringspartner for de mange fagprofessionelle i almensystemet; dels i forhold til samarbejdet med forældre, dels i forhold til kvalificering af risikovurderinger og underretninger.
- Særligt i forhold til § 11.3:
  - En forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, kan tilbydes hvor det antages, at problemerne ikke er så komplekse, at der er behov for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11
  - Indsatsen er relevant i forhold til at løse konkrete, afgrænsede problemstillinger, som giver sig udslag i et særligt støttebehov hos barnet eller den unge
  - Problemstillingen har indflydelse på barnets trivsel

Omfang/varighed

- §11, stk. 3 (visiteret fra myndighed): Op til 8 samtaler
- §11, stk. 3 (opsøgende og i samarbejde med almenområdet): Varierer i intensitet, kardance og varighed, baseret på en individuel faglig vurdering af behov og progression

Tildeling

- Myndighed kan visitere til § 11.3 (normering 18½ time pr. uge i DGT – flere sager henvises efter aftale til familiebehandlerne)

- Opsøgende og i samarbejde med dagtilbud, skoler, gadeplan, sundhedsplejen og PPR

Levering af ydelsen

- Familierådgivere i Det gule team

Appendix 3.C Gadeplan / Det Gule Team (SEL § 11.2)

Formål

- Formålet med Det gule team er, jf. indsatsrampen, at bidrage til at flere børn og unge i udsatte positioner får en tidligere forebyggende indsats i almenområdet. Fokus er en helhedsorienteret indsats i barnets og den unges nærmiljø, en indsats, der inddrager alle de arenaer barnet og den unge begår sig i og er en del af, med det formål jf. normaliseringsprincippet, at hjælpe barnet og familien så tæt på et almindeligt hverdagsliv som muligt.
- At sætte ind tidligt og hurtigt, inden problemerne i barnets, den unges eller familiens liv vokser sig store, og der bliver behov for mere omfattende foranstaltninger.
- Indsatserne skal sikre sammenhæng mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte.
- §11, stk. 2. Som led i det tidlige forebyggende arbejde at sørge for, at forældre, børn og unge samt vordende forældre, kan få familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Ved opsøgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det. Rådgivningen skal kunne gives anonymt og som et åbent tilbud.

Indhold

- Forebyggende indsatser iværksat hurtigt og tidligt i problemudviklingen. Teamet arbejder desuden med børn, unge og familier i samarbejde med Myndighed både i undersøgelsesfasen (§ 50) og i forbindelse med at bygge bro til foranstaltninger jf. SEL § 52 når disse iværksættes i forlængelse af indsats i DGT
- At skabe positiv kontakt og relation til de unge
- Motivationsarbejde
- Samtaler med børn, unge og forældre
- Opsøgende arbejde i lokalområder, på gaden og i de arenaer hvor børn og unge færdes
- Pædagogiske aktiviteter på individ og gruppeniveau - facilitering af socialiseringsprocesser
- Konfliktløsning og mægling
- Deltagelse i og afholdelse af netværksmøder
- Kriminalitetsforebyggelse – samarbejde med SSP-konsulent og politi

- Brobygning til skole ved bekymrende skolefravær
- Brobygning til fritidstilbud, aktiviteter og/eller andre kommunale støttetilbud
- Tværfagligt samarbejde med interne som eksterne fagprofessionelle aktører

Målgruppe / tildelingskriterier

- Det Gule Teams primære målgruppe er børn, unge og familier som befinder sig i en socialt udsat position, som er i risiko for at udvikle behov for særlig støtte jf. Servicelovens bestemmelser. Børnene og de unge er kategoriseret som værende i det gule felt på Børnelinealen. Det er børn og unge hvis problematikker på den ene side ikke er komplekse og tunge nok til at de er i målgruppe for Myndighed, men som på den anden side har problematikker, der ikke alene kan afhjælpes i alment systemet.
- For gadeplan gælder imidlertid at de også har at gøre med børn og unge som befinder sig i svært udsatte positioner, børn og unge der har eller har haft adskillige foranstaltninger som ikke har bragt dem i bedre trivsel – de er blevet ”foranstaltnings og pædagogtrætte”. Disse unge befinder sig i stor risiko for yderligere stigmatisering og marginalisering
- Målgruppen er meget bred og kendetegnet ved problematikker i forhold til familie, skole, venner, fritid, kriminalitet, rusmidler, social tilpasning, vold, selvskaade, angst m.v. Mistrivsel kommer hos nogen til udtryk i form af indadvendthed og social isolation, hos andre ses det som udadrettet og oppositionel adfærd – gadeplan arbejder med hele spektret.

Omfang/varighed

- Varierer i intensitet, kardance og varighed, baseret på en individuel faglig vurdering af behov og progression

Tildeling

- Via opsøgende aktiviteter i alle arenaer og i samarbejde med familierådgivere og SSP-konsulent i DGT samt samarbejdspartnere i myndighed og alment system

Levering af ydelsen

- Gadeplansmedarbejdere i Det gule team

Appendix 3.D Åben Anonym Rådgivning / Det gule Team (SEL § 11.2)

Formål

- Formålet er, som led i det tidlige forebyggende arbejde at sørge for, at forældre, børn og unge samt vordende forældre, kan få familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Ved opsøgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det. Rådgivningen skal kunne gives anonymt og som et åbent tilbud.

Indhold

- Rådgivning til børn, unge, forældre og vordende forældre, i form af samtaler
- Henvisning og brobygning til andre centre og sektorer
- Tværfagligt samarbejde med familierådgivere og gadeplan i DGT samt eksterne fagprofessionelle aktører

Målgruppe / tildelingskriterier

- Kommunens børn, unge og forældre med børn under 18 år. Kendetegnede for målgruppen er at det for langt størstedelens vedkommende er deres første henvendelse til det kommunale hjælpesystem. Primære henvendelsesårsager er skilsmisseproblematikker, opdragelse, sorg, krise og tabsproblematikker

Omfang/varighed

- Op til 5 samtaler

Tildeling

- Børn, unge og forældre til børn under 18 år samt vordende forældre henvender sig af egen drift og samtaler foregår altid (med mindre helt særlige forhold gør sig gældende) i Det gule hus. Interne som eksterne professionelle kan henvise til Åben anonym rådgivning

Levering af ydelsen

- Familierådgivere i Det gule team

Appendix 3.E SSP konsulent

Retsplejelovens § 115 – udveksling af oplysninger, Forvaltningslovens §3 – inhabilitet, Forvaltningslovens § 27 – tavshedspligt, Forvaltningslovens §28 – videregivelse af oplysninger, Forvaltningslovens §32 ”Nysgerrighedsparagraffen”, Straffelovens §141 – underretning til politi og statens sikkerhed, Servicelovens §153 og §154 – Almen pligt og skærpet underretningspligt, § 11.2 Serviceloven

Formål

- SSP har hovedvægt på den generelle og brede forebyggende indsats. Der tales om både tidlig som rettidig indsats. Forebyggelse er det primære mål, men varierer i forhold til, om der er tale om primær, sekundær eller tertiær forebyggelse.
- Pege på tendenser og udvikling inden for kriminologiens verden. Udarbejde nyhedsbreve til både institutioner og skoler, så disse er opdateret og gjort opmærksom på vigtige tendenser m.m.

Indhold

- At være sparringspartner for skolerne og forestå undervisning/oplæg på samtlige klassetrin.
- Udarbejde oplæg til forældremøder på samtlige klassetrin.
- At koordinere opgaver mellem socialforvaltning, skole og politi.
- Diverse formandsposter (Mandagsgruppe formand) formand for distriktsmøderne i SSP-regi
- Repræsentant i Det Koordinerende Udvalg
- Repræsentant/bestyrelsesmedlem i SSP Samrådet; herunder deltagelse i div. udvalg (Digital trivsels udvalg, Antidoping Danmark udvalg og Restorative Justice – genoprettende ret-udvalg).
- Forældresamtaler/ungesamtaler både adskilt og samlet. Både før en eventuel uheldig udvikling og midt i en udvikling der går i den forkerte retning.
- Arbejde med og sørge for at risikovurdering bliver et kendt begreb for de unge.
- Konfliktmægling mellem stridende parter.

Målgruppe / tildelingskriterier

- Unge i den skolepligtige alder frem til SSP+ (alder 30).

- Forældre til ovennævnte gruppe.
- Undervisningsinstitutioner, grundskoler, privatskoler og ungdomsuddannelser, Ungdomsskolen
- Private aktører, idrætsorganisationer og foreninger. Oplæg med fokus på ”Det gode ungdomsliv”.
- Alle aktører, offentlige som private der har med børn og unge at gøre.

Omfang/varighed

- Afhænger helt af hvilken af ovenstående opgaver der er tale om.

Tildeling

- Myndighed, skoleledere, skolelærere, politi, forældre, organisationer, forbund m.fl.

Levering af ydelsen

- SSP-konsulent i Det Gule Team

Appendix 5.A Spørgeguide

Spørgeguide til gruppe-interview med DGT

Jeg spørger til deres praksis mere end til lovgivningen bag... fordi det er mig, gennem analyser, der skal ekspliciteres de Diskurser, der nexus'er i praksissen – og lovsnak kan blive abstraherende fra den praksis jeg prøver at forstå.

Målet er at diskutere – ikke enighed – mit ønske er at brede ud, ikke skabe konsensus

Jeg vil gerne blive kloget på succeszen:

1. Hvilke ord, der anvendes til at omkredse §11.3 og DGT + evt. grænsen til M og §50/52
2. Hvordan/om organisation og ledelse anses som definerende faktorer i DGTs succes
3. Hvordan skønnet/den intuitive viden artikuleres
  - o eksempler ell. kategorier – jf. abstraktionsniveauet til egen praksis
4. Hvorvidt/hvordan der skelnes mellem DGT og §11.3 eller sætters '='
5. Hvorvidt/hvordan §11.3 er en aktør
6. Hvordan Forebyggelse og Tidlig Indsats forstås
  - o I litt. er det svære begreber – tænker DGTs forståelse er vigtig

Læse hhv. "en masse små åryp" og "i hoved og røv" op – sammenligne mine tolkninger med deres

Spørgsmål:

1. Hvad er jeres opgave – beskriv jeres arbejde?
  - a. Hvordan vurderer I om det er jeres opgave?
    - i. Hvad er "tidlig og forebyggende" arbejde?
2. Hvorfor er I så succesfulde? / Hvad er det vi kan i DGT?
  - a. Hvad er succeskriterierne for jeres arbejde?
  - b. Hvad har vi med DGT løst?
  - c. Hvad har vi med DGT ikke løst?
3. Hvis DGTs succes skal forklares med andet end jeres talent, hvad skulle det så være?
  - a. Faktorer og omstændigheder, der fremmer succeszen?
  - b. Hvad er det der gør ligger DGT højest på trivsel i Center for Børn og Familie?
4. Nu kommer vi snart i DUPO – hvad er fordelene, hhv. ulemperne ved det?
  - a. Fortæller I folk om at I har skærpet underrettningspligt?

EVT. Om at blive studeret

- Hvilke fordele og ulemper er der ved at blive studeret?
- Hvilke fordele og ulemper er der ved at blive studeret af en kollega?

Appendix 5.B Samtykkeerklæring

SAMTYKKEERKLÆRING

Aktivitet: _____

	Ja	Nej
Jeg erklærer hermed at jeg giver mit samtykke til at ph.d.-studerende Anette Hansen videofilmer det forløb ¹ jeg, min familie og/eller mit barn har taget imod		
Jeg er orienteret om:		
at Anette Hansen skal bruge videomaterialet til forskning i hvordan Servicelovens §11.3 bliver omsat til kommunal praksis		
at jeg/vi bliver pseudonimiteret		
at videomaterialet bliver håndteret forsvarligt og sikkert		
at videomaterialet bliver destrueret efter endt brug		
at jeg til enhver tid kan trække mit samtykke tilbage		
Jeg giver lov til:		
at Anette Hansen må vise videomaterialet i fortrolighed til sin vejleder Professor Pirkko Raudaskoski i uddannelsesøjemed		
at Anette Hansen må vise videomaterialet i fortrolighed til sin forskningsgruppe i uddannelsesøjemed		
at Anette Hansen – pseudonimiteret form – må vise videomaterialet på konferencer		
at Anette Hansen – pseudonimiteret form – må vise videomaterialet i undervisningssammenhænge		

Bornholm den ____ / ____ - 20 ____

Underskrift(er):

¹ Forløbet er jf. Servicelovens §11.3 om forebyggende indsatser for sårbare børn og unge, fx rådgivning, gruppetilbud eller andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder.

Appendix 5.C Oplysningsbrev fra Bornholms Regionskommune

Bornholms Regionskommune
Ullasvej 23, 3700 Rønne
www.brk.dk
CVR: 26 60 83 48

Vedr. forskningsprojekt i regi af Det Gule Team

Kære borger

Bornholms Regionskommune har fokus på at beskytte oplysninger om borgere, virksomheder, ansatte og samarbejdspartnere - og på at arkivere *kun* helt nødvendige informationer. F.eks. oplysninger om borgere, foreninger, virksomheder, ansatte og samarbejdspartnere, som er nødvendige for, at vi kan levere vores kommunale service og ydelser. Vi indhenter derfor relevante oplysninger, som er nødvendige for vores sagsbehandlinger. I dette brev kan du læse, hvordan vores praksis er.

Hvor henter vi oplysninger?

Nogle oplysninger kan vi selv hente fra andre offentlige myndigheder eller fælles registre, såsom indkomst-oplysninger, SKAT, BBR mv. Andre oplysninger beder vi borgerne om selv at give os. Du har *altid ret til* at få at vide, *hvorfor* og *hvorfor* vi henter oplysninger om dig. Du har også ret til at vide, hvilke oplysninger, vi har liggende om dig, og du kan kræve forkerte oplysninger rettet eller slettet.

Vores registrering og videregivelse af oplysninger

Vi registrerer og kontrollerer de modtagne oplysninger og videregiver oplysninger til andre offentlige myndigheder, private virksomheder m.fl., der har lovmæssigt krav på oplysningerne eller samarbejder med os.

Hvor længe gemmer vi dine oplysninger?

Vi sletter oplysningerne, når opbevaringspligten udløber, og et eventuelt arkiveringskrav er opfyldt. Når oplysningerne er arkiveret, eller slettet, har vi ikke længere adgang til dem. Du kan få præcise oplysninger om, *hvor længe* vi gemmer dine oplysninger ved at kontakte det enkelte fagcenter i kommunen.

Din ret til at klage

Du har ret til at klage til Datatilsynet over vores behandling af dine personlige oplysninger via dette [link](#).

Vores databeskyttelsesrådgiver

Kommunen har en databeskyttelsesrådgiver, der skal holde øje med, om vi håndterer personoplysninger lovligt og sikkert. Rådgiveren kan du kontakte om dine rettigheder i henhold til databeskyttelseslovgivningen:

Direkte link til at sende en mail sikkert til "Databeskyttelsesrådgiver (DPO)" via *e-boks for privat personer*:
<https://post.borger.dk/?logon=borger&function=inbox&mailboxid=21149>

Direkte link til at sende en mail sikkert til "Databeskyttelsesrådgiver (DPO)" via *virksomheder*:
<https://post.virk.dk/?logon=virksomhed&function=inbox&mailboxid=21149>

Bemærk: Databeskyttelsesrådgiveren rolle er dog *ikke* at hjælpe dig med den faglige sagsbehandling eller at udarbejde en eventuel klage over en afgørelse. Du kan læse mere om databeskyttelsesrådgiverens rolle på Datatilsynets hjemmeside via dette [link](#).

Appendix 6.A Servicelovens § 11

Børn, unge og forældre

§ 11. Kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge en indsats, der sikrer sammenhæng mellem kommunens generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal som led i det tidlige forebyggende arbejde sørge for, at forældre med børn og unge eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, kan få en gratis familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til ved opsøgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det. Tilbuddet om rådgivning skal også omfatte vordende forældre. Såvel forældre som børn og unge, der alene søger rådgivning, skal kunne modtage denne anonymt og som et åbent tilbud.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller familien, når det vurderes, at støtte efter nr. 1-4 kan imødekomme barnets eller den unges behov. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde følgende forebyggende indsatser:

- 1) Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser.
- 2) Netværks- eller samtalegrupper.
- 3) Rådgivning om familieplanlægning.
- 4) Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at yde økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren, når kommunalbestyrelsen vurderer, at støtte efter nr. 1 og 2 kan imødekomme barnets eller den unges behov for særlig støtte. Der kan ydes økonomisk støtte til:

- 1) Udgifter i forbindelse med konsulentbistand, jf. stk. 3, nr. 1.
- 2) Udgifter i forbindelse med prævention.

Stk. 5. Støtte efter stk. 4, nr. 1, er betinget af, at forældremyndighedsindehaveren ikke selv har tilstrækkelige midler til det.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen kan som led i det forebyggende arbejde beslutte at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, der har behov for særlig støtte. Kommunalbestyrelsen kan fastsætte kriterier for tildeling af støtte efter 1. pkt. Kommunalbestyrelsens afgørelse om tildeling af støtte til fritidsaktiviteter kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde gratis rådgivning, undersøgelse og behandling af børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier. Opgaverne kan varetages i samarbejde med andre kommuner.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal etablere en særlig familievejlederordning for familier med børn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Vejledningen skal tilbydes, inden for 3 måneder efter at kommunalbestyrelsen har fået kendskab til, at funktionsnedsættelsen er konstateret.

Stk. 9. Social- og ældreministeren fastsætter nærmere regler om familievejlederordningen.

ISSN (online): 2794-2694
ISBN (online): 978-87-7573-957-8

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG